

P. TERENCE
AFRI
COMOEDIAE

Terence

St 6, 236

Harvard College Library

FROM THE CONSTANTIUS FUND.

Established by Professor E. A. SOPHOCLES of Harvard
University for "the purchase of Greek and Latin
books, (the ancient classics) or of arabic
books, or of books illustrating or ex-
plaining such Greek, Latin, or
Arabic books." Will,
dated 1830.)

Received 12 Sept. 1898.

P. TERENTI AFRI
C O M O E D I A E.

ITERVM RECENSUIT

Karl Friedrich Müllers

ALFREDVS FLECKEISEN.

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

MDCCCXCVIII.

St 6. 236

12

Constantius fund.

FRANCISCO BVECHELERO

OTTONI RIBBECKIO

HERMANNO VSENERO

AMICIS CARISSVMIS

S.

PRAEFATIO.

Quadraginta anni interiecti sunt inter priorem meam recensionem comoediarum P. Terenti Afri et hanc alteram. quae per hoc quod dixi temporis spatium ad emendandum earum textum aut a me ipso inventae aut ab aliis in lucem emissae sunt coniecturae, quatenus hae ad notitiam meam pervenerunt, quot veras agnovi, tot in textum recepi nominibus auctorum omissis, sed ita ut lectiones codicum manuscriptorum infra textum subicerem, exceptis eis locis, ubi textus lectio ab uno ex veteribus scriptoribus aut grammaticis confirmata erat, id quod ex Francisci Vmpfenbachii editione (Berolini 1870) facile perspicitur. ubi vocabula in libris omissa supplervi, haec litteris *cursivis* quae vocantur insignivi.

In digerendis canticis summatim, qua de re iam a. 1876 in annalibus philologicis eius anni p. 538 sententiam meam aperui, secutus sum eam rationem, quam Carolus Conradtius proposuit in eo libro quem inscripsit 'die metrische composition der comödien des Terenz' (Berolini 1876), praeterquam quod singulis locis ab eo discessi, de quibus rationem reddunt indices metrorum, quos singulis fabulis subieci.

Suetonianam Terenti vitam dedi ex recensione Friderici Ritschelii: vide eius opuscula philologica vol. III (Lipsiae 1877) p. 204—214.

Dabam Dresdae idibus Septembribus
anni MDCCCXCVII.

C. SVETONI TRANQVILLI VITA P. TERENTI AFRI.

P. TERENTIUS AFER, Karthagine natus, seruiit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter, sed et mature manu missus est. quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi Punici belli et initium tertii et natus sit et mortuus. nec si a Numidis aut Gaetulis captus sit, ad dominum Romanum peruenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Karthaginem coepto. hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. quod et ipsum Fenestella arguit, contendens utroque maiorem natu fuisse. quamuis et Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium et laudes fucosas petit,
dum Africani uocem diuinam inhiat audis auribus,
dum ad Philum se cenitare et Laelium pulchrum putat,
dum in Albanum crebro rapitur ob florem aetatis suae:
suis postlatis rebus ad summam inopiam redactus est.
itaque ex conspectu omnium abit in Graeciam terram
ultumam.

mortuos Stymphalist Arcadiae oppido. nil Publio Scipio profuit, nil illi Laelius, nil Furius, tres per id tempus qui agitabant nobiles facillume. eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam, saltem ut esset, quo referret obitum domini seruolus.

scripsit comoedias sex. ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante Caecilio recitare ad cenantem cum uenisset, dicitur initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post paucos uero uersus inuitatus ut accumberet cenasse una, dein cetera percucurrisse non sine magna Caecilii admiratione. et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit: quamuis Volcatius in dinumeratione omnium ita scribat:

Simitur Hecura sexta exclusast fabula.

Eunuchus quidem bis dei<neps> acta est meruitque pretium quantum nulla antea cuiusquam comoedia, octo milia nummum. propterea summa quoque titulo ascribitur. * * *
* * * * *
nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri. non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione: eamque ipse auxit, numquam nisi leuiter se tutari conatus, ut in prologo Adelphorum:

Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles
hunc adiutare assidueque una scribere,
quod illi maledictum uehemens esse existumant:
eam laudem hic ducit maxumam, quom illis placet
qui uobis uniuorsis et populo placent,
quorum opera in bello, in otio, in negotio
suo quisque tempore usust sine superbia.

uidetur autem leuius se defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem. quae tum magis et usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se 'P. Africanus' inquit 'a Terentio personam mutuatus, quae domi luserat ipse, nomine illius in scaenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait C. Laelium quondam in Puteolano kalendis martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne se interpellaret, seroque tandem ingressum

triclinium dixisse non saepe in scribendo magis sibi successisse: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasset uersus qui sunt in Heauton timorumenos:

Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.

Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc adulescentuli fuerint, quam C. Sulpicio Gallo, homine docto, quo consule <Megalens>ibus ludis initium fabularum dandarum fecerit, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. ideo ipsum non iuuenes designare qui se adiunare dicantur, sed uiros quorum operam et in bello et in otio et in negotio populus sit expertus. post editas comoedias, nondum quintum atque uicesimum ingressus annum, causa uitandae opinionis qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque quos non perinde exprimeret in scriptis, egressus urbe est neque amplius rediit. de morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Afer populo sex dedit comoedias,
iter hinc in Asiam fecit. ut nauem semel
conscendit, uisus numquam est: sic uita uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in mari dicit cum fabulis conuersis a Menandro: ceteri mortuum esse in Arcadia siue Leucadiae tradunt, Cn. Cornelio Dola-bella M. Fulvio Nobiliore consulibus, morbo implicitum ex dolore ac taedio amissarum sarcinarum quas in naue praemiseraat, ac simul fabularum quas nouas fecerat. fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos xx iugerum uia Appia ad Martis. quo magis miror Porcium scribere: 'Scipio nihil ei profuit, nihil Laelius, nihil Furius: eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam'. hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert, scribens in Compitalibus:

Terenti non consimilem dicas quempiam.

Volcatius autem non solum Naeuius et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
conuersum expressumque latina uoce Menandrum
in medium nobis sedatis motibus effers,
quiddam come loquens atque omnia dulcia miscens.

item C. Caesar:

Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
poneris, et merito, puri sermonis amator.
lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
comica ut aequato uirtus polleret honore
cum Graecis, neue hac despectus parte iaceres.
unum hoc maceror aureolo tibi desse, Terenti.

AVCTARIVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. nam duos Terentios poetas fuisse scribit Maecius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Vagellius in actione ait:

Tuae, Terenti, quae uocantur fabulae
cuius sunt? non has, iura qui populis dabat,
summo ille honore affectus, fecit fabulas?

duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio et Hecyra: quatuor reliquae a Menandro. ex quibus magno successu et pretio stetit Eunuchus fabula: Hecyra saepe exclusa, uix acta est.

A N D R I A

P · T E R E N T I · A F R I

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

1668

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso créditosam meretrículae
 genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
 grauidáque facta dát fidem, uxorém sibi
 fore hánc: namque aliam páter eĩ despónderat,
 gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit, 5
 simulát futuras núptias, cupiéns suos
 quid habéret animi fílius cognóscere.
 Dauí *persuasu* nón repugnat Pámphilus.
 sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat. 10
 mox fíliam Glycérium insperato ágnitam
 hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS COCVS
 DAVOS SERVOS
 MYSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLIER
 CHREMES SENEX
 CRITO SENEX
 DROMO LORARIVS

PROLOGVS

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 id síbi negoti crédidit solúm dari,
 populo út placerent quás fecisset fábulas.
 uerum áliter eueníre multo intéllegit:
 nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 ueterís poëtae máledictis respóndeat.
 nunc, quám rem uitio dént, quaesó animum atténdite.
 Menándér fecit Ándriam et Perínthiam.
 qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 ita nón dissímili súnť argumento, ét tamen
 dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
 quae cónuenere, in Ándriam ex Perínthia
 fatétur transtulísse atque usum pró suis.
 id istí uituperant fáctum atque in eo dísputant 15
 contáminari nón decere fábulas.
 faciúntne intellegéndo, ut nihil intéllegant?
 qui quom húnć accusant, Naéuium Plautum Énnium
 accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
 quorum aémulari exóptat neclegéntiam 20
 potiús quam istorum obscéram diligéntiam.
 dehinc út quiescant pórro moneo et désinant
 maledícere, *ut* malefácta ne noscánt sua.
 fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
 ut pérnoscatis, écquid spei sit rélicuom, 25
 posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 spectándae an exigéndae sint uobís prius.

11 non ita || et] sed || 25 ecquid] et quid ||

SIMO SOSIA
SENEX LIBERTVS COCVS

- 11 SI. Vos istaec intro auférte: abite. Sósia,
adésdum: paucis té uolo. SO. Dictúm puta: *come better*
nempe út curentur récte haec? SI. Immo aliúd. SO.
Quid est, 30
quod tíbi mea ars effícere hoc possit ámplius?
- 5 SI. Nihil ístac opus est árte ad hanc rem quám paro,
sed eís quas semper ín te intellexí sitas,
fide ét taciturnitáte. SO. Exspecto quíd uelis.
SI. Ego póstquam te emi, a páruolo ut sempér tibi 35
apúd me iusta et clémens fuerit séruitus,
10 scis. féci ex seruo ut ésses libertús mihi,
proptérea quod seruíbas liberáliter:
quod hábui summum prétium persoluí tibi.
SO. In mémoria habeo. SI. Haud múto factum. SO.
Gaúdeo, 40
si tíbi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,
15 et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.
sed hoc míhi molestumst: nam ístaec commemorátio
quasi éxprobratio ínmemorist *tui* benefíci.
quin tu úno uerbo díe: quid est quod mé uelis? 45
SI. Ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi:
20 quas crédis esse has, nón sunt uerae núptiae.
SO. Quor símulas igitur? SI. Rem ómnem a principio
aúdiēs:
eo pácto et gnati uítam et consiliúm meum
cognósces et quid fácere te in hac ré uelim. 50
nam is póstquam excessit éx ephebis, Sósia,
25 libérius uiuendi *úbi* potestas (nam ántea

38 seruiebas || 44 exprobratiost inmemoris || 52 *ubi*] fuit ||

- qui scire posses aut ingenium noscere,
dum aetas metus magister prohibebant? SO. Itast),
SI. quod plerique omnes faciunt adulescentuli, 55
ut animum ad aliquod studium adiungant, aut equos
30 alere aut canes ad uenandum, aut ad philosophos:
horum nihil ille egregie praeter cetera
studebat, et tamen omnia haec mediocriter.
gaudebam. SO. Non iniuria: nam id arbitror 60
adprime in uita esse utile, ut nequid nimis.
35 SI. Sic uita erat: facile omnes perferre ac pati,
cum quibus erat quomque una, eis sese dedere
aduorsus nemini, eorum studiis obsequi
numquam praeponens se illis, ita ut facillume 65
sine inuidia laudem inuenias et amicos pares.
40 SO. Sapienter uitam instituit: namque hoc tempore
obsequium amicos, ueritas odium parit.
SI. Interea mulier quaedam abhinc triennium
ex Andro commigrauit huc uiciniam, 70
inopia et cognatorum negligencia
45 coacta, egregia forma atque aetate integra.
SO. Ei, uereor nequid Andria adportet mali.
SI. Primo haec pudice uitam parce ac duriter
agebat, lana ac tela uictum quaeritans; 75
sed postquam amans accessit pretium pollicens
50 unus et item alter: ita ut ingeniumst omnium
hominum ab labore procliue ad lubidinem,
accepit condicionem, dein quaestum occipit.
qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filium 80
perduxere illuc, secum ut una esset, meum.
55 egomet continuo mecum 'certe captus est:
habet.' obseruabam mane illorum seruolos
uenientis aut abeuntis: rogitaui 'heus puer,
dic sodes, quis heri Chrysidem habuit?' nam Andriae 85
illi id erat nomen. SO. Teneo. SI. Phaedrum aut Cliniam

58 ille nihil || 64 eorum obsequi studiis aduersus nemini ||
70 uiciniae ||

- 60 dicébant aut Nicératum (ei tres túm simul
eam amábant). 'eho, quid Pámphilus?' "quid? sýmbolam
dedit, cenauit." gaúdebam. item alió die
quaerébam: comperíbam nihil ad Pámphilum 90
quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis
65 putábam et magnum exéplum continéntiae:
nam quí cum ingeniis cónflíctatur eíus modi
neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,
scias pósse habere iam ípsam suae uitaé modum. 95
quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia
70 bona dícere et laudáre fortunás meas,
quí gnátum haberem táli ingenio praéditum.
quid uérbis opus est? hác fama ímpulsús Chremes
ultro ád me uenit, únicam gnatám suam 100
cum dóte summa fílio uxorem út daret.
75 placuít: despondi: hic núptiis dictúst dies.
SO. Quid ígitur obstat, quór non fiant? SI. Aúdiēs.
ferme ín diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,
Chrysís uicina haec móritur. SO. Oh, factúm bene! 105
beásti: metui a Chrýside. SI. Ibi tum fílius
80 cum illís, qui amarant Chrýsidem, una aderát frequens.
curábat una fúnus: tristis ínterim,
non núnquam conlacrumábat. placuit tum íd míhi.
sic cógitabam 'hic páruae consuetúdinis 110
causa húius mortem tám fert familiáriter:
85 quid si ípse amasset? quíd hic míhi faciét patri?'
haec égo putabam esse ómnia humani íngeni
mansuétique animi offícia. quid multís moror?
egomét quoque eius caúsa in funus pródeo, 115
nil étiam suspicáns mali. SO. Hem, quid id ést? SI.
Scies.
- 90 ecfértur intus. ínterea inter míliares,
quae ibi áderant, forte unam áspicio adulescéntulam,

87. 88 nam hi tres tum simul | amabant || 90 comperie-
bam || 103 non uerae (uere) fiant || 107 amabant || 116 suspi-
cans etiam || 117 intus] imus ||

formá SO. Bona fortásse? SI. et uoltu, Sósia,
adeó modesto, adeó uenusto, ut níl supra. 120

quae túm mihi lamentári praeter céteras
95 uisást, et quia erat fórma praeter céteras
honésta ac liberáli, accedo ad pédissequas,
quae sít rogo. sorórem esse aiunt Chrýsidis.
percússit ilico ánimum. attat hoc illud est, 125
hinc illae lacrumae, haec illast misericórdia.

100 SO. Quam tíneo, quorsum euádas! SI. Funus ínterim
procédit. sequimur; ád sepulcrum uénimus;
in ígnem inpositast; flétur. interea haéc soror,
quam díxi, ad flammam accéssit imprudentius, 130
satis cúm periclo. ibi tum éxanimatus Pámphilus
105 bene díssimulatum amórem et celatum índicat:
adcúrrit, mediam mülierem compléctitur.

‘mea Glycérium’ inquit ‘quíd agis? quor te is pérditum?’
tum illa, út consuetum fácte amorem cérneres, 135
reiécit se in eum fléns quam familiáriter!

110 SO. Quid aís? SI. Redeo inde irátus atque aegré ferens;
nec sátis ad obiurgándum causae. díceret
‘quid féci? quid commérui aut peccaui, pater?
quae sése in ígnem inícere uoluit, próhibui: 140
seruáui.’ honesta orátio. SO. Recté putas:

115 nam si illum obiurges, uítae qui auxiliúm tulit,
quid fácias ei, qui dámnum dederit aut malum?
SI. Venít Chremes postrídie ad me clámitans
indígnum facinus cómpersisse, Pámphilum 145
pro uxóre habere hanc péregrinam. ego illud sédulo

120 negáre factum. ille ínstat factum. dénique
ita túm discedo ab illo, ut qui se fíliam
negét daturum. SO. Nón tu ibi gnatum..? SI. Ne
haéc quidem
satis uéhemens causa ad óbiurgandum. SO. Quí?
cedo. 150

SI. ‘Tute ípse his rebus fínem praescriptí, pater:

- 125 prope adést, quom alieno móre uiuendúmst mihi:
sine núnc meo me úuere intereá modo.
SO. Qui igitúr relictust óbiurgandi *tíbi* locus?
SI. Si própter amorem uxórem nolit dúcere. 155
ea prímum ab illo animum áduortenda iniúriast.
130 et núnc id operam do, út per falsas núptias
uera óbiurgandi caúsa sit, si déneget;
simúl sceleratus Dáuos siquid cónsili
habet, út consumat núnc, quom nihil obsínt doli: 160
quem ego crédo manibus pédibusque obnixe ómnia
135 factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodet
quam ut óbsequatur gnáto. SO. Quaproptér? SI.
Rogas?
mala méns, malus animus. quém quidem ego si sén-
sero . . !
sed quíd opust uerbis? sín eueniat, quód uolo, 165
in Pámphilo ut nil sít morae, restát Chremes,
140 qui mi éxorandust: *átque* id spero cónfore.
nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núptias,
pertérrefacias Dáuom, obserues fílium,
quid agát, quid cum illo cónsili captét. SO. Sat est: 170
curábo. SI. Eamus núnciam intro. i praé, sequar.

SIMO DAVOS

SENEX SERVOS

- 12 SI. Non dúbiumst, quin uxórem nolit fílius:
ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
DA. Mirábar hoc si síc abiret, ét eri semper lénitas 175
5 uerébar quorsum euáderet:
qui póstquam audierat nón datum iri fílio uxorém suo,

153 me meo || 154 relictus est || 165 sine || 167 *atque*] et ||
171 curabo. eamus nunciam intro. SI. i prae ||

nūmquam quouquam nōstrum uerbum fēcīt neque id
aegrē tulit.

SI. At faciēt nunc, neque *id*, ut opinor, sine tuo
magno malo.

DA. Id uoluit, nos sic necopinantis dūci falso gaudio, 180
10 sperantis, iam amotō metu interoscitantis opprimi,
nē esset spatium cōgitandi ad dīsturbandas nūptias:
astūte! SI. Carnufēx quae loquitur? DA. Erus est,
neque prouideram.

SI. Daue. DA. Ēm, quid est? SI. Ehodum ad me! DA.
Quid hic uolt? SI. Quid ais? DA. Qua de rē? SI. Rogas?
meum gnātum rumor ēst amare. DA. Id pōpulus curat
scilicet. 185

15 SI. Hocine agis an non? DA. Ego uero istuc. SI. Sēd
nunc ea me exquirere
inīqui patris est: nām quod antehac fēcīt, nihil ad me
attinet.

dum tēpus ad eam rēm tulit, siui, ānimum ut ex-
plerēt suom:

nunc hīc dies aliam uītam *ei* adfert, ālios mores pōstulat.
dehinc pōstulo siue aequomst te oro, Dāue, ut redeat
iam in uiam. 190

20 hoc quid sit? omnes, quī amant, grauiter sibi dari
uxorēm ferunt.

DA. Ita aīunt. SI. Tum siquīs magistrum cēpit ad
eam rem inprobū,
ipsum ānimum aegrotum ad dēteriorem pārtē plerum-
que adplicat.

DA. Non hērcle intellegō. SI. Non? hem. DA. Non:
Dāuos sum, non Oēdipus.

SI. Nempe ērgo aperte uīs quae restant mē loqui?
Dā. Sanē quidem. 195

25 SI. Si sēnsēro hodie quicquam in his te nūptiis
fallāciae conāri, quo fiānt minus,
aut uēlle in ea re ostēdi, quam sis cāllidus:

uerbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam usque
 ad necem,
 ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego pro
 té molam. 200
 30 quid? hoc íntellextin án nondum etiam ne hóc quidem?
 DA. Immo cállide:
 ita apérte rem ipsam módo locutus, níl circum itione
 úsus es.
 SI. Vbiuís facilius pássus sim quam in hác re me
 delúdiar.
 DA. Bona uérba, quaeso. SI. Inrídas? níl me fálles.
 edicó tibi,
 ne témere facias: néque tu hau dices tibi non prae-
 dictúm. caue! 205

DAVOS
SERVOS

13 Enim uéro, Daue, níl locist segnítiae neque socór-
 diae,
 quantum íntellexi módo senis senténtiam de núptiis:
 quae sí non astu prouidentur, me aút erum pessúm
 dabunt.
 nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
 auscultém seni.
 5 si illúm relinquo, eius uítae timeo; sín opitulor, huíus
 minas, 210
 quoi uérba dare diffícilest. primum iám de amore hoc
 cómperit;
 me infénsus seruat, néquam faciam in núptiis falláciam.
 si sénserit, (perii!) út ei lubitum fúerit, causam céperit,
 qua iúre, qua me iniúria praecípitem in pistrínúm dabit.
 10 ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria, 215

202 ipsam rem || circuitione || 204 fallis || 213 ut ei] aut si ||
 214 quo iure quaque iniuria praecipitem me ||

- si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.
 audíreque eorumst óperae pretium audáciam:
 nam incéptiost améntium, haud amántium.
 quidquíd peperisset, décreuerunt tóllere,
 15 et fíngunt quandam inté se nunc falláciam, 220
 ciuem Átticam esse hanc. 'fúit olim *hinc* quidám senex
 mercátor: nauem is frégit apud Andrum ínsulam;
 is óbiit mortem. ibi tum hánc eiectam Chrýsidis
 patrém recepissee órban, paruan.' fábulae!
 20 miquidem hércle non fit uéri simile: atqui ípsis com-
 mentúm placet. 225
 sed *eccam eius ancilla* Mýsis ab ea egréditur: at ego
 hinc me ád forum,
 conuéniam Pamphilúm, ne de hac re páter imprudentem
 ópprimat.

MYSIS

ANCILLA

- Aúdiui, Archylís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. I 4
 sáne pol illa témulentast múlter et temerária
 néc satis digna, quóí committas prímo partu múl-
 lierem. 230
 támen eam adducam? ínportunitátem spectate ániculae:
 5 quía compotrix éius est. di, dáte facilitatem, óbsecro,
 huíc pariundi atque ílli in aliis pótius peccandí locum!
 sed quídnam Pamphilum éxanimatum uídeo? uereor
 quíd siet.
 oppériar, ut sciám numquidnam túrbæ haec tristitia
 ádferat. 235

216 siue ista || 225 mihi quidem || atque || 226 forum ut ||
 235 haec turba tristitiae ||

PAMPILVS MYNIS
ADVLESCENS ANCILLA

15 PA. Hócinest humánum factu aut ínceptu? hocínést
patris?

MY. Quid illud est? PA. quid est, si haec non
contuméliast?

uxórem dare sese hódie mihi decrérat: nonne opórtuit
praescísse me ante? nónne prius commúnicatum opórtuit?

5 MY. Miserám me, quod uerbum aúdio! 240

PA. quíd? Chremes, qui dénégarat sé commissurúm mihi
gnatám suam uxorem, íd mutauit, quóm me inmutatúm
uidet?

itane óbstinatè dát operam, ut me a Glýcerio miserum
ábstrahat!

quod sí fit, pereó fúnditus.

10 ádeon hominem esse ínuenustum aut ínfelicem quém-
quam, ut ego sum! 245

pró deum atque hominúm fidem!

núllon ego Chremétis pacto adfínitatem ecfúgere potero?
quót modis contéptus, spretus! fácta, transacta ómnia.

hem,

répudiatus répétor: quam ob rem? nísi si id est, quod
súspicor:

15 áliquíd monstri alúnt: ea quoniam némini optrudí
potest, 250

ítur ad me. MY. Orátio haec me míseram exanimauít
metu.

PA. nam quíd ego dicam dé patre? ah,
tantámne rem tam néclegenter ágere! praeteriéns modo
mihi ápud forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, hodie'
inquít, 'para:

236 hocinest officium patris || 237 PA. pro deum fidem
(pro deum atque hominum fidem, pro deum fidem atque homi-
num) quid est || 238 decrerat dare sese mihi hodie || 242 quom]
quoniam (quia) || 243 operam dat ||

- 20 abi *hinc* domum.' id mihi uísust dicere 'ábi cito ac sus-
pénde te.' 255
obstípuí: me censétin uerbum pótuísse ullum próloqui
aut caúsam ineptam sáltem, falsam? obmútui.
quódsi ego rescíuíssem id prius, quid fácerem, siquis
mé roget:
áliquíd facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid
prímu exsequar?
- 25 tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimu diuorsaé
trahunt: 260
amor, mísericordia húius, nuptiárum sollicitátio,
tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus est animo
úsque adhuc
quae meó quomque animo lúbitumst facere. eíne égo
ut aduorser? eí mihi!
incértumst quid agam. MY. Mísera timeo 'incértumst'
hoc quorsum áccidat.
- 30 sed péropust nunc aut húnccum ipsa aut de illa áliquíd
me aduorsum húnccum loqui. 265
dum in dúbiost ánimus, paúlo momento húc uel illuc
inpéllitur.
- PA. Quis hic lóquitur? Mysis, sálue. MY. Oh, salue,
Pámphile. PA. Quid agít? MY. Rogas?
labórat e dolóre, atque ex hoc mísera sollicitást, diem
quia ólim in hunc sunt cóstitutae núptiae. tum autem
hóc timet,
- 35 ne déseras se. PA. Egone ístuc conarí queam? 270
egon própter me illam decipi miserám sinam,
quae míhi suum ánimu atque ómnem uitam crédidit?
quam ego ánimu egregie cáram pro uxore hábuerim,
bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam
- 40 coáctum egestate íngenium inmutárier? 275
non fáciam. MY. Haud uerear, si ín te sit soló situm;

256 censeten (censen) me || 257 aut ullam causam || 258 si-
quis nunc me || 264 timeo incertum hoc || 265 nunc peropus
est || aliquid de illa || 270 PA. hem egone ||

sed ut uim queas ferre. PA. Ádeon me ignauóm putas,
adeón porro ingratum aút inhumanum aút ferum,
ut néque me consuetúdo neque amor néque pudor
45 commóueat neque commóneat, ut seruém fidem? 280
MY. Vnum hóc scio, esse hanc méritam, ut memor
essés sui.

PA. Memor éssem? o Mysis Mýsis, etiam núnc mihi
scripta illa sunt in ánimo dicta Chrýsidis
de Glýcerio. iam férme moriens mé uocat;
50 accéssi; uos semótae, nos soli. incipit 285
'mi Pámphile, huius fórmam atque aetatém uides,
nec clám te est, quam illi núnc utraeque inútiles
et ád pudicitiam ét ad rem tutandám sient.
quod pér ego te dextram hánc oro et geniúm tuom,
55 per tuám fidem perque húius solitúdinem 290
te optéstor, ne abs te hanc ségreges neu déseras.
si te ín germani frátris dilexí loco
siue haéc te solum sémper fecit máxumi
seu tibi morigera fúit in rebus ómnibus,
60 te istí uirum do, amícum tutorém patrem: 295
bona nóstra haec tibi permítto et tuae mandó fidei.'
hanc mi ín manum dat: mórs continuo ipsam óccupat.
accépi: acceptam séruabo. MY. Ita speró quidem.
PA. Sed quór tu abis ab illa? MY. Óbstetricem arcéssó.
PA. Propera. atque aúdin?
65 uerbum únum caue de núptiis, ne ad mórbum hoc
etiam .. MY. Téneo. 300

CHARINVS PAMPHILVS BYRRIA

ADVLESCENTES DVO SERVOS

II 1 CH. Quíd aïs, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie
núptum? BY. Sic est.

277 uim ut || 281 hanc meritam esse || 283 dicta sunt in
animo || 289 ego te per hanc dexteram ||

CH. Quí scis? BY. Apud forúm modo e Dauo audíui.

CH. Vae miseró mihi!

ut ánimus in spe atque ín timore usque ántehac atten-
tús fuit,
ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confectús
stupet.

6 BY. Quaéso edepol, Charíne, quoniam nón potest id
fieri quod uis, 305

íd uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philú-
menam. BY. Ah,

quanto íd te satiust dáre operam, istam qui áb animo
amoueás tuo,

quam id éloqui, quo mágis lubido frústra incendatúr tua!

CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegro-
tís damus:

10 tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út lubet.

CH. Sed Pámphilum 310

uideo. ómnia experíri certumst prius quam pereo:

BY. Quid hic agit?

CH. hunc ípsum orabo, huic súpplicabo, amórem huic
narrabó meum:

credo ínpetrabo, ut áliquot saltem núptiis prodát dies:
intérea fiet áliquíd, spero. BY. Id 'aliquid' nihil est.

CH. Býrria,

15 quid tíbi uidetur? ádeon ad eum? BY. Quidni? si
nihil ínpetres, 315

ut te árbitretrur síbi paratum moéchum, si illam dúxerit.

CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?

PA. Charínium uideo. sálue. CH. Oh, salue, Pámphile:

ád te aduenio spém salutem auxiliúm consiliúm éxpétens.

20 PA. Néque pol consilí locum habeo néque ad auxi-
liúm cópíam. 320

séd istuc quidnam est? CH. Hódie uxorem dúcis?

PA. Añunt. CH. Pámphile,

307 satiust te id || istam qui] qui istum amorem || 308 loqui
|| 312 ipsum hunc ||

si íd facis, hodié postremum mé uides. PA. Quid ita?

CH. Eí mihi,
uéreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. BY. Ego dicám.

PA. Quid est?

BY. Spónsam hic tuam amat. PA. Né iste haud mecum
séntit. ehodum díe mihi:

25 núnquidnam ampliús tibi cum illa fúit, Charine?

CH. Aha, Pámphile, 325

níl. PA. Quam uellem! CH. Núnc te per amorem
ét per amicitiam óbsecro,
príncipio ut ne dúcas. PA. Dabo equidem óperam.

CH. Sed si id nón potest

aút tibi nuptiae haéc sunt cordi, PA. Córdi? CH.
saltem aliquót dies

prófer, dum proficískar aliquo, né uideam. PA. Audi
núnciam.

30 égo, Charine, ne útiquam officium líberi esse hominís
puto, 330

quóm is nil mereat, póstulare id grátiae adponí sibi.
núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.

CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut
tu aut hic Býrria,

fácite fingite ínuenite effícite qui detúr tibi:

35 égo id agam, mihi quí ne detur. CH. Sát habeo.

PA. Dauom óptume 335

uídeo, quoius consílio fretus sum. CH. Át tu hercle
haud quicquám mihi

nísi ea quae nihil ópus sunt sciri. fúgin hinc? BY.
Ego uero ác lubens.

326 per amicitiam et per amorem || 332 adipiscier ||
337 scire ||

DAVOS CHARINVS PAMPHILVS
SERVOS ADVLESCENTES DVO

- DA. Dí boni, boní quid porto! séd ubi inueniam II 2
Pámphilum,
út metum in quo núnc est adimam atque éxpleam
animum gaúdio?
- CH. Laétus est nesció quid. PA. Nihil est: nóndum
haec rescuiút mala. 340
- DA. quem égo nunc credo, sí iam audierit sibi paratas
núptias,
- 5 CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxani-
matum quaérere.
séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam?
- CH. Cessas ádloqui?
- DA. Hábeo. PA. Daue, adés, resiste. DA. Quís homost,
qui me...? o Pámphile,
te ípsum quaero. euge ó Charíne: ambo ópportune:
uós uolo. 345
- PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérii.
DA. Quid timeás scio.
- 10 CH. Méa quidem hercle cérté in dubio uítast. DA. Et
quid tú, scio.
- PA. Núptiae mi DA. Etsí scio? PA. hodie.. DA.
Optúndis, tam etsi intéllego?
tú id paues, ne dúcas illam: tu aútem, ut ducas. CH.
Rém tenes.
- PA. Ístuc ipsum. DA. Atque ístuc ipsum níl peri-
clist: mé uide. 350
- PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
metu. DA. Em,
- 15 líbero: uxorém tibi non dat iám Chremes. PA. Qui
scís? DA. Scio.
- túos pater modo méprehendit: aít tibi se uxorém dare
hódie, ítem alia múlta, quae nunc nónc est narrandí locus.

349 id paues ne ducas tu || 353. 354 tibi uxorem dare | hodie
(sese hodie) ||

cóntinuo ad te próperans percurro ád forum, ut dicam
haéc tibi. 355

úbi te non inuénio, ibi ascendo ín quendam excelsúm
locum;

20 cícumspicio: núsquam. forte ibi húius uideo Býrriam;
rógo: negat uidísse. mihi moléstum. quid agam cógito.
rédeunti interea éx re eapse mi incidit suspítio 'hem,
paúlulum opsoni; ípsus tristis; de ínprouiso núptiae: 360
nón cohaerent.' PA. Quórsumnam istuc? DA. Égo
me continuo ád Chremem.

25 quóm illo aduenio, sólítulo ante óstium: iam id gaúdeo.
CH. Récte dicis. PA. Pérge. DA. Maneo: intérea
intro ire néminem

uideo, exire néminem; matrónam nullam in aédibus,
níl ornati, níl tumulti; accéssi, intro aspexí. PA. Scio: 365
mágnum signum. DA. Núm uidentur cónuenire haec
núptiis?

30 PA. Nón opinor, Dáue. DA. 'Opinor' nárras? non
recte áccipis.

cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuení Chremi:
hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám seni.

CH. Líberatus súm, Daue, hodie túa opera. DA. Ac
nullús quidem. 370

CH. Quid ita? nempe huic prorsus illam nón dat.
DA. Ridiculúm caput!

35 quási necessus sít, si huic non dat, té illam uxorem
dúcere,

nísi uides, nisi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:

íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást.
uale.

358 uidisse se || 359 ex ipsa re || 372 necesse ||

PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENS SERVOS

PA. Quid igitur sibi uólt pater? quor símulat? DA. II 3

Ego dicám tibi. 375

si íd suscenseát nunc, quia non dét tibi uxorém Chremes,
 4 priús quam tuom animum út sese hábet ad núptias
 perspéxerit:

3 ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.

5 séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te tránsferet:
 túm illae turbae fíent. PA. Quiduis pátiar. DA. Pater
 est, Pámphile: 380

dífficilest. tum haec sólast mulier: díctum factum in-
 uénerit

áliquam causam, quam ób rem eíciat óppido. PA.
 Eíciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur, quid fáciam, Daue? DA. Díc te duc-
 turum. PA. Hém! DA. Quid est?

10 PA. Egon dicám? DA. Quor non? PA. Númquam
 faciam. DA. Né nega.

PA. Nolí suadere. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 385

PA. Vt ab ílla excludar, hóc concludar. DA. Nón itast.
 nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
 'ducás uolo hodie uxórem': tu 'ducam' ínquies:

15 cedo quíd iurgabit técum hic? reddes ómnia
 quae núnc sunt certa ei cónsilia incerta út sient, 390
 sine omní periclo: nam hóc hau dubiumst, quín Chremes
 tibi nón det gnatam. néc tu ea causa mínueris
 haec quae facis, ne is mútet suam senténtiam.

20 patrí dic uelle, ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón queat.
 nam quód tu speres 'própulsabo fáciie uxorem his
 móribus, 395

dabit némo': inueniet ínopem potius, quám te corrumpí
 sinat.

sed sí te aequo animo férre accipiet, nélegentem féceris:
alia ótiosus quaéret, aliquid ínterea acciderít boni.

25 PA. Itan crédis? DA. Hau dubium íd quidemst. PA. Vide
quó me inducas. DA. Quín taces?

PA. Dicám. puerum autem né resciscat míhi esse ex
illa caútiost: 400

nam póllicitus sum súsepturum. DA. O fácinus audax!

PA. Hánc fidem

sibi me óbsecrauit, quí se sciret nón desertum *iri*, út
darem.

DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem
séntiat.

SIMO DAVOS PAMPHILVS

SENEX SERVOS ADVLESCENS

II 4 SI. Reuísio quid agant aut quid captent cónsili.

DA. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges. 405
uenít meditatus álicunde ex soló loco:

orátionem spérat inuenísse se,

5 qui dífferat te: proín tu fac apud té sies.

PA. Modo ut póssim, Daue! DA. Créde inquam hoc
mihi, Pámphile,

numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
unum ésse uerbum, sí te dices dúcere.

BYRRIA SIMO DAVOS PAMPHILVS

SERVOS SENEX SERVOS ADVLESCENS

II 5 BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum

hodie óbseruare, ut quíd ageret de núptiis

scirem: íd propterea núnc huc uenientém sequor.

ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam. 415

5 SI. Vtrúmque adesse uídeo. DA. Em, serua. SI. Pámphile!

DA. Quasi de ínprouiso réspice ad eum. PA. Ehém pater!

DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.

BY. Nunc nóstrae timeo párti, quid hic respóndeat.

PA. Neque istíc neque alibi tibi erit usquam in mé mora. BY. Hem, 420

10 DA. Obmútuit. BY. quid díxit? SI. Facis ut té decet, quom istúe quod postulo ínpetro cum grátia.

DA. Sum uérus? BY. Erus, quantum aúdio, uxore éxcidit.

SI. I núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.

PA. Eó. — BY. Nullane in ré esse quoiquam hominí fidem! 425

15 uerum íllud uerbumst, uólgo quod dicí solet, omnis sibi malle mélius esse quam álteri.

ego íllam uidi: uírginem formá bona

meminí uidere. quo aéquior sum Pámphilo,

si sé illam in somnis quam íllum amplecti máluit. 430

20 renúntiabo, ut pro hóc malo mihi dét malum.

DAVOS SIMO

SERVOS SENEX

DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam II 6
portáre et ea me hic réstitisse grátia.

SI. Quid Dáuos narrat? DA. Néqueo quicquam núnc quidem.

SI. Nilne? hém. DA. Nil prorsus. SI. Átqui expectabám quidem. 435

5 DA. Praetér spem euenit, séntio: hoc male habét uirum.

SI. Potin és mihi uerum dícere? DA. Nil fácilius.

SI. Num illí molestae quídpian haec sunt núptiae?

- DA. Num própter consuetúdinem huiusce hóspitae?
 nihil hércle: aut, si adeo, bíduist aut trídui 440
- 10 haec sóllicitudo, nóstin? deinde désinet.
 etenim ípsus secum *id* récta reputauít uia.
 SI. Laudó. DA. Dum licitumst eĩ dumque aetás tulit,
 amáuit; tum id clam: cáuit ne umquam infámiae
 ea rés sibi esset, út uirum fortém decet. 445
- 15 nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.
 SI. Subtrístis uisust ésse aliquantillúm mihi.
 DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.
 SI. Quid *id* ést? DA. Puerilest. SI. Quidnamst? DA.
 Nil. SI. Quin díc quid est?
 DA. Ait nímium parce fácere sumptum. SI. Méne?
 DA. Te. 450
- 20 'uix' ínquit 'drachumis ést opsonatús decem:
 non filio uidétur uxorem dare.
 quem' ínquit 'uocabo ad cénam meorum aequálium?
 potis súm nunc *unum*?' et quód *tibi* dicendum híc siet,
 tu quóque per parce, nímium: non laudó. SI. Tace: 455
- 25 DA. Commóui. SI. ego istaec récte ut fiant uídero.
 quidnam hóc est reĩ: quíd hic uolt ueteratór sibi?
 nam si híc malist quicquam, ém illic est huic reĩ caput.

MYSIS LESBIA SIMO DAVOS GLYCERIVM
ANCILLA OBSTETRIX SENEX SERVOS MVLIER

- III 1 MY. Ita pól quidem res est, út *tu* dixti, Lésbia:
 fidélem hau ferme múlieri inueniás uirum. 460
 SI. Ab Ándriast ancílla haec? DA. Quid narrás?
 SI. Itast.
 MY. sed hic Pámphilus SI. Quid dícit? MY. firmauít
 fidem: SI. Hem!

439. 440 propter huiusce hospitae consuetudinem? | DA.
 Nihil || 442 *id*] eam rem || 447 aliquantulum (aliquantum) ||
 449 quid *id* est] quidnamst || quidnamst] quid est || 451 drachmis ||
 454 potissimum nunc et ||

5 DA. Vtinam aut hic surdus aut haec muta facta sit!
 MY. nam quod peperisset, iussit tolli. SI. O Iuppiter,
 quid ego audio? actumst, siquidem haec uera praed-
 dicat. 465

LE. Bonum ingenium narras adulescentis. MY. Optu-
 mum.

sed sequere me intro, ne in mora illi sis. LE. Sequor. —

10 DA. Quod remedium nunc huic malo inueniam? SI.
 Quid hoc?

adeon est demens? ex peregrina? iam scio: ah,
 uix tandem sensi stolidus. DA. Quid hic sensisse ait? 470
 SI. Haec prima adfertur iam mi ab hoc fallacia:
 hanc simulant parere, quo Chremetem abstérreant.

15 GL. (intus) Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsecro.
 SI. Hui, tam cito? ridiculum: postquam ante ostium
 me audiuit stare, adpróperat. non sat cómmode 475
 diuísá sunt temporibus tibi, Daue, haec. DA. Mihin?
 SI. Num inmémores discipuli? DA. Ego quid narres
 nescio.

20 SI. Hic mé si in ueris inparatum núptiis
 adórtus esset, quós mihi ludos rédderet!
 nunc huús periclo fít, ego in portu náuigo. 480

LESBIA SIMO DAVOS
OBSTETRIX SENEX SERVOS

LE. Adhuc, Archylís, quae adsolént quaeque opórtet III 2
 signa ésse ad salutem, omnia huic esse uideo.
 nunc primum fac istam ut lauét; poste deinde,
 quod iússi ei darí bibere et quántum imperáui,

5 date: móx ego huc reuórtor. 485
 per ecástor scitus púer est natus Pámphilo.
 deos quaeso ut sit supérstes, quandoquidem ípsest
 ingenió bono,

470 sensisse se ait || 478 hicine me si inparatum in ueris ||
 483 istam] illam (ista, istaec) || post ||

quomque huíc est ueritus óptumae facere ádulescenti
iniúriam. —

SI. Vel hoc quís non credat, quí te norit, ábs te esse
ortum? DA. Quidnam id est?

10 SI. Non ímperabat córam, quid facto éssset opus puér-
perae, 490

sed póstquam egressast, íllis quae sunt íntus clamat dé uia.
o Dáue, itan contémnor abs te? aut ítane tandem idóneus
tibi uídeor esse, quém tam aperte fállere incipiás dolis?
saltem áccurate, ut métui uidear cérté, si rescíuerim.

15 DA. Certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego.
SI. Edixín tibi, 495

intérminatus súm, ne faceres? uéritu's? numquid ré tulit?
credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?

DA. Teneó quid erret, ét quid agam habeo. SI. Quid
taces?

DA. Quid crédas? quasi non sínt tibi renúntiata haec
síc fore.

20 SI. Mihin quísquam? DA. Eho an tute íntellexti hoc
ádsimulari? SI. Inrídeor. 500

DA. Renúntiatumst: nám qui tibi istaec íncidit suspítio?

SI. Qui? quía te noram. DA. Quási tu dicas fáctum
id consilió meo.

SI. Certe énim scio. DA. Non sátis me pernosti étiam,
qualis súm, Simo.

SI. Egon té? DA. Sed siquid tíbi narrare occépi,
continuó dari

25 tibi uérba censes: SI. Fálso? DA. itaque hercle níl
iam muttire aúdeo. 505

SI. Hoc égo scio unum, néminem peperísse hic. DA.
Intelléxti.

níhilo setiús mox puerum huc déferent ante óstium.

488 ueritus est || adulescenti facere || 490 opus facto esset ||
496 num ueritus quid || 499 tibi renuntiata sint (tibi sint
renuntiata) || 500 adsimularier || 507 sed nihilo setius puerum
deferent huc ante ostium (sed nihilo minus referetur mox huc
puer ante ostium) ||

íd ego iam nunc tibi renuntio, ére, futurum, ut sis sciens,
ne hoc posterius dicas Dauí factum consilio aut dolis:
30 prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tám uolo. 510

SI. Vnde id scis? DA. Audíui et credo: multa con-
currunt simul,
quí coniecturam hanc nunc faciam. iam prius haec se
e Pámphilo
gráuidam dixit ésse: inuentumst falsum. nunc, post-
quám uidet
núptias domi adparari, missast ancilla ílico
35 óbstericem arcéssitum ad eam et púerum ut adferrét
simul. 515

hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, níl remouentur
núptiae.

SI. Quid ais? quom intelléxeras

íd consilium capere, quor non dixti extemplo Pámphilo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam
omnes nós quidem
40 scimus, quam misere hanc amarit. núnc sibi uxorem
éxpetit. 520

póstremo id mihi dá negoti; tú tamen idem has núptias
pérge facere ita ut facis, et id spéro adiuturós deos.

SI. Immo abi intro: ibi me ópperire et quód parato
opus ést para. —

non ímpulit me, haec núnc omnino ut créderem.
45 atqui háuscio an quae dixit sint uera ómnia. 525

sed páruí pendo: illúd mihi multo máximumst,
quod mihi pollicitust ípsus gnatus. núnc Chremem
conuéniám: orabo gnáto uxorem: id si ínpetro,
quid álias malim quam hódie has fieri núptias? 529

52 atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuiam. 532

50 nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, 530
51 si nolit, quin eum merito possim cogere. 531

508 ne tu hoc mihi (mihi hoc) posterius || 512 facio || 516 mo-
uentur || 525 atque ||

SIMO CHREMES

SENES DVO

III 3 SI. Iubeó Chremetem.. CH. Oh, te ípsum quaerebam.

SI. Ét ego te: optato áduenis.

CH. Aliquot me adierunt, éx te auditum qui aíbant
hodie núbere

meam fíliam tuo gnáto: id uiso tún an illi insániant. 535

SI. Auscúta paucis: quíd ego te uelim ét tu quod
quaerís scies.

5 CH. Auscúto: loquere quíd uelis.

SI. Per té deos oro et nóstram amicitíam, Chremes,
quae incépta a paruis cum aétate adcreuít simul,
perque únicam gnatám tuam et gnatúm meum, 540
quoius tibi potestas súmma seruandí datur,

10 ut me ádiuues in hác re, atque ita uti núptiae
fueránt futurae, fíant. CH. Ah, ne me óbseca:
quasi hóc te orando a me ínpetrare opórteat.
aliu ésse censes núnc me atque olim quóm dabam? 545
si in rémst utrique ut fíant, arcessí iube;

15 sed si éx ea re plús malist quam cómmodi
utríque, id te *obsecro* ín commune ut cónsulas,
quasi si ílla tua sit Pámphilique ego sím pater.

SI. Immo íta uolo itaque póstulo ut fiát, Chremes, 550
neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. CH.
Quid est?

20 SI. Iraé sunt inter Glycérium et gnatum. CH. Aúdio.

SI. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae!

SI. Profécto sic est. CH. Síc hercle ut dicám tibi:
amántium irae amóris integrátioست. 555

SI. Em, id te óro ut ante eámus, dum tempús datur
25 dumque eíus lubido oclúsast contuméliis.

533. 534 ego te. CH. optato aduenis. | aliquot || 534. 535
aiebant hodie filiam | meam nubere || 536 paucis et quid ||
548 *obsecro*] oro || 550 Chreme ||

- prius quam hárum scelera et lácrumae confictaé dolis
reddúcant animum aegrótum ad misericórdiam,
uxórem demus. spéro consuetúdi- 560
ne coniúgi *eum* liberális deuinctúm, Chremes,
30 dein fácile ex illis sése emersurúm malis.
CH. Tibi ita hóc uidetur; át ego non posse árbitor,
neque illum hanc perpetuo habére neque me pérpeti.
SI. Qui scís ergo istuc, nísi periculum féceris? 565
CH. At istúc periculum in filia fierí grauest.
35 SI. Nempe íncommoditas dénique huc omnis redit,
si euéniat, quod di próhibeant, discéssio.
at sí corrigitur, quót commoditatés uide:
príncípío amico fílium restítueris, 570
tibi génerum firmum et fíliae inueniés uirum.
40 CH. Quid istíc? si ita istuc ánimus inducti esse útile,
noló tibi ullum cómmodum in me cláudier.
SI. Meritó te semper máximi fecí, Chremes.
CH. Sed quíd ais? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc
discordare intér se? 575
SI. Ipsús mihi Dauos, qui íntumust eorúm consiliis,
díxit;
45 et ís mihi suadet núptias quantúm queam ut matúrem.
num cénset faceret, fílium nisi scíret eadem haec uélle?
tute ádeo iam eius uerba audies. heus, éuocate huc
Dáuom.
atque éccum uideo ipsúm foras exíre.

DAVOS SIMO CHREMES
SERVOS SENES DVO

DA. Ad te ibam. SI. Quídnam est? 580 III 4
DA. Quor úxor non arcéssitur? iam aduésperascit. SI.
Aúdin?

560. 561 consuetudine et | coniugio liberali || 574 Chreme ||
579 audies uerba || 581 audin tu illum? ||

- ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne
 facerés idem,
 quod uólguſ seruorúm solet, dolís ut me delúderes
 5 proptérea quod amat filius. DA. Egon ístuc facerem?
 SI. Crédidi,
 idque ádeo metuens uós celauí, quód nunc dicam. DA.
 Quíd? SI. Scies: 585
 nam própemodum habeo iám fidem. DA. Tandém
 cognosti quí siem?
 SI. Non fúerant nuptiaé futurae. DA. Quíd? non?
 SI. Sed ea grátia
 simuláui, uos ut pértemptarem. DA. Quíd aís? SI.
 Sic res ést. DA. Vide:
 10 numquam ístuc quiui ego íntelligere. uáh, consilium
 cállidum!
 SI. Hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic
 fit mi óbuiam, DA. Hem, 590
 numnáſ perimus? SI. nárró huic quae tu dúdum
 narrastí mihi,
 DA. Quidnam aúdiam? SI. gnátam út det oro, uíxque
 id exoro. DA. Óccidi. SI. Hem,
 quid díxisti? DA. Optume ínquam factum. SI. Núnc
 per hunc nullást mora.
 15 CH. Domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc
 renúntio. —
 SI. Nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecisti has
 núptias, 595
 DA. Ego uéro solus. SI. córrigi mihi gnátum porro enítère.
 DA. Faciam hércle seduló. SI. Potes nunc, dum áni-
 mus irritátus est.
 DA. Quiéscas. SI. Age igitúr, ubi nunc est ípsus?
 DA. Mirum ní domist.
 20 SI. Ibo ád eum atque eadem haec, tíbi quae dixi, dícam
 itidem illi. — DA. Núllus sum.

586 habeo tibi iam || 594 apparentur || 596 corrigere ||
 599 quae tibi ||

quid caúsaest, quin hinc ín pistrinum récta profiscáru-
uia? 600

nihil ést preci locí relictum. iám perturbaui ómnia:
erúm fefelli; in núptias coniéci erilem filium;
feci hódie ut fierent ínsperante hoc átque inuito Pám-
philo.

25 em astútias! quodsí quiessem, níhil euenissét mali.
sed eccum ípsum: utinam esset mi áliquíd hic, quo núnc
me praecipitém darem. 605. 606

PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENS SERVOS

PA. Vbi illést scelus, qui me pérdidit? DA. Perii. III 5

PA. átque hoc confiteór mihi
iure óptigisse, quádoquidem *ego* tam inérs, tam nulli
cónsili.

oh, séruon fortunás meas me cómmisisse fúttili!
ego prétium ob stultitiám fero, sed númquam inultum
id auferet. 610

5 DA. Posthác me incolumem sát scio fore, núnc si de-
uito hóc malum.

PA. nam quíd ego nunc dicám patri? negábon uelle
mé, modo

qui súm pollicitus dúcere? qua audácia id facere aúdeam?
nec quíd nunc me faciám scio. DA. Nec méquidem,
atque id ago sédulo.

dicam áliquíd me inuentúrum, ut huic malo áliquam
producám moram. PA. Oh! 615

10 DA. Sum uísus. PA. Ehodum, bóne uir, quid aís?
uíden me consiliís tuis

605. 606 ipsum uideo: occidi. | utinam mihi esset || 607 illic
est || confiteor iure | (608) mihi obtigisse || consili sum || 610 in-
ultum id numquam || 611 incolumem sat scio fore me || 613 qua
fiducia || 615 Oh] Ohe || 616 uisus sum || tuis consiliis ||

miserum ímpeditum esse? DA. Át iam expediam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.
PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?
tu rem ímpeditam et pérditam restítuas? em quo fré-
tus sim,
qui me hódie ex tranquillíssuma re cóniecisti in núp-
tias! 620
15 an nón *ego* dixi esse hóc futurum? DA. Díxti. PA.
Quid meritú's? DA. Crucem.
séd sine paululum ád me redeam: iam áliquíd dispi-
ciam. PA. Eí mihi,
quóm non habeo spátium, ut de te súmam supplicium,
út uolo!
námque hoc tempus praécavere míhi me, hau te
ulciscí sinit.

CHARINVS PAMPHILVS DAVOS

ADVLESCENTES DVO SERVOS

IV 1 CH. Hócinest crédibile aut *hércle* memorábile, 625
tánta uecórdia innáta quoiquam út siet,
út malis gaúdeant átque ex incómodis
álteriús sua ut cómparent cómoda! ah
5 ídnest uerum? ímmo id est péssumum hominúm genus,
ín negandó modo quís pudor paúlum adest; 630
9 ét timent dénégare, ét tamen rés premit.
7 póst ubist témpus promíssa iam pérfici,
8 túm coactí necessáριο se áperiunt:
10 íbi tum eorum ínpudentíssuma orátioſt
'quis tú's? quis mihi's? quor meám tibi? 635

619 fretus siem || 629. 630 genus hominum pessumum in |
denegando || 631 et timent et tamen res premit denegare ||
632 ubi tempus est (ubi tempus) ||

heus, próxumus sum egomét mihi.'

at támen 'ubi fides?' sí roges,

nil púdet hic ubi opust: illi ubi

nil ópus est, ibi ueréntur.

638^b

15 séd quid agam? adeamne ád eum et cum eo iniúriam
hanc expóstulem? .

íngeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil promó-
ueris':

640

multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo morem
géssero.

PA. Charíne, et me et te inprúdens, nisi quid dí re-
spiciunt, pérdidi.

CH. Ítane 'inprudens'? tándem inuentast cáusa, soluísti
fidem!

20 PA. Quíd 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis
dictis póstulas?

PA. Quíd istuc est? CH. Postquám me amare díxi,
complacitást tibi.

645

heú me miserum, quí tuom animum ex ánimo spec-
tauí meo!

PA. Fálsus es. CH. Non sátis tibi esse hoc sólídum
uisumst gáúdium,

ní me lactassés amantem et fálssa spe producères?

25 hábeas. PA. Habeam? ah, néscis quantis ín malis
uorsér miser,

quantásque hic consiliís suis confláuit sollicitúdines, 650
meus cárnufex. CH. Quid istúc tam mirumst, dé te

si exemplúm capit?

PA. Haud ístuc dicas, sí cognoris uél me uel amorém
meum.

CH. Scio: cúm patre altercásti dudum, et ís nunc
propterea tibi

30 suscénset nec te quíuit hodie cógere illam ut dúceres.

640 atque || 647 nonne tibi satis esse (esse satis) hoc uisum
solidum (solidum uisum) est || 648 ní] nisi || 650 hic suis con-
siliis mihi ||

PA. Immo étiam, quo tu mínus scis aerumnás meas, 655
haec núptiae non ádparabantúr mihi,
nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.

CA. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
35 nondúm scis.. CH. Scio equidem íllam ducturum
ésse te.

PA. Quor me énicas? hoc aúdi. numquam déstitit 660
instáre, ut me esse dúcturum patri dícerem:
suadére, orare usque ádeo donec pérpulis.

CH. Quis homo ístuc? PA. Dauos. CH. Dáuos?
quam ob rem? PA. Néscio,
40 nisi deós mihi fuisse irátos, qui auscultáuerim.

CH. Factum hóc est, Daue? DA. Fáctum. CH. Hem,
quid aïs? ó scelus! 665

at tíbi di dignum fáctis exitiúm duint!
eho, díe mihi, si omnes hunc coniectum in núptias
inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?

45 DA. Decéptus sum, at non défetigátús. CH. Scio.

DA. Hac nón successit, ália adgrediémúr uia: 670
nisi si íd putas, quia prímo processít parum,
non pósse iam ad salútem hoc conuortí malum.

PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,
50 ex únis geminas míhi conficies núptias.

DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo, 675
conári manibus pédibus noctisque ét dies,
capitís periculum adíre, dum prosím tibi;
tuomst, síquid praeter spem éuenit, mi ignóscere.

55 parúm succedit quód ago? at facio sédulo.
uel mélius tute réperi, me missúm face. 680

PA. Cupió: restitue me ín quem accepistí locum.

DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. Hém,
mane: crepuít a Glycerio óstium.

661 dicerem me esse ducturum patri || 663 CH. dauos?
PA. inturbat. CH. quamobrem? || 664 mihi deos satis scio
fuisse iratos (fuisse iratos satis scio) || 668 hoc consilium ||
681 me in quem] in quem me (quem a me) || 682 hem sed
mane concrepuit ||

PA. Nihil ád te. DA. Quaero. PA. Hem, núncin demum?
DA. At iam hóc tibi inuentúm dabo.

MYSIS PAMPHILVS CHARINVS DAVOS
ANCILLA ADVLESCENTES DVO SERVOS

MY. Iam ubi úbi erit, inuentúm tibi curábo et mecum IV 2
addúctum

tuom Pámphilum: modo tu, ánime mi, nolí te ma-
ceráre. 685

PA. Mysís! MY. Quis est? ehem Pámphile, optumé
mihi te offers. PA. Quidnam est?

MY. Oráre iussit, sí se ames, era, iám ut ad sese uénias:
uidére te aít cúpere. PA. Vah, perii: hóc malum
integráscit.

sicín me atque illam operá tua nunc míseros sollicitári!
nam idcírco arcessor, núptias quod mi ádparari sénsit. 690
CH. Quibus quídem quam facile pótuerat quiésci, si
hic quiéssset!

DA. Age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga.
MY. Atque édepol

10 ea rés est: proptereaúque nunc misera ín maerorest.
PA. Mysís,

per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me desertúrum,
non, sí capiundos mihi sciam esse inimícos omnis
hómines. 695

hanc mi éxpetiui, cóntigit. conuéniant mores. uáleant
qui inté nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi
adimet némo.

15 CH. Resipísco. PA. Non Apóllinis magis uérum atque
hoc respónsumst.

si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
quo mínus haec fierent núptiae, uoló. sed si id non
póterit, 700

685 tu modo || 686 hem || 689 sollicitarier ||

- id fáciam, in procliuí quod est, per mé stetisse ut crédat.
quis uídeor? CH. Miser, aequé átque ego. DA. Con-
sílium quaero. PA. Fórti's,
20 scio, quód conere. DA. Hoc égo tibi profécto effectum
réddam.
PA. Iam hoc ópus est. DA. Quin iam habeó. CH. Quid
est? DA. Huic, nón tibi habeo, ne érres.
CH. Sat hábeo. PA. Quid faciés? cedo. DA. Dies híc
mi ut satis sit uéreor 705
ad agéndum, ne nunc mé uociuom esse ád narrandum
crédas.
proinde hínc uos amolímini: nam mi ínpedimento éstis.
25 PA. Ego hanc uísam. — DA. Quid tu? quo hínc te agis?
CH. Verúm uis dicam? DA. Immo étiam:
narrátionis íncipit mi inítium. CH. Quid me fíet?
DA. Eho tu ínpudens, non sátis habes quod tibi die-
culam áddo, 710
quantum huic promoueo nuptias? CH. Daue, át tamen
DA. Quid érgo?
CH. ut dúcam. DA. Ridiculum. CH. Húc face ad me
ut uénias, siquid póteris.
30 DA. Quid uéniam? nil habeo. CH. Át tamen siquíd.
DA. Age, ueniam, síquid.
CH. Domi eró. — DA. Tu, Mysis, dum éxéo, parúmper
opperíre hic.
MY. Quaprópter? DA. Ita factóst opus. MY. Matúra.
DA. Iam, inquam, hic ádero. 715

MYSIS DAVOS
ANCILLA SERVOS

- IV 3 MY. Nilne ésse proprium quoíquam! di uostrám fidem!
summúm bonum esse erae hunc putabam Pámphilum,

702 PA.] CH. || 703 PA. scio quid || 706 uacuum esse me
nunc (nunc me) || 714 opperire me hic (me operire hic) ||
715 facto opus est || 717 putabam (putaui) hunc ||

amícum, amatorem *et* uirum in quouís loco
 parátum; uerum ex eó nunc misera quém capit
 5 dolórem! facile hic plús malist quam illíc boni. 720
 sed Dáuos exit. mí homo, quid istuc óbsecro est?
 quo pórtas puerum? DA. Mýsis, nunc opus ést tua
 mihi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.
 MY. Quidnam íncepturu's? DA. Áccipe a me hunc ócius
 10 atque ánte nostram iánuam adpone. MY. Óbsecro, 725
 humíne? DA. Ex ara hinc súme uerbenás tibi
 atque eás substerne. MY. Quam ób rem tute id nón
 facis?

DA. Quia, sí forte opus sit ád erum iurató mihi
 non ádposisse, ut líquido possim. MY. Intéllego:
 15 noua núnc religio in te ístaec incessít. cedo! 730
 DA. Moue ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
 pro Iúppiter! MY. Quid est? DA. Spónsae pater
 intéruenit.

repúdio quod consílium primum inténderam.
 MY. Quid nárres nescio. DA. Égo quoque hinc ab
 délixtera

20 ueníre me adsimulábo: tu ut subséruias 735
 orátioni, utquómque opus sit, uerbís uide.
 MY. Ego quíd agas nihil intéllego; sed síquid est,
 quod méa opera opus sit uóbis, ut tu plús uides,
 manébo, nequod uóstrum remorer cómodum.

CHREMES MYSIS DAVOS
SENEX ANCILLA SERVOS

CH. Reuórtor, postquam quae ópus fuere ad núptias 740 IV 4
 gnataé parauí, ut iúbeam arcessi. séd quid hoc?
 puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? MY. Vbi
 illic est?

728 iurato] iusiurandum || 729 apposuisse || 734 nescio quid
 narres || 738 aut tu || 742 tun apposuisti (posuisti) ||

CH. Non mihi respondes? MY. Núsquam est. uae
miseraé mihi!

5 relíquit me homo atque ábiit. DA. Di uostrám fidem,
apud fórum quid turbaest! quíd illic hominum líti-
gant! 745

tum annóna carast. quíd dicam aliud, néscio.

MY. Quor tu óbsecro hic me sólam..? DA. Hem,
quae haec est fábula?

eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?

10 MY. Satin sánu's, qui me id rógites? DA. Quem ego
igitúr rogem,

qui hic néminem alium uídeam? CH. Miror únde sit. 750

DA. Dictúra's quod rogo? MY. Aú. DA. Concede
ad d́exteram.

MY. Delíras: non tute ípse..? DA. Verbum sí mihi
unúm praeterquam quód te rogo faxís, caue.

15 male d́icis. undest? d́ic clare. MY. A nobís. DA. Hahae:
mirúm uero, inpu dénter mulier sí facit? 755

CH. Ab Ándriast ancílla haec, quantum intéllego.

DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei,
in quíbus sic inludátis? CH. Veni in témpore.

20 DA. Propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua.
mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco. 760

MY. Di te éradicent: íta me miseram térritas.

DA. Tibi d́ico ego an non? MY. Quíd uis? DA. At
etiám rogas?

cedo, quóium puerum hic ádposisti? d́ic mihi.

25 MY. Tu néscis? DA. Mitte id quód scio: dic quód rogo.

MY. Vostrí. DA. Quoius nostri? MY. Pámphili. CH.
Hem! DA. Quid? Pámphili? 765

MY. Eho, an nón est? CH. Recte ego sémper fugi
has núptias.

DA. O fácinus animum aduórtendum! MY. Au, quid
clámitas?

745 quid turbaest apud forum || 751 dicturan es || 753 prae-
tereaquam || 754 MY. maledicis. DA. unde es || 756 mere-
trix? CH. || 763 apposuisti ||

DA. Quemne égo heri uidi ad uós adferri uésperi?

30 MY. O hóminem audacem! DA. Vérum: uidi Cán-
tharam

suffárcinatam. MY. Dís pol habeo grátiam, 770
quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.

DA. Ne illa íllum haud nouit, quóia causa haec íncipit:
'Chremés si puerum adpósitum ante aedis uiderit,
35 suam gnátam non dabít': tanto hercle mágis dabít.

CH. Non hércle faciet. DA. Núnc adeo, ut tu sís
sciens, 775

nisi púerum tollis, iám ego hunc in mediám uiam
prouóluam teque ibídem peruoluam ín luto.

MY. Tu pól, homo, non es sóbrius. DA. Fallácia

40 alia áliam trudit. iám susurrari aúdio,
ciuem Átticam esse hanc: CH. Hém! DA. 'coactus
légibus 780

eam uxórem ducet.' MY. Ého obsecro, an non cíuis est?

CH. Ioculárium in malum ínciens paene íncidi.

DA. Quis hic lóquitur? *euge*, o Chrémés, per tempus
áduenis:

45 auscúlta. CH. Audiui iam ómnia. DA. Ain tu? haec
ómnia?

CH. Audíui, inquam, a princípío. DA. Audistin, ób-
secro? em 785

scelera! hanc iam oportet ín cruciatum hinc ábripi.
hic est ílle, ne te crédas Dauom lúdere.

MY. Me míseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.

50 CH. Noui ómnem rem. est Simo íntus? DA. Est. —
MY. Ne me áttigas,

sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec. . . 790

DA. Eho inépta, nescis quíd sit actum? MY. Quí
sciam?

DA. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fíeri,
ut scíret haec quae uólumus. MY. Hem, praedíceres.

55 DA. Paulum interesse censes, ex animo omnia,
ut férť natura, fácias an de indústria?

795

CRITO MYSIS DAVOS

SENEX ANCILLA SERVOS

IV 5 CR. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
quae sése inhoneste optáuit parere hic dítias
potiús quam in patria honéste pauper uíueret.
eius mórte ea ad me lége redierúnt bona.

5 sed quós perconter uídeo. saluete. MY. Óbsecro, 800
estne híc, quem uideo, Crító sobrinus Chrýsidis?
is ést. CR. O Mysis, sálue. MY. Saluos sís, Crito.
CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miserás
pérdidit.

CR. Quid uós? quo pacto hic? sátine recte? MY.
Nósne? sic;

10 'ut químus' aiunt, quándo 'ut uolumus' nón licet. 805
CR. Quid Glýcerium? iam hic suós parentis répperit?
MY. Vtinam! CR. Án nondum etiam? haud aúspicato
huc me áttuli:

nam pól, si id scissem, númquam huc tetulissém
pedem.

sempér eĩ dictast ésse haec atque habitást soror:

15 quae illí fuerunt, póssidet. nunc me hóspitem 810
lítés sequi, quam id míhi sit facile atque útile,
aliórum exempla cómmonent. simul árbitror
iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
grandícula iam proféctast illim. clámitent

20 me sýcophantam, heréditatem pérsequi, 815
mendícum; tum ipsam déspoliare nón lubet.

DA. O óptume hospes! MY. Pól, Crito, antiquom
óptines.

797 diuitias || 801 quem uideo? estne hic || 809 ei] enim !!
810 illius || 814 grandiuscula || illinc (illi) || 817 MY. o optume
hospes pol ||

CR. Duc me ad eam, quando huc ueni, ut uideam.

MY. Máxume.

DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

CHREMES SIMO

SENES DVO

CH. Sátis, iam satis, Simó, spectata ergá te amicitiaíst V 1
mea: 820

sátis pericli incépi adire: orándi iam finém face.

dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam filiae.

SI. Immo enim nunc quom máxume abs te póstulo
atque oró, Chremes,

5 út beneficium uérbis initum dúdum nunc re cómprobés.

CH. Víde quam iniquos sís prae studio: dúm id effi-
cias quód cupis, 825

néque modum benígnitatis néque quid me ores cógitas:
nám si cogités, remittas iám me onerare iniúriis.

SI. Quibus? CH. At rogitas? pérpulistí me, út homini
adulescéntulo

10 ín alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória,
filiam ut darem ín seditionem átque incertas núptias, 830
eíus labore atque eíus dolore gnáto ut medicarér tuo.
ínpetrastí: incépi, dum res tétulit. nunc non fért: feras.
íllam hinc ciuem esse áiunt: puer est nátus: nos
missós face.

15 SI. Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas
crédere,

quíbus id máxume útilest, illum ésse quam detérrumum. 835
núptiarum grátia haec sunt fícta atque incepta ómnia.
úbí ea causa, quam ób rem haec faciunt, érit adempta
eis, désinent.

CH. Érras: cum Dauo égomet uidi iúrgantem ancillám.

SI. Scio.

20 CH. Véro uoltu, quom íbi me adesse néuter tum prae-
sénserat.

SI. Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít
mihi: 840

ét nescio qui id tíbi sum oblitus hódie ac uolui dícere.

DAVOS CHREMES SIMO DROMO
SERVOS SENES DVO LORARIVS

V 2 DA. Ánimo nunciam ótioso esse ímpero CH. Em
Dauóm tibi.

SI. Vnde egreditur? DA. meó praesidio atque hóspitis.
SI. Quid illúd malist?

DA. Égo commodiorem hómínem aduentum témpus
non uidí. SI. Scelus,
quémnam hic laudat? DA. Ómnis res est iam ín uado.
SI. Cesso ádloqui? 845

5 DA. Érus est: quid agam? SI. Oh, sálue, bone uir. DA.
Éhem Simo, o nostér Chremes,
ómnia adparáta iam sunt íntus. SI. Curastí probe.
DA. Vbi uoles, arcésse. SI. Bene sane: íd enim uero
hinc núnc abest.

ét iam tu hoc respónde: quid istic tíbi negotist? DA.
Míhine? SI. Ita.

DA. Míhin? SI. Tibi ergo. DA. Módo *huc* ii intro. SI.
Quási ego quam dudúm rogem.

10 DA. Cúm tuo gnato una. SI. Ánne est intus Pám-
philus? cruciór miser. 851

ého, non tu dixti ésse inter eos ínimicitias, cárnufex?
DA. Súnt. SI. Quor igitur híc est? CH. Quid illum
cénses? cum illa lítigat.

DA. Ímmo uero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo
ex me aúdiēs.

néscio quis senéx modo uenit: éllum! confidéns catus: 855

841 qui id] quid || 850 modo introii || 852 dixtin ||

- 15 quóm faciem uideás, uidetur ésse quanti uís preti:
trístis est seuéritas in uóltu atque in uerbis fides.
SI. Quídnam adportas? DA. Níl equidem, nisi quód
illum audiui dícere.
SI. Quid aít tandem? DA. Glýcerium se scíre ciuem
esse Átticam. CH. Hem!
SI. Drómo, Dromo! DA. Quid ést? SI. Dromo! DA.
Audi. SI. Vérbum si addiderís . . Dromo! 860
20 DA. Audi óbsecro. DR. Quid uís? SI. Sublimen íntro
hunc rape quantúm potest.
DR. Quem? SI. Dáuom. DA. Quam ob rem? SI. Quía
lubet. rape ínquam. DA. Quid fecí? SI. Rape.
DA. Si quícquam inuenies mé mentitum, occídito. SI.
Nihil aúdio:
ego té continuo mútum reddam. DA. Támen etsi hoc
uerúmst? SI. Tamen.
cura ádseruandum uíctum, atque audin? quádrupedem
constríngito. — 865
25 age núnciam: ego pol hódie, si uiuó, tibi
osténdam, quid erum sít pericli fállere,
et illí patrem. CH. Ah, ne saéui tanto opere. SI.
Óh, Chremes,
pietátem gnati! nónne te miserét mei?
tantúm laborem cápere ob talem fílium! 870
30 age Pámphile, exi Pámphile: ecquid té pudet?

PAMPFILVS SIMO CHREMES
ADVLESCENS SENES DVO

- PA. Quis mé uolt? perii, páter est. SI. Quid aís, óm- V 3
nium . . ? CH. Ah,
rem pótius ipsam díe ac mitte mále loqui.
SI. Quasi quícquam in hunc iam gráuius dici póssiet.

857 seueritas est (inest) || 859.860 SI. Hem | Dromo || 861 sub-
limem || 864 ego te iam (iam te) commotum || 867 erum quid ||

ain tándem, ciuis Glýceriumst? PA. Ita praedicant. 875

5 SI. 'Ita praedicant'? o ingéntem confidéntiam!

num cógitat quid dícat? num factí piget?

uide: num eíus color pudóris signum usquam índicat?

adeo ínpotenti esse ánimo, ut praeter ciuíum

morem átque legem et suí uoluntatém patris 880

10 tamen hánc habere stúdeat cum summó probro!

PA. Me míserum! SI. Hem, modone id démum sensi,
Pámphile?

olim ístuc, olim, quom íta animum induxít tuom,

quod cúperes aliquo pácto efficiundúm tibi:

eodém die istuc uérbum uere in te áccidit. 885

15 sed quíd ego? quor me exscrúcio? quor me máceró?

quor meám senectutem huíus sollicito améntia?

an ut pro huíus peccatis égo supplicium súfferam?

immo hábeat, ualeat, uúat cum illa. PA. Mí pater!

SI. Quid 'mí pater'? quasi tu huíus indigeás patris: 890

20 domus úxor liberi ínuenti inuitó patre.

addúcti qui illam hinc cíuem dicant: uíceris.

PA. Patér, licetne paúca? SI. Quid dicés mihi?

CH. Tamén, Simo, audi. SI. Ego aúdiam? quid ego
aúdiam,

Chremés? CH. At tandem dícat. SI. Age dicát
sino. 895

25 PA. Égo me amare hanc fáteor; si id peccárest, fateor
íd quoque.

tíbi, pater, me dédo. quiduis óneris inpone, ímpera.

uís me uxorem dúcere, hanc amíttre? ut poteró,
feram.

hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlegatum
húnc senem:

síne me expurgem atque íllum huc coram addúcam.

SI. Adducas? PA. Síne, pater. 900

30 CH. Aéquom postulát: da ueniam. PA. Síne te hoc
exorém! SI. Sino. —

quíduis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár,
Chremes.

CH. Pró peccato mágno paulum súpplici satis ést patri.

CRITO CHREMES SIMO PAMPHILVS

SENES

TRES

ADVLESCENS

CR. Mítte orare. una hárum quaeuis caúsa me ut V 4
faciám monet,

uel tu uel quod uérumst uel quod ípsi cupio Glý-
cerio. 905

CH. Ándrium ego Critónem uideo? cérté is est. CR.
Saluos sís, Chremes.

CH. Quíd tu Athenas ínsolens? CR. Euénit. sed
hicinést Simo?

5 CH. Híc Simost. CR. Men quaéris? SI. Eho tu,
Glýcerium hinc ciuem ésse aís?

CR. Tú negas? SI. Itane húc uenis parátus? CR. Qua
de ré? SI. Rogas?

túne inpune haec fácias? tune hic hómínes adulescén-
tulos 910

íperitos rerum, eductos líbere, in fraudem ínlicis
sóllicitando, et póllicitando eorum ánimos lactas? CR.
Sánun es?

10 SI. ác meretriciós amores núptiis conglútinás?

PA. Périi, metuo ut súbstet hospes. CH. Sí, Simo,
hunc norís satis,

nón ita arbitrére: bonus est híc uir. SI. Hic sit uír
bonus? 915

ítane attemperáte euenit, hódie in ipsis núptiis
út ueniret, ántehac numquam? est uéro huic credun-
dúm, Chremes.

15 PA. Ní metuam patrem, hábeo pro illa re íllum quod
moneám probe.

903 paululum || 908 Hic. CR. Simo. SI. men || 909 paratus
aduenis ||

SI. Sýcophanta! CR. Hem! CH. Síc, Crito, est hic:
mítte. CR. Videat quí siet:

sí mihi perget quae uolt dicere, éa quae non uolt
aúdiét. 920

égo istaec moueo aut cúro? non tu tuóm malum aequo
animó feras?

nam égo quae dico uéra an falsa audíerim, iam scirí
potest.

20 Átticus quidam ólim naue frácta ad Andrum eiéctus est
ét istaec una párua uirgo. túm ille egens forte ádplicat
prímum ad Chrysidís patrem se. SI. Fábulam inceptát.

CH. Sine. 925

CR. Ítane uero optúrbat? CH. Perge tu. CR. Ís
mihi cognatús fuit,
qui eúm recepit. íbi ego audiui ex illo sese esse
Átticum.

25 ís ibi mortuóst. CH. Eius nomen? CR. Nómen tam
cito? PA. Phánia. CH. Hem,
perií! CR. Verum hercle opínor fuisse Phániam: hoc
certó scio,

Rhamnúsium se aibat esse. CH. O Iúppiter! CR.
Eadem haéc, Chremes, 930

multi álii in Andro tum aúdire. CH. Vtinam id sít,
quod spero! eho, díe mihi,
quid eám tum? suamne esse aibat? CR. Non. CH.

30 CH. Certé meast. CR. Quid aís? SI. Quid tu aís?
PA. Arrige aures, Pámphile!

SI. Qui id crédis? CH. Phania ille frater méus fuit.
SI. Noram ét scio.

CH. Is hinc béllum fugiens méque in Asiam pérse-
quens proficiscitur: 935

tum uéritust meam relínquere hic. postílla nunc pri-
mum aúdio

926 perge. CR. tum is || 928 cito tibi Phania || 930 aiebat ||
931 tum audiueré (audiere) || 932 aiebat || 934 qui id] QUID (qui) ||
936 tum illam relinquare hic est ueritus ||

quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita ánimus commotúst metu

35 spe gáudio, mirándo tanto tám repentino hóc bono.

CR. Ne istam ínueniri tuám multimodis gaúdeo. CH.

Credo. PA. Ó pater!

CH. At scrúpus mi etiam únus restat, quí me male habet. PA. Dignus es: 940

cum tuá religione, ódium, nodum in scírpo quaeris.

CR. Quid istud est?

CH. Nomén non conuenít. CR. Fuit hercle huic áliud paruae. CH. Quód, Crito?

40 numquíd meministi? CR. Id quaéro. PA. Egon huius mémoriam patiár meae

uoluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicarí mihi?

heus, Chrêmes, quod quaeris, Pásibulast. CH. *Pásibula?* ipsást. CR. East. 945

PA. Ex ípsa audiui míliens. SI. Omnis nos gaudere hóc, Chremes,

te crédo credere. CH. Íta me di ament, crédo. PA. Quod restát, pater ..

45 SI. Iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. PA. O lepidúm patrem!

de uxóre, ita ut possedí, nihil mutát Chremes? CH. Causa óptumast:

nisi quíd pater aít áliud. PA. Nempe id? SI. Scílicet. CH. Dos, Pámphile, est 950

decém talenta. PA. Accípio. CH. Propero ad fíliam. eho mecum í, Crito:

nam illám me credo haud nósse. — SI. Quor non íllam huc transferrí iubes?

50 PA. Recte ádmones: Dauo égo istuc dedam iám negoti. SI. Nón potest.

PA. Qui? SI. Quía habet aliud mágis ex sese et máius.

PA. Quidnam? SI. Vínetus est.

939 CR.] SI. || multimodis tuam ínueniri || PA. credo pater ||
940 mihi unus scrupulus etiam || 941 istuc || 946 miliens audiui ||

PA. Patér, non recte uínetust. SI. Haud ita iússi.
 PA. Iube solui óbsecro. 955
 SI. Age fiat. PA. At matúra! SI. Eo intro. PA.
 O faústum et felicem húnce diem!

CHARINVS PAMPHILVS

ADVLESCENTES DVO

V 5 CH. Quid agat Pamphilús prouiso: atque éccum. PA.
 Me aliquis fórs putet
 nón putare hoc uérum; at mihi nunc síc esse hoc
 uerúm lubet.
 égo deorum uítam eapropter sémpiternam esse árbitor,
 quód uoluptates eórum propriae súnt: nam mi inmor-
 tálitás 960
 5 pártast, si nulla aégritudo huic gaúdio intercésse-
 rét quem ego mihi potíssimum exoptem, haéc quoi
 nunc narrém, dari?
 CH. Quid illud gaudist? PA. Dáuom uideo. némost
 quem mallem ómnium:
 nam húnce scio mea sólido solum gaúisurum gaúdia.

DAVOS PAMPHILVS CHARINVS

SERVOS ADVLESCENTES DVO

V 6 DA. Pámphilus ubi nam hic ést? PA. O Daue! DA.
 Quís homost? PA. Ego sum. DA. O Pámphile!
 PA. Néscis quid mi optígerit. DA. Certe; séd quid
 mi optígerít scio. 966
 PA. Ét quidem ego. DA. More hóminum euenit, út
 quod sum nanctús mali
 priús resciscerés tu, quam ego illud quód tibi euenít boni.

957 prouiso quid agat Pamphilus || aliquis forsitan me
 putet || 962 cui nunc (nunc cui) haec narrem || 967 sim ||

- 5 PA. Glýcerium mea suós parentis répperit. DA. Fac-
túm bene. CH. Hem!
- PA. Páter amicus súmmus nobis. DA. Quís? PA.
Chremes. DA. Narrás probe. 970
- PA. Néc mora ullast, quín eam uxorem dúcam. CH.
Num ille sómniat
- éa quae uigilans uóluit? PA. Tum de púero, Daue ..
DA. Ah désine:
- sólus es quem díligant di. CH. Sáluos sum, si haec
uéra sunt.
- 10 cónloquar. PA. Quis homóst? Charine, in témpore
ipso mi áduenis.
- CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia. age,
me in tuís secundis réspice. 975
- túos est nunc Chremés: facturum quae uoles scio esse
ómnia.
- PA. Mémini: atque adeo lóngumst nos illum éxspectare
dum éxeat.
- séquere hac me: íntus ápod Glycerium núnc est. tu,
Daue, ábi domum,
- 15 própera, arcesse hinc qui auferant eam. quíd stas?
quid cessás? DA. Eo.
- ne éxspectetis dum éxeant huc: íntus despondébitur: 980
íntus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR.
Plaúdite.

973 es] est || 974 o Charine || 975 audistin ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
- { 175 = 180 iambici octonarii
 - 176 iambicus quaternarius
 - { 177 = 181 iambici octonarii
 - { 178 = 182 trochaici septenarii
 - { 179 = 183 iambici octonarii
 - 184 ad 195 iambici octonarii
 - 196 ad 198 iambici senarii
 - 199 ad 214 iambici octonarii
 - 215 ad 224 iambici senarii
 - 225 ad 227 iambici octonarii
 - 228 ad 233 trochaici septenarii
 - 234 et 235 iambici octonarii
 - { 236 = 241 trochaici septenarii
 - 237 iambicus senarius
 - 238 et 239 = 242 et 243 iambici octonarii
 - 240 = 244 iambici quaternarii
 - 245 = 247 trochaici octonarii
 - { 246 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 248 ad 251 trochaici septenarii
 - 252 iambicus quaternarius
 - 253 ad 256 iambici octonarii
 - 257 iambicus senarius
 - 258 ad 260 trochaici septenarii
 - { 261 ad 266 iambici octonarii
 - 267 ad 269 iambici octonarii

- V. 270 ad 298 iambici senarii
 - 299 et 300 iambici septenarii
 - { 301 = 305 trochaici octonarii
 - { 302 = 306 trochaici septenarii
 - { 303 et 304 = 307 et 308 iambici octonarii
 - { 309 ad 316 iambici octonarii
 - { 317 trochaicus septenarius
 - 318 iambicus senarius
 - 319 ad 383 trochaici septenarii
 - 384 ad 393 iambici senarii
 - 394 ad 403 iambici octonarii
 - 404 ad 480 iambici senarii
 - { 481 et 482 = 483 et 484 bacchiaci quaternarii
 - { 485 iambicus quaternarius catalecticus
 - { 486 iambicus senarius
 - { 487 et 488 iambici octonarii
 - 489 ad 496 iambici octonarii
 - 497 et 498 iambici senarii
 - 499 ad 505 iambici octonarii
 - 506 iambicus septenarius
 - 507 ad 516 trochaici septenarii
 - 517 trochaicus binarius catalecticus
 - 518 ad 523 trochaici septenarii
 - 524 ad 532 iambici senarii
 - 533 ad 536 iambici octonarii
 - 537 iambicus quaternarius
 - 538 ad 574 iambici senarii
 - 575 ad 581 iambici septenarii
 - 582 ad 621 iambici octonarii
 - 622 ad 624 trochaici septenarii
 - { 625 ad 629 = 630 ad 634 cretici quaternarii
 - { 635 ad 638 iambici quaternarii acatalecti
 - { 638^b iambicus quaternarius catalecticus
 - { 639 et 640 trochaici septenarii
 - { 641 et 642 iambici octonarii
 - { 643 ad 649 trochaici septenarii
 - { 650 ad 654 iambici octonarii
 - 655 ad 681 iambici senarii
 - 682 et 683 iambici octonarii
 - 684 ad 715 iambici septenarii
 - 716 ad 819 iambici senarii

- V. 820 ad 860 trochaici septenarii
- 861 ad 865 iambici octonarii
- 866 ad 895 iambici senarii
- 896 ad 928 trochaici septenarii
- 929 ad 956 iambici octonarii
- 957 ad 981 trochaici septenarii.
-

HAVTON TIMORVMENOS

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED
CVR · EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT
FLACCVS · CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIIS · INPARIBVS
DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · SECVNDA
MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

In militiam proficisci gnatum Clíniam
 amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
 animíque sese angébat facti paénitens.
 mox út reuersust, clám patrem deuórtitur
 ad Clítiphonem. is amábat scortum Bácschidem. 5
 cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
 ut éius Bacchis uénit amica ac séruolae
 habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
 suám celaret Clítipho. hic technís Syri
 decém minas meretrículae aufert á sene. 10
 Antíphila Clitiphónis reperitúr soror;
 hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE

CHREMES SENEX
 MENEDEMVS SENEX
 CLITIPHO ADVLESCENS
 CLINIA ADVLESCENS
 SYRVS SERVOS
 DROMO SERVOS
 BACCHIS MERETRIX
 ANTIPHILA VIRGO
 SOSTRATA MATRONA
 [CANTHARA] ANVS
 PHRYGIA ANCILLA

PROLOGVS

Nequóí sit uostrum mírum, quor partís seni
 poëta dederit, quae sunt adulescéntium,
 id prímum dicam, deínde quod ueni éloquar. 3
 orátorem esse uóluit me, non prólogum: 11
 uostrúm iudiciúm fécit, me actorém dedit,
 si hic áctor tantum póterit a facúndia,
 quantum ílle potuit cógitare cómmode,
 qui orátionem hanc scrípsit, quam dictúrus sum. 15
 nam quód rumores dístulerunt máliuoli,
 multás contaminásse Graecas, dúm facit
 paucás Latinas: fáctum id esse hic nón negat,
 neque sé pigere et deínde facturum aúumat.
 habét bonorum exémplum, quo exempló sibi 20
 licére id facere quód illi fecerúnt putat.
 tum quód maliuolus uétus poëta díctitat,
 repénte ad studium hunc se ádplicasse músicum,
 amícum ingenio frétum, haud naturá sua:
 arbítrium uostrum, uóstra existumátio 25
 ualébit. qua re orátos omnis uós uolo,
 ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.
 facite aéqui sitis: dáte crescendi cópiam,

duplex quae ex argumento facta est simplici. 6
 nouam esse ostendi et quae esset: nunc qui scripserit
 et quonia Graeca sit, ni partem maxumam
 existumarem scire uostrum, id dicerem.
 nunc quam ob rem has partis didicerim paucis dabo. 10

13 si] sed || 18 FACTUMHICESSEID (id esse factum hic) ||
 26 omnes uos oratos ||

nouárum qui spectándi faciunt cópiam
 sine útiis: ne ille pró se dictum exístumet, 30
 qui núper fecit séruo currenti ín uia
 decesse populum: quór insano séruiat?
 eius dé peccatis plúra dicet, quóm dabit
 aliás nouas, nisi fínem maledictís facit. 34

* * * * *

hodié sum acturus Haúton timorúmenon, 5
 ex íntegra Graeca íntegram comoédiam. 4
 adéste aequo animo: dáte potestatém mihi 35
 statáriam agere ut líceat per siléntium,
 ne sémper seruos cúrens, iratús senex,
 edáx parasitus, sýcophanta autem ínpudens,
 auárus leno adsídue agendi sýnt mihi
 clamóre summo, cúm labore máxumo. 40
 mea caúsa causam hanc iústam esse animum indúcite,
 ut áliqua pars labóris minuatúr mihi.
 nam núnc nouas qui scríbunt, nil parcúnt seni:
 siquaé laboriósast, ad me cúrritur;
 si lénis est, ad álium defertúr gregem. 45
 in hác est pura orátio. experímini,
 in utrámque partem ingénium quid possít meum. 47
 exémplum statuite ín me, ut adulescéntuli 51
 uobís placere stúdeant potius quám sibi.

si numquam auare pretium statui arti meae 48
 et eum esse quaestum in animum induxi maxumum
 quam maxime seruire uostris commodis 50

33 eius de] de illius || 5 heauton ||

CHREMES MENEDEMVS

SENES DVO

- CH. Quamquam haec inter nos nuper notitia admodumst I 1
 (inde adeo quom agrum in proxumo hic mercatus es)
 nec rei fere sane amplius quicquam fuit: 55
 tamen uel uirtus tua me uel uicinitas,
 5 quod ego in propinqua parte amicitiae puto,
 facit ut te audacter moneam et familiariter,
 quod mihi uidere praeter aetatem tuam
 facere et praeterquam res te adhortatur tua. 60
 nam pro deum fidem atque hominum, quid uis tibi?
 10 quid quaeris? annos sexaginta natus es,
 aut plus eo, ut conicio; in his regionibus
 meliorem agrum neque preti maioris nemo habet;
 seruos num pluris? proinde quasi nemo siet, 65
 ita attente tute illorum officia fungere.
 15 numquam tam mane egrédior neque tam uesper
 domum reuortor, quin te in fundo conspicer
 fodere aut arare aut aliquid ferre. denique
 nullum remittis tempus neque te respicis. 70
 haec non uoluptati tibi esse satis certo scio.
 20 'enim' dices 'quantum hic operis fiat paenitet.'
 quod in opere faciundo operae consumis tuae,
 si sumas in illis exercendis, plus agas.
 ME. Chremes, tantumne ab re tuast otii tibi, 75
 aliena ut cures, ea quae nihil ad te attinent?
 25 CH. Homó sum: humani nihil a me alienum puto.

54 quom] quod || 61 atque hominum fidem || 63. 64 agrum
 in his regionibus | meliorem neque || 65 seruos compluris ||
 72 at enim dices me ||

uel mé monere hoc uél percontarí puta:

rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.

ME. Mihi síc est usus; tíbi ut opus factóst, face. 80

CH. An quoíquamst usus hómíni, ut se cruciét? ME. Mihi.

30 CH. Siquíd laborist, nóllem: sed quid istúc malist?

quaesó, quid de te tántum commeruísti? ME. Eheu!

CH. Ne lácruma, atque istuc, quídquid est, fac me út
sciam:

ne rétice, ne uerére, crede inquám mihi:

85

aut cónsolando aut cónsilio aut re iúuero.

35 ME. Scire hóc uis? CH. Hac quidem caúsa qua dixí tibi.

ME. Dicétur. CH. At istos rástros intereá tamen

adpóne, ne labóra. ME. Minume. CH. Quám rem agis!

ME. Sine mé, uociuom témpus nequod dém mihi 90

labóris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non ae-
quóm facis.

40 CH. Hui! tám grauis hos, quaésó? ME. Sic meritúmst
meum.

CH. Nunc lóquere. ME. Filium únicum adulescéntulum

habeo. áh, quid dixi? habére me? immo habuí, Chremes:

nunc hábeam necne incértumst. CH. Quid ita istúc?

ME. Scies.

95

est é Coríntho hic áduena anus paupérula;

45 eius fíliam ille amáre coepit uírginem,

prope út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.

ubi rém rescíui, coépi non húmánitus

neque ut ánimum decuit aégrotum adulescéntuli 100

tractáre, sed ui et uía peruolgatá patrum.

50 cottídie accusábam: 'hem, tibíne haec diútius

licére speras fácere me uiuó patre,

amícám ut habeas própe iam in uxorís loco?

errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia.

105

ego té meum esse díci tantispér uolo,

55 dum quód te dignumst fácies; sed si id nón facis,

ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.

- nulla ádeo ex re istuc fít nisi ex nimio ótio.
 ego istúe aetatis nón amorí operám dabam, 110
 sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem átque ibi
 60 simúl rem et belli glóriam armis répperi.
 postrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
 saepe éadem et grauitér aúdiendo uíctus est:
 putáuit me et aetáte et beniuléntia 115
 plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi:
 65 in Ásiam ad regem militatúm abiit, Chremes.
 CH. Quid aís? ME. Clam me est proféctus, mensis
 trís abest.
 CH. Ambo áccusandi, etsi illud inceptúm tamen
 animíst pudentis sígnum et non instrénui. 120
 ME. Vbi cómperi ex eis, quí fuere ei cónscii,
 70 domúm reuortor maéstus atque animó fere
 pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
 adsído: adcurrunt sérui, soccos détrahunt;
 inde álii festináre lectos stérnere, 125
 cenam ádparare: pró se quisque sédulo
 75 faciébant, quo illam míhi lenirent míseriam.
 ubi uídeo, haec coepi cógitare 'hem, tót mea
 solí solliciti sánt causa, ut me unum éxpleant?
 ancíllae tot me uéstiant? sumptús domi 130
 tantós ego solus fáciam? sed gnatum únicum,
 80 quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius,
 quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
 eum ego hínc eieci míserum iniustitiá mea!
 maló quidem me quóuis dignum députem, 135
 si id fáciam. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
 labórans, parcens, quaérens, illi séruiens.
 ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.

112 gloriam armis belli || 117 Chreme || 125 inde alii]
 uideo alios || 129 solius || sunt ||

- 90 ancillas, seruos, nīsi eos qui opere rústico
faciundo facile sump̄tum exsercīrēt suom,
omnis produxi ac uēndidi. inscripsi ílico
aedīs mercede. quāsi talenta ad quīndecim 145
coēgi, agrum hunc mercātus sum, hic me exerceo.
- 95 decréui me tantisper minus iniúriæ,
Chremés, meo gnato fácere, dum uiuam miser;
nec fās esse, ulla mé uoluptate híc frui,
nisi ubi ille huc saluos rédierit meus párticeps. 150
CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
- 100 et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
tractáret. uerum nec illum tu satis nóueras
nec té ille; hoc ubi fit, íbi non uere uíuitur.
tu illúm numquam ostendísti quanti pénderes, 155
nec tibi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
- 105 quod si ésset factum, haec núnquam euenissént tibi.
ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
CH. Menedéme, at porro récte spero et illúm tibi
saluom ádfuturum esse híc confido própēdiem. 160
ME. Vtinam íta di faxint! CH. Fáciant. nunc si
cómmodumst
- 110 (Dionýsia hic sunt hódie), apud me síis uolo.
ME. Non póssum. CH. Quor non? quaešo tandem
aliquántulum
tibi párce: idem absens fácere te hoc uolt fílius.
ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc
pépulerim, 165
nunc me ípsum fugere. CH. Sícinest senténtia?
- 115 ME. Sic. CH. Béne uale. ME. Et tu. — CH. Lá-
crumas excussít mihi,
miserétque me eius. séd ut diei témpus est,
tempúst monere me húncc uicinum Phániam,
ad cénam ut ueniat: íbo, uisam sí domist. — 170
nihil ópus fuit monitóre: iam dudúm domi

143 exerceant || 147 tantisper me || 148 uiuam] fam ||
153 tu illum satis (tu satis illum) || 154 hoc qui fit ubi || 165 ad
laborem inpulerim ||

praesto ápuđ me esse añunt; égomēt conuiuás moror.
 ibo ádeo hinc intro. séđ quíd crepuerúnt fores
 hinc á me? quisnam egréditur? huc concéssero.

CLITIPHO CHREMES
ADVLESCENS SENEX

CL. Níhil adhuc est quód uereare, Clínia: haudqua- I 2
 quam étiam cessant: 175
 ét illam simul cum núnťio hic tibi ádfuturam hodié scio.
 proín tu sollicitúdinem istam fálсам, quae te excrúciat,
 mittas.

CH. Quícum loquitur fílius?

5 CL. Páter adest, quem uólui: adibo. páter, opportune
 áduenis.

CH. Quid ést? CL. Hunc *tu* Menedémum nostin nóstrum
 uicinúm? CH. Probe. 180

CL. Huic fílium scis ésse? CH. Audiui esse: ín Asia.
 CL. Non ést, pater:

apud nós est. CH. Quid añs? CL. Áduenientem, e
 náui egredientem ílico
 abdúxi ad cenam: nám mihi cum eó iam usque a
 puérítia

10 fuit sémper familiáritas. CH. Voluptátem magnam
 núnťias.

quam uéllem Menedemum ínuitatum, ut nóbiscum esset,
 ámplius, 185

ut hanc laetitiam nécopinanti prímus obicerem eí domi!
 átque etiam nunc témpus est. CL. Caue fáxis: non
 opus ést, pater.

CH. Quaprópter? CL. Quia enim incértust etiam,
 quíd se faciat. módo uenit;

15 timet ómnia, iram pátris et animum amícae se erga
 ut sít suae.

176 tibi hic || 183 iam inde usque || 188 incertumst ||
 189 patris iram ||

eam mísere amat; proptér eam haec turba atque ábitio
eueniūt. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in úrbem misit, ét ego
nostrum uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? míserum se esse.

CH. Míserum? quem minus créderes?
quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómīne
dicuntúr bona?

20 paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cognatos,
dítias.

atque haéc perinde súnť ut illiust ánimus qui ea
póssidet: 195

qui utí scit, ei bona; illi, qui non útitur recté, mala.

CL. Immo ille fuit senex inportunus sémper, et nunc
nīl magis

uereór. quam nequid ín illum iratus plús satis faxít,
pater.

25 CH. Illicíne? sed me réprimam: nam in metu ésse
hunc illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dícam: utut erat, mánsum
tamen opórtuit. 200

fortásse aliquantum iníquior erat praéter eius lubídinem:
paterétur: nam quem férret, si paréntem non ferrét
suom?

huncíne erat aequom ex móre illius án illum ex huius
uíuere?

30 et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám pa-
rentum iniúriae

uníus modi sunt férme (paulo qui ést homo tolerá-
bilis): 205

scortári crebro nólunt, nolunt crébro conuiuárier,
praebént exigue súmptum; atque haec sunt támen ad
uirtutem ómnia.

uerum úbi semel cupíditate animus sése deuinxít mala,

192 crederest || 194 diuitias || 195 illius animus (illius
animus est) || 199 illene? sed reprimam me || 203 illius more ||
208 ubi animus (animus ubi) semel se cupiditate ||

**CLITIPHO
ADVLESCENS**

Quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdice! II 1
qui aequom ésse censent nós a pueris ílico nascí senes
neque illárum adfinis ésse rerum, quas fert adu-
lescéntia. 215
lubídine ex suá moderantur, núnc quae est, non quae
olím fuit.
mihi fílius si erit úmquam, ne ille fácili me utetúr
patre:
nam et cógnosendi et ígnosendi dábitur peccatí locus:
non út meust, qui míhi per alium osténdit suam sen-
téntiam.
perii! ís mi, ubi adbibít plus paulo, súa quae narrat
fácínora! 220
nunc aít 'periculum ex áliis facito, tíbi quod ex usú
siet.'
astútus: ne ille hau scít, quam mihi nunc súrdo narret
fábulam.
magis núnc me amicae dícta stimulant 'dá mihi' atque
'adfér mihi':
quoi quód respondeám nil habeo: néque me quis-
quam est míserior.

211 NOBISQUIDINCEN (nobis cenae quid, cenae quid nobis) ||
216 ex sua lubidine || 217 si umquam filius erit || 219 meus ||

nam hic Clínia, etsi is quóque suarum rerum sat agitát,
tamen 225

habét bene ac pudíce eductam, ignáram rei meretríciæ.
15 meást petax, procáx, magnífica, sumpuosa, nóbilis;
tum quód dem ei, 'recte' est: nám nil esse mihi re-
ligiost dicere.

hoc égo mali non pridem inueni, néque etiam dum
scít pater.

CLINIA CLITIPHO

ADVLESCENTES DVO

II 2 CLN. Si mihi secundae res de amore meo éssent, iam
dudúm scio 230

ueníssent; sed uereór, ne mulier me ábsente hic cor-
rúpta sit.

concúrrunt multa eam opínionem quae mihi animo
exaúgeant:

occásio, locus, aétas, mater quóius sub imperiost mala,
5 quoi níl iam praeter prétium dulcest. CLT. Clínia!
CLN. Ei miseró mihi!

CLT. Etiám caues, ne uídeat forte hic te á patre ali-
quis éxiens? 235

CLN. Faciám; sed nesciò quíd profecto mi ánimus prae-
sagít mali.

CLT. Pergín istuc prius diiúdicare, quám scis quid
uerí siet?

CLN. Si níl mali esset, iam híc adessent. CLT. Iam áderunt.
CLN. Quando istúc 'iam' erit?

10 CLT. Non cógitas hinc lóngule esse? et múlierum
ností moras:

dum móliuntur, dúm conantur, ánnus est. CLN. O
Clítipho, 240

timeó. CLT. Respira: eccúm Dromonem cúm Syro
una: adsúnt tibi.

226 rei] artis || 227 petax] potens || 232 multae opiniones
quae mihi animum || 239 nosti mores mulierum ||

SYRVS DROMO CLINIA CLITIPHO

SERVI DVO

ADVLESCENTES DVO

SY. Aín tu? DR. Sic est. SY. Vérum interea, dúm II 3
sermone caédimus,
íllae sunt relíctae. CLT. Mulier tíbi adest: audin,
Clínia?

CLN. Égo uero audio ét nunc demum uíuo et ualeo,
Clítipho.

SY. Mínime mirum: adeo ínpeditae súnt: ancillarúm
gregem 245
5 dúcunt secum. CLN. Périi, unde illi súnt ancillae?
CLT. Mén rogas?

SY. Nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLN. Eí
mihi!

SY. aúrum, uestem; et uésperascit, ét non nouerúnt
uíam.

fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis
óbuíam.

própera; quid stas? — CLN. Vaé mihi misero, quánta
de spe déciði! 250

10 CLT. Quí istuc? quae res té sollicitat aútem? CLN. Ro-
gitas quíd siet?

uíden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum una
ancíllula

híc reliqui, unde éi esse censes? CLT. Váh, nunc
demum intéllego.

SY. Dí boni, quid túrbaest! aedes nóstrae uix capiént,
scio.

quíd comedent! quíd ébibent! quíd séne erit nostro
miserius! 255

15 séd eccos uideo quós uolebam. CLN. O Iúppiter, ubi-
nam ést fides?

244 audio nunc demum et uideo || 250 misero mihi || 251 quid
istuc || 256 uideo eccos ||

- 40 ubi de ínprouisost ínteruentum múlteri.
 nam ea rés tum dedit exístumandi cópiam
 cottídianae vítae consuetúdinem,
 quae quóiusque ingenium ut sít declarat máxume.
 texéntem telam stúdióse ipsam offéndimus, 285
- 45 mediócritér uestítam ueste lúgubri
 (eius ánuis causa opínor quae erat mórtua)
 sine aúro: tum ornatam íta uti quae ornantúr sibi:
 nulla árte malas éxpolitam múliebri;
 capíllus passus prólixè *et* circúm caput 290
- 50 reiéctus neclegénter, pax. CLN. Syre mi, óbsecro,
 ne me ín laetitiam frústra coniciás. SY. Anus
 subtémen nebat. praétereá una ancíllula
 erat; éa texebat úna, pannis óbsita,
 neclécta, immunda inlúuie. CLT. Si haec sunt, Clínia, 295
- 55 uera, íta uti credo, quís te est fortunátior!
 scin tu? hánc quam dicit sórdidatam et sórdidam,
 magnum hóc quoque signumst, dóminam esse extra
 nóxiam,
 eius quóm tam neclegúntur internúntii.
 nam dísciplinast prímum munerárier 300
- 60 ancíllas eis ad dóminas qui adfectánt uiam.
 CLN. Perge, óbsecro te, et cáue ne falsam grátiam
 studeás inire. quíd aít, ubi me nóminas?
 SY. Vbi dícimus redísse te et *oráre* uti
 ueníret ad te, múlter telam désinit 305
- 65 contínuo et lacrumis ópplet os totúm sibi,
 ut fáciie scires désiderio id fíeri.
 CLN. Prae gaúdio, ita me dí ament, ubi sim néscio:
 ita tímui. CLT. At ego nil ésse scibam, Clínia.
 age dúm uicissim, Síre, dic quae illast áltera? 310
- 70 SY. Addúci-mus tuam BÁCchidem. CLT. Hem, quid?
 BÁCchidem?

282 dedit tum || 289 arte malas] mala re esse || 290 prolixus || 299 cum eius || 300. 301 disciplina est eisdem munerarier | ancillas primum || 304 orare] rogare || 307 fieri tuo || 309 sciebam ||

ēho sceleste, quó illam ducis? SY. Quó ego illam?
ad nos scílicet.

CLT. Ád patremne? SY. Ad eum ípsum. CLT. O homi-
nis ínpudentem audáciam! SY. Heus,
nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.
CLT. Hóc uide: in mea uíta tibi tu laúdem is quae-
sitúm, scelus? 315

75 úbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim.
quíd illo facias? SY. Át enim.. CLT. Quid 'enim'?
SY. Sí sinas, dicám. CLN. Sine.

CLT. Síno. SY. Ita res est haéc nunc, quasi quom..
CLT. Quás malum ambagés mihi
nárrare occipít! CLN. Syre, uerum hic dícit: mitte,
ad rém redi.

SY. Énim uero reticére nequeo: múltimodis in-
iúrius 320

80 Clítipho est neque férrí potis est. CLN. Aúdiundum
herclést, tace.

SY. Vís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici;
túom esse in potiundó periculum nón uis: haud stulté
sapis,
síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest
contíngere.

aút haec cum illis súnť habenda, aut ílla cum his
mitténda sunt. 325

85 hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide,
étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.
nam ápod patrem tua amíca tecum síne metu ut sit
cópiast.

túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac in-
ueniám uia,

quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddiderás
mihi. 330

90 quíd aliud tibi uís? CLT. Siquidem hoc fit. SY. Sí-
quidem? experiundó scies.

CLT. Age age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id
est? SY. Adsimulábimus

túam amicam huius ésse amicam. CLT. Púlcre: hic
quid faciét sua?

án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?

SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLT. Quíd eo?

SY. Longumst, Clítipho, 335
95 sí tibi narrem, quam ób rem id faciam: uéra causast.

CLT. Fábulae!

níl satis firmi uídeo, quam ob rem accípere hunc mi
expediát metum.

SY. Máne, habeo aliud, si ístest metus, quod ámbo
confiteámini

síne periclo esse. CLT. Huíus modi obsecro áliquíd
reperi. SY. Máxume:

ibo óbuíam huic, dicam út reuortatúr domum. CLT.
Hem, 340

100 quid díxti? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,

in aúrem utramuis ótiose ut dórmiás.

CLT. Quid ágo nunc? CLN. Tune? quód boni CLT.
Syre! — díe modo

uerum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.

CLN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345

105 CLT. Syre ínquam! — perge pórro, tamen istúc ago.

CLN. eius sít potestas pósthac an numquám tibi.

CLT. Verum hércle istuc est. — Síre, Syre inquam,
heus heús, Syre!

SY. Concáluit. quid uis? CLT. Rédi, redi. SY. Ad-
sum: díe quid est?

iam hoc quóque negabis tibi placere. CLT. Immó,
Syre, 350

333 hic quid] quid hic (cedo quid hic) || 338 si istuc
metuis || 340 hinc || reuortantur || 346 inquam. SY. perge ||

- 110 et me ét meum amorem et fámam permittó tibi.
tu es iúdex: nequid áccusandus sís uide.
SY. Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:
quasi ístic mea res mínor agatur quáu tua!
hic síquid nobis fórte aduorsi euénerit, 355
- 115 tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera:
quaprópter haec res ne útiquam neclectúst mihi.
sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. CLN. Scílicet
factúrum me esse: in eúm iam res rediút locum,
ut sít necessus. CLT. Mérito te amo, Clínia. 360
- 120 CLN. Verum illa nequid tíubet! SY. Perdoctást probe.
CLT. At hóc demiror, quí tam facile pótueris
persuádere illi, quae solet quos spérnere!
SY. In témpore ad eam uéni, quod rerum ómniumst
primúm: nam quendam mísere offendi ibi mílitem 365
- 125 eius nóctem orantem: haec árte tractabát uirum,
ut illíus animum cúpidum inopia incénderet
eadémque ut esset ápuđ te hoc quam gratíssimum.
sed heús tu, uide sis néquid inprudéns ruas!
patrém nouísti ad hás res quam sit pérspicax; 370
- 130 ego te autótem noui quam ésse soleas ínpotens:
inuérsa uerba, euérsas ceruicés tuas,
gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.
CLT. Laudábis. SY. Vide sis. CLT. Tútimet mirábere.
SY. Sed quáu cito sunt cónsecutae múlieres! 375
- 135 CLT. Vbi súnt? quor retines? SY. Iám nunc haec
non ést tua.
CLT. Scio, ápuđ patrem; at nunc ínterim? SY. Nihiló
magis.
CLT. Sine. SY. Nón sinam, inquam. CLT. Quaéso
paulispér. SY. Veto.
CLT. Saltém salutare. SY. Ábeas, si sapiás. CLT. Eo.
quid ístic? SY. Manebit. CLT. Hóminem felicem!
SY. Ámbula. 380

354 minor mea res || 357 NECLECTUMST (neglectui est)
380 o hominem ||

BACCHIS ANTIPHILA CLINIA SYRVS
MERETRIX MVLIER ADVLESCENS SERVOS

BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam II 4
iú dico,

íd quom studuisti, ísti formae ut móres consimilés
forent:

mínumeque, ita me dí ament, miror, sí te sibi quisque
éxpetit.

nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indicio orátio:
5 ét quom egomet nunc mécum in animo uítam tuam
consídero 385

ómniūque adeó uostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,

ét uos esse istí modi et nos nón esse haud mirábilest.
nam éxpedit bonas ésse uobis; nós, quibuscum est res,
nón sinunt:

quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:

10 haéc ubi inminútast, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390

nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae uíuimus.
uóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmst uiro,
quoíus mos maxumést consimilis uóstrum, ei se ad
uos ádplicant.

hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímmini,
15 út numquam ulla amóri uostro incidere possit cála-
mitas. 395

AN. Néscio alias: méquidem semper scío fecisse sédulo,
út ex illius cómmo meum cómpararem cómmo.

CL. Ah,

ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:

nam dum ábs te absum, omnes míhi labores fuére
quos cepí leues,

- 20 praetérquam tui caréndum quod erat. SY. Crédo. CL.
 Syre, uix súffero: 400
 hocín me miserum nón licere meó modo ingeniúm fruí!
 SY. Immo út patrem tuom uídi ex tuo abitu, díu etiam
 durás dabit.
 BA. Quisnam híc adulescens ést, qui intuitur nós? AN.
 Ah, retine me, óbsecro.
 BA. Amábo quid tibíst? AN. Disperii: périi misera!
 BA. Quíd stupes?
 25 CL. Antíphila! AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém
 uides? 405
 CL. Salue, ánime mi. AN. O mi Clínia, salue. CL. Vt
 uales?
 AN. Saluom áduenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
 Antíphila, maxume éxoptata animó meo?
 SY. Ite íntro: nam uos iám dudum exspectát senex.

CHREMES MENEDEMVS

SENES DVO

- III 1 CH. Lucíscit hoc iam. céssó pultare óstium 410
 uicíni, primo ex me út sciat sibi fílium
 redísse? etsi adulescéntem hoc nolle intéllego.
 uerúm quom uideam míserum hunc tam excrucíarier
 5 eius ábitu, celem tam ínsperatum gaúdium,
 quom illí pericli níhil ex indició siet? 415
 haud fáciám: nam quod pótero adiutabó senem.
 item ut fílium meum amíco atque aequalí suo
 uideo ínseruire et sócium esse in negótiis,
 10 nos quoqué senes est aéquom senibus óbsequi.
 ME. Aut égo profecto ingénio egregio ad míserias 420
 natús sum, aut illud fálsumst, quod uolgo aúdió
 dicí, diem adimere aégritudinem hóminibus.

401 hocine || 402 uidi esse habitum || 408 animo exoptata ||
 411 primum ||

- nam mihi quidem cottídie augescít magis
 15 de fílio aegritúdo, et quanto diútius
 abést, magis cupio tánto et magis desidéro. 425
 CH. Sed ípsum foras egréssum uideo: ibo, ádloquar.
 Menedéme, salue: núntium adportó tibi,
 quoius máxume te fíeri participém cupis.
 20 ME. Numquídnam de meo gnáto audiúistí, Chremes?
 CH. Valet átque uiuit. ME. Vbinam est quaeso? CH.
 Apud mé domi. 430
 ME. Meus gnátus? CH. Sic est. ME. Vénit? CH.
 Certé. ME. Clínia
 meus uénit? CH. Dixi. ME. Eámus: duc me ad eum,
 óbsecro.
 CH. Non uólt te scire sé redisse etiam, ét tuom
 25 conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet,
 ne túa duritia antíqua illa etiam adaúcta sit. 435
 ME. Non tu ílli dixti ut éssem? CH. Non. ME. Quam
 ob rém, Chremes?
 CH. Quia péssume istac ín te atque in illum cónsulis,
 si té tam leni et uícto esse animo osténderis.
 30 ME. Non póssum: satis iam, sátis pater durús fui.
 CH. Ah,
 ueheméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis, 440
 aut lárgitate nímia aut parsimónia.
 in eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.
 primum ólim potius quám paterere fílium
 35 commétare ad muliérculam, quae paúlulo
 tum erát contenta quoíque erant grata ómnia, 445
 protérnuisti hinc. éa coacta ingrátis
 postílla coepit uíctum uolgo quaérere.
 nunc quóm sine magno intérrimento nón potest
 40 habéri, quiduis dáre cupis. nam ut tú scias,
 quam ea núnc instructa púlcre ad perniciém siet, 450
 primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,
 onerátas ueste atque aúro: satrapa sí siet

amátor, numquam súfferre eius sumptús queat:
 45 nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Sít
 rogas?

sensí: namque unam ei cénam atque eius cómitibus 455
 dedí; quodsi iterum míhi sit danda, actúm siet.
 nam ut ália omittam, pýtissando módo mihi
 quid uíni absumpsit 'síc hoc' dicens; 'ásperum,
 50 pater, hóc est: aliud lénius sodés uide!'
 reléui dolia ómnia, omnis sérias: 460

omnís sollicitos hábuit, atque haec úna nox!
 quid té futurum cénses, quem adsidue éxedent?
 ita mé di amabunt, út me tuarum míseritumst,
 55 Menedéme, fortunárum. ME. Faciat quídlubet:
 sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 dum illúm modo habeam mécum. CH. Si certúmst tibi
 sic fácere, permagni illud re ferre árbitror,
 ut né scientem séntiat te id síbi dare.

60 ME. Quid fáciam? CH. Quiduis pótius quam quod
 cógitas:

per álium quemuis út des, falli té sinas 470
 techínis per seruolum: étsi subsensi íd quoque,
 illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.

Syrus cum illo uostro cónsusurrant, cónferunt
 65 consília ad adulescéntes; et tibi pérdere
 taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam. 475
 non núnc pecunia ágitur, sed illud quó modo
 minumó periclo id démus adulescéntulo.

nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
 70 prius próditurum té tuam uitam ét prius
 pecúniám omnem, quam ábs te amittas filium: 480
 huic quántam fenstram ad néquitiam pateféceris,
 tibi autótem porro ut nón sit suaue uíuere!
 nam déteriores ómnes sumus licéntia.

75 quodquómque est, quom ei incíderit in mentém, uolet

461 habui || 467 illud permagni || 471 technis || 480. 481 filium
 hui | quantam fenestram || 484 quod cuique cum inciderit ||

neque id putabit práuom an rectum sí: petet. 485

tu rém perire et ípsum non poterís pati.

dare dénégaris? íbit ad illud ílico,

qui máxume apud te sé ualere séntiet:

80 abitúrum se abs te esse ílico minitábitur.

ME. Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490

CH. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
dum id quaéro, tibi qui filium restítuerem.

ME. Cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás,
Chremes.

85 CH. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc facere té uolo?

CH. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495

id út maturent fácere: cupio illí dare

quod uólt, cupio ipsum iám uidere. CH. Operám dabo.

paulum hóc negoti mi óbstat: Simus ét Crito

90 uicíni nostri hic ámbigunt de fínibus:

me cépere arbitrum: íbo ac dicam, ut díxeram 500

operám daturum me, hódie non posse eís dare.

contínuo hic adsum. ME. Ita quaéso. — di uostrám
fidem!

itan cómparatam esse hóminum naturam ómnium,

95 aliéna ut melius uídeant et diiúdicent

quam súa! an eo fit, quía in re nostra aut gaúdio 505

sumus praépediti nímio aut aegritúdi- ne?

hic míhi nunc quanto plús sapit quam egomét mihi! —

CH. Dissólui me, otíósus operam ut tíbi darem.

100 Syrus ést prendendus átque adhortandús mihi.

a mé nescio quis éxit: concede hínc domum, 510

ut né nos inter nós congruere séntiant.

SYRVS CHREMES

SERVOS SENEX

SY. Hac íllac circumeúr- sa: inueniundum és tamen, III 2
argéntum; intendenda ín senemst fallácia.

493 Chreme || *post v. 497 sequuntur vv. 509—511* ||
502 adero || 512 inueniundumst (est) ||

CH. Num mé fefellit hósce id struere? uídelicet
ille Clíniai séruos tardiúsculust: 515

5 idcíreo huic nostro tráditast prouíncia.

SY. Quis hic lóquitur? perii. númmam haec audiuit?

CH. Syre! SY. Em!

CH. Quid tu ístic? SY. Recte equidém. sed te mirór,
Chremes,

tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nimis.

SY. 'Nil' nárras? uisast uéro, quod dicí solet, 520

10 aquilaé senectus. CH. Héia! SY. Mulier cómmoda,
facéta haec meretrix. CH. Sáne itidem uisást mihi.

SY. Et quídem, ere, forma lúculenta. CH. Síc, satis.

SY. Ita nón ut olim, séd uti nunc, sané bona:

minuméque miror, Clínia hanc si déperit. 525

15 sed habét patrem quendam áuidum misere atque áridum,
uicínium hunc: nostin? át quasi is non dítiis

abúndet, gnatus eíus profugit ínopia.

scis ésse factum ut díco? CH. Quid ego ní sciam?

hominém pistrino dígnum! SY. Quem? CH. Istunc
séruolum 530

20 dico ádulescentis, SY. Síre, tibi timuí male.

CH. qui pássus est id fíeri. SY. Quid facerét? CH.
Rogas?

aliquíd reperiret, fíngeret fallácias,

unde ésset adulescénti, amicae quód daret,

atque hunc dífficilem inuítum uersarét senem. 535

25 SY. Garrís. CH. Haec facta ab illo oportebát, Syre.

SY. Eho quaéso laudas, quí eros fallunt? CH. In loco

ego uéro laudo. SY. Récte sane. CH. Quíppe qui

magnárum saepe id rémedium aegritúdinumst:

uel iam huic mansisset únicus gnatús domi. 540

30 SY. Iocón an serio ille haec dicat néscio,
nisi míhi quidem addit ánimum, quo lubeát magis.

515 Cliniae || 518 Chreme || 521 commoda et || 522 itidem]
idem || 523 ere] hercle || 526 miserum || 527 diuitiis || 529 ego
nesciam || 535 seruaret || 541 ille haec] illac ||

CH. Et nunc quid exspectat, Syre? an dum hinc denuo
 abeat, quom tolerare ille huius sumptus non queat?
 nonne ad senem aliquam fabricam fingit? SY. Stó-
 lidus est. 545

35 CH. At te adiutare oportet adulescentuli
 causá. SY. Facile equidem facere possum, si iubes:
 etenim quo pacto id fieri soleat, calleo.

CH. Tanto hercle melior. SY. Non est mentiri meum.

CH. Fac ergo SY. At heus tu, facitodum eadem haec
 meminervis, 550

40 huius siquid simile forte aliquando euenerit,
 ut sunt humana, tuos ut faciat filius.

CH. Non usus ueniet, spero. SY. Spero hercle ego
 quoque,

neque eo nunc dico, quo quicquam illum senserim;
 sed siquid, nequid. quae sit eius aetas, uides, 555

45 et ne ego te, si usus ueniat, magnificé, Chremes,
 tractare possim. CH. De istoc, quom usus uenerit,
 uidebimus quid opus sit: nunc istuc age. —

SY. Numquam commodius quicquam erum audiui loqui,
 nec quom male facere crederem mi inpunius 560

50 licere. quisnam a nobis egreditur foras?

CHREMES CLITIPHO SYRVS
SENEX ADVLESCENS SERVOS

CH. Quid istuc quaeso? qui istic mos est, Clitipho? III 3
 itane fieri oportet?

CL. Quid ego feci? CH. Vidin ego te modo manum
 in sinum huic meretrici

ingerere? SY. Acta haec res est: perii. CL. Méne?

CH. Hisce oculis, né nega.
 facis adeo indigne iniuriam illi, qui non abstineas
 manum. 565

544 ille huius] illius || 551 si quid huius || 556 Chreme ||
 559 quicquam] umquam || 560 facerem ||

- 5 nam istaec quidem contumeliast,
hominem amicum recipere ad te atque eius amicum
subigitare.
vel heri in uino quam inmodestus fuisti, SY. Factum.
CH. quam molestus!
ut equidem, ita me di ament, metui, quid futurum
denique esset!
noui ego amantis: animum aduortunt grauius quae
non censeas. 570
- 10 CL. At mihi fides apud hunc est, nil me istius factu-
rum, pater.
CH. Esto, at certe hinc uolo concedas aliquo ab ore
eorum aliquantisper.
multa fert libido: ea facere prohibet tua praesentia.
de me ego facio coniecturam: nemost meorum ami-
corum hodie,
apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho,
audeam. 575
- 15 apud alium prohibet dignitas; apud alium ipsi facti
pudet,
ne ineptus, ne proteros uidear. quod illum facere
credito,
sed nostrumst intelligere, utquomque atque ubiquom-
que opus sit obsequi.
SY. Quid iste narrat! CL. Perii. SY. Clitipho, haec
ego praecipio tibi?
hominis frugi et temperantis functus officium? CL.
Tace sodes. 580
- 20 SY. Recte sane! CH. Syre, pudet me. SY. Credo:
neque id iniuria: quin
mihi molestumst. CL. Perdis me hercle. SY. Verum
dico quod uidetur.
CL. Non accedam ad illos? CH. Eho quaeso, una
accedundi uias?

570 amantium || 572 hinc uolo] ut hinc (ut) || 574 ego de
me || 576 ipsius ||

SY. Áctumst: hic prius se índicarit quám ego argen-
tum effécero.

Chremés, uin tu homini stúlto mi auscultáre? CH.

Quid faciám? SY. Iube hunc 585

25 abíre hinc aliquo. CL. Quó ego hinc abeam? SY. Quó
lubet: da illís locum:

abi deámbulatum. CL. Deámbulatum, quó? SY. Vah,
quasi desít locus!

abi sáne istac, istórsum, quo uis. CH Récte dicit,
cénseo.

CL. Di te éradicent, Syre, qui me hinc extrúdis! SY
At tu istás tibi

pol pósthac comprimitó manus! — 590

30 cénsen uero? quíd illum porro crédas facturúm,
Chremes,

nísi eum, quantum tíbi opis dī dant, séruas castigás
mones?

CH. Égo istuc curabo. SY. Átqui nunc tibi, ére,
istic adseruándus est.

CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam mihi iam mínus minus-
que optémperat.

CH. Quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595

35 répperisti tíbi quod placeat án non? SY. De fallácia
dícis? est: inuénī nuper quándam. CH. Frugi es.
cédo quid est?

SY. Dícam, uerum ut éx alio aliud íncidit. CH. Quid-
nám, Syre?

SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur.
SY. Immo sí scias!

uáh, uide quod incéptet facinus. fuít quaedam anus
Corínthia hic: 600

40 quóí drachumarum haec árgenti *olim* mīlle dederat
mútuom.

585 Chreme || 589. 590 at tu pol tibi istas | posthac ||
591 Chreme || 593 ere tibi || 595 Syre aut || 596 an nondum
etiam || 598 aliud ex alio || 601 drachmarum (dragmarum) ||

- CH. Quid tum? SY. Ea mortuást: reliquit fíliam
adulescéntulam.
éa relictá huic árrabonist pro illo argento. CH. In-
téllego.
SY. Hanc secum huc addúxit, ea quae est núnc apud
uxorém tuam.
CH. Quid tum? SY. Cliniam órát, sibi ut id núnc
det: illam illí tamen 605
45 póst daturam: mílle nummum póscit. CH. Et poscít
quidem? SY. Hui,
dúbium id est? ego sic putáui. . . CH. Quid nunc fa-
cere cógitas?
SY. Égone? ad Menedemum íbo, dicam hanc ésse captam
e Cária,
dítem et nobilém: si redimat, mágnum inesse in eá lucrum.
CH. Érras. SY. Quid ita? CH. Pró Menedemo núnc
tibi ego respódeo 616
50 'nón emo': quid agés? SY. Óptata lóquere. CH. Qui?
SY. Non ést opus.
CH. Nón opus est? SY. Non hércle uero. CH. Quí
istuc, miror. SY. Iám scies.
máne, mane, quid est quód tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores?

SOSTRATA CHREMES [CANTHARA] SYRVS

MATRONA SENEX ANVS SERVOS

- IV 1 SO. Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem
ego súspicor,
is quícum expositast gnáta. CH. Quid uolt síbi, Syre,
haec orátio? 615
SO. quid est? ísne tibi uidétur? CA. Dixi equidem,
úbi mi ostendisti, ílico
eum ésse. SO. At satis ut cóntemplata módo sis, mea
nutríx. CA. Satis.

617 ut satis ||

5 SO. Abi nūnciam intro, atque illa si iam láuerit, mihi
nūntia. —

hic égo uirum interea ópperibor. SY. Té uolt: uideas
quíd uelit.

nesció quid tristis ést; non temerest: tímeo quid sit.
CH. Quíd siet? 620

ne ista hércle magno iám conatu mágnas nugas díxerit.

SO. Ehem mí uir! CH. Ehem mea úxor! SO. Te ipsum
quaéro. CH. Loquere quíd uelis.

10 SO. Prímum hoc te oro, néquid credas me áduorsum
edictúm tuom

fácere esse ausam. CH. Vín me istuc tibi, etsi ín-
credibilest, crédere?

crédo. SY. Nescio quíd peccati pórtat haec purgátio. 625

SO. Méministin me gráuidam esse et te máxumo opere
edícere,

sí puellam párerem, nolle tólli? CH. Scio quid fé-
ceris:

15 sústulisti. SY. Síc est factum: dómna ego, erus dam-
no aúctus est.

SO. Mínume; sed erat híc Corinthia ánus haud inpura:
eí dedi

éxponendam. CH. O Iúppiter, tantam ésse in animo
ínscítiam! 630

SO. Périi: quid ego féci? CH. Rogitas? SO. Sí
peccaui, mí Chremes,

ínsciens feci. CH. Íd quidem ego, si tú neges, certó
scio,

20 te íncientem atque ínprudentem dícere ac facere ómnia;
tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum, sí
meum

ímpérium exsequí uoluisses, ínteremptam opórtuit, 635
nón simulare mórtem uerbis, re eápsé spem uitaé dare

626 esse grauidam et mihi te || 628 domina ergo || 636 re
ipsa ||

- át id omitto: mísericordia, ánimus maternús: sino.
 25 quám bene uero abs té prospectum sít quod uolui, id
 cógita:
 némpe anui illi pródita abs te fíliast planíssume,
 pér te uel uti quaéstum faceret uél uti uenirét pa-
 lam. 640
 crédo, id cogitásti: 'quiduis sátis est, dum uiuát modo.'
 quíd cum illis agás, qui neque ius néque bonum atque
 aequóm sciunt?
 30 mélius peius, prósit obsit, níl uident nisi quód lubet.
 SO. Mí Chremes, peccáui, fateor: uíncor. nunc hoc te
 óbsecro,
 quándo tuos est ánimus, mi uir, nátura ignoscéntior, 645
 út meae stultitiae ín iustitia tuá sit aliquid praésidi.
 CH. Scílicet equidem ístuc factum ignóscam: uerum,
 Sóstrata,
 35 mále docet te méa facilitas múlta. sed istuc quíd-
 quid est,
 quá hoc occeptumst caúsa, loquere. SO. Vt stúltae et
 misere omnés sumus
 réligiosae, quom éxponendam dó illi, de digito ánulum 650
 détraho et eum díco ut una cúm puella expóneret,
 sí moreretur, ne éxpers partis ésset de nostrís bonis.
 40 CH. Ístuc recte: cónseruasti te átque illam. SO. Hic
 is est ánulus.
 CH. Vnde habes? SO. Quam BÁCchis secum addúxit
 adulescéntulam, SY. Hem,
 quíd illa narrat? SO. éa lauatum dum ít, seruán-
 dum míhi dedit. 655
 ánimum non aduórti primo; séd postquam aspexi, ílico
 cógnoi, ad te exsílui. CH. Quid nunc súspicare aut
 ínuenis
 45 de ílla? SO. Nesció, nisi ex ipsa quaéras, unde hunc
 hábuerit,

638 prospectum est quid uoluisti cogita || 644 Chreme ||
 645 quanto || animus natu grauior ignoscentior || 649 miserae ||

sí potis est reperíri. SY. Interii: plús spei uideo
quám uolo.

nóstrast, si itast. CH. Víuitne illa, quói tu dederas?

SO. Nescio. 660

CH. Quid renuntiáuit olim? SO. Fécisse id quod
iússeram.

CH. Nómen mulierí cedo quid sit, út quaeratur. SO.
Phílterae.

50 SY. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. CH.
Sóstrata,

séquere hac me intro. SO. *Hoc* út praeter spem euénit!
quam timuí male,

né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
Chremes! 665

CH. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
nón sinit.

núnc ita tempus férť, mi ut cupiam fíliam: olim níl
minus.

SYRVS

SERVOS

Nisi me ánimus fallit múltum, haud multum a me IV 2
áberit infortúnium:

ita hác re in angustum óppido nunc meaé coguntur
cópiae:

nisi si áliquid uideo, ne ésse amicam hanc gnáti re-
sciscát senex. 670

nam quód de argento spérem aut posse póstulem me
fállere,

5 nihil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere.
cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito e
faúcibus.

662 mulieris || 664 me intro hac. SO. ut || 665 Chreme ||
667 fert] est ||

quid agam? aút quid comminíscar? ratio de íntegro
ineundást mihi.

nil tám difficilest, quín quaerendo inuéstigari póssiet. 675
quid si hóc nunc sic incípíam? nihil est. quíd, sic?
tantundem égero.

10 at síc opinor. nón potest. immo óptume. euge habeo
óptumam.

retraham hércle ego idem illud ád me, opinor, fúgitiuom
argentúm tamen.

CLINIA SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

IV 3 CL. Res núllo mihi posthác potest iam intéruenire tánta,
quae mi aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitia ob-
órtast. 680

patri me dedo núnciam, ut frugálior sim quáam uolt.

SY. Nil mé fefellit: cógnitast, quantum áudio huius
uérba.

5 istúc tibi ex senténtia tua óptigisse laétor.

CL. O mí Syre, audisti óbsecro? SY. Quid ní? qui
usque una adfúerim.

CL. Quoiquam aéque audisti cómmode quicquam éue-
nisse? SY. Núlli. 685

CL. Atque íta me di ament, út ego nunc non tám
meapte caúsa

laetór quam illius, quam égo scio esse honóre quouis
dígnam.

10 SY. Ita crédo. sed age, Clínia, nunc dá te mihi uicíssim:
nam amíci quoque res ést uidenda in túto ut con-
locétur,

nequíd de amica núnc senex . . CL. O Iúppiter! SY.
Quiésce. 690

678 OPINORIDEMADMEEGOILLUDHODIEFUGITIUM (opinor ad
me idem illud fugitium) || 679 nulla mihi res || 681 dedo patri
me || 685 cui aeque || 688 nunc Clinia age ||

CL. Antíphila mea nubét mihi. SY. Sicín mihi inter-
lóquere?

CL. Quid fáciam? Syre mi, gaúdeo: fer mé. SY. Fero
hercle uéro.

15 CL. Deórum uitam aptí sumus. SY. Frustra óperam
opinor súdo.

CL. Loquere: aúdio. SY. At iam hoc nón agis. CL. Agám.
SY. Videndumst, ínquam,

amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlocétur. 695
nam sí nunc a nobís abis et Bácschidem hic relínquis,
senéx resciscet ílico esse amícám hanc Clitiphónis;

20 sí abdúxeris, celábitur, itidem út celata adhúc est.

CL. At enim ístoc, Syre, nil ést magis meis núptiis
aduórsum.

nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dicam?
SY. Quid ní? 700

CL. Quid dícam? quam causam ádferam? SY. Quin
nólo mentiáre:

apérte ita ut res sése habet narráto. CL. Quid aís?
SY. Iúbeo:

25 illám te amare et uélle uxorem, hanc ésse Cliti-
phónis.

CL. Bonam átque iustam rem óppido imperás et factu
fácilem.

et scílicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut célet 705
senem uóstrum? SY. Immo ut rectá uia rem nárreret

ordine ómnem. CL. Hem,
satin sánus es aut sóbrius? tuquidem íllum plane
pérdis.

30 nam quí ille poterit ésse in tuto? díe mihi.

SY. Huíc equidem consílio palmam do: híc me magni-
fice écfero,

quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae
astútiae, 710

uéra dicendo út eos ambos fállam: ut, quom narrét
senex

- uóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát
tamen.
- 35 CL. Át enim spem istoc pácto rursum núptiarum
omnem éripis:
nám dum amicam hanc méam esse credet, nón com-
mittet fíliam.
tú fors quid me fíat parui péndis, dum illi cón-
sulas. 715
- SY. Quíd malum me aetátem censes uélle id adsimu-
láriér?
- únus est diés, dum argentum erípío: pax: nihil ám-
plius.
- 40 CL. Tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater
rescíuerit?
- SY. Quíd si redeo ad íllos qui añunt 'quíd si nunc
caelúm ruat?'
- CL. Métuo quid agam. SY. Métuis? quasi non éa
potestas sít tua, 720
- quó uelis in témpore ut te exsóluas, rem faciás palam.
- CL. Áge age, traducátur Bacchis. SY. Óptume ipsa exít
foras.

BACCHIS CLINIA SYRVS DROMO PHERYGLIA
MERETRIX ADVLESCENS SERVI DVO ANCILIA

- IV 4 BA. Satis pól proterue mé Syri promíssa huc in-
duxérunt,
decém minas quas dáre mihi pollicítust. quodsi is
núnc me
decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra
uéniet; 725
- aut quóm uenturam díxero et constitúero, quom is
cérté
- 5 renúntiarit, Clítipho quom in spé pendebit ánimi:

715 fors] fortasse || 724 mihi dare ||

decípíam ac non ueniám, Syrus mihi térgo poenas
péndet.

CL. Satis scíte promittít tibi. SY. Atqui tu hanc
iocari crédis?

faciét, nisi caueo. BA. Dórmíunt: ego pól istos com-
mouébo. 730

mea Phrýgia, audistin, módo iste homo quam uíllam
demonstráuit

10 Charíni? PH. Audiui. BA. Próxumam esse huic fúndo
ad dextram? PH. Mémini.

BA. Currículo percurre: ápod eum milés Dionysia
ágitat:

SY. Quid incéptat? BA. dic me hic óppido esse in-
uítam atque adseruári,
uerum áliquo pacto uérba me his datúram esse et
uentúram. 735

SY. Perii hércle! Bacchís, máne, mane: quo mítis
istam quaéso?

15 iube máneat. BA. I. SY. Quin ést paratum argéntum.
BA. Quin ego máneo.

SY. Atquí iam dabitur. BA. Vt lubet. num ego ínsto?
SY. At scin quid sódes?

BA. Quid? SY. Tránseundumst núnc tibi huc ad
Ménedemum, et tua pómpa

eo tránsducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY.
Égon? argéntum cúdo, 740

quod tíbi dem. BA. Dignam mé putas, quam inhúdas?
SY. Non est témere.

20 BA. Etiámne tecum hic rés mihist? SY. Minumé:
tuom tibi réddo.

BA. Eátur. CL. Sequere hac. — SY. Heús, Dromo! DR. Quis
mé uolt? SY. Syrus. DR. Quid ést rei?

SY. Ancíllas omnis Bácschidis transdúce huc ad uos
 própere.

DR. Quam ob rém? SY. Ne quaeras: écferant quae
sécum huc attulérunt. 745

sperábit sumptum síbi senex leuátum esse harunc ábitu:
 25 ne ille haúscit, hoc paulúm lucri quantum eĩ damni
 adpórtet.

tu néscies quod scís, Dromo, si sápies. DR. Mutum
 díces.

CHREMES SYRVS

SENEX SERVOS

IV 5 CH. Ita mé di amabunt, út nunc Menedemí uicem
 miserét me: tantum déuenisse ad eúm mali! 750

illáncin mulierem álere cum illa fámilia!

etsí scio, aliquot hós dies non séntiet:

5 ita mágno desidério fuit ei fílius.

uerum úbi uidebit tántos sibi sumptús domi

cottídianos fieri nec fierí modum, 755

optábit rursum ut ábeat ab se fílius.

Syrum óptume eccum. SY. Césso hunc adorirí? CH.
 Syre!

10 SY. Ehem, te ípsum mihi iam dúdum exoptabám dari.

CH. Vidére egisse iám nescio quid cúm sene.

SY. De illó quod dudum? díctum factum réddidi. 760

CH. Bonán fide? SY. Bona hércle. CH. Non possum
 pati,

quin tíbi caput demúlceam: accede húc, Syre:

15 faciám boni tibi áliquid pro ista re, ác lubens.

SY. At sí scias quam scíte in mentem uénerit!

CH. Vah, glóriare euénisse ex senténtia? 765

SY. Non hércle uero, uérum dico. CH. Díc quid est?

SY. Tui Clítiphonis ésse amicam hanc Bácschidem

20 Menedémo dixit Clínia, et ea grátia

secum ádduxisse, né tu id persentísceres.

CH. Probé. SY. Dic sodes. CH. Nímium, inquam. SY.

Immo síc, satis. 770

748 nescis || 752 hosce aliquot || 757.758 Syre. SY. hem. | CH.
 quid est? SY. te || 760 dictum ac factum || 761 bona. CH.
 hercle non ||

sed pórro ausculta quód superest falláciae:
 sese ípse dicet tuám uidisse fíliam,
 25 eius síbi complacitam fórmam, postquam aspéxerit,
 hanc cúpere uxorem. CH. Módone quae inuentást?

SY. Eam:

et quídem iubebit pósci. CH. Quam ob rem istúc,
 Syre? 775

nam prórsum nihil intéllego. SY. Vah, tárdus es.

CH. Fórtásse. SY. Argentum dábitur illi ad núptias,
 30 aurum átque uestem quí.. tenesne? CH. Cómparet?

SY. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque de-
 spóndeo.

SY. Non? quam ób rem? CH. Quam ob rem? mé rogas?
 homini..? SY. Vt lubet. 780

non égo in perpetuom dícebam ut illam illí dares,
 uerum út simulares. CH. Nón meast simulátio:

35 ita tu ístaec tua miscéto, me ne admísceas.

egon quoí daturus nón sum, ut ei despóndeam?

SY. Credébam. CH. Minume. SY. Scíte poterat
 fieri; 785

et ego hóc, quia dudum tú tanto opere suáseras,
 eo coépi. CH. Credo. SY. Céterum equidem istúc,
 Chremes,

40 aequí bonique fácio. CH. Atqui quam máxume
 uolo té dare operam ut fiat, uerum aliá uia.

SY. Fiát, quaeratur áliquíd. sed illud quód tibi 790

dixí de argento, quód ista debet Bácschidi,
 id núnc reddendumst illi: neque tu scílicet

45 illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?

num iússi? num illa oppígnerare fíliam

meám me inuito pótuít?' uerum illúd, Chremes, 795
 dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'

CH. Haud fáciam. SY. Immo aliis sí licet, tibi nón
 licet:

50 omnés te inlautum esse ín bene parta ré putent.

CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo
fílium

iube pótius. CH. Quam ob rem? SY. Quía enim in
eum suspítios 800

transláta amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit;

55 et símul conficiam fácilius ego quód uolo.

ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

IV 6 CL. Nullást tam facilis rés, quin difficilís siet, 805
quam inuítus facias. uél me haec deambulátio
(quam nón laboriósá!) ad languorém dedit.

nec quícquam magis nunc métuo quam ne denuo
5 miser áliquo extrudar hínc, ne accedam ad BÁCchidem
ut téquidem di deaeque ómnes quantumst, ó Syre, 810
cum istóc inuento cúmque incepto pérduint,
huius módi *qui* mihi res sémper comminíscere,
ubi me éxcarnufices! SY. Ín' hinc quo tu dígnum es?

10 quam paéne tua me pérdidit protéruias!

CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Meritus?
quó modo? 815

ne mé istuc prius ex te aúdiuisse gaúdeo,
quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.

CL. Quid ígitur tibi uis dícam? adisti míhi *manum*:
15 amícam adduxti, quám non licitumst tángere.

SY. Iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi 820
tua BÁCchis? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi

ergo? SY. Apud Clíniam.

CL. Perií. SY. Bono animo es: iam árgentum ad
eam déferes,

810 omnes di deaeque || 813 in tu hinc (ISHINO, i tu hinc) quo
dignus es || 818 abisti || 819 licitum sit (liceat) ||

quod ei és pollicitus. CL. Gárris. unde? SY. A tuó
patre.

20 CL. Ludís fortasse me? SY. Eápse re experibere.

CL. Ne ego hómo sum fortunátus: deamo té, Syre. 825

SY. Sed páter egreditur. cáue quicquam admirátus sis,
qua cáusa id fiat; óbsecundato ín loco,
quod ímperabit fácito, loquitor paúcula.

CHREMES CLITIPHO SYRVS

SENEX ADVLESCENS SERVOS

CH. Vbi Clítipho hic est? SY. 'Écce me' inque. CL. IV 7
Eccum híc tibi.

CH. Quid rei ésset dixti huic? SY. Díxi pleraque
ómnia. 830

CH. Cape hóc argentum ac défer. SY. I: quid stás,
lapis?

quin áccipis? CL. Cedo sáne. SY. Sequere hac me
ócus.

5 tu hic nós, dum eximus, ínterea opperibere:
nam níhil est illic quód moremur diútius. —

CH. Minás quidem iam décem habet a me fília, 835
quas pró alimentis ésse nunc ducó datas;

hasce órnementis cónsequentur álterae,

10 porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.
quam múlta iniusta ac práua fiunt móribus!

mihi núnc relictis rébus inueniúndus est 840

aliquís, labore inuénta mea quoi dém bona.

824 ipsa re || 826 et 827 *inverso ordine* || 826 admiratus
sies || 829 ecce me] eccum me || 830 dixtin ||

MENEDEMVS CHREMES

SENES DVO

- IV 8 ME. Multo ómnium nunc mé fortunatíssimum
factúm puto esse, quóm te, gnate, intéllego
resipísse. CH. Vt errat! ME. Te ípsum quaerebám,
Chremes:
seruá, quod in te est, filium et me et fámiliam. 845
- 5 CH. Cedo quíd uis faciam? ME. Inuénisti hodie filiam.
CH. Quid tum? ME. Hanc uxorem síbi dari uolt
Clínia.
- CH. Quaeso quid tu homini's? ME. Quíd id est? CH.
Iamne oblítus es,
intér nos quid sit díctum de fallácia,
ut eá uia abs te argéntum auferretúr? ME. Scio. 850
- 10 CH. Ea rés nunc agitur ípsa. ME. Quid narrás,
Chremes?
immo haéc quidem, quae apúd me est, Clitiphónis est
amíca. CH. Ita aiunt, ét tu credis ómnia,
et illum *illam* uelle uxórem, ut, quom despónderim,
des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt
cómparet. 855
- 15 ME. Id ést profecto: id amícae dabitur. CH. Scílicet
datum íri. ME. Ah, frustra sum ígitur gauisús miser.
quiduís tamen iam málo quam hunc amíttere.
quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat? 860
- 20 CH. Aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. ME. Sine:
incéptumst: perfice hóc mi in perpetuóm, Chremes.
CH. Dic cónuenisse, egísse te de núptiis.
ME. Dicám. quid deinde? CH. Mé facturum esse ómnia,
generúm placere; póstre mo etiam, sí uoles, 865
- 25 despónsam quoque esse dícto. ME. Em, istuc uó-
lueram.

844 Chreme || 851 Chreme || 854 illum aiunt uelle || 857 da-
turum. ME. uah || 862 Chreme ||

MENEDEMVS CHREMES

SENES DVO

874 non tam astutum || 879 desine || 881 sit dictum] idem
dictum sit (dictumst) || 883 Chreme ||

CH. Háhahae. ME. Quid risísti? CH. Serui uénere
in mentém Syri

cálliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque homi-
num fingít scelus.

15 ME. Gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? CH.

Id. ME. Idem istúc mihi
uénit in mentém. CH. Veterator! ME. Mágis, si

magis norís, putes 889

íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu ausculta. CH.

Máne *dum*, hoc prius scire expeto,
quíd perdideris. nam úbi desponsam núntiasti filio,
cóntinuo iniecísse uerba tibi Dromonem scilicet,

20 spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: ar-
gentum út dares.

ME. Nón. CH. Quid 'non'? ME. Non, ínquam. CH. Neque
ipse gnátus? ME. Nil prorsúm, Chremes.

mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficerentur
núptiae. 895

CH. Míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem
quicquám? ME. Nihil.

CH. Quam ób rem, nescio équidem. ME. Miror, qui
ália tam plané scias.

25 séd tuom quoque Sýrus idem ille míre finxit filium,
út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc
Clíniae.

CH. Quid agit? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari:
id níl puto. 900

CH. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh! CH.
Quid est? ME. Audí modo.

ést mihi ultumís conclaue in aédibus quoddám retro:

30 húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.

CH. Quid postquam hoc est fáctum? ME. Dictum
fáctum huc abiit Clítipho.

CH. Sólus? ME. Solus. CH. Títeo. ME. Bacchis
cónsecutast ílico. 905

897 ME. nescio equidem || 898 ille tuum quoque Syrus idem ||

CH. Sôla? ME. Sola. CH. Périi. ME. Vbi abiére íntro,
operuere óstium. CH. Hem,
Clínia haec fierí uidebat? ME. Quíd ní? mecum uná
simul.

5 CH. Filíst amica BÁCchis: Menedeme, óccidi.

ME. Quam ob rém? CH. Decem diérum uix mihist
fámilia.

ME. Quid? istúc times quod ille óperam amico dát
suo? 910

CH. Immó quod amicae. ME. Sí dat. CH. An dubium
íd tibist?

quemquámne tam comi ánimo esse aut lení putas,
10 qui sé uidente amícam patiatúr suam..?

ME. Quid ní? quo uerba fácilius dentúr mihi.

CH. Derídes merito. núnc ego mihi suscénseo: 915
quot rés dedere, ubi póssem persentíscere,
ní essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi!

45 at né illi id haud inúltum, si uiuó, ferent:

nam iám.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?
non tibi ego exempli sátis sum? CH. Prae ira-
cúndia, 920

Menedéme, non sum apúd me. ME. Tene istúc loqui!
nonne íd flagitiumst, te áliis consiliúm dare,
50 foris sápere, tibi non pósse te auxiliárier?

CH. Quid fáciam? ME. Id quod *tu* mé fecisse aibás
parum.

fac té patrem esse séntiat: fac ut aúdeat 925
tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere,
nequam áliam quaerat cópiam ac te déserat.

55 CH. Immo ábeat multo málo quo uis géntium,
quam hic pér flagitium ad ínopiam redigát patrem.
nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930

Menedéme, mihi illac uére ad rastros rés redit.

ME. Quot incómoditates hác re accipies, nísi caues!

912 animo tam comi (communi) || 918 illi id] illud ||
924 aiebas || 931 illaec || 932 incommoditates in hac ||

- 60 *difficilem ostendis te ét post ignoscés tamen,*
et id érit ingratum. CH. Ah néscis, quam doleam.
ME. Vt lubet.
quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid
est 935
quod mális. CH. Immo et géner et adfinés placent.
ME. Quid dótis te dixísse dicam fílio?
 65 *quid ópticuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh!*
ME. Chremes,
nequíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.
CH. Dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis; 940
séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem
et fílium,
ómnia me mea bóna dixisse dóti illius. ME. Quám
rem agis?
 70 *CH. Id mirari té simulato et illum hoc rogitató simul,*
quam ób rem id faciam. ME. Quín ego uero quam
ób rem id facias néscio.
CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et
lascíuia 945
díffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.
ME. Quid agis! CH. Mitte: síne me in hac re gérere
míhi morém. ME. Sino:
 75 *ítane uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem*
ut arcessát paret. —
híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.
séd Syrum quidem ego hódie, si uiuo, ádeo exornatúm
dabo, 950
ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei:
quí sibi me pro dérídículo ac délectamentó putat.
 80 *nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae*
múlieri,
quae ín me fecit.

933. 934 te esse et ignoscēs tamen | post || 937 dicam te
 dixisse || 938 Chreme || 942 me mea omnia bona doti dixisse
 illi || 950 ego hodie] egone ||

CLITIPHO MENEDEMVS CHREMES SYRVS
ADVLESCENS SENES DVO SERVOS

CL. Ítane tandem quaéso est, Menedeme, V 2
 út pater

tám in breui spatio ómnem de me eiécerit animúm
 patris? 955

quódnam ob factum? quíd ego tantum scéleris admisí
 miser?

uólgo faciunt. ME. Scío tibi esse hoc gráuius multo
 ac dúrius,

5 quóí fit; uerum ego haúd minus aegre pátiór, id qui
 néscio

néc rationem cápío, nisi quod tibi bene ex animó uolo.

CL. Híc patreím astare aĩbas. ME. Eccum. — CH. Quíd
 me incusas, Clítipho? 960

huíus quidquid ego féci, tibi prospéxi et stultitiaé tuae.
 úbi te uidi esse ánimo omisso et suáua in praeséntia

10 quae éssent prima habére neque consúlere in longi-
 túdinem:

cépi rationem, út neque egeres néque ut haec posses
 pérdere.

úbi quoi decuit prímo, tibi non lícuit per te míhi
 dare, 965

ábii ad proxumúm, tibi qui erat: eí commisi et cré-
 didi.

íbi tuae stultítiae semper érit praesídium, Clítipho,
 15 uíctus, uestitús, quo in tectum té receptes. CL. Eí
 mihi!

CH. Sátius est quam te ípso herede haec póssidere
 Bácsidem.

SY. Dísperii: sceléstus quantas túrbaş conciuí ínsciens! 970

CL. Émori cupió. CH. Prius discce quaéso, quid sit uíuere.
 úbi scies, si dísplicebit uíta, tum istoc útitor.

- 20 SY. Ére, licetne? CH. Lóquere. SY. At tuto. CH. Lóquere. SY. Quae istast práuitas quaéue amentiást, quod peccaui égo, id obesse huic! CH. Ílicet.
né te admisce: némo accusat, Síyre, te: nec tu arám tibi 975
néc precatorém pararis. SY. Quíd agis? CH. Nil suscénseo
néc tibi nec tíbi: nec uos est aéquom quod faciό mihi.

SYRVS CLITIPHO**SERVOS ADVLESCENS**

- 25 SY. *Ílle ábiit?* uáh, rogásse uellem. CL. Quíd? SY. unde peterem míhi cibum:
ita nós abalienáuit. tibi iam esse ád sororem intélego. CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame mihi sít, Syre! 980
SY. Modo líceat uiuere, ést spes CL. Quae? SY. nos ésuriturós satis.
CL. Inrídes in re tánta neque me quícquam consilio ádiuuas?
30 SY. Immo ét ibi nunc sum et úsque dudum id égi, dum loquitúr pater,
et quántum ego intélegere possum, CL. Quíd? SY. non aberit lóngius.
CL. Quid érgo? SY. Sic est: nón esse horum te árbitror. CL. Qui istúc, Syre? 985
satin sánus es? SY. Ego dícam quod mi in méntemst, tu díiúdica.
dum istís fuisti sólus, dum nulla ália delectátio
35 quae própior esset, te índulgebant, tíbi dabant: nunc filia
postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qui te expéllerent.

CL. Est uéri simile. SY. An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990

CL. Non árbitor. SY. Nunc áliud specta: mátres
omnes fíliis

in péccato adiutríces, auxilio ín paterna iniúria

40 solent ésse: id non fit. CL. Vérum dicis; quíd ego
nunc faciám, Syre?

SY. Suspítionem istánc ex illis quaére, rem profér
palam.

si nón est uera, ad mísericordiam ámbos adducés cito, 995
aut scíbis quóiús sis. CL. Récte suades: faciám. —

SY. Sat recte hóc mihi

in méntem uenit: nám quam maxume huíc uana haec
suspítios,

45 tam fácilume pacém patris in léges conficiét suas.

etiam haúscio an *iam* uxórem ducat ác Syro nil grátiae.
quid hoc aútem est? senex exít foras: ego fúgio. ad-

huc quod fáctumst, 1000

mirór non continuo hínc me abripiisse. ád Mene-
demum hunc pérgam:

eum míhi precatorém paro; seni nóstro fidei nil hábeo

SOSTRATA CHREMES

MATRONA SENEX

SO. Profécto nisi caués, tu, homo, aliquid gnáto con- V 3
ficiés mali:

idque ádeo miror, quó modo

tam inéptum quicquam tíbi uenire in méntem, mi uir,
pótuerit. 1005

QUAM

993 ego] ergo || 997. 998 NAMQUEADULESCENS MAXUME-
~~HUNC~~ . \ EO . . SPIS . . . | TAM FACILLUME PATRIS PACEM (nam-
que adulescens quam in minima spe situs | erit tam facillume
patris pacem) || 1001 MIRORCONTINUOHUNCADRIPISSSEADMENE-
DEMUM (miror non iussisse ilico arripi me ad Menedemum) ||

CH. Oh, périgin mulier ódiosa esse? ullam égo rem
umquam in uitá mea
5 uoluí, quin tu in ea ré mihi aduorsátrix fueris, Sóstrata?
at sí rogem iam, quíd est quod peccem aut quam ób
rem id faciam: néscias,
in quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. SO. Ego
néscio?

CH. Immó scis, potius quám quidem redeat íntegra
eadem orátio. SO. Oh, 1010
iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.
10 CH. Non póstulo iam: lóquere; nihilo mínus ego hoc
faciám tamen.

SO. Fácies? CH. Verum. SO. Nón uides quantúm
mali ex ea re éxcites?

súbditum se súspicatur. CH. 'Súbditum' ain tu? SO.
Síc erit,
mí uir. CH. Confitére? SO. Au, te obsecro, ístuc
inimicís siet! 1015

égon confitear meúm non esse fílium, qui sít meus?
15 CH. Quíd? metuis ne nón, quom uelis, conuíncas esse
illúm tuom?

cónuinces facile éx te natum: nám tui similis ést
probe. 1020

nám illi nil uitíst relictum, quín *idem* itidem sít tibi.
20 túm praeterea nísi tu nulla tálem pareret fílium.
séd ipse egreditur, quám seuerus! rém quom uideas,
cénseas.

SO. Quod filiast inuenta? CH. Non: sed quod magis credun-
dum siet 1018
id quod est consimilis moribus

1006 ullam] nullamne || 1010 ad integrum eadem (haec
eadem) || 1022 talem nisi tu nulla (talem nulla nisi tu) ||

CLITIPHO SOSTRATA CHREMES
ADVLESCENS MATRONA SENEX

CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo V 4
uoluptatí tibi

fúerim, dictus filius tuos uóstra uoluntate: óbsecro, 1025
eíus ut meminerís atque inopis núnc te miserescát mei:
quód peto aut quod uólo, parentes meós ut common-
strés mihi.

5 SO. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás
tuom,

álienum esse té. CL. Sum. SO. Miseram me, hócine
quaesisti óbsecro?

íta mihi atque huic sís superstes, út *tu* ex me atque
hoc nátus es, 1030
ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

CH. Át ego, si me métuis, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 CL. Quós? CH. Si scire uís, ego dicam: gérró iners
fraus hélluo

gáneo's, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, si ex
capite sís meo 1035
nátus, item ut Minéruam esse aiunt éx Ioue, ea causá
magis

pátiar, Clitiphó, flagitiis tuís me infamem fieri.

15 SO. Dí istaec prohibeánt! CH. Deos nescio: égo quod
potero, sédulo.

quaéris id quod habés, parentis: quód abest non quaerís,
patri

quó modo obsequáre et ut serues quód labore inué-
nerit. 1040

nón mihi per fallácias addúcere ante oculós..? pudet
dicere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló modo

20 *fácere* puduit. CL. Éheu, quam ego nunc tótus displiceó mihi!
quám pudet! neque quód principium ad plácandum inueniám scio.

MENEDEMVS CHREMES SOSTRATA CLITIPHO
 SENES DVO MATRONA ADVLESCENS

V 5 ME. Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescéntulum 1045
 núnisque inhumane: éxeo ergo, ut pácem conciliem.
 óptume
 ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí iubes
 fíliam et quod dótis dixi fírmis? SO. Mi uir, te óbsecro
 5 né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da ueniám, Chremes:
 síne te exorem. CH. Egon méa bona ut dem Bácschidi donó sciens? 1050
 nón faciam. ME. At id nos nón sinemus. CL. Sí me uiuom uís, pater,
 ígnosce. SO. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né tam offirma té, Chremes.
 CH. Quíd istic? uideo nón licere ut coéperam hoc perténdere.
 10 ME. Fácis, ut te decét. CH. Ea lege hoc ádeo faciam, sí facit
 quód ego hunc aequom cénseo. CL. Pater, ímpera: faciam ómnia. 1055
 CH. Vxorem ut ducás. CL. Pater! CH. Nihil aúdio. SO. Ad me récipio:
 fáciat. CH. Nil etiam aúdio ipsum. CL. Périi! SO. An dubitas, Clítipho?

1055 omnia faciam impera ||

- CH. Immo utrum uolt. SO. Fáciet omnia. ME. Haéc dum
incipias, gráuia sunt,
15 dúmque ignores; úbi cognoris, fácilia. CL. Faciám,
pater.
SO. Gnáte, ego pol tibi dábo puellam lépidam, quam
tu fáciie ames, 1060
fíliam Phanócratae nostri. CL. Rúfamne illam uírgi-
nem,
caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
CH. Héia, ut elegáns est! credas ánimum ibi esse.
SO. Aliám dabo.
20 CL. Immo, quandoquidém ducendast, égomet habeo
 própemodum
quám uolo. SO. Nunc laúdo, gnate. CL. Archónidi
huius fíliam. 1065
CH. Sátis placet. CL. Pater, hóc nunc restat. CH. Quíd?
CL. Syro ignoscás uolo
quaé mea causa fécit. CH. Fiat. CANTOR. Vós ualete
et plaúdite.

1060 gnate mi ego ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
- { 175 = 177 trochaici octonarii
 - { 176 = 179 trochaici septenarii
 - { 178 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 180 ad 186 iambici octonarii
 - { 187 trochaicus septenarius
 - 188 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - { 562 et 563 = 568 et 569 trochaici octonarii
 - { 564 = 570 trochaici septenarii
 - { 565 = 571 iambici octonarii
 - { 566 iambicus quaternarius
 - { 567 = 572 trochaici octonarii
 - { 573 trochaicus septenarius
 - { 574 trochaicus octonarius
 - { 575 trochaicus septenarius
 - { 576 ad 578 iambici octonarii
 - { 579 trochaicus septenarius
 - { 580 ad 582 trochaici octonarii
 - { 583 et 584 trochaici septenarii
 - { 585 ad 589 iambici octonarii
 - { 590 iambicus quaternarius

- V. 591 ad 613 trochaici septenarii
 - 614 ad 622 iambici octonarii
 - 623 ad 667 trochaici septenarii
 - 668 ad 678 iambici octonarii
 - 679 ad 707 iambici septenarii
 - 708 iambicus senarius
 - 709 ad 722 trochaici septenarii
 - 723 ad 748 iambici septenarii
 - 749 ad 873 iambici senarii
 - 874 ad 907 trochaici septenarii
 - 908 ad 939 iambici senarii
 - 940 ad 977 trochaici septenarii
 - 978 ad 999 iambici octonarii
 - 1000 ad 1002 iambici septenarii
 - 1003 iambicus octonarius
 - 1004 iambicus quaternarius
 - 1005 ad 1012 iambici octonarii
 - 1013 ad 1067 trochaici septenarii.
-

E V N V C H V S

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · TERTIA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso díctitatam Tháidis
 id ípsum ignorans míles aduexít Thraso
 ipsíque donat. érat haec ciuis Áttica.
 eídem eunuchum, quem émerat, tradí iubet
 Thaídis amator Phaédria ac rus ípse abit 5
 Thrasóni oratus bíduum concéderet.
 ephébus frater Phaédriae puéllulam
 cum déperiret dóno missam Tháidi,
 ornátu eunuchi induítur (suadet Pármeno):
 intro *út* iit, uitiat uírginem. sed Átticus 10
 ciuís repertus fráter eius cónlocat
 uitiátam ephebo; Phaédriam exorát Thraso.

PERSONAE

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 [LACHES] SENEX

PROLOGVS

Si quisquamst, qui placere se studeát bonis
 quam plúrumis et mínime multos laédere,
 in eís poëta hic nómen profitetúr suom.
 tum síquis est, qui díctum in se incleméntius
 exístumabit ésse, is sic exístumet, 5
 respónsum, non dictum ésse, quia laesít prior,
 qui béne uortendo et eásdem scribendó male
 ex Graécis bonis Latínas fecit nón bonas.
 idém Menandri Phásma nuper pérdidit
 atque ín Thensauro scrípsit, causam dícere 10
 prius únde petitur, aúrum qua re sít suom,
 quam illúm qui petit, unde ís sit thensaurús sibi
 aut únde in patrium mónumentum peruénierit.
 dehinc né frustretur ípse se aut sic cógitet
 'defúctus iam sum, níhil est quod dicát mihi': 15
 is ne érret moneo et désinat lacéssere.
 habeo ália multa, quae nunc condonábitur,
 quae próferentur, póst si perget laédere,
 ita ut fácere instituit. quám nunc acturí sumus
 Menándri Eunuchum, póstquam aediles émerunt, 20
 perfécit sibi ut inspicíundi esset cópia,
 magistrátus quom ibi adéssent. oceptást agi.
 exclámat furem, nón poëtam fábulam
 dedísse et nil dedísse uerborúm tamen:
 Colacem ésse Naeui et Plaúti, ueterem fábulam, 25
 parasíti personam índe ablatam et mílitis.

3 in his (is) || 5 existimauit || 9 Phasma nunc nuper dedit ||
 12 illum] ille (illi) ||

si id ést peccatum, péccatum inprudéntiast poëtae, non qui fúrtum facere stúduerit. id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.	
Coláx Menandrist: ín east parasitús colax et mîles gloriósus: eas se <i>hic</i> nón negat persónas transtulísse in Eunuchúm suam ex Graéca; sed ea ex fábula factás prius Latínas scisse sése, id uero pérnegat.	30
quod sí personis ídem huic uti nón licet, qui mágis licet curréntem seruom scribere, bonás matronas fácere, meretricés malas, puerúm supponi, fálli per seruóm senem, amáre, odisse, súspicari? dénique	35
nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius. qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere, quae uéteres factitárunt si faciúnt noui. date óperam, cum siléntio animum atténdite, ut pérnoscatis, quíd sibi Eunuchús uelit.	40
	45
parasitum edacem, gloriosum militem	38

33 ea ex fabula] eas fabulas ||

PHAEDRIA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

PH. Quid igitur faciam? nón eam ne núnc quidem, 11
quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
non pérpeti meretrícum contumélias?

exclúsit; reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.

5 PA. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius. 50
uerúm si incipies néque pertendes gnáuitér
atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
infécta pace ultro ad eam uenies, índicans
te amáre et ferre nón posse: actumst, ílicet,

10 perísti: eludet, úbi te uictum sénserit. 55
proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
ere: quae res in se néque consilium néque modum
habet úllum, eam consílio regere nón potes.
in amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriae,

15 suspítiones, ínimicitiae, indútiae, 60
bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
ratione certa fácere, nihilo plús agas
quam sí des operam ut cúm ratione insánias.
et quód nunc tute técum iratus cógitas

20 'egone íllam, quae illum, quae me, quae non...? síne 65
modo,

morí me malim: séntiet qui uír siem?:

haec uérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,
quam oculós terendo mísere uix ui exprésserit,
restínguet, et te ultro áccusabit, ét dabis

25 ultró supplicium. PH. Indígnum facinus! núnc ego 70
et illám scelestam esse ét me miserum séntio:

et taédet et amore árdeo, et prudéns sciens,
uiuós uidensque péreo, nec quid agám scio.

PA. Quid agás? nisi ut te rédimas captum quám queas
30 minumó; si nequeas paúlulo, at quantí queas; 75
et né te adffictes. PH. Ítane suades? PA. Sí sapis.
neque praéterquam quas ípse amor moléstias
habet áddas, et illas quás habet recté feras.
sed eccam ípsa egreditur, nóstri fundi cálamitas:
35 nam quód nos capere opórtet, haec intércipit. 80

THAIS	PHAEDRIA	PARMENO
MERETRIX	ADVLESCENS	SERVOS

1 2 TH. Miserám me! uereor né illud grauius Phaédria
tulerít neue aliorum átque ego feci accéperit,
quod heri íntro missus nón est. PH. Totus, Pármeno,
tremo hórreoque, póstquam aspexi hanc. PA. Bóno
animo es:
5 accéde ad ignem hunc, iám calesces plús satis. 85
TH. Quis hic lóquitur? ehem, tun híc eras, mi Phaédria?
quid hic stábas? quor non récta intro ibas? PA. Cé-
terum
de exclúsióne uērbum nullum? TH. Quid taces?
PH. Sané quia uero hae míhi patent sempér fores
10 aut quía sum apud te primus. TH. Missa istaéc face. 90
PH. Quid 'missa'? o Thaïs, Tháïs, utinam essét mihi
pars aéqua amoris técum ac pariter fíeret,
ut aut hoc tibi doléret itidem ut míhi dolet,
aut égo istuc abs te fáctum nihili pénderem!
15 TH. Ne crúcia te obsecro, ánime *mi*, mi Phaédria. 95
non pól, quo quemquam plús amem aut plus díligam,
eo féci: sed res íta erat, faciundúm fuit.
PA. Credo, út fit, misera praé amore exclusti húnc
foras.

79 eccá || 97 ita erat res || 98 exclusit ||

TH. Sicíne agis, Parmeno? áge; sed huc qua grátia
 , te arcéssi iussi, auscúltā. PH. Fíat. TH. Díc mihi 100
 hoc prímum, potin est híc tacere? PA. Egone? óptume.
 uerum heús tu, hac lege tibi meam astringó fidem:
 quae uéra audiui, táceo et contineo óptume;
 sin fálsum aut uanum aut fínctumst, continuó palamst:
 5 plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo. 105
 proin tú, taceri sí uis, uera dícto.

TH. Matér mihi Samia fúit, ea habitabát Rhodi.

PA. Potést taceri hoc. TH. Íbi tum matri páruolam
 puéllam dono quídā mercatór dedit
 10 ex Áttica hinc abréptam. PH. Ciuemne? TH. Ár-
 bitror, 110

certúm non scimus. mátris nomen ét patris
 dicébat ipsa; pátriam et signa cétera
 neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.
 mercatór hoc addébat: e praedónibus,
 35 unde émerat, se audísse abreptam e Súnio. 115
 matér ubi accepit, coépit studiose ómnia
 docére, educere, íta uti si esset fília.
 sorórem plerique ésse credebánt meam.
 ego cum íllo, quocum tum úno rem habebam hó-

spite,
 40 abii húc: qui mihi relíquit haec quae habeo ómnia. 120
 PA. Vtrúmque hoc falsumst: écfluet. TH. Qui istúc?
 PA. Quia

neque tu úno eras conténta neque solús dedit:
 nam hic quóque bonam magnámque partem ad te
 áttulit.

TH. Itást; sed sine me péruenire quó uolo.

45 intérea miles, quí me amare occéperat, 125
 in Cáriamst proféctus: te intereá loci
 cognóui. tute scís postilla quam íntumum
 habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.

107 Samia mihi mater || 113 sciebat || potuerat || 117 edu-
 care ita ut ||

PA. Ne hoc quídem tacebit Pármeno. TH. Oh, du-
biúmne id est?

- 50 hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130
nupér: quoius frater áliquantum ad remst áuidior.
is ubi ésse hanc forma uídet honesta uírginem
et fídibus scire, prétium sperans ílico
prodúcit, uendit. fórte fortuna ádfuit
55 hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135
inprúdens harum rerum ignarusque ómnium.
is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque
rem habére, fingit caúsas ne det sédulo:
ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi
60 apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim, 140
sesé relinquam, uélle se illam míhi dare;
uerum íd uereri. séd ego quantum súspicor,
ad uírginem animum adiécit. PH. Etiamne ámplius?
TH. Nil: nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,
65 multaé sunt causae quam ób rem cupio abdúcere: 145
primúm quod soror est dícta, praeterea út suis
restítuam ac reddam. sóla sum: habeo hic néminem
neque amícum neque cognátum. quam ob rem, Phaédria,
cupio áliquos parere amícos beneficio meo.
70 id amábo adiuta mé, quo id fiat fácilius. 150
sine illúm priores pártis hosce aliquót dies
apúd me habere. níl respondes? PH. Péssuma,
egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?
PA. Eú nóster, laudo: tándem perdoluít: uir es.
75 PH. At égo nescibam, quórsum tu ires: 'páruola 155
hinc ést abrepta; edúxit mater pró sua;
soror díctast; cupio abdúcere, ut reddám suis:'
nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt dénique:
ego exclúdor, ille récipitur. qua grátia?
80 nisi si íllum plus quam mé amas et istam núnc
times, 160

129 PH. ne || PA. oh || 130 TH. hoc || 131 quoius] eius |
149 beneficio || 155 nesciebam || 160 amas quam me ||

quae aduécstas, ne illum tálem praeripiát tibi.

TH. Ego id tíneo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát? cedo.
num sólus ille dóna dat? numcúbi meam
benígnitatem sénsisti in te cláudier?

5 nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia 165
ancíllulam, relíctis rebus ómnibus
quaesíui? porro eunúchum dixti uéllere te,
quia sólae utuntur eís reginae: répperi,
herí minas uigínti pro ambobús dedi.

o contéptus abs te támen haec habui in mémoria: 170
ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid istic, Phaédria?
quamquam íllam cupio abdúcere atque hac re árbitror
id fíeri posse máxime: uerúm tamen
potiús quam te inimicum hábeam, faciam ut iússeris.

5 PH. Vtinam ístuc uerbum ex ánimo ac uere díceres 175
'potiús quam te inimicum hábeam'! si istuc créderem
sincére dici, quíduis possem pérpeti.

PA. Labáscit ictus úno uerbo quám cito!

TH. Ego nón ex animo mísera dico? quám ioco

10 rem uóluiſti a me tándem, quin perféceris? 180
ego ínpetrare néqueo hoc abs te, bíduom
saltem út concedas solum. PH. Siquidem bíduom:
uerúm ne fiant ísti uigínti dies.

TH. Profécto non plus bíduom aut . . PH. 'Aut' níl
moror.

15 TH. Non fíet: hoc modo síne te exorem. PH. Scí-
licet 185

faciúndumst quod uis. TH. Mérito te amo, béne facis.

PH. Rus íbo: ibi hoc me mácerabo bíduom.

ita fácere certumst: mós gerundust Tháidi.

tu, Pármeno, huc fac illi ádducantur. PA. Máxime. —

10 PH. In hoc bíduom, mea Tháís, uale. TH. Mi Phaé-
dria, 190

et tú: numquid uis áliud? PH. Egone quíd uelim?

163 num ubi (nuncubi) || 168 is (his) || 170 tamen con-
temptus abs te || 178 uictus ||

cum milite isto praesens absens ut sies;
 dies noctisque me ames, me desideres,
 me somnies, me expectes, de me cogites,
 115 me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195
 meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos. —
 TH. Me miseram! fors *fuat* an mi hic parvam habeat
 fidem
 atque ex aliarum ingeniiis nunc me iudicet.
 ego pol, quae mihi sum conscia, hoc certo scio,
 120 neque me finxisse falsi quicquam neque meo 200
 cordi esse quemquam cariorem hoc Phaédria.
 et huius quidquid feci, causa uirginis
 feci: nam me eius spero fratrem propemodum
 iam repperisse, adulescentem adeo nobilem;
 125 et is hodie venturum ad me constituit domum. 205
 concedam hinc intro atque expectabo, dum uenit.

PHAEDRIA PARMENO
ADVLESCENS SERVUS

II 1 PH. Fac, ita ut iussi, deducantur isti. PA. Faciam.
 PH. At diligenter!
 PA. Fiet. PH. At matüre! PA. Fiet. PH. Satin hoc
 mandatūmst tibi? PA. Ah
 rogitare, quasi difficile sit.
 utinam tam aliquid inuenire facile possis, Phaédria,
 quam 210
 5 hoc peribit! PH. Ego quoque una pereō, quod mihi
 carius:
 ne istuc tam iniquo patiāre animo. PA. Mīnime: qui
 effectūm dabo.
 sed nūmquid aliud īperas?
 PH. Mūnus nostrum ornāto uerbis, quod poteris, et
 istum aemulum,

197 forsitan hic mihi || 202 quidquid huius || 212 quin
 effectum ||

quod póteris, ab ea péllito. 215

PA. Mémini, tam etsi nūllus moneas. PH. Égo rus
ibo atque íbi manebo.

PA. Cénseo. PH. Sed heús tu! PA. Quid uis? PH.
Cénsen posse me óffirmare

pérpeti, ne rédeam interea? PA. Téne? non hercle
árbitror:

nam aut iám reuortere, aut mox noctu te ádiget hor-
sum insómnia.

PH. Opus fáciam, ut defetíger usque, ingrátis ut
dórmiam. 220

5 PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi, nil
dicis, Pármeno.

eĩciunda hercle haec ést mollities ánimi: nimis me in-
dúlgeo.

tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel totum
tríduom? PA. Hui,

úniuorsum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia. —

PA. Dí boni, quid hoc mórbist? adeon hómines inmu-
tárier 225

10 éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc nemó fuit
mínus ineptus, mágis seuerus quísqum nec magis
cóntinens.

séd quis hic est, qui huc pérgit? attat, híquidemst
parasitús Gnatho

mílitis: ducít secum una uírginem dono huíc: papae!
fácie honesta. mírum ni ego túrpiter me hodie híc
dabo 230

25 cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat ipsam
Tháïdem.

217 offirmare et || 228 hic quidem est || 230 me turpiter ||

GNATHO	PARMENO
PARASITVS	SERVOS

II 2 GN. Di ínmortales, hómīni homo quid praestat! stulto
 intéllegens
 quíd interest! hoc ádeo ex hac re uénit in mentém
 mihi:
 cónueni hodie aduéniens quendam meí loci hinc atque
 órdis
 hómīnem haud impurum, ítidem patria qui ábligur-
 rierát bona: 235
 5 uídeo sentum squálidum aegrum, pánnis annisque
 óbsitum.
 ‘quíd istuc’ inquam ‘ornátist?’ “quoniam míser quod
 habui pérdidī, em
 quó redactus sum. ómnes me noti átque amici dé-
 serunt.”
 híc ego illum contémpsi prae me; ‘quid homo’ inquam
 ‘ignauíssume?
 ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te sít tibi? 240
 10 símul cum re consílium amisti? uíden me ex eodem
 ortúm loco?
 quí color nitór uestitus, quae habitudost córporis!
 ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est,
 níl defít tamen.”
 “át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás pati
 póssum.” ‘quid? tu his rébus credis fieri? tota errás
 uia. 245
 15 ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud saeclúm
 prius;
 hóc nouomst aucúpiū; ego adeo hanc prímus in-
 uení uiam.
 ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium rerúm
 uolunt,
 néc sunt: hos conséctor; hisce ego nón paro me ut
 rídeant,

séd eis ultro adrídeo et eorum íngenía admirór simul. 250
quídquid dicunt, laúdo; id rursum sí negant, laudo íd
quoque;

négat quis? nego; aít? áñ; postremo ímperaui ego-
mét mihi

ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubér-
rumus.'

PA. Scítum hercle hominem! hic hómines prorsum ex
stúltis insanós facit.

GN. dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi
aduenímus, 255

25 concúrrunt laeti mi óbuíam cuppédinarií ómnes:

cetárii lanií coqui fartóres piscatóres,

quibus ét re salua et pérđita profúeram et prosum
saépe:

salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.

ille úbi miser famélicus uidet mé esse tanto honóre, 260

30 tam fáciie uictum quaérere: ibi homo coépit me ob-
secráre,

ut síbi liceret díscere id de mé: sectari iússi,

si pótis est, tamquam filósophorum habent dísciplinae
ex ípsis

uocábula, ut parasíti item Gnathónici uocéntur.

PA. Viden ótium et cibus quíd facit aliénus? GN. sed
ego céssó 265

35 ad Tháïdem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut
uéníat.

sed Pármenonem ante óstium *huius stáre* tristem
uídeo,

riuális seruom: sálua res est. nímrum homines frígent.

nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Hisce hoc mú-
nere arbitrántur

suam Tháïdem esse. GN. Plúruma salúte Parme-
nónem 270

250 his (is) || 264 parasiti ita (itidem) ut || 267 ostium
Thaidis tristem ||

- 40 summúm suom inpertít Gnatho. quid ágitur? PA.
 Statur. GN. Vídeo.
 numquídnam hic quod nolís uides? PA. Te. GN. Crédo:
 at numquid áliud?
 PA. Quidúm? GN. Quia tristi's. PA. Níl quidem. GN.
 Ne sí: sed quid uidétur
 hoc tíbi mancúpium? PA. Nón malum hercle. GN. Vro
 hóminem. PA. Vt falsus ánimist!
 GN. Quam hoc múnus gratum Tháidi arbitráre esse?
 PA. Hoc nunc dícis 275
- 45 eiéctos hinc nos; ómnium rerum, heús, uicissitúdo est.
 GN. Sex égo te totos, Pármeno, hos mensés quietum
 réddam,
 ne súrsum deorsum cúrsites neue úsque ad lucem
 uígiles:
 ecquíd beo te? PA. Mén? papae! GN. Sic sóleo amicos.
 PA. Láúdo.
- GN. Detíneo te: fortásse tu proféctus alio fúeras. 280
- 50 PA. Nusquám. GN. Tum tu igitur paúlulum da mi
 óperae: fac ut admíttar
 ad illam. PA. Áge modo, i: nunc tíbi patent fores
 haé, quia istam dúcis.
- GN. Numquem éuocari hinc uís foras? — PA. Sine
 bíduom hoc praetéreat:
 qui míhi nunc uno dígitulo fores áperis fortunátus,
 ne tú istas faxo cálcibus saepe ínsultabis frústra. — 285
- 55 GN. Etiámne tu hic stas, Pármeno? eho, numnam
 híc relictu's cústos,
 nequís forte internúntius clam a mílite ad istam cúrset?
 PA. Facéte dictum: míra uero míliti quae pláceant! —
 sed uídeo erilem filium minórem huc adueníre.
 mirór, quid ex Piraeo ábierit: nam ibi cústos publi-
 cést nunc. 290
- 60 non témerest: et properáns uenit, nesció quid circum-
 spéctat.

CHAEREA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

CH. Óccidi!

II 3

neque uírgost usquam néque ego, qui illam e cón-
spectu amisí meo.

ubi quaéram, ubi inuestígem, quem percónter, quam
insistám uiam,

incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú
celari nón potest. 295

o fáciem pulcram! déleo omnis dehínc ex animo mú-
lieres:

taedét cottidiánarum harum fórmarum. PA. Ecce autem
áalterum,

qui néscio quid de amóre loquitur: ó infortunatúm senem!
hic uérost, qui si occéperit, ludúm iocumque, *sát scio*,
dicét fuisse illum áalterum, praeut húius rabies quae
dabit. 300 301

10 CH. Vt illúm di deaeque sénium perdant, qui hódie
me remorátus est,
meque ádeo qui restíterim, tum autem qui íllum flocci
fécerim!

séd eccum Parmenónem. salue. PA. Quíd tu es tri-
stis? quídue es alacris?

únde is? CH. Egone? néscio hercle, néque unde eam
neque quórsum eam: 305

ita prórsum oblitus súm mei.

15 PA. Qui quaéso? CH. Amo. PA. Hem! CH. Nunc, Pár-
meno, *tu* osténdes te qui uír sies.
scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, aliquid
ínueni

modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut
cognoscás meam',

quom in célula ad te pátris penum omnem cón-
gerebam clánculum. 310

- PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle fáctumst. fac sis
nunc promissa adpáreant:
- 20 sic ádeo digna rés est, ubi tu néruos intendás tuos.
haud símilis uirgost uirginum nostrárum, quas matrés
student
- demíssis umeris ésse, uincto péctore, ut gracilae sient.
siquást habitior paulo, pugilem esse áiunt, deducúnt
cibum: 315
- tam etsí bonast natúra, reddunt cúratúra iúnceas:
- 25 itaque érgo amantur. PA. Quid tua istaec? CH. Nóua
figura orís. PA. Papae!
- CH. Color uérus, corpus sólídum et suci plénum.
- PA. Flos ípsus. CH. *Ipsam* hanc míhi tu uel ui uél
clam uel precário
- fac trádas: mea nil ré fert, dum potiár modo. 320
- PA. Quid? uírgo quoiast? CH. Néscio hercle. PA. Vn-
dést? CH. Tantundem. PA. Vbi hábitat?
- 30 CH. Ne id quídem. PA. Vbi uidisti? CH. In uia. PA.
Qua rátióne amisísti?
- CH. Id équidem adueniens mécum stomachabár modo:
neque quémquam ego hominem esse árbitror, quoi
mágis bonae
- felícitates ómnes auorsaé sient. 325
- PA. Quid hóc est sceleris! CH. Périi. PA. Quid fac-
túmst? CH. Rogas?
- 35 patrís cognatum atque aéqualem Archidémidem
nouístin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hánc sequor, fit
mi óbuiam.
- PA. Incómmode hercle. CH. Immo énim uero infeli-
citer:
- nam incómmoda alia súnť dicenda, Pármeno. 330
- illúm liquet mihi déierare his ménsibus
- 40 sex séptem prorsum nón uidisse próxumis

312 sic] si (siue) || 319 flos ipsum (ipse) || tu mihi ||
325 aduersae ||

nisi nunc, quom minume uellem minumeque opus fuit.
 eho, nónne hoc monstri símilest? quid ais? PA.
 Máxume.

CH. Contínuo adcurrit ad me, quam longé quidem, 335
 incúruos, tremulus, lábiis demissís, gemens:

‘heus heús, tibi dico, Chaérea’ inquit. réstiti.
 ‘scin quíd ego te uolébam?’ “dic.” ‘cras ést mihi
 iudícium.’ “quid tum?” ‘ut díligenter núnties

patri, áduocatus máne mi esse ut méminerit.’ 340
 dum haec dícit, abiit hóra. rogo numquíd uelit.

‘recte’ inquit. abeo. quom húc respicio ad uírginem,
 illa sése ínterea cómodum huc aduórterat
 in hanc nóstram plateam. PA. Mírum ni hanc dicít,
 modo

huic quae datast dono. CH. húc quom aduenio,
 núlla erat. 345

PA. Comités secuti scílicet sunt uírginem?

5 CH. Verúm: parasitus cum áncilla. PA. Ipsast: ílicet.
 desíne, iam conclamátumst. CH. Alias rés agis.

PA. Istúc ago equidem. CH. Nóstin quae sit? díe mihi,
 uidístin? PA. Vidi, nóui: scio quo abdúcta sit. 350

CH. Eho, Pármeno mi, nóstin et scis úbi siet?

10 PA. Húc deductast ad meretricem Tháídem: ei donó
 datast.

CH. Quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc?
 PA. Milés Thraso,

Phaédriae riuális. CH. Duras frátris partis praédicas.

PA. Ímmo enim si sciás quod donum huic dóno contra
 cómparet, 355

mágis id dicas. CH. Quódnam quaeso hercle? PA.
 Eúnuchum. CH. Illumne óbsecro

65 ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, senem
 múlierem?

PA. Ístum ipsum. CH. Nimírum homo quatiétur cum
 donó foras.

349 mihi aut || 356 tum magis || 358 quatietur certe cum ||

séd istam Thaïdém non sciui nóbis uicinam. PA.
Haú diust.

CH. Périi, numquamne étiam me illam uídisse! ehodum
díc mihi: 360

éstne, ut fertur, fórna? PA. Sane. CH. At níhil ad
nostram hanc? PA. Ália res.

70 CH. Óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA.
Faciam sédulo:

dábo operam, adiuuábo. numquid me áliud? CH. Quo
nunc ís? PA. Domum,
út mancupia haec, íta uti iussit fráter, ducam ad
Thaïdém.

CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in
hanc detúr domum! 365

PA. Quid íta? CH. Rogítas? súmma forma sémper
conseruám domi

75 uidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus;
cibúm non numquam cápíet cum ea, intérdum propter
dórmiet.

PA. Quid sí nunc tute fórtunatus fías? CH. Qua re,
Pármeno?

respónde. PA. Capias uéstem illius. CH. Véstem?
quid tum póstea? 370

PA. Pro illó te deducam. CH. Aúdio. PA. Te esse
íllum dicam. CH. Intéllego.

80 PA. Tu illís fruare cómmodis, quibus tu íllum dice-
bás modo:

cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmias,
quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit neque
scit quí sies.

praetérea forma et aétas ipsast, fáciie ut pro eunuchó
probes. 375

CH. *Hui*, díxti pulcre: núnquam uidi mélius consiliúm
dari.

362 sedulo ac || 364 ita ut || 370 illius uestem (tu illius
uestem) ||

age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc, quan-
túm potis.

PA. Quid agís? iocabar équidem. CH. Garris. PA.
Périi, quid ego egí miser!

quo trúdis? perculerís iam tu me. tíbi equidem dicó,
mane.

CH. Eámus. PA. Pergin? CH. Cértumst. PA. Vide modo
hóc ne nimis sit cállidum. 380

CH. Non ést profecto: síne. PA. At enim istaec ín me
cudetúr faba. CH. Ah!

PA. Flagítium facimus. CH. Án id flagitiumst, si ín
domum meretríciam

dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adu-
lescéntiam

habent déspicatam et quae nos semper ómnibus cru-
ciánt modis,

nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut ab
illis fállimur? 385

an pótius haec pati aéquomst, pater ut á me ludatúr
dolis?

quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum omnés
putent.

PA. Quid istíc? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

culpam ín me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH.
Iúbeam? cogo atque impero;

numquám defugiam auctóritatem. séquere. PA. Di
uortánt bene! 390

377 potes (potest) || 380 uide ne nimium callidum (sic) hoc
sit modo || 386 pati (patri) aequomst fieri ut || 390 PA. se-
quere. di ||

THRASO GNATHO PARMENO
MILES PARASITVS SERVOS

- III 1 TH. Magnás uero agere grátias Thaïs mihi?
GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam
ipsó quidem
donó quam abs te datum ésse: id uero sério
triúmphat. PA. Hoc prouíso ut, ubi tempús siet,
5 dedúcam. sed eccum mílitem. TH. Est istúc datum 395
profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.
GN. Aduórti hercle animum. TH. Vél rex semper
máxumas
mihi agébat quidquid féceram, aliis nón item.
GN. Labóre alieno mágno partam glóriam
10 uerbís saepe in se tráns mouet, qui habét salem; 400
quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in oculis
TH. Scílicet.
GN. gestáre? TH. Verum: crédere omnem exércitum,
consília. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
hominum aút negoti síquando odium céperat,
15 requiércere ubi uolébat, quasi . . nostín? GN. Scio: 405
quasi ubi íllam expueret míseriam ex animó, TH.
Tenes.
tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
regem élegantem nárras. TH. Immo síc homost:
perpaúcorum hominumst. GN. Ímmo nullorum, ár-
bitror,
20 si técum uiuit. TH. Ínuidere omnés mihi, 410
mordére clanculum; égo non flocci péndere.
illi ínuidere míseré, uerum unús tamen
inpénse, elephantis quem Índicis praefécerat.
is úbi molestus mágis est, 'quaeso' inquám 'Strato,
25 eone és ferox, quia habés imperium in béluas?' 415
GN. Pulcré mehercle *istuc* díctum et sapientér. papae,
iuguláras hominem. quíd ille? TH. Mutus ílico.

- GN. Quid ni ésset? PA. Di uostrám fidem! hominem
pérditum
miserúmque et illum sacrilegum! TH. Quid illúd,
Gnatho,
quo pácto Rhodium tétigerim in conuúio, 420
numquám tibi dixi? GN. Númquam, sed narra ób-
secro.
plus míliens audíui. TH. Vna in conuúio
erat híc, quem dico, Rhódus adulescéntulus.
forte hábui scortum: coépit ad id adlúdere
5 et me ínridere. 'quíd aís' inquam homini 'ímpudens? 425
lepus túte es, pulpaméntum quaeris?' GN. Háhahahae.
TH. Quid ést? GN. Facete, lépide, laute, níl supra!
tuomne, óbsecro te, hoc díctum erat? uetus crédidi.
TH. Audíeras? GN. Saepe, et fértur in primís. TH.
Meumst.
10 GN. Dolet díctum imprudenti ádulescenti et líbero. 430
PA. At té di perdant! GN. Quíd ille quaeso? TH.
Pérditus:
risu ómnes qui aderant émoriri; dénique
metuébant omnes iám me. GN. Non iniúria.
TH. Sed heús tu, purgon égo me de istac Tháidi,
45 quod eám me amare súspicatast? GN. Níl minus. 435
immo aúge magis súspitionem. TH. Quór? GN. Rogas?
scin, síquando illa méntionem Phaédriae
facit aút si laudat, te út male urat? TH. Séntio.
GN. Id út ne fiat, haéc res solast rémedio.
50 ubi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam 440
contínuo. síquando illa dicet 'Phaédriam
intró mittamus cómissatum', Pámphilam
cantátum prouocémus. si laudábit haec
illíus formam, tu húius contra. dénique
55 par pró pari reférto, quod eam mórdeat. 445
TH. Siquidém me amaret, túm istuc prodessét, Gnatho.
GN. Quando illud quod tu dás exspectat átque amat,

iam dúdum te amat: iám dudum illi fáçile fit
 quod dóleat: metuit sémper, quem ipsa núnc capit
 60 fructúm, nequando irátus tu alio cónferas. 450
 TH. Bene díxti: at mihi istuc nóñ in mentem uénerat.
 GN. Ridículum: non enim cógitaras; céterum
 idem hoc túte melius quáto inuenissés, Thraso!

THAIS	THRASO	PARMENO	GNATHO
MERETRIX	MILES	SERVOS	PARASITVS

PYTHIAS

ANCILLA

III 2 TH. Audíre uocem uísa sum modo mílitis.
 atque éccum. salue, mí Thraso. THR. O Thaïs mea, 455
 meum sáuium, quid ágitur? ecquid nós amas
 de fídicina istac? PA. Quám uenuste, quód dedit
 5 princípium adueniens! TH. Plúrumum meritó tuo.
 GN. Eámus ergo ad cénam. quid stas? PA. Em ál-
 terum:
 ex hómine hunc natum dícas? TH. Vbi uis, nóñ
 moror. 460
 PA. Adíbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.
 itúran, Thaïs, quópiam es? TH. Ehem, Pármeno,
 10 bene fécisti hodie: itúra . . PA. Quo? TH. Quid, hunc
 nóñ uides?
 PA. Video ét me taedet. úbi uis, dona adsúnt tibi
 a Phaédria. THR. Quid stámus? quor non ímus
 hinc? 465
 PA. Quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
 dare huíc quae uolumus, cónuenire et cónloqui.
 15 THR. Perpúlcras credo dóna aut nostri símilia.
 PA. Res índicabit. heús! iubete istós foras
 exíre, quos iussi. ócius procéde tu huc. 470
 ex Aéthiopiast úsque haec. THR. Hic sunt trés minae.

GN. Vix. PA. Vbi tu es, Dore? accéde huc. em eunuchúm tibi,

quam líberali fácie, quam aetate íntegra!

TH. Ita mé di ament, honéstust. PA. Quid tu ais, Gnatho?

numquíd habes quod contémnas? quid tu autém, Thraso? 475

tacént: satis laudant. fác periculum in lítteris,

fac ín palaestra, in músicis: quae líberum

5 scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.

THR. Ego illum eunuchum, sí opus sit, uel sóbrius...!

PA. Atque haéc qui misit, nón sibi soli póstulat 480 te uíuere et sua caúsa excludi céteros,

neque púgnas narrat néque cicatricés suas

10 osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit;

uerum úbi molestum nón erit, ubi tú uoles,

ubi témpus tibi erit, sát habet, si tum récipitur. 485

THR. Adpáret seruom hunc ésse domini paúperis

miseríque. GN. Nam hercle némo posset, sát scio,

35 qui habéret qui paráret alium, hunc pérpeti.

PA. Tace tú, quem ego esse infra ínfumos omnís puto homínés: nam qui adsentári huic animum indúxeris, 490 e flámma petere té cibum posse árbitror.

THR. Iamne ímus? TH. Hos prius íntro ducam et quaé uolo

40 simul ímperabo: póste huc continuo éxeo. —

THR. Ego hinc ábeo. tu istanc ópperire. PA. Haud cónuenit

una íre cum amica ímperatorem ín uia. 495

THR. Quid tíbi ego multa dícam? domini símiu's.

GN. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Ístuc quod dixtí modo,

45 et illúd de Rhodio díctum quom in mentém uenit.

sed Tháís exit. THR. Ábi prae, cura ut sint domi

493 poste] post (postea) || 496 simiu's] similis es ||
499 curre ||

paráta. GN. Fiet. — TH. Díligenter, Pýthias, 500
 fac cúres, si forte hóc Chremes aduénerit,
 ut óres, primum ut rédeat; si id non cómmodumst,
 50 ut máneat; si id non póterit, ad me addúcito.
 PY. Ita fáciám. TH. Quid? quid áliud uolui dícere?
 ehem: cúrate istam díligenter uírginem: 503
 domi adsítis facite. THR. Eámus. TH. Vos me sé-
 quimini.

CHREMES PYTHIAS
ADVLESCENS ANCILLA

III 3 CH. Profécto quáto mágis magisque cógito,
 nimírum dabit haec Tháïs mihi magnúm malum:
 ita mé uideo ab ea astúte labefactárier
 iam túm quom primum iússit me ad se arcéssier. 510
 5 rogét quis 'quid tibi cum ílla?' ne norám quidem.
 ubi uéni, causam, ut íbi manerem, répperit:
 ait rém diuinam fécissee et rem sériam
 uelle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
 doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere 515
 10 mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
 ubi fríget, huc euásit, quam pridém pater
 mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.
 rus écquod Suni habérem et quam longe á mari.
 credo eí placere hoc, spérat se a me auéllere. 520
 15 postrémo, ecqua inde párua periissét soror;
 ecquís cum ea una; quíd habuisset, quóm perit;
 ecquís eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 nisi si ílla forte quae ólim periit páruola
 soror, eám se intendit ésse, ut est audácia. 525
 20 uerum éa si uiuit, ánnos natast sédecim,
 non máior; Thaïs, quám ego sum, maiúsculast.
 misít porro orare, út uenirem, sério.

500 fiat || 502 redeat] maneat || 503 maneat] redeat ||
 519 suni ecquod ||

aut dicat quod uolt aút molesta né siet.

non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis hic? 530

ego súm, Chremes. PY. O cápítulum lepidíssumum!

CH. Dico égo mi insidias fieri? PY. Thaïs máxumo

te orábat opere, ut crás redires. CH. Rús eo.

PY. Fac amábo. CH. Non possum, ínquam. PY. At

tu apud nos híc mane,

dum rédeat ipsa. CH. Níl minus. PY. Quor, mí

Chremes? 535

CH. Malám rem hinc ibis? PY. Si ístuc ita certúmst

tibi,

amábo ut illuc tránseas ubi illást. CH. Eo.

PV. Abi, Dórias, cito hunc deduce ad mílitem.

ANTIPHO

ADVLESCENS

Heri áliquot adulescéntuli coĩmus in Piraéo

III 4

in hunc diem, ut de sýmbolis essémus. Chaream

eí rei 540

praefécimus: dati ánuli; locus, témpus constitútumst.

praetériit tempus: quo ín loco dictúmst, parati níl est.

5 homo ípse nusquamst, néque scio quid dícam aut

quid coníctem.

nunc mi hóc negoti céteri dedére, ut illum quaéram,

idque ádeo uisam, sí domist. quisnam hínc a Thaíde

éxit? 545

is ést an non est? ípsus est. quid hoc hómínist? quid

hoc ornátist?

quid illúd malist? nequeó satis mirári neque conícere,

10 nisi, quídquid est, procul hínc lubet prius quíd sit

sciscitári.

546 quid (qui) hic ornatus (est) ||

CHAEREA ANTIPHO
ADVLESCENTES DVO

- III 5 CH. Númquis hic est? némost. numquis hinc me se-
quitur? nemo homost.
iámne rumpere hoc licet mi gáúdium? pro Iúp-
piter! 550
nunc ést profecto, intérfici quom pérpeti me póssum,
ne hoc gáúdium contáminet uita aégritudine áliqua.
5 sed néminemne cúriosum intéruenire núnc mihi,
qui mé sequatur quóquo eam, rogitándo optundat,
énicet,
quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde
emergam, úbi siem 555
uestítum hunc nactus, míhi quid quaeram, sánus
sim anne insániam!
AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uídeo
uelle, iníbo.
10 Chaérea, quid est quód sic gestis? quídue hic ue-
stitús sibi
quaérit? quid est quod laétus es? quid tíbi uis? sa-
tine sánus es?
quid áspectas me? quíd taces? CH. Oh, féstus dies es
hóminis: 560
amíce, salue! *o mi Antipho*, 560^b
nemo hóminumst, quem ego núnc magis uidére cuperem
quám te.
15 AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. CH. Immo égo te
oro hercle ut aúdias.
nostín hanc, quam amat fráter? AN. Noui: némpe,
opinor, Tháïdem.
CH. Istam ípsam. AN. Sic commémíneram. CH. Hodie
quaédamst ei donó data

556 quid mihi || 558 sibi hic uestitus || 560 me aspectas
(adspectans) || 561 nemost hominum (nemo est omnium) || cu-
perem uidere || 562 oro] obsecro ||

uirgō: quid ego eius tibi nunc faciem praedicem aut
laudem, Antipho, 565

quom ipsus me noris quam elegans formarum spec-
tator sim?

in hac commotus sum. AN. Ain tu? CH. Primam
dices, scio, si uideris.

quid multa uerba? amare coepi. forte fortuna domi
erat quidam eunuchus, quem mercatus fuerat frater
Thaidi,

neque is deductus etiamdum ad eam. submonuit me
Parmeno 570

ibi seruos, quod ego arripui. AN. Quid id est? CH.
Tacitus citius audies:

ut uestem cum eo mutem et pro illo iubeam me illoc
ducier.

AN. Pro eunuchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea
re tandem ut caperes commodi?

CH. Rogas? uiderem, audirem, essem una quacum cu-
piebam, Antipho.

num parua causa aut praua ratio? traditus sum
mulieri. 575

illa ilico ubi me accepit, laeta uero ad se abducit
domum,

commendat uirginem. AN. Quoi? tibine? CH. Mihi.
AN. Satis tuto tamen.

CH. Edicit ne uir quisquam ad eam adeat, et mihi
ne abscedam imperat:

in interiore parte ut maneam solus cum sola. adnuo
terram intuens modeste. AN. Miser! CH. 'Ego' inquit
'ad cenam hinc eo'. 580

abducit secum ancillas: paucae, quae circum illam es-
sent, manent

35 nouiciae puellae. continuo haec adornant ut lauet.
adhortor properent. dum adparatur, uirgo in conclauis
sedet

- suspéctans tabulam quádam pictam; ibi ínerat pictura
 haéc, Iouem
 quo pácto Danaae mísisse aĩunt quóndam in gremium
 imbrem aúreum. 585
 egomét quoque id spectáre coepi, et quía consimilem
 lúserat
 40 iam olim ille ludum, inpéndio magis ánimus gau-
 debát mihi:
 deum sése in hominem cónuortisse atque ín alias
 tégulas
 uenísse clanculúm per inpluuium fúcum factum múlieri.
 at quém deum! qui témpla caeli súmma suo nutú
 quatit. 590
 ego homúncio hoc non fácerem? *facerem* ego illud
 uero itidem ác lubens.
 45 dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum intérea
 uírgo:
 iit, láuit, rediit; deĩnde eam in lecto illae conlocáruť.
 sto expséctans, siquid mi íperent. uenit úna, 'heus
 tu' inquit 'Dóre,
 cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum
 lauámus: 595
 ubi nós lauerimus, sí uoles, lauáto'. accipio trístis.
 50 AN. Tum equidem ístuc os tuom ínpudens uidére ni-
 mium uéllem,
 qui essét status, flabéllulum tenére te asinum tántum.
 CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
 abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi
 ábsunt. 600
 intérea somnus uírginem opprimít. limis ego spécto
 55 sic pér flabellum clánculum: simul ália circumspécto
 satin éplorata sít. uideo esse. péssulum ostio óbdo.
 AN. Quid túm? CH. Quid 'quid tum' fáťue? AN. Fateor.
 CH. Án ego occasiónem

590 summa sonitu concutit || 591 itidem] ita feci || 598 fla-
 bellum || 601 ego limis ||

mihi óstentatam tám breuem, tam optátam, tam in-
sperátam 605

amitterem? tum pól ego is essem uére, qui simulábar.
60 AN. Sane hércle ut dicis. séd interim de sýmbolis quid
 áctumst?

CH. Parátumst. AN. Frugi es: úbi? domin? CH. Immo
ápud libertum Díscum.

AN. Perlóngest; sed tanto ócius properémus: muta
uéstem.

CH. Vbi mútem? perii: nám domo exuló nunc; metuo
frátrem 610

ne intús sit; porro autém pater ne rúre redierít iam.
65 AN. Eámus ad me: ibi próximumst ubi mútes. CH.
Recte dícis.

eámus; et de istác simul, quo pácto porro póssim
potíri, consiliúm uolo capere úna tecum. AN. Fíat.

DORIAS
ANCILLA

Íta me di ament, quántum ego illum uídi, non nil IV 1
tímeo misera, 615

néquam ille hodie insánus turbam fáciat aut uim
Tháidi.

nam póstquam iste aduenít Chremes aduléscens, frater
uíriginis,

mīlitem rogat út eum admitti iúbeat; continuo ille irasci,
5 néque negare audére; Thaïs pórró instare ut hómīnem
inuitet.

id faciebat retinendi eius causa: quia illa quae cu-
piebat 620

dé sorore eius indicare ad eám rem tempus nón erat.
inuitat tristis: mánсит. ibi illa cum illo sermonem
occipit.

míles uero síbi putare ante óculos aemulum *illum* adductum;
 10 uóluit contra fácere huic aegre: 'heus, Pámphilam' inquit 'púer, arcesse, út delectet híc nos.' illa exclámat 'minume gén-
 tium: 625
 in conuiuium íllam?' miles téndere inde ad iúrgium.
 ínterea aurum síbi clam mulier démit, dat mihi ut aúferam.
 hóc est signi: ubi prímum poterit, se íllim subducét scio.

PHAEDRIA
ADVLESCENS

IV 2 Dum rús eo, coepi égomet mecum intérr uias,
 ita út fit, ubi quid in animost moléstiae, 630
 aliám rem ex alia cógitare et ea ómnia
 peiórem in partem. quíd opust uerbis? dum haéc puto,
 5 praetérii inprudens uíllam. longe iam ábieram,
 quom sénsi; redeo rúrsum, male ueró me habens.
 ubi ad ípsam ueni déuorticulum, cónstiti: 635
 occépi mecum cógitare 'hem, bíduom híc
 manéndumst soli síne illa? quid tum póstea?
 10 nil ést. quid? nil? si nón tangendi cópiast,
 eho né uidendi quídem erit? si illud nón licet,
 saltem hóc licebit. cérte extrema línea 640
 amáre haud nihil est.' uíllam praetereó sciens.
 sed quíd hoc, quod tímida súbito egreditur Pýthias?

623 adductum ante oculos aemulum || 624 heus inquit puer Pamphilam accerse || 628 illinc (illi) || 631. 632 omnia in | peiorem partem ||

PYTHIAS DORIAS PHAEDRIA

ANCILLAE DVAE

ADVLESCENS

PY. Vbi ego illum scelerósum misera atque ínpium IV 3
inueniam? aut ubi quaeram?

hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! DO.

Perii. PH. Hoc quíd sit uereor.

PY. quín etiam insupér scelus, postquam lúdicatust
uírginem, 645

uestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám capillo
cónscidit.

5 PH. Hem! PY. quí nunc si detúr mihi,
ut ego únguibus facile illi in oculos ínuolem uenéfico!

PH. *Hic* néscio quid profécto absente nóbis turbatúmst
domi.

adíbo. quid istuc? quíd festinas? aut quem quaeris,
Pýthias? 650

PY. Ehem Phaédria, ego quem quaéram? abi hinc

10 quo dígnu's cum donís tuis tam lépidis. PH. Quid
istuc ést reí?

PY. Rogás me? eunuchum quém dedisti nóbis quas
turbás dedit!

quám erae dono déderat miles uírginem uitiauit. PH.
Quid aís?

PY. Périi. PH. Temulénta's. PY. Vtinam síc sint qui
mihi mále uolunt. DO. Au, 655

óbsecro, mea Pýthias, quid ístuc nam monstrí fuit?

15 PH. Insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuít? PY.
Ego illum néscio

qui fúerit: hoc quod fécit res ipsa índicat.

uirgo ípsa lacrumat néque, quom rogites, quíd sit
audet dícere.

ille autém bonus uir núsquam adparet. étiam hoc
misera súspicor, 660

aliquíd domo abeuntem ábstulisse. PH. Néqueo mi-
rarí satis,
20 quo ille *hínc* abire ignáuos possit lóngius, nisi sí domum
forte ád nos rediit. PY. Víse amabo, núm sit. PH.
Iam faxó scies. —
DO. Perii! óbsecro, tam infándum facinus, méa tu, ne
audiuí quidem.
PY. At pól ego amatorés mulierum esse eós audieram
máxumos, 665
sed níl potesse; uérum miserae nón in mentem ué-
nerat:
25 nam illum áliquo conclusíssem neque illi cómmisissem
uírginem.

PHAEDRIA DORVS PYTHIAS DORIAS
ADVLESCENS EVNVCHVS ANCILLAE DVAE

IV 4 PH. Exí foras, sceléste. at etiam réstitas,
fugitíue? prodi, mále conciliate. DO(RVS). Óbsecro.
PH. Oh,
illúd uide, os ut síbi distorsít cárnufex! 670
quid huc tíbi reditíost? uéstis quid mutátíost?
5 quid nárras? paulum sí cessassem, Pýthias,
domi nón offendissem, íta iam adornarát fugam.
PY. Haben hóminem, amabo? PH. Quid ní habeam?
PY. Oh, factúm bene.
DOR(IAS). Istúc pol uero béne. PY. Vbist? PH. Ro-
gitas? nón uides? 675
PY. Videam? óbsecro quem? PH. Hunc scílicet. PY.
Quis hic ést homo?
10 PH. Qui ad uós deductus hódíest. PY. Hunc oculís suis
nostrárum numquam quísquam uidit, Phaédria.
PH. Non uídit? PY. An tu hunc crédidisti esse, ób-
secro,

665 audieram eos || 671 quid uestis ||

ad nós deductum? PH. Námque alium habui néminem.

PY. Au, 680

ne cómparandus quídem hic ad illumst: ille erat

15 honésta facie ac líberali. PH. Ita uísus est

dudúm, quia uaria uéste exornatús fuit;

nunc tibi uidetur foédus, quia illam nón habet.

PY. Tace óbsecro: quasi uéro paulum intérsiet! 685

ad nós deductus hódienst adulescéntulus,

20 quem tú uidere uéro uelles, Phaédria.

hic ést uietus uétus ueternosús senex,

colóre mustelíno. PH. Hem, quae haec est fábula?

eo rédiges me, ut quid égerim egomet nésciam? 690

eho tu, émin ego te? DO. Emísti. PY. Iube mi dénuo

25 respóndeat. PH. Roga. PY. Vénisti hodie ad nós?

negat.

at ille álter uenit ánnos natus sédecim,

quem sécum adduxit Pármeno. PH. Age dum hoc

mi éxpedi

primum: ístam quam habes únde habes uestém?

taces? 695

monstrum hómínis, non dictúru's? DO. Venit Chaérea.

30 PH. Fratérne? DO. Ita. PH. Quando? DO. Hocédie.

PH. Quam dudúm? DO. Modo.

PH. Quicúm? DO. Cum Parmenóne. PH. Norasne eúm

prius?

DO. Non. PH. Vnde fratrem méum esse scibas? DO.

Pármeno 699. 700

dicébat eum esse. is míhi dedit hanc, PH. Óccidi!

DO. meam ipse índuit; post úna ambo abierúnt foras.

35 PY. Iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentitám

tibi?

iám satis certumst uírginem uitiátam esse? PH. Age

nunc, béluae

681 hic quidem || 682 ac] et || 697 hodie || 700 unde igitur
fratrem || sciebas || 701 dedit mihi hanc (hanc uestem) ||
704 belua ||

crédis huic quod dicat? PY. Quid isti crédam? res
ipsa índicat. 705

PH. Cóncede istim huc paúlulum: audin? étiam nunc
paulúm: sat est.

dícdum hoc rursum, Chaérea tuam uéstem detraxít
tibi?

40 DO. Fáctum. PH. Et eamst indútus? DO. Factum. PH.
Et pró te huc deductúst? DO. Ita.

PH. Iúppiter magne, óh scelestum atque aúdacem ho-
minem! PY. Vaé mihi:

étiam nunc non crédis nos indígnis inrisás modis? 710

PH. Mírum nĩ tu crédis quod iste dícit. quid agam
nécio.

heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te ex-
scúlpere

45 uérum? uidistíne fratrem Chaéream? DO. Non. PH.
Nón potest

síne malo fatéri, uideo: séquere hac: modo aĩt módo
negat.

óra me. DO. Obsecró te uero, Phaédria. PH. I intro
núnciam. 715

DO. Oíeĩ. PH. Alio pácto honeste hinc quó modo
abeam nécio.

áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludi-
ficábere. —

50 PY. Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam
me uíuere.

DOR. Síc est. PY. Inueniám pol hodie, párem ubi
referam grátiam.

séd nunc quid faciúndum censes, Dórias? DOR. De
istác rogas 720

uírgine? PY. Ita, utrum praédicemne an táceam? DOR.
Tu pol, sí sapis,

706 istim huc] istuc || paulum] paululum || 710 indignis
nos esse inrisas || 711 credas || dicat || 716 quo modo hinc ||
718 technam || 721 taceamne an praedicem ||

quód scis nescis de ísto eunucho aeque ác de uitio
uúrginis.

hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum féceris.
íd modo dic, abísse Dorum. PY. Ita fáciam. DOR.

Sed uideón Chremem?

Tháïs iam aderit. PY. Quíd ita? DOR. Quia, quom inde
ábeo, iam tum incéperat 725

túrba inter eos. PY. Tu aúfer aurum hoc: égo scibo
ex hoc quíd siet.

CHREMES	PYTHIAS
ADVLESCENS	ANCILLA

CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uícit uinum IV 5
quód bibi.

at dum ádcubabam, quám uidebar míhi pulcre esse
sóbríus!

postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom
officiúm facit.

PY. Chremés! CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, cuánto
nunc formónsior 730

5 uidére mihi quam dúdum! PY. Certo túquidem pol
multo hílarior.

CH. Verbum hércle hoc uerum erít 'sine Cerere et Lí-
bero frigét Venus'.

sed Tháïs multon ánte uenit? PY. Án abiit iam a
mílite?

CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnt inter eos
máxumae.

PY. Nil díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nisi
abiens mi ínruit. 735

10 PY. Eho, nónnie id sat erat? CH. Át nescibam id dí-
cere illam, nísi quia

corréxit miles, quo íntellexi mínus: nam me extrusít
foras.

sed eccam ípsam: miror úbi ego huic anteuórterim.

THAIS	CHREMES	PYTHIAS
MERETRIX	ADVLESCENS	ANCILLA

IV 6 TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illam
a me eripiát; sine ueniat!

átqui si illam dígito attigerit úno, oculi ilico écfodientur. 740

úsque adeo eius férre possum inéptiam et magnífica
uerba,
uérba dum sint; uérum enim si ad rem cónferentur,
uápulabit.

5 CH. Tháïs, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chremes, te ipsum éxpeto.

scín tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo
ad te áttinere hanc

ómnem rem? CH. Ad me? quí quaeso istuc? TH. Quía,
dum tibi sorórem studeo 745
réddere ac restítuere, haec atque huíus modi sum
múlta passa.

CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém!
TH. Quid est?

10 éducta ita uti téque illaque dígnumst. CH. Quid aïs?
TH. Íd quod res est.

hanc tibi dono dó neque repeto pro ílla quicquam
abs té preti.

CH. Et habétur et referétur, Tháïs, tíbi ita ut me-
rita's grátia. 750

TH. Át enim caue, ne priús quam hanc a me accípías
amittás, Chremes:

nam haec east, quam miles a me uí nunc ereptum uenit.
abi tú, cistellam, Pythias, domo efer cum monu-
mentis.

CH. Viden tu illum, Thaïs, PY. Vbi sitast? TH. In
risco: odiosa cæssas.

CH. militem secum ad te quantas copias adducere? 755
attat.. TH. Num formidulosus obsecro es, mi homo?

CH. Ápage sis:

égon formidulosus? nemost hominum qui uiuat minus.

TH. Átqui ita opust. CH. Ah, metuo qualem tú me
esse hominem existumes.

TH. Immo hoc cogitato: quicum res tibist, peregrí-
nus est,

minus potens quam tú, minus notus, minus amicorum
hic habens. 760

CH. Scio istuc. sed tu quod cauere possis, stultum
admittere est.

málo ego nos prospicere quam hunc ulcisci accepta
iniuria.

25 tú abi atque obsera ostium intus, dum ego hinc trans-
curro ad forum:

uólo ego adesse hic áduocatos nobis in turba hac.
TH. Mane.

CH. Mélius est. TH. Omítte. CH. Iam adero. TH.
Nil opus est istis, Chremes. 765

hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te paruum
uirginem

ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. PY. Adsunt.
TH. Cape.

30 sí uim faciet, in ius ducito hominem: intellextín?
CH. Probe.

TH. Fac animo haec praesenti dicas. CH. Fáciam.
TH. Attolle pallium.

périi: huic ipsist opus patrono, quem defensorém
paro! 770

THRASO
MILES

GNATHO
PARASITVS

SANGA
SERVOS

CHREMES
ADVLESCENS

THAIS
MERETRIX

IV 7 THR. Hancíne ego ut contuméliam tam insígnem in
me accipiám, Gnatho?

morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini!
primum aedis expugnábo. GN. Recte. THR. Vírgi-
nem eripiám. GN. Probe.

THR. Male múlcano ipsam. GN. Púlcre. THR. In medium
huc ágmen cum uecte í, Donax;
5 tu, Símalio, in sinístnum cornum; tú, Syrisce, in dex-
terum. 775

cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum?
SA. Éccum adest.

THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc
portes, cógitas?

SA. Egone? ímperatorís uirtutem nóueram et uim
mílitum:

sine ságuine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem
uólnera?

10 THR. Vbi álii? GN. Quí malum 'álii'? solus Sánnio
seruát domi. 780

THR. Tu hosce ínstrue: ego ero hic póst principia:
inde ómnibus signúm dabo.

GN. Illúc est sapere: ut hósce instruxit, ípsus sibi
cauít loco.

THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Víden tu,
Thaïs, quam híc rem agit?

nimírum consilium íllud rectumst de ócludendis
aédibus.

15 TH. Sané quod tibi nunc uír uideatur ésse hic, nebulo
mágnus est: 785

ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi
nunc nimis uellém dari,
ut tu illos procul hinc éx occulto caéderes: facerént
fugam.

THR. Séd eccam Thaïdem ípsam uideo. GN. Quám
mox inruimús? THR. Mane:
ómnia *enim* prius éxperi quam ármis sapientém decet.
20 quí scis an quae iúbeam sine ui fáciat? GN. Di uo-
strám fidem, 790
quántist sapere! númquam accedo ad té, quin abeam
dóctior.

THR. Tháïs, primum hoc mihi responde: quóm tibi
do istam uírginem,
díxtin hos diés mihi soli dáre te? TH. Quid tum
póstea?

THR. Rógitas? quae mi ante óculos coram amátorem
adduxísti tuom

25 TH. Quín cum illo *nunc* ágis? THR. et cum eo clám
te subduxísti mihi? 795

TH. Lúbuit. THR. Pamphilam érgo huc redde, nísi
ui mauis éripi.

CH. Tíbi illam reddat aut tu eam tangas, ómnium . . ?
GN. Ah, quid agís? tace.

THR. Quid tu tibi uis? égo non tangam meám? CH.
Tuam autem, fúrcifer?

GN. Cáue sis: nescis quóí maledicas núnc uiro. CH.
Non tu hínc abis?

30 scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie hic
turbæ coéperis, 800
fáciam ut huius locí dieique meíque semper mémi-
neris.

GN. Míseret tui me, qui húnc tantum hominem fácias
inimicúm tibi.

CH. Dímmiuam ego capút tibi hodie, nísi abis. GN.
Ain ueró, canis?

- sícine agis? THR. Quis tú homo es? quid uis tibi?
quid cum illa reí tibist? 804
- 35 CH. Scíbis: principio éam esse dico líberam. THR. Hem!
CH. Ciuem Átticam. THR. Hui!
CH. Meám sororem. THR. Os dúrum! CH. Miles, núnc
adeo edicó tibi,
né uim facias úllam in illam. Tháïs, ego eo ad
Sóphronam
nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.
THR. Tun me próhibeas,
meám ne tangam? CH. Próhibebo, inquam. GN. Audín
tu? hic furti se ádligat:
- 40 sát hoc tibist. THR. Idem hoc tú aïs, Thaïs? TH.
Quaére qui respóndeat. — 810
- THR. Quíd nunc agimus? GN. Quíd? redeamus: iam
haéc tibi aderit súpplicans
últro. THR. Credin? GN. Ímmo certe: nóui ingenium
múlierum:
nólunt ubi uelís, ubi nolis cúpiunt ultro. THR. Béne
putas.
- GN. Iám dimitto exércitum? THR. Vbi uis. GN. Sánga,
ita uti fortís decet
- 45 mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815
- SA. Iám dudum animus ést in patinis. GN. Frúgi es.
THR. Vos me hac séquimini.

THAIS PYTHIAS
MERETRIX ANCILLA

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
'scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.'
non tu ístuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
uirgó conscissa uéste lacrumans ópticet; 820

804 tibi uis || 810 satis hoc ||

eunúchus abiit: quam ób rem? aut quid factúmst?
taces?

PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm
negant

fuísse. TH. Quis fuit ígitur? PY. Iste Chaérea.

TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.

TH. Quid aïs, uenefica? PY. Átqui certo cómperi. 825

TH. Quid is óbsecro ad nos? quam ób rem adductust?
PY. Nécio,

nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem! misera
óccidi,

infélix, siquidem tu ístaec uera praédicas.

num id lácrumat uirgo? PY. Id opínor. TH. Quid
aïs, sácrilega?

istúcine intermináta sum hinc abiéns tibi? 830

15 PY. Quid fácerem? ita ut tu iústi, soli créditast.

TH. Scelésta lupo ouem cómmisisti. díspudet
sic míhi data esse uérba. quid illud hóminis est?

PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:

habémus hominem ipsum. TH. Vbi is est? PY. Em
ad sinísteram. 835

20 uiden? TH. Vídeo. PY. Comprendí iube, quantúm
potest.

TH. Quid illó faciemus, stúlta? PY. Quid faciás, rogas?
uide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens

uidétur! TH. Non est. PY. Túm quae eius confidéntiast!

CHAEREA	THAIS	PYTHIAS
ADVLESCENS	MERETRIX	ANCILLA

CH. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater, 840 V 2
quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo
intro íre possem, quín uiderent me. ínterim

- dum ante ostium sto, nótus mihi quidam óbuam
 5 uenít. ubi uidi, ego me ín pedes quantúm queo
 in ángiportum quóddam desertum, índe item 845
 in áliud, inde in áliud: ita misérrumus
 fuí fugitando, néquis me cognósceret.
 sed éstne haec Thaís, quám uideo? ipsast. haéreo
 10 quid fáciam. quid mea aútem? quid faciét mihi?
 TH. Adeámus. bone uir Dóre, salue: díe mihi, 850
 aufúgistin? CH. Era, fáctum. TH. Satin id tibi placet?
 CH. Non. TH. Crédin te inpune hábiturum? CH. Vnam
 hanc nóxiam
 amítte; si aliam admísero umquam, occídito.
 15 TH. Num meám saeuítiam uéritu's? CH. Non. TH.
Non? quíd igitur?
 CH. Hanc métui ne me críminaretúr tibi. 855
 TH. Quid féceras? CH. Paulúm quiddam. PY. Eho
 'paulum' ínpudens?
 an paulum hoc esse tibi uidetur, uírginem
 uitiáre ciuem? CH. Cónseruam esse crédidi.
 20 PY. Conséruam? uix contíneo me quin ínuolem
 monstro ín capillum: etiam últro derisum áduenit. 860
 TH. Abin hínc, insana? PY. Quíd ita? uero débeam,
 credo, ísti quicquam fúrcifero, id si fécerim:
 praesértim quom se séruom fateatúr tuom.
 25 TH. Missa haéc faciamus. nón te dignum, Chaérea,
 fecísti: nam si ego dígna hac contumélia 865
 sum máxume, at tu indígnus qui facerés tamen.
 neque édepol quid nunc cónsili capíam scio
 de uírgine istac: íta conturbastí mihi
 30 ratiónes omnis, út eam non possím suis
 ita ut aéquom fuerat átque ut studui trádere, 870
 ut sólídum parerem hoc míhi beneficium, Chaérea.
 CH. At núnc dehinc spero aetérnam inter nos grátiam
 fore, Tháís. saepe ex huíus modi re quápiam

844 ego me] egomet || 859 me contineo || 860 in capillum
 monstrum || 862 si id || 871 beneficium ||

maló principio máгна familiáritas
conflátast. quid sí hoc quíspiam uoluít deus? 875

TH. Equidém pol in eam pártē accipioque ét uolo.

CH. Immo íta quaeso. unum hoc scíto, contumélie
non mé fecisse cáusa, sed amorís. TH. Scio,
et pól propterea mágis nunc ignoscó tibi.

non ádeo inhumanó sum ingenio, Chaérea, 880
neque ita íperita, ut quíd amor ualeat nésciam.

CH. Te quóque iam, Thaïs, íta me di bene amént, amo.

PY. Tum pól tibi ab istoc, éra, cauendum intéllego.

CH. Non aúsim. PY. Nil tibi quícquam credo. TH.
Désinas.

CH. Nunc égo te in hac re mi óro ut adiutríx sies, 885
ego mé tuae comméndo et committó fidei:
te míhi patronam cápio, Thaïs, te óbsecro:
emóriar, si non hánc uxorem dúxero.

TH. Tamen sí pater quid . . CH. Áh uolet, certó scio,
ciuíis modo haec sit. TH. Paúlulum opperírier 890
sí uís, iam frater ípse hic aderit uírginis;
nutrícem arcessitum íit, quae illam aluit páruolam:
in cógnoscendo túte ípse aderis, Chaérea.

CH. Ego uéro maneo. TH. Vín interea, dum ís uenit,
domi ópperiamur pótius quam hic ante óstium? 895
CH. Immó percupio. PY. Quám tu rem actura óbse-
cro es?

TH. Nam quíd ita? PY. Rogitas? hunc tu in aedis
cógitas
recípere posthac? TH. Quór non? PY. Crede hoc
meaé fidei,

o dabit híc pugnam aliquam dénuo. TH. Au, tace óbsecro.
PY. Parúm perspexisse eíus uidere audáciam. 900

CH. Non fáciam, Pythías. PY. Non credo, Chaérea,
nisi sí commissum nóñ erit. CH. Quin, Pýthias,
tu mé seruato. PY. Néque pol seruandúm tibi
15 quicquám dare ausim néque te seruare. ápage sis.

TH. Adest óptume ipse fráter. CH. Perii hercle:
óbsecro 905

abeámus intro, Tháïs: nolo me ín uia
cum hac uéste uideat. PY. Quam ób rem tandem?
an quía pudet?

CH. Id ípsum. PY. Id ipsum? uírgo uero! TH. I
praé, sequor.

70 tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias.

PYTHIAS

ANCILLA

CHREMES

ADVLESCENS

SOPHRONA

NVTRIX

V 3 PY. Quid, quíd uenire in méntem nunc possít mihi, 910
quidnám, qui referam sácrilego illi grátiam,
qui hunc súpposuiit nóbis? CH. Moue te oro ócius.
mea nútrix. SO. Moueo. CH. Vídeo, sed nil pró-
moues.

5 PY. Iamne óstendisti sígna nutrici? CH. Ómnia.
PY. Amábo, quid aít? cógnoscitne? CH. Ac mémo-
riter. 915

PY. Probe édepol narras: nám isti faueo uírgini.
ite íntro: iam dudum éra uos exspectát domi. —
uirúm bonum eccum Pármenonem incédere
10 uideó: uide ut otiósus it! si dís placet,
speró me habere, qui húnc meo excruciem modo. 920
ibo íntro, de cognítione ut certúm sciam;
post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

907 PY.] TH. || 912 supposuit || moue oro ocus | (913) te |

PARMENO PYTHIAS

SERVOS

ANCILLA

- PA. Reuísó, quidnam Chaérea hic rerúm gerat. V 4
 quod si ástu rem tractáuit, di uostrám fidem,
 quantam ét quam ueram laúdém capiet Pármeno! 925
 nam ut mítam, quod eĩ amórem difficíllumum,
 caríssimum, a meretríce auara uírginem
 quam amábat, eam conféci sine moléstia,
 sine sump̄tu, sine dispéndio, tum hoc álterum,
 id uérost quod ego míhi puto palmárium, 930
 me répperisse, quó modo adulescéntulus
 meretrícum ingenia et móres posset nóscere,
 matúre ut quom cognórit, perpetuo óderit.
 quae dúm foris sunt, níl uidetur mún̄dius,
 nec mágis compositum quícquam nec magis élegans 935
 quam cúm amatore cénam quom ligúrriunt.
 harúm uidere inlúuiem sordes ínopiam,
 quam inhonéstae solae s̄nt domi atque auidaé cibi,
 quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,
 nosse ómnia haec salútist adulescéntulis. 940
 PY. Ego pól te pro istis díctis et factís, scelus,
 20 ulcísar, ut ne inpúne nos inlúseris.
 pró deum fidem, fácinus foedum! infélicem adulescén-
 tulum!
 ó scelestum Pármenonem, qui íllum huc adduxít! PA.
 Quid est?
 PY. Míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc
 ecfugí foras, 945
 quae futura exéempla dicunt ín eum indigna. PA. O
 Iúppiter,
 25 quae illaec turbast? númnam ego perii? adíbo. quid
 istuc, Pýthias?

926 difficillimum et || 936 quae cum amatore (suo) cum
 cenant ligurriunt || 940 salus est || 942 inpune in nos || 943 o in-
 felicem || 944 istum ||

quíd aïs? in quem exémpla fient? PY. Rógitas, audacíssime?

pérididisti istúm quem adduxti pro eúnuchó adulescéntulum,

dúm studes dare uérba nobis. PA. Quíd ita? aut quíd factúmst? cedo. 950

PY. Dícam: uirginem ístam, Tháidi hódie quae donó datast,

30 scis eam hinc ciuem ésse? et fratrem eius ésse adprime nóbilem?

PA. Néscio. PY. Atqui síc inuentast: éam iste uitiauít miser.

ílle ubi id rescíuit factum fráter uiolentíssimus,

PA. Quídnam fecit? PY. cónligauit prímum eum miserís modis. 955

PA. Cónligauit? PY. Átque equidem orante, út ne id faceret, Tháide.

35 PA. Quíd aïs? PY. Nunc minátur porro sése id quod moechís solet:

quód ego numquam uídi fieri néque uelim. PA. Qua audácia

tántum facinus aúdet? PY. Quid ita 'tántum'? PA. An non hoc máximumst?

quís homo pro moecheo úmquam uidit ín domo retrícia 960

préndi quemquam? PY. Néscio. PA. At ne hoc nésciatis, Pýthias,

40 díco, edico uóbis nostrum esse íllum erilem fílium. PY. Hem,

óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum Tháïs uim fierí sinat!

átque adeo autem quór non egomet íntro eo? PY. Vide, Pármeno,

quíd agas, ne neque ílli prosis ét tu pereas: nam hóc putant, 965

quídquid factumst, éx te esse ortum. PA. Quíd igitur faciám miser?

quidue incipiam? ecce autem uideo rure redeuntem senem:
 dicam huic an non *dicam*? dicam hercle: etsi mihi
 magnum malum
 scio paratum; sed necessest, huic ut subueniat. PY. Sapis.
 ego abeo intro: tu isti narra omne ordine, ut factum
 siet. 970

[LACHES] PARMENO
 SENEX SERVOS

- LA. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi: V 5
 neque agrī neque urbis odium me umquam percipit.
 nam ubi sātias coepit fieri, commutó locum.
 sed estne ille noster Pármeno? et certe ípsus est.
 5 quem praéstolare, Pármeno, hic ante óstium? 975
 PA. Quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere,
 gaúdeo.
 LA. Quem praéstolare? PA. Périi: lingua haerét metu.
 LA. Hem!
 quid est quód tu trepidas? sátine saluae? díe mihi.
 PA. Ere, primum te arbitrári id quod res ést uelim:
 10 huius quidquid factumst, culpa non factúmst mea. 980
 LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit
 rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria
 eunúchum, quem dono huic daret. LA. Quoi? PA.
 Tháidi.
 LA. Emít? perii hercle. cuánti? PA. Vigintí minis.
 15 LA. Actúmst. PA. Tum quandam fídicinam amat hinc
 Chaérea. LA. Hem, 985
 quid? ámat? an iam scit ille quid meretríx siet?
 an in ástu uenit? áliud ex alió malum!
 PA. Ere, né me spectes: me ímpulsore haec nón facit.

970 omnem ordinem || 980 quidquid huius || 985 hinc] hic
 (tunc) || 986 scit iam ||

LA. Omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,
 20 si úuo . . sed istuc, quídquid est, primum éxpedi. 990
 PA. Is pro illo eunucho ad Tháidem hanc dedúctus est.
 LA. Pro eunúchon? PA. Sic est. húnce pro moeche
 póstea
 compréndere intus ét constrinxere. LA. Óccidi!
 PA. Audáciam meretrícum specta. LA. Númquid est
 25 aliúd mali damníue quod non díxeris 995
 relícuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro rúm-
 pere? —
 PA. Non dúbiumst quin mihi mágnus ex hac re sít
 malum;
 nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo
 proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:
 30 nam iám diu aliquam caúsam quaerebát senex, 1000
 quam ob rem ínsigne aliquid fáceret eis: nunc répperit.

PYTHIAS PARMENO

ANCILLA SERVOS

V 6 PY. Numquam édepol quicquam iám diu quod mágis
 uellem eueníre
 mi euénit, quam quod módo senex intro ad nos uenit
 érrans.
 mihi sólae ridiculó fuit, quae quíd timeret scíbam.
 PA. Quid hoc aútemst? PY. Nunc id pródeo ut con-
 uéniam Parmenónem. 1005
 5 sed ubi óbsecro est? PA. Me quaérit haec. PY. Atque
 éccum uideo: adíbo.
 PA. Quid ést, inepta? quíd tibi uis? rídes? pergin?
 PY. Périi,
 deféssa iam sum mísera te ridéndo. PA. Quid ita?
 PY. Rógitas?

1004 sciebam || 1007 uis quid rides ||

numquám pol hominem stúltiorem uídi nec uidébo. ah,
non sátis potest narrári, quos ludós praebueris
íntus. 1010

at étiam primo cállidum ac disértum credidi hóminem.
quid? ílicone crédere ea quae díxi oportuít te?

an paénitebat flágiti, te auctóre quod fecísset
aduléscens, ni miserum ínsuper etiám patri indicáres?
nam quíd illi credis túm animi fuísse, ubi uestem
uídít 1015

illam ésse eum indutúm pater? quid? iám scis te
perísse? PA. Hem,

quod *dúidum* dixti, péssuma, an mentíta's? etiam rídes?
itan lépidum tibi uisúmst, scelus, nos ínridere? PY.
Nímium.

PA. Siquidem ístuc inpune hábueris . . PY. Verúm? PA.
Reddam hercle. PY. Crédo:

sed ín diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mi-
náre. 1020

tu iám pendebis, ádulescentulum ístum qui nobílitas
flagítiis et eundem índicas: utérque in te exempla édent.

PA. Nullús sum. PY. Hic pro illo múnere tibi honós
est habitus: ábeo. —

PA. Egomét meo indició miser quasi sórex hodie périi.

GNATHO

THRASO

PARASITVS

MILES

GN. Quíd nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? V 7
quid coeptás, Thraso? 1025

TH. Égone? ut Thaídí me dedam et fáciám quod iubeát.

GN. Quid est?

TH. Quí minus quam Herculés seruiuit Ómphalae? GN.
Exemplúm placet.

1015 animi tum || 1016 quid est iam || 1017 quod] quid ||
1021 qui stultum istum adulescentulum (qui stultum adul.) ||

útinam tibi commítigari uídeam sandalió caput!

sed fores crepuerunt ab ea. TH. Perii: quid hoc
autemst mali?

hūnc ego numquam uideram etiam: quidnam hic pro-
perans prósilit? 1030

CHAEREA
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

**GNATHO
PARASITVS**

THRASO
MILES

V 8 CH. O *mei* populares, écquis me hodie uíuit fortunátior?

nemo hércle quisquam: nam ín me plane dí pote-
statém suam

omnem óstendere, quóí tam subito tót congruerint
cómmoda.

PA. Quid hic laetus est? CH. O Pármeno mi, o meárum
uoluptatum ómnium

5 inuéntor inceptór perfector, scís me in quibus sim
gaúdiis? 1035

scis Pámphilam meam inuéntam ciuem? PA. Audíui.
CH. Scis sponsám mihi?

PA. Bene, íta me di ament, fáctum. GN. Audin tu, hic quíd
aīt? CH. Tum autem Phaédriae
meo frátri gaudeo ésse amorem omnem ín tranquillo:
unást domus;

patrí se Thaïs cómmendauit, ín cluentelam ét fidem
 10 nobís dedit se. PA. Frátris igitur Tháís totast? CH.
 Scílicet. 1040

PA. Iam hoc áliud est quod gaúdeamus: mîles pelletúr
foras.

CH. Tu fráter ubi ubi est fác quam primum haec aúdiat.
PA. Visám domum. —

TH. Numquid, Gnatho, tu dúbitas quin ego núnc per-
petuo périerim?

GN. Sine dúbio opinor. CH. Quid commemorem primum
aut laudem máxume?
illúm qui mihi dedít consilium ut fácerem, an me qui
id aúsus sim 1045
incípere, an Fortunám conlaudem, quae gubernatríx fuit,
quae tót res tantas tam ópportune in únum con-
clusít diem,
an meí patris festíuitatem et fácultatem? o Iúppiter,
serua óbsecro haec bona nóbis!

PHAEDRIA CHAEREA THRASO GNATHO
ADVLESCENTES DVO MILES PARASITVS

PH. Di uostrám fidem, incredíbilia
Pármeno modo quae narrauit! séd ubist frater? CH.
Praesto adest. 1050
PH. Gaúdeo. CH. Satis crédo. nihil est Tháide hac,
fratér, tua
dígnius quod amétur: ita nostrae ómnist faulrix fámí-
liae. PH. Hui,
míhi illam laudas? TH. Périi, quanto mínus spei est,
tanto mágis amo.
óbsecro, Gnatho, ín te spes est. GN. Quid uis faciam?
TH. Pérfice hoc
15 précibus pretio, ut haéream in parte áliqua tandem
apud Tháidem. 1055
GN. Díficilest. TH. Siquíd conlubitumst, nóui te. hoc
si efféceris,
quóduis donum praémium a me optáto, id optatum aúferes.
GN. Ítane? TH. Sic erít. GN. Si efficio hoc, póstulo
ut mihi túa domus
té praesente absénte pateat, ínuocato ut sít locus
30 sémper. TH. Do fidém futurum. GN. Adcingar. PH.
Quem ego hic aúdio? 1060
ó Thraso! TH. Saluète. PH. Tu fortásse quae facta
híc sient

néscis. TH. Scio. PH. Quor érgo ego in his te cón-
spicor regiónibus?

TH. Vóbis fretus . . PH. Scín quam fretus? mîles,
edicó tibi,

sí te in platea offéndero hac post úmquam, quod
dicás mihi

35 'álium quaerebam, íter hac habui', périisti. GN. Heia,
haud síc decet. 1065

PH. Díctumst. GN. Non cognóscó uostrum tám super-
bum. PH. Síc ago.

GN. Príus audite paúcis: quod quom díxero, si plá-
cuerit,

fácitote. CH. Audiámus. GN. Tu concéde paulum
istúc, Thraso.

príncipio ego uos crédere ambos hóc mihi uehementér
uelim,

40 me híus quidquid fácio id facere máxume causá
mea; 1070

uérum idem si uóbis prodest, uós non facere inscítiast.

PH. Quíd id est? GN. Militem égo riualetm récipiundum
cénseo. PH. Hem,

récipiundum? GN. Cógita modo. tu hércle cum illa,
Phaédria,

út lubenter uíuis (etenim béne lubenter uíctitas),

45 quód des paulumst, ét necessest múltum accipere
Tháidem. 1075

út tuo amorí súppeditare póssint sine sumptú tuo
ómnia haec, magis óportunus néc magis ex usú tuo
némost. princípíó ét habet quod det, ét dat nemo
lárgius.

fátuos est, insúlsus, tardus, stértit noctis ét dies:

50 néque istum metuas né amet mulier: fáciie pellas
úbi uelis. 1080

1062 ergo (te ergo) in his ego || 1068 paululum || 1069 ambos
credere || 1071 si idem || 1075 paululum || 1076 possit || 1077 ad
omnia haec ||

CH. Quíd agimus? GN. Praetérea hoc etiam, quód ego
uel primúm puto:

áccipit *hoc* homo némo melius prórsus neque prolíxius.

CH. Mírum ni illoc hómíne quoquo pácto opus est. PH.

Idem ego árbitror.

GN. Récte facitis. ún timer etiam hoc uos óro, ut me in
uostrúm gregem

récipiatis: sátis diu hoc iam sáxum uorso. PH. Ré-
cipimus. 1086

CH. Ác lubenter. GN. Át ego pro isto, Phaédria et
tu Chaérea,

húnc comedendum uóbis propino ét deridendúm. CH.
Placet.

PH. Dígnus est. GH. Thraso, áccede ubi uis. TH. Ób-
secro te, quíd agimus?

GN. Quíd? isti te ignorábant; postquam eis móres
ostendi tuos

o ét conlaudauí secundum fácta et uirtutés tuas, 1090
ímpetraui. TH. Béne fecisti: grátiam habeo máxu-
mam.

númquam etiam fui úsquam, quin me amárent omnes
plúrumum.

GN. Díxin ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?

PH. Níl praeter promíssum est. GN. Ite hac. CANTOR.

Vós ualete et plaúdite.

1092 omnes amarent ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
- { 207 = 210 trochaici octonarii
 - { 208 = 211 trochaici septenarii
 - { 209 iambicus quaternarius
 - { 212 iambicus octonarius
 - { 213 et 215 iambici quaternarii
 - { 214 trochaicus septenarius
 - { 216 et 217 trochaici octonarii
 - { 218 trochaicus septenarius
 - { 219 ad 223 iambici octonarii
 - { 224 trochaicus septenarius
 - { 225 ad 254 trochaici septenarii
 - { 255 ad 291 iambici septenarii
 - { 292 trochaicus binarius catalecticis
 - { 293 ad 298 = 299 ad 303 iambici octonarii
 - { 304 trochaicus octonarius
 - { 305 trochaicus septenarius
 - { 306 iambicus quaternarius
 - { 307 ad 319 iambici octonarii
 - { 320 iambicus senarius
 - { 321 et 322 iambici septenarii
 - { 323 ad 351 iambici senarii
 - { 352 ad 366 trochaici septenarii
 - { 367 ad 390 iambici octonarii
 - { 391 ad 538 iambici senarii
 - { 539 ad 548 iambici septenarii

- V. { 549 et 550 = 558 et 559 trochaici septenarii
 - { 551 et 552 = 560 et 561 iambici septenarii
 560^b iambicus quaternarius
 - { 553 ad 556 = 562 ad 565 iambici octonarii
 - { 557 = 566 iambici septenarii
 - { 567 ad 591 iambici octonarii
 - { 592 ad 614 iambici septenarii
 - { 615 = 620 trochaici octonarii
 - { 616 = 621 trochaici septenarii
 - { 617 = 622 iambici octonarii
 - { 618 et 619 = 623 et 624 trochaici octonarii
 - { 625 ad 628 trochaici septenarii
 - { 629 ad 642 iambici senarii
 - { 643 et 644 = 654 et 655 trochaici octonarii
 - { 645 = 656 trochaici septenarii
 - { 646 = 657 iambici octonarii
 - { 647 et 651 iambici quaternarii
 - { 648 ad 650 = 659 ad 661 iambici octonarii
 - { 658 iambicus senarius
 - { 652 et 653 = 662 et 663 iambici octonarii
 - { 664 ad 667 iambici octonarii
 - { 668 ad 702 iambici senarii
 - { 703 ad 726 trochaici septenarii
 - { 727 ad 737 iambici octonarii
 - { 738 iambicus senarius
 - { 739 ad 742 = 744 ad 746 et 748 trochaici octonarii
 - { 747 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 743 = 749 trochaici septenarii
 - { 750 iambicus octonarius
 - { 751 et 752 trochaici septenarii
 - { 753 et 754 iambici septenarii
 - { 755 ad 770 trochaici septenarii
 - { 771 ad 787 iambici octonarii
 - { 788 ad 816 trochaici septenarii
 - { 817 ad 942 iambici senarii
 - { 943 ad 970 trochaici septenarii
 - { 971 ad 1001 iambici senarii
 - { 1002 ad 1024 iambici septenarii
 - { 1025 ad 1030 trochaici septenarii
 - { 1031 ad 1049 iambici octonarii
 - { 1050 ad 1094 trochaici septenarii.

P · TERENTI · AFRI

P H O R M I O

GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · INPAR · TOTA
FACTA · QVARTA · C · FANNIO · M · VALERIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Chremétis frater áberat peregre Démipho
 relicto Athenis Ántiphone filio.
 Chremés clam habebat Lémni uxorem et filiam,
 Athénis aliam cóniugem et amantem únice
 fidícinam gnatum. máter e Lemno áduenit 5
 Athénas; moritur; uírgo sola (aberát Chremes)
 funús procurat. íbi eam cum uisam Ántipho
 amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
 pater ét Chremes reuérsti fremere. deín minas
 trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem 10
 habéret ipse. argénto hoc emitur fidícina.
 uxórem retinet Ántipho a patruo ádgnitam.

5 gnatum fidicinam || 7. 8 eam uisam antipho | cum amaret||

PERSONAE

DAVOS SERVOS
 GETA SERVOS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 PHAEDRIA ADVLESCENS
 DEMIPHO SENEX
 PHORMIO PARASITVS
 HEGIO
 CRATINVS } ADVOCATI
 CRITO }
 DORIO LENO
 CHREMES SENEX
 SOPHRONA NVTRIX
 NAVSISTRATA MATRONA

PROLOGVS

Postquám poëta uétus poëtam nón potest
 retráhere a studio et tránsdere hominem in ótium,
 maledíctis deterrére ne scribát parat:
 qui ita díctitat, quas ánte hic fecit fábulas,
 tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
 quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
 ceruám uidere fúgere et sectarí canes
 et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
 quod si íntellegeret, quóm stetit olím noua,
 actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
 minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
 nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
 ‘uetus sí poëta nón lacessissét prior,
 nullum ínuenire prólogum possét nouos:’ 14
 is síbi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus 16
 palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
 ille ad famem hunc a stúdio studuit réicere:
 hic réspedes uóluit, non lacéssere.
 benedíctis si certáset, audissét bene: 20
 quod ab illo adlatumst, íd sibi rellatúm putet.
 de illó iam finem fáciam dicundí mihi,
 peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
 nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
 Epídicaomenon quám uocant comoédiam 25
 Graecí, Latine *hic* Phórmionem nóminat,

quem diceret nisi haberet cui male diceret 15

4 ante hic] antehac (ante) || 14 potuisset || 21 IDSIBIESSERELA
 TUM(sibi esse id relatum) || 26 latini phormionem nominant ||

quia prímas partis quí aget, is erit Phórmio
parasítus, per quem rés geretur máxume,
uolúntas uostra si ád poëtae accésserit.
date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus,
quom pér tumultum nóster grex motús locost:
quem actóris uirtus nóbis restituít locum
bonitásque uostra adiútans atque aequánimitas.

29 poetam ¶

DAVOS

SERVOS

- Amicus summus meus et popularis Geta
heri ad me uenit. erat ei de ratiuncula
iam pridem apud me relictuom paucillulum
nummorum: id ut conficerem. confeci: adfero.
5 nam erilem filium eius duxisse audio
uxorem: ei credo munus hoc contrahitur. 40
quam inique comparatumst, ei qui minus habent
ut semper aliquid addant diuitioribus!
quod ille unciatim uix de demenso suo
10 suum defrudans genium comparsit miser,
id illa uniuersum abripit, haud existumans 45
quanto labore partum. porro autem Geta
ferietur alio munere, ubi era pepererit;
porro autem alio, ubi erit puero natalis dies;
15 ubi initiabunt. omne hoc mater auferet:
puer causa erit mittendi. sed uideon Getam? 50

GETA DAVOS

SERVI DVO

- GE. Siquis me quaeret rufus . . DA. Praestost, desine. I 2
GE. Oh,
at ego obuiam conabar tibi, Daue. DA. Accipe, em:
lectumst; conueniet numerus quantum debui.
GE. Amote, et non neclxisse habeo gratiam.
5 DA. Praesertim ut nunc sunt mores: adeo res redit: 55
siquis quid reddit, magna habendast gratia.

- sed quíd tu es tristis? GE. Égone? nescis quo ín metu,
 quanto ín periclo símus? DA. Quid istuc ést? GE. Scies,
 modo út tacere póssis. DA. Abi sis, ínsciens:
- 10 quoius tú fidem in pecúnia perspéxeris, 60
 uerére uerba ei crédere? ubi quid míhi lucrist
 te fállere? GE. Ausculta érgo. DA. Hanc operam
 tibi dico.
- GE. Senis nóstri, Daue, frátre[m] maiorém Chremem
 nostín? DA. Quid ní? GE. Quid? éius gnatum Phaé-
 drium?
- 15 DA. Tam quám te. GE. Euenit sénibus ambobús
 simul 65
 iter illi in Lemnum ut ésset, nostro in Ciliciam
 ad hóspitem antiquom: ís senem per epístulas
 pelléxit, modo non móntis auri póllicens.
- DA. Quoi tánta erat res ét supererat? GE. Désinas:
 20 sic ést ingenium: 'oh, régem me esse opórtuit!' 70
 abeúntes ambo hinc túm senes me fíliis
 relínquont quasi magístrum. DA. O Geta, prouínciam
 cepísti duram. GE. Mi úsus uenit, hóc scio:
 meminí relinqui mé deo irató meo.
- 25 coepi áduorsari prímo; quid uerbís opust? 75
 sení fidelis dúm sum, scapulas pérdidi.
- DA. Venére in mentem mi ístaec: namque inscítia[m],
 aduórsum stimulum cálcas. GE. Coepi eis ómnia
 facere, óbsequi quae uéllent. DA. Scisti utí foro.
- 30 GE. Nostér malí nil quícquam prímo; hic Phaédria 80
 contínuo quandam nánctus est puéllulam
 citharístriam: hanc amáre coepit pérdite.
sed éa seruibat lénoni impuríssumo,
 neque quód daretur quícquam: id curaránt patres.
- 35 restábat aliud níl nisi oculos páscere, 85
 sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
 operam ótiosi nós dabamus Phaédriae.

57 metu et || 62 ergo ausculta || 70 DA. o || 71. GE. ab-
 euntes || 83 seruiebat || 87 nos otiosi operam ||

- in quo haec discebat lúdo, exaduorsum eí loco
 tonstrína erat quaedam: híc solebamús fere
 3 plerúmque eam opperiri, dum inde irét domum. 90
 intérea dum sedémus illi, intéruenit
 aduléscens quidam lácrumans. nos mirárier;
 rogámus quid sit. 'númquam aequé' inquit 'ác modo
 paupértas mihi onus uísunst et miserum ét graue.
 5 modo quándam uidi uírginem hic uicíniae 95
 miseré suam matrem lámentari mórtuam:
 ea síta erat exaduórsum, neque illi béniuolus
 neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
 quisquam áderat, qui adiutáret funus. míseritumst.
 10 uirgo ípsa facie egrégia.' quid uerbís opust? 100
 commórat omnes nós. ibi continuo Ántipho
 'uoltísne eamus uísere?' alius 'cénseo:
 eámus: duc nos sódes.' imus, uénimus,
 uidémus: uirgo púlcrá: et quo magis díceres,
 55 nihil áderat adíuménti ad pulcritúdinem: 105
 capíllus passus, núdus pes, ipsa hórrida,
 lacrumaé, uestitus túrpis: ut, ni uís boni
 in ípsa inesset fórma, haec formam exstínguerent.
 ille qui íllam amabat fídicinam tantúm modo
 60 'satis' ínquit 'scita': nóster uero . . DA. Iám scio: 110
 amáre coepit. GE. Scín quam? quo euadát uide.
 postrídíe ad anum récta pergit: óbsecrat,
 sibi ut éius faciat cópiam. illa sé negat
 neque eum aéquom facere: enim íllam ciuem esse
 Átticam
 65 bonám bonis prognátam: si uxorém uelit, 115
 lege íd licere fácere; sin alitér, negat.
 nóster quid ageret néscire: et íllam dúcere
 cupiébat et metuébat absentém patrem.
 DA. Non, sí redisset, eí pater ueniám daret?
 70 GE. Ille índotatam uírginem atque ignóbilem 120

96 miseram || 113 ut sibi || illa enim se negat | (114) neque
 eum aequum ait facere (facere ait) illam ||

daret illi? numquam faceret. DA. Quid fit dénique?

GE. Quid fiat? est parasítus quidam Phórmio,
homó confidens: qui illum di omnes pérduint!

DA. Quid is fécit? GE. Hoc consílium quod dicám
dedit:

75 'lex ést ut orbae, quí sint genere próxumi, 125
eis núbant, et illos dúcere eadem haec léx iubet.

ego té cognatum dicám et tibi scribám dicam;

patérnum amicum me ádsimulabo uírginis;

ad iúdice s ueniémus; qui fuerít pater,

80 quae máter, qui cognáta tibi sit, ómnia haec 130

confíngam: quod erit míhi bonum atque cómmodum,

quom tu hórú m nil refélles, uincam scílicet.

pater áderit. mihi parátæ lites: quíd mea?

illáquidem nostra erít.' DA. Iocularém audáciam!

85 GE. Persuásumst homini: fáctumst, uentumst, uín-
cimur: 135

duxít. DA. Quid narras? GE. Hóc quod audis. DA.

Ó Geta,

quid té futurumst? GE. Néscio hercle; unum hóc
scio:

quod fórs feret, ferémus aequo animó. DA. Placet:

em istúc uirist offícium. GE. In me omnis spés
mihist.

90 DA. Laudo. GE. Ád precatorem ádeam credo, quí
mihi 140

sic óret: 'nunc amítte quaeso hunc; céterum

posthác si quicquam, níl precor.' tantúm modo

non áddit: 'ubi égo hinc ábiero, uel occídito.'

DA. Quid paédagogus ille, qui citharístriam?

95 quid reí gerit? GE. Sic, ténuiter. DA. Non múltum
habet 145

quod dét fortasse? GE. Níhil habet nisi spém meram.

DA. Pater éius rediit án non? GE. Nondum. DA.

Quíd? senem

quoad éxspectatis uóstrum? GE. Non certúm scio,

sed epístulam ab eo adlátam esse audiuí modo

100 et ad pórtillores ésse delatam: hánc petam. 150
DA. Numquíd, Geta, aliud mé uis? GE. Vt bene
sít tibi. —
puer heús! nemon hoc pródit? cape, da hoc Dórcio.

ANTIPHO PHAEDRIA

ADVLESCENTES DVO

AN. Ádeon rem redísse, ut mihi qui cónsultum optumé I 3
uelit esse,

Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi ín mentem eius
aduénti ueniat!

quód ni fuisset incógitans, ita éxspectarem, ut pár
fuit. 155

PH. Quid istuc? AN. Rogitas? quí tam audacis fáci-
noris mihi cónsciús sis?

5 quód utinam ne Phórmioni id suádere in mentem ín-
cidisset

neú me cupidum eo ímpulisset, quód mihi princi-
piúmst mali!

nón potitus éssém: fuisset tum illos mi aegre ali-
quót dies;

at nón cottidiána cura haec ángeret animum, PH.
 Aúdio. 160

AN. dum exspécto quam mox uéniat qui hanc mihi
ádimat consuetúdinem.

10 PH. Aliís quia defit quód ament aegrest; tibi quia
superést dolet:

amóre abundas, Ántipho.

nam túa quidem hercle cértó uita haec éxpétenda
optándaque est.

ita mé di bene ament, út mihi liceát tam diu quod
amó frui, 165

AN. Quid illic commotús uenit? 183

GE. tum témporis mihi púctum ad hanc rem est:
érus adest. AN. Quid illúc malist?

GE. qui hóc quom audierit, eíus quod remedium ín-
ueniam iracúndiae? 185

loquárne? incendam; táceam? instigem; púrgem me?
laterém lauem.

heú me miserum! quóm mihi paueo, tum Ántipho me
excrúciat animi:

eíus me miseret, eí nunc timeo, is núnc me retinet:
nam ábsque eo esset,

réc-te ego mihi uidíssem et senis essem últus iracún-
diam:

áliquid conuasássem atque hinc me prótinam conicerem
ín pedes. 190

AN. Quamnam híc fugam aut furtúm parat?

GE. sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere
insistám uia?

PH. Te nóminat. AN. Nesció quod magnum hoc núntio
exspectó malum. PH. Ah!

GE. domum íre pergam: ibi plúrumumst. PH. Reuo-
cémus hominem. AN. Sta ílico. GE. Hem,

sátis pro imperio, quísquis es. AN. Geta! GE. Ípsest
quem uolui óbuam. 195. 196

AN. Cédo quid portas óbsecro? atque id, sí potes,
uerbo éxpedi.

GE. Fáciam. AN. Eloquere. GE. Módo apud portum . .

AN. Meúmne? GE. Intellexti. AN. Óccidi. PH. Hem!

AN. Quid agam? PH. Quid aís? GE. Huíus patrem
uidísse me, patruóm tuom.

AN. Nám quod ego huic nunc súbito exitio rémedium
inueniám miser? 200

quódsi eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te ut
dístrahar,

185 qui hoc] quod || quod eius || 191 quamnam] quam ||
193 ah!] ah sanusne (sanun) es ||

núllast mihi uita éxpetenda. GE. Ergo ístaec quom
ita sint, Ántipho,
25 tánto magis te aduígílare aequomst: fórtis Fortuna
ádiuuat.

AN. Nón sum apud me. GE. Atqui ópus est nunc quom
máxume ut sis, Ántipho:

nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur 205
cómmueruisse cúlpan. PH. Hoc uerumst. AN. Nón
possum inmutárier.

GE. Quíd faceres, si gráuius aliquid tíbi nunc faciun-
dúm foret?

30 AN. Quom hóc non possum, illúd minus possem. GE.
Hoc níhil est: Phaedria, ílicet.

quíd hic conterimus óperam frustra? quín abeo? PH.

Et quidem ego? AN. Óbsecro,
quíd si adsimulo, sátin est? GE. Garris. AN. Vóltum
contemplámini: em, 210

sátine sic est? GE. Nón. AN. Quid si sic? GE. Própemo-
dum. AN. Quid, síc? GE. Sat est:
ém istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut re-
spóndeas,

35 né te iratus suís saeuidicis díctis protelét. AN. Scio.

GE. Ví coactum te ésse inuitum PH. Lége, iudició.
GE. Tenes?

séd quis hic est senéx, quem uideo in últuma platea?
ípsus est. 215

AN. Non póssum adesse. GE. Ah quid agis? quo
abis, Ántipho?

mane ínquam. AN. Egomet me nóui et peccatúm
meum:

40 uobís commendo Phánium et uitám meam. —

PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam lites aúdiēs,
ego pléctar pendens, nísi quid me feféllerit. 220

sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

- 45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quid faciam ímpera.
 GE. Memínístin, olim ut fúerit uostra orátio
 in re íncipiunda ad défendendam nóxiam, 225
 iustam íllam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?
 PH. Memini. GE. Ém, ea nunc ipsa ópus est, aut,
 síquid potest,
 50 melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo.
 GE. Nunc príor adito tu, égo in insidiis híc ero
 subcénturiatus, síquid deficiás. PH. Age. 230

DEMIPHO

SENEX

PHAEDRIA

ADVLESCENS

GETA

SERVOS

- DE. Itan tándem *quaeso* uxórem duxit Ántipho in- II 1
 iussú meo?
 nec ímperium meum, ac mító imperium, nón simul-
 tatém meam
 reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
 monitó! GE. Vix tandem! DE. míhi quid dicent aut
 quam causam réperient?
 5 demíror. GE. Atqui réperiam: aliud cúra. DE. an
 hoc dicét mihi: 235
 'inuítus feci. léx coëgit'? aúdio, fateór. GE. Places.
 DE. uerúm scientem, tácitum causam trádere aduor-
 sáriis,
 etiámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego
 expediám: sine.
 DE. incértumst quid agam, quía praeter spem atque ín-
 credibile hoc mi óptigit:
 10 ita sum írritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum
 instítuere. 240
 quam ob rem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
 tum máxume

227 em nunc ipsast opus ea || 234 quid mihi ||

meditári secum opórtet, quo pacto áduorsam ærum-
nám ferant,

perícла exitia dámna: peregre rédiens semper cógites
aut fíli peccatum aut uxoris mórtem aut morbum filiae,
15 commúnia esse haec, néquid horum umquam áccidat
animó nouom; 245

quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare esse
ín lucro.

GE. O Phaédria, incredíbile quantum erum ánte eo
sapiéntia.

meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si
rédierit:

moléndum usque in pistríno, uapulándum, habendae
cómpedes,
20 opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidet
animó nouom. 250

quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo esse
ín lucro.

séd quid cessas hómínem adire et blánde in principio
ádloqui?

DE. Phaédriam mei frátris uideo fílium mi ire óbuiam.

PH. Mi pátrúe, salue. DE. Sálué; sed ubi est Ántipho?

25 PH. Saluóm uenire.. DE. Crédo; hoc respondé mihi. 255

PH. Valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?

DE. Vellém quidem. PH. Quid istúc est? DE. Rogitas,
Phaédria?

bonás me absente hic cónfecistis núptias.

PH. Eho, an íd suscenses núnc illi? GE. Artificém
probum!

30 DE. Egon ílli non suscenseam? ipsum géstio 260
dari mi ín conspectum, núnc sua culpa út sciat
leném patrem illum fáctum me esse acérrumum.

PH. Atquí nil fecit, pátrúe, quod suscenseas.

DE. Ecce autótem similia ómnia! omnes cóngruont:

35 unúm cognoris? ómnis noris; PH. Haúd itast. 265

DE. hic in nóxiast? ille ad défendendam caúsam adest:
quom illést, hic praestost: trádunt operas mútuas.

GE. Probe hórum facta imprúdens depinxít senex.

DE. nam ni haéc ita essent, cum illo haud stares,
Phaédria.

40 PH. Si est, pátrúe, culpam ut Ántipho in se ad-
miserit, 270

ex quá re minus rei fóret aut famae témpérans,
non caúsam dico quín quod meritus sít ferat.

sed síquis forte málitia fretús sua

insídias nostrae fécit adulescéntiae

45 ac úicit, nostran cúlpa east an iúdicum, 275

qui saépe propter ínuidiam adimunt díuiti

aut própter misericórdiam addunt paúperi?

GE. Ni nóssem causam, créderem uera húnç loqui.

DE. An quísqum iudex ést, qui possit nóscere

50 tua iústa, ubi tute uérbum non respóndéas, 280

ita ut ille fecit? PH. Fúctus adulescéntulist

offícium liberális: postquam ad iúdice

uentúmst, non potuit cógitata próloqui:

ita eúm tum timidum súbito stupefecít pudor.

55 GE. Laudo húnç. sed cesso adíre quam primúm
senem? 285

ere, sálue: saluóm te áduenisse gaúdeo. DE. Oh,

bone cústos, salue, cólumen uero fámiliae,

quoi cómmendaui fílium hinc abiéns meum.

GE. Iam dúdum te omnes nós accusare aúdio

60 inmérito, et me horunc ómnium inmeritíssumo. 290

nam quíd me in hac re fácere uoluistí tibi?

seruóm hómínem causam oráre leges nón sinunt,

neque téstimoni díctio est. DE. Mitto ómnia.

do istúc 'inprudens tímuit adulescéns': sino

65 'tu séruo's': uerum sí cognatast máxume, 295

non fúit necesse habére, sed id quod léx iubet, .

284 subito stupefecit] ibi stupefecit (obstupefecit) || 294 do]
addo (adde) ||

dotém daretis; quaéretet aliúm uirum.

qua rátione inopem pótius ducebát domum?

GE. Non rátio, uerum argéntum derat. DE. Súmeret
70 alicúnde. GE. Alicunde? níhil est dictu fácilius. 300

DE. Postrémo si nullo álio pacto, faénore.

GE. Hui, díxti pulcre: síquidem quisquam créderet
te uíuo. DE. Non, non síc futurumst: nón potest.

egon íllam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?
75 nil suáue meritumst. hóminem commonstrárier 305
mihi istúm uolo aut ubi hábitet demonstrárier.

GE. Nempe Phórmionem? DE. Istúm patronum mú-
lieris.

GE. Iam fáxo hic aderit. DE. Ántipho ubi nunc ést?
GE. Foris.

DE. Abi, Phaédria, eum requíre atque huc addúc.
PH. Eo:

80 rectá uia quidem ílluc. — GE. Nempe ad Pámphilam. — 310

DE. Ego deós penates hínc salutatúm domum
deuórtar: inde ibo ád forum atque aliquót mihi
amícos aduocábo, ad hanc rem qui ádsient,
ut ne ínparatus sím, quom adueniet Phórmio.

PHORMIO

GETA

PARASITVS

SERVOS

II 2 PH. Ítane patris aís aduentum uéritum hinc abiisse?

GE. Ádmodum. 315

PH. Phánium relíctam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm
senem?

GE. Óppido. PH. Ad te sólum summa, Phórmio,
rerúm redit:

túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: adcíngere.

5 GE. Óbsecro te. PH. si rogabit. . GE. Ín te spes est.

PH. éccere,

314 adueniat || 315 abisse ||

quíd si reddet? GE. Tu ípulisti. PH. síc, opinor.

GE. Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia ómma.

GE. Quíd ages? PH. Quid uis, nísi uti maneat Phánium atque ex crímine hoc

Ántiphonem erípíam atque in me omnem íram deriuém senis?

10 GE. Óh, uir forti's átque amicus. uérum hoc saepe, Phórmio,

uéreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni- que. PH. Ah, 325

nón itast: factúmst periculum, iám pedum uisást uia. quót me censes hómínes iam deuérberasse usque ad necem? 327

15 cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scrip- tám dicam?

GE. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur neque míluo, 330

quí male faciunt nóbis; illis quí nil faciunt ténnitur, quía enim in illis frúctus est, in íllis opera lúditur. áliis aliunde ést periculum, unde áliquíd abradí potest:

20 mihi sciunt nihil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum'? álere nolunt hómínem edacem, et sápiunt mea sen- téntia, 335

pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.

GE. Nón pote satis pro mérito ab illo tíbi referri grátia.

PH. Ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert.

25 tén asymbolúm uenire unctum átque lautum e bálineis, ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab- súmitur! 340

dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur; tu rídeas,

hospites tum ciues. quo magis noui tanto saepius 328

priór bibas, priór decumbas; céna dubia adpónitur . .
 GE. Quid istuc uerbist? PH. Vbi tu dubites quid sumas
 potíssimum.

30 haec quom rationem íneas quam sint suávia et quam
 cára sint,
 éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém
 deum? 345

GE. Sénex adest: uide quid agas: prima cóitiost
 acérruma:

si eám sustinuerís, postilla iam, út lubet, ludás licet.

DEMIPHO HEGIO CRATINVS CRITO PHORMIO
SENEX ADVOCATI TRES PARASITVS

GETA

SERVOS

II 3 DE. Enúmquam quoiquam cóntumeliósius
 audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?
 adéste quaeso. GE. Irátus est. PH. Quin tu hóc age: 350
 iam ego hunc agitabo. pró deum inmortalium,
 5 negat Phánium esse hanc síbi cognatam Démipho?
 hanc Démipho negat ésse cognatám? GE. Negat.
 PH. Neque eíus patrem se scíre qui fuerít? GE.
 Negat. 355

DE. Ipsum ésse opinor dé quo agebam. séquimini. 354

10 PH. Quia egéns relictast mísera, ignoratúr parens, 357
 neclégitur ipsa: uíde, auaritia quíd facit!

GE. Si erum ínsimulabis málitiae, audibís male.

DE. O audáciam! etiam me últro accusatum áduenit. 360

PH. Nam iam ádulescenti níhil est quod suscénseam,
 15 si illúm minus norat: quíppe homo iam grándior,

PH. nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? GE. Negat. 356

paupér, quói in opere uíta erat, rurí fere
 se cóntinebat; íbi agrum de nostró patre
 coléndum habebat. saépe interea míhi senex 365
 narrábat se hunc neclégere cognatúm suom,
 20 at quém uirum! quem ego uíderim in uita óptumum.
 GE. Videás te atque illum nárras. PH. Abin hinc
 ín crucem?

nam ni íta eum existumássem, numquam tám grauis
 ob hanc ínimicitias cáperem in uostram fámiliam, 370
 quam is áspernatur núnc tam inliberáliter.

25 GE. Pergín ero absenti mále loqui, inpuríssume?

PH. Dignum autótem hoc illost. GE. Aín tamen, carcér?

DE. Geta!

GE. Bonórum extortor, légum contortór! DE. Geta!

PH. Respónde. GE. Quis homost? éhem. DE. Tace.

GE. Absentí tibi 375

te indígnas seque dígnas contumélias

30 numquám cessauit dícere hodie. DE. Désine.

aduléscens, primum abs te hóc bona ueniá peto,

si tíbi placere pótis est, mihi ut respóndeas:

quem amícum tuom aís fuisse istum? explaná mihi, 380
 et quí cognatum mé sibi esse dícere?

35 PH. Proinde éxpiscare quási non nosses. DE. Nóssem?

PH. Ita.

DE. Ego mé nego: tu quí aís redige in mémoríam.

PH. Eho tú, sobrínum tuóm non noras? DE. Énicas.

dic nómen. PH. Nomen? DE. Máxume. quid núnc
 taces? 385

PH. Perii hércle, nomen pérdidi. DE. Hem, quid aís?

PH. Geta,

40 si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem,

non díco: quasi non nósset, temptatum áduenis.

DE. Ego autótem tempto? GE. Stílpo. PH. Atque adeo
 quíd mea?

368 illum ut narras || abi hinc in malam crucem (i in
 malam crucem) || 373 tamen] tandem || 381 diceret || 385 nomen?
 maxime. DE. quid || 389 Stilpho ||

Stilpóst. DE. Quem dixti? PH. Stílponem inquam nó-
ueras. 390

DE. Neque ego illum noram néc mihi cognatús fuit
45 quisquam ístoc nomine. PH. Ítane? non te horúm
pudet?

at sí talentum rém reliquissét decem,

DE. Di tíbi malfaciant! PH. prímus esses mémoriter
progéniam uostram usque áb auo atque atauo pró-
ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom áduenissem, quí mihi
50 cognáta ea esset, dicerem: itidem tú face.

cedo, qui ést cognata? GE. Eu nóster, recte: heus
tú, caue!

PH. Dilúcide expediúi quibus me opórtuit
iudícibus: tum id si fálsum fuerat, filius 400
quor nón refellit? DE. Fílium narrás mihi?

55 quoius dé stultitia dící ut dignumst nón potest.

PH. At tú qui sapiens és magistratús adi,
iudícium de eadem caúsa iterum ut reddánt tibi:
quandóquidem solus régnas et solí licet 405
hic de eadém causa bís iudicium apíscier.

60 DE. Etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen
potiús quam lites sécter aut quam te aúdiam,
itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe. 410

PH. Hahahaé, homo suauis! DE. Quíd est? num ini-
quom póstulo?

65 an ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?

PH. Itan tándem, quaeso, item út meretricem ubi
abúsus sis,

mercédem dare lex iúbet eĩ atque amítttere?

an, ut néquid turpe cíuis in se admítteret 415

proptér egestatem, próxumo iussást dari,

70 ut cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.

390 Stilphost || Stilphonem || 394 male faciant || 406 adi-
piscier ||

- DE. Ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quam ób
rem? PH. Óhe,
'actum' áiunt 'ne agas.' DE. Nón agam? immo hau
désinam,
donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420
PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
75 tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Ómnia haec
illúm putato, quae égo nunc dico, dícere;
aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo. 425
GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.
80 DE. Itane és paratus fácere me aduorsum ómnia,
infélix? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo
dissímulat. GE. Bene habent tibi principia. PH. Quín
quod est
ferúndum fers? tuis dígnum factis féceris, 430
ut amíci inter nos símus. DE. Egon tuam éxpetam
85 amícitiam? aut te uísus aut auditúm uelim?
PH. Si cóncordabis cum ílla, habebis quae tuam
senectútem oblectet: réspice aetatém tuam.
DE. Te oblétet, tibi habe. PH. Mínué uero iram.
DE. Hóc age: 435
satis iám uerborumst: nísi tu properas múlierem
90 abdúcere, ego illam eĩciam. dixi, Phórmio.
PH. Si tu íllam attigeris sécus quam dígnumst líberam,
dicám tibi grandem ínpíngam. dixi, Démipho.
siquíd opus fuerit, heús, domo me. GE. Intéllego. 440

DEMIPHO GETA HEGIO CRATINVS CRITO
SENEX SERVOS ADVOCATI TRES

DE. Quantá me cura et sóllicitudine ádficit
gnátus, qui me et se hisce ínpediuit núptiis!
neque mi ín conspectum pródit, ut saltém sciam,

II 4

430 feres (feras) || 439 inpingam grandem ||

quid de eá re dicat quídue sit senténtiae.

5 abi, uíse redierítne iam an nondúm domum. 445

GE. Eó. — DE. Videtis quo ín loco res haéc siet:

quid ágo? dic, Hegio. HE. Égo? Cratinum cénseo,
si tíbi uidetur. DE. Díc, Cratine. CRA. Méne uis?
DE. Te. CRA. Ego quae ín rem tuam sint éa uelim
faciás. mihi

10 sic hóc uidetur: quód te absente hic fílius 450

egít, restitui in íntegrum aequomst ét bonum,

et id ínpetrabis. díxi. DE. Dic nunc, Hégio.

HE. Ego sédulo hunc dixísse credo; uérum itast,
quot hómínes tot senténtiae, suos quoíque mos.

15 mihi nón uidetur quód sit factum légibus 455

rescíndi posse, et túrpe inceptust. DE. Díc, Crito.

CRI. Ego ámplius delíberandum cénseo:

res mágnast. CRA. Numquid nós uis? DE. Fecistís
probe:

incértior sum múlto quam dudúm. — GE. Negant

20 redísse. DE. Frater ést exspectandús mihi: 460

is quód mihi dederit de hác re consilium, íd sequar.

percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat. —

GE. At ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic
sint sciát.

sed eccum ípsum uideo in témpore huc se récipere.

ANTIPHO GETA
ADVLESCENS SERVOS

III 1 AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum ístoc animo
es uítuperandus: 465

ítane te hinc abísse et uitam tuám tutandam aliís
dedisse!

álios tuam rem crédidisti mágis quam tete animum
áduorsuros?

nam út ut erant alia, illi certe quae nunc tibi domíst
consuleres,

5 néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
quoí nunc miserae spés opesque súnt in te uno omnés
sitae. 470

GE. Et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem
íncusamus, qui ábieris;

AN. Te ipsúm quaerebam. GE. séd ea causa níhilo
magis defécimus.

AN. Loquere óbsecro, quonam ín loco sunt rés et for-
tunaé meae?

10 num súbolet quid patri? GE. Nil etiam. AN. Ecquíd
spei porrost? GE. Nécio, AN. Ah!

GE. nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. AN.
Nil fecít noui. 475

GE. Tum Phórmio itidem in hác re ut in aliis strénuom
hominem praébuit.

AN. Quid is fécit? GE. Confutáuit uerbis ádmodum
iratúm senem.

AN. Eu, Phórmio! GE. Ego quod pótui porro. AN.
Mí Geta, omnis uós amo.

15 GE. Síc habent princípia sese ut díxi: adhuc est tran-
quílla res,

mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.

AN. Quidnam eum? GE. Aít 480
de eíus consilio sése uelle fácere quod ad hanc rem
áttinet.

AN. Quántum metuist míhi, uidere huc sáluom nunc
patruóm, Geta!

nam eíus per unam, ut aúdio, aut uiuam aut moriar
senténtiam.

20 GE. Phaédria tibi adést. AN. Vbinam? GE. Eccum
ab suá palaestra exít foras.

474 numquid patri subolet? || 479 tranquilla res est ||
480 quidnam eum? GE. ait] quid eum? GE. ut aiebat ||
482 quantum (quantus) metus est || 483 per eius ||

PHAEDRIA
ADVLESCENS

DORIO
LENO

ANTIPHO
ADVLESCENS

GETA
SERVOS

- III 2 PH. Dório, 485
audi óbsecro. DO. Non áudio. PH. Parúmper. DO.
Quin omítte me.
PH. Áudi quod dicam. DO. Át enim taedet iam áu-
dire eadem míliens.
PH. Át nunc dicam quód lubenter áudias. DO. Lo-
quere, áudio.
PH. Nón queo te exoráre ut maneat tríduom hoc?
quo núnc abis?
5 DO. Mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. AN. Ei, 490
metuó lenonem néquid huius consuat capití, Geta.
PH. Nondúm mihi credis? DO. Háriolare. PH. Sín
fidem do? DO. Fábulae!
PH. Faéneratum istúc beneficium púlcre tibi dicés.
DO. Logi!
PH. Créde mihi, gaudébis facto: uérum hercle hoc est.
DO. Sómnia!
10 PH. Éxperire: nón est longum. DO. Cántilenam ean-
dém canis. 495
PH. Tu míhi cognatus, tú parens, tu amícus, tu..
DO. Garrí modo!
PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
út neque misericórdia neque précibus mollirí queas!
DO. Ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem
sine modo,
15 út phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grátiis! 500
AN. Míseritumst. PH. Ei, uérbis uincor! GE. Quám
uterquest similís sui!
PH. Neque, Ántipho alia quom óccupatus éssset solli-
citúdiue,

491 nequid huius consuat capiti, Geta] nequid (ne aliquid) suo suat capiti. GE. idem ego uereor (metuo) || 499 inpudentem sine modo] INPUDENTEMPHAEDRIASINEMODO (inpudentem Phaedria) ||

tum hoc ésse mi obiectúm malum! AN. Ah, quid istúe
est autem, Phaédria?

PH. Ó fortunatíssume Antipho! AN. Égone? PH. Quoi
quod amás domist,

20 núnquam cum huius modi úsus uenit út conflicta-
rés malo! 505

AN. Míhin domist? immo, íd quod añunt, aúribus
teneó lupum:

nám neque quo pacto á me amittam néque uti reti-
neám scio.

DO. Ístuc mi ipsum in hóc est. AN. Heia, né parum
lenó sies.

númquid hic confécit? PH. Hicine? quód homo in-
humaníssimus:

25 Pámphilam meam uéndidit. AN. Quid? uéndidit? GE.
Ain? uéndidit? 510

PH. Véndidit. DO. Quam indígnum facinus! áncillam
aere emptám meo!

PH. Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut
mutét fidem

tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis
argentum ádfero:

sí non tum dederó, únám praeterea hórám ne opper-
tús sies.

30 DO. Óptundes? AN. Haud lóngumst id quod órat:
exorét sine: 515

ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, condu-
plicáuert.

DO. Vérba istaec sunt. AN. Pámphilane hanc úrbem
priuarí sines?

túne praeterea hórú amoré dístrahi poterís pati?

505 neque (nec) cum huius modi umquam tibi usus ||
508 ipsum istuc mihi || 513 aufero || 515 OPTUNDIS (obtunde) ||
orat Dorio exoret || 517 Pamphilamne hac urbe || 518 tune]
TUNC (tum) ||

DO. Néque ego neque tu. PH. Dí tibi omnes íd quod
es dignús duint!

35 DO. Égo te complurís aduorsum ingénium meum
mensés tuli, 520
póllicitantem et níl ferentem, fléntem. nunc contra
ómnia haec:

répperi qui dét neque lacrumet. dá locum melióribus.

AN. Cérte hercle, ego si sátis commemini, tíbi quidemst
olím dies,

quam ád dares huic, praéstítuta. PH. Fáctum. DO.
Num ego istúc nego?

40 AN. Iam éa praeteriit? DO. Nón, uerum haec eĩ ánte-
cessit. AN. Nón pudet 525

uánitatis? DO. Mínume, dum ob rem. GE. Stérculi-
num! PH. Dório,

ítane tandem fácere oportet? DO. Síc sum: si placeo,
útere.

AN. Sic hunc decipís *tu*? Do. Immo énim uero, An-
tipho, hic me decípit:

nám hic me scibat huíus modi esse, ego hunc esse
aliter crédidi.

45 íste me feféllit, ego isti níhilo sum aliter ác fui. 530
séd utut haec sunt, támen hoc faciam: crás mane ar-
gentúm mihi

míles dare se díxit: si tu príor attuleris, Phaédria,
meá lege utar, út sit potior quí prior ad dandúmst. uale.

PHAEDRIA ANTIPHO

GETA

ADVLESCENTES DVO

SERVOS

III 3 PH. Quíd faciám? unde ego núnc tam subito huic ár-
gentum inueniám miser,
quoí minus nihilo est, quód, hic si pote fuísset ex-
orárier 535

529 HUIUSMODISCIEBATESSE (esse sciebat) || 532 si mihi
prior tu ||

tríduom hoc, promíssum fuerat? AN. Ítane hunc pa-
 tiemúr, Geta,
 fíeri miserum, quí me dudum, ut díxí, adiuerit cómiter?
 5 quín quod opust benefícium rursum eĩ éxperiemur
 réddere?

GE. Scío equidem hoc esse aéquom. AN. Age ergo,
 sólus seruare húnc potes.

GE. Quíd faciam? AN. Inueniás argentum. GE. Cúpio;
 sed id unde, édoce. 540

AN. Páter adest hic. GE. Scío: sed quid tum? AN. Ah,
 díctum sapientí sat est.

GE. Ítane? AN. Ita hercle. GE. Sáne pulcre suádes:
 etiam tu hínc abis?

10 nón triumpho, ex núptiis tuis sí nil nanciscór mali,
 ni étiam nunc me huius caúsa quaerere ín malo iu-
 beás crucem?

AN. Vérum hic dicit. PH. Quíd? ego uobis, Géta, alienus
 sum? GE. Haúd puto; 545

séd parumne est, quód nunc nobis súscenset senex
 ómnibus,

ni ínstigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?

15 PH. Álius ab oculís meis illam in ígnotum abducét
 locum? hem!

tum ígitur, dum licét dumque adsum, lóquimini me-
 cum, Ántipho,

cóntemplamíní me. AN. Quam ob rem? aut quídnam
 facturús? cedo. 550

PH. Quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst pér-
 sequi

aút perire. GE. Dí bene uortant quód agas: pede-
 temptím tamen!

20 AN. Víde siquid opis pótes adferre huic. GE. Quíd
 'siquid'? AN. Quaere óbsecro,

néquid plus minúsue faxit, quód nos post pigeát, Geta.

542 ita. GE. sane hercle || 546 omnibus nunc nobis su-
 scenset senex || 553 si quid quid (si quicquid) ||

GE. Quaéro. AN. Saluos ést, ut opinor. GE. Vérum
enim metuó malum. 555

AN. Nóli metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.

GE. Quántum tibi opust lóquere argenti? PH. Sólae
trigintá minae.

25 GE. Tríginta? hui, percárast, Phaedia. PH. Ístaec
uero uílis est.

GE. Áge age, inuentas réddam. PH. O lepidum! GE.

Aufér te hinc. PH. Iam opust. GE. Iám ferēs:
séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiu-
torém dari. 560

AN. Praéstost: audacíssume oneris quód uis inpone,
éferet:

sólus est homo amíco amicus. GE. Eámus ergo ad
eum ócius.

30 AN. Númquid est quod méa opera opus sit uóbis?

GE. Nil; uerum ábi domum
ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse
exanimatám metu,

cónsolare. céssas? AN. Nihil est aéque quod faciám
lubens. — 565

PH. Quá uia istuc fácies? GE. Dicam in ítinere: hinc
modo te ámoue.

DEMIPHO CHREMES

SENES DVO

IV 1 DE. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm,
Chremes,

addúxtin tecum fíliam? CH. Non. DE. Quid ita 'non'?

CH. Postquám uidet me eius máter esse hic diútius,
simul aútem non manébat aetas uírginis 570

5 meam néclegentiam, ípsam cum omni fámilia

557 Quantum opus est tibi argenti loquere || 561 feret (et
feret) || 563 quod opera mea uobis opus sit || 566 modo te hinc ||

ad mé profectam esse aíbant. DE. Quid illi tám diu quaeso ígitur commorábare, ubi id audíeras?

CH. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut quí?

CH. Rogas?

senéctus ipsast mórbus. sed uenísse eas 575

10 saluás audiui ex nauíta qui illas uéxerat.

DE. Quid gnáto optigerit me ábsente, audistín, Chremes?

CH. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit:

nam hanc cóndicionem síquoi optulero extrário,

quo pácto aut unde míhi sit, dicundum órdest. 580

15 te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm mihi

scibam; ílle si me aliénus adfiném uolet,

tacébit, dum intercédet familiáritas;

sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet,

uereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea. 585

20 quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo,

id réstat: nam ego meórum solus súm meus.

DE. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdinist:

neque défitiscar úsque adeo experírier,

donéc tibi id quod póllicitus sum effécero. 590

GETA DEMIPHO CHREMES

SERVOS

SENES DVO

GE. Ego hóminem callidiórem uidi néminem 4V 2

quam Phórmionem. uéni ad hominem, ut dicerem

argéntum opus esse et íd quo pacto fíeret.

uixdúm dimidium díxeram, intelléxerat:

5 gaudébat, me laudábat, quaerebát senem. 595

dis grátias agébat, tempus síbi dari,

ubi Phaédriae esse osténderet nihiló minus

amícum sese quam Ántiphoni. hominem ápod forum

iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.

10 sed eccum ípsam. quis est ultérior? attat Phaédriae 600

572 aiebant || 592 uenio || 597 esse] se (sese) || 598 sese]
esse || apud] ad ||

pater uénit. sed quid pértimui autem bélua?
 an quía quos fallam pro úno duo sunt míhi dati?
 commódius esse opínor duplici spe útier.
 petam hínc unde a primo ínstiti: is si dát, sat est;
 15 si ab eó nil fiet, tum húnc adoriar hóspitem. 605

ANTIPHO GETA CHREMES DEMIPHO
ADVLESCENS SERVOS SENES DVO

IV 3 AN. Exspécto quam mox récipiat sesé Geta.
 sed pátruom uideo cúm patre astantem. eí mihi,
 quam tímeo, aduentus húius quo inpellát patrem!
 GE. Adíbo. salue, o nóster Chremes. CH. Salué,
 Geta.
 5 GE. Veníre saluom uólup est. CH. Credo. GE. Quíd
 agitur? 610
 multa áduenienti, ut fít, noua hic? CH. Complúria.
 GE. Ita. de Ántiphone audístin quae facta? CH.
 Ómnia.
 GE. Tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
 sic círcumiri! CH. Id cum hóc agebam cómmodum.
 10 GE. Nam hercle égo quoque id quidem ágitans mecum
 sédulo 615
 inuéni, opinor, rémedium huic rei. CH. Quíd, Geta?
 DE. Quod rémedium? GE. Vt abii ábs te, fít forte
 óbuiam
 mihi Phórmio. CH. Qui Phórmio? DE. Is qui istánc..
 CH. Scio.
 GE. Visúmst mi, ut eius téptarem senténtiam.
 15 prendo hóminem solum: 'quór non' inquam, 'Phór-
 mio, 620
 uidés, inter nos síc haec potius cúm bona
 ut cómponamus grátia quam cúm mala?

604 institui is si] INSTITUTE (institutui si is) || 609 ADIBOHOS-
 CEOSALUENOSTER (adibo hosce o noster) ||

- erus liberalis ést et fugitans lítium:
nam céteri quidem hércle amici omnés modo
20 uno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc daret.' 625
AN. Quid hic coéptat aut quo euádet hodie? GE. 'an
légibus
datúrum poenas díces, si illam eiécerit?
iam id éxploratumst: éia, sudabís satis,
si cum íllo inceptas hómine: ea eloquéntiast.
25 uerúm pono esse uíctum eum: at tandém tamen 630
non cápitis ei res ágitur, sed pecúniae.'
postquam hómínem his uerbis séntio mollírier,
'solí sumus nunc hic' ínquam: 'eho, dic quid uís dari
tibi ín manum, ut erus hís desistat lítibus,
30 haec hínc facessat, tú molestus né sies?' 635
AN. Satin ílli di sunt própítii? GE. 'nam sát scio,
si tu áliquam partem aequí bonique díxeris,
ut est ílle bonus uir, tria non commutábitis
uerba hódie inter uos.' DE. Quís te istaec iussít
loqui?
35 CH. Immó non potuit mélius perueníríer 640
eo quó nos uolumus. AN. Óccidi! DE. Perge éloqui.
GE. A prímo homo insaníbat. CH. Cedo quid póstulat?
GE. Quid? nímium quantum. CH. *Quántum?* dic.
GE. Siquís daret
taléntum magnum. DE. Immó malum hercle: ut níl
pudet!
40 GE. Quod díxi adeo eĩ: 'quaéso, quid si fíliam 645
suam únicam locáret? parui ré tulit
non súscépis: inuéntast quae dotém petat.'
ut ad paúca redeam, illíus mittam inéptias,
haec dénique eius fuít postrema orátio:
45 'ego' ínquit 'a princípío amici fíliam, 650
íta ut aéquom fuerat, uólui uxorem dúcere:
nam míhi ueníbat ín mentem eius incómmodum,

631 ei] eius || 643 quantum licuit (libuit) || 648 redeam ac
mittam illíus || 652 ueniebat ||

in séruitutem paúperem ad ditém dari.

sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,

50 aliquántulum quae adférret, qui dissóluerem 655

quae débeo: etiam núnc, si *mihi* uolt Démipho
dare quántum ab hac accípio, quae sponsást mihi,
nullám mihi malim quam ístanc uxórém dari.'

AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an málitia

55 dicám, scientem an ímprudentem, incértus sum. 660

DE. Quid si ánimam debet? GE. 'Áger oppositus
pígnori

decem ób minas est.' DE. Áge age, iam ducát: dabo.

GE. 'Aedículae item sunt ób decem alias.' DE. Oíeĩ,

nimiúmst. CH. Ne clama: répetito hasce a mé decem.

60 GE. 'Vxóri emunda ancíllulast; tum plúscula 665

supelléctile opus est, ópus est sumptu ad núptias:

his rébus sane *pórro* pone' inquít 'decem.'

DE. Sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:

nil do. ímpuratus mé ille ut etiam inrídeat?

65 CH. Quaeso, égo dabo, quíesce: tu modo filium 670

fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. AN. Eí mihi!

Geta, óccidisti mé tuis falláciis.

CH. mea caúsa eĩcitur: mé hoc est aequom amíttre.

GE. 'Quantúm potest me cértiorem' inquít 'f'ce,

70 si illám dant, hanc ut míttam, ne incertús siem: 675

nam illí mihi dotem iám constituerúnt dare.'

CH. Iam accípiat: illis répudium renúntiet,

hanc dúcat. DE. Quae quidem ílli res uortát male!

CH. Oppórtune adeo argéntum nunc ~~mecum~~ áttuli,

75 fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia: 680

inde súmam: uxori tíbi opus esse díxero.

662 ob decem || 664 petito || 667 decem minas ||

ANTIPHO GETA
ADVLESCENS SERVOS

AN. Geta! GE. Ém. AN. Quid egisti? GE. Émunxi IV 4
argentó senes.

AN. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus
sum.

AN. Eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?

GE. Quid érgo narras? AN. Quíd ego narrem? operá
tua 685

5 ad réstim miqúidem rés redit planíssume.

ut téquidem di deaeque ómnes superi *atque* ínferi

malís exemplis pérđant! hem, siquíd uelis,

huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo auferet.
quid mínus utibile fuít quam hoc ulcus tángere 690

10 aut nóminare uxórem? iniectast spés patri

posse íllam extrudi. cédo nunc porro: Phórmio

dotém si accipiet, úxor ducendást domum:

quid fíet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum
quom argéntum repetent, nóstra causa scílicet 695

15 in néruom potius íbit? GE. Nihil est, Ántipho,

quin mále narrando póssit deprauárier.

tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.

audí nunc contra: iám si argentum accéperit,

ducéndast uxor, út aís: concedó tibi; 700

20 spatiúm quidem tandem ádparandi núptias,

uocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.

intérea amici quód polliciti súnť dabunt:

inde íste reddet. AN. Quam ób rem? aut quid dicét?

GE. Rogas?

‘quot rés postilla mónstra euenerúnť mihi! 705

25 intro íť in aedis áter alienús canis;

anguís per inpluuium décidit de tégulis;

gallína cecinit; interdixit háriolus;

686 mihi quidem || 687 omnes di deaeque || 689 auferat

Terentius ed. Fleckelsen. Ed. II.

harispex uetuit; ánte brumam autém noui
 negóti incipere! quae causast iustíssima. 710
 30 haec fíent. AN. Vt modo fíant! GE. Fient: mé uide.
 pater éxit; abi, dic ésse argentum Phaédriae.

DEMIPHO CHREMES GETA
SENES DVO SERVOS

IV 5 DE. Quiétus esto, inquam: égo curabo néquid uerbo-
 rúm duit.
 hoc témere numquam ego á me amittam, quín mihi
 testis ádhibeam:
 quoi dem ét quam ob rem dem, cómmemorabo. GE.
 Vt caútust, ubi nil ést opus! 715
 CH. Atqui íta opus factost: ét matura, dúm lubido
 eadem haec manet:
 5 nam si áltera illa mágis instabit, fórs fuat an nos
 réiciat.
 GE. Rem ipsám putasti. DE. Dúc me ad eum ergo. GE.
 Nón moror. CH. Vbi hoc égeris,
 transíto ad uxorém meam, ut conuéniat hanc prius
 quam hínc abit.
 dicát eam dare nos Phórmioni núptum, ne suscén-
 seat, 720
 et mágis esse illum idóneum, qui ipsí sit familiárior:
 10 nos nóstro officio níl digressos ésse: quantum is uóluerit
 datum ésse dotis. DE. Quíd malum id tua ré fert?
 CH. Magni, Démipho.
 non sátis est tuom te offícium fecisse, íd si non fama
 ádprobat:
 uolo ipsíus haec uoluntáte fieri, né se eiectam praé-
 dicet. 725

717 fors fuat an] forsitan || 723 tua malum id || 724 si
 non id || 725 ipsius quoque uoluntate haec ||

DE. Idem égo istuc facere pōssum. CH. Mulier mūlieri
magis cōgruit.

15 DE. Rogábo. CH. Vbi illas nūnc ego reperíre possim,
cógito.

SOPHRONA CHREMES

NVTRIX

SENEX

SO. Quid agam? quem mi amicum inueniam mísera? V 1
aut quo consília haec referam?
aút unde auxiliúm petam?

nám uereor, era ne ób meum suasum indígne iniuria
ádficiatur: 730

íta patrem adulescētis facta haec tólerare audió uio-
lenter.

5 CH. Nám quae haec anus est, éxanimata a fratre quae
egressást meo?

SO. quod ut fácerem egestas me ímpulit, quom scírem
infirmas núptias

hásce esse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó
foret:

CH. Certe edepol, nisi me ánimus fallit aút parum
prospíciunt oculi, 735

meaé nutricem gnátae uideo. SO. néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?

10 SO. qui éius pater est. CH. Ádeo an maneo, dum haec
quae loquitur mágis cognosco?

SO. quódsi eum nunc reperíre possim, est níl quod
uerear. CH. Ípsa east.

age cónloquar. SO. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona!
SO. ét meum nomen nóminat?

CH. Réspice ad me. SO. Di, óbsecro uos, éstne hic Stilpo?
CH. Nón. SO. Negas? 740

737 est eius pater (est pater eius) || 738 nihil est (sit)
quod uerear. CH. ea ipsa est (ea est ipsa est) || 740 Stilpho ||

CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes,
Sóphrona.

15 ne me ístoc posthac nómine appellássis. SO. Non is
óbsecro es,

quem sémper te esse díctitasti? CH. St'. SO. Quid
has metuís fores?

CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum
istoc me nómine

eo pérperam olim díxi, ne uos fórtē imprudentés
foris 745

effúttiretis átque id porro aliqua úxor mea rescíceret.

20 SO. Hem, istóc pol nos te hic ínuenire míserae num-
quam pótuimus.

CH. Eho díe mihi, quid rei tibist cum fámilia hac
unde éxis?

ubi illaé sunt? SO. Miseram me! CH. Hém, quid
est? uiuóntne? SO. Viuit gnáta.

matrem ípsam ex aegritúdine hac mors míseram con-
secúta. 750

CH. Male fáctum. SO. Ego autem, quae éssem anus
desérta egens ignóta,

25 ut pótui, nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine?

SO. Em, istic ípsi.

CH. Quid? duásne is uxorés habet? SO. Au, únā
illequidem hanc sólā.

CH. Quid illam álterā quae díctur cognáta? SO. Haec
ergost. CH. Quid aís? 755

SO. Compósito factumst, quó modo hanc amáns habere
pósset

30 sine dóte. CH. Di uostrám fidem, quam saépe forte
témere

euéniant quae non aúdeas optáre! offendi aduénientis
quicúm uolebam atque út uolebam fíliam locátam:

742 SO. quid non || 750 miseram mors || 753 isti || 754 au
obsecro unam || 759 collocatam filiam (COLLOCATAMAMARI) ||

quod nós ambo opere máxumo dabámus operam ut
fíeret, 760

sine nóstra cura, máxuma sua cúra hic solus fécit.

35 SO. Nunc quíd opus facto sít uide: pater ádulescentis
uénit

eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. CH.
Nil períclist.

sed pér deos atque hominés meam esse hanc cáue
resciscat quísquam.

SO. Nemo éx me scibit. CH. Séquere me: intus cétera
audiétis. 765

DEMIPHO GETA

SENEX SERVOS

DE. Nostrápte culpa fácimus ut malís expediat ésse, v 2
dum nímium dici nós bonos studémus et beníguos.

ita fúgias ne praetér casam, quod áiunt. nonne id sát
erat,

accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro
obiéctum,

5 ut sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágiti confíciat. 770

GE. Planíssume. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta
praua faciunt.

GE. Veríssume. DE. Vt stultíssume quidem illí rem
gesserímus.

GE. Modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam
dúcat.

DE. Etiámne id dubiumst? GE. Haúscio hercle, ut
homóst, an mutet ánimum.

10 DE. Hem, mútet autem? GE. Néscio; uerúm, si
forte, díco. 775

DE. Ita fáciam, ut frater cénsuit: uxórem eius huc
addúcam,

cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: núntia hanc
uentúram. —

GE. Argéntum inuentumst Phaédriae; de iúrgio silétur;
prouísumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat; quid
nunc pórro?

15 quid fíet? in eodém luto haesitáns uorsura sóluis, 780
Geta; praesens quod fuerát malum, in diem ábiit;
plagae créscunt,
nisi próspicis. nunc hínc domum ibo ac Phánium
edocébo,
nequíd uereatur Phórmionem aut huiús oratiónem.

DEMIPHO NAVSISTRATA

SENEX

MATRONA

V 3 DE. Agedum, út soles, Nausístrata, fac illam út pla-
cetur nóbis,

ut suá uoluntate íd quod est faciúndum faciat. NA.
Fáciam. 785

DE. Paritér nunc opera me ádiuues, ac ré dudum
opituláta es.

NA. Factúm uolo; at pol mínus queo uiri cúlpa, quam
me dígnumst.

5 DE. Quid aútem? NA. Quia pol meí patris bene
párta indiligénte

tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
statím capiebat: uír uiro quid praestat! DE. Binan
quaéso? 790

NA. Ac rébus uilióribus multó talenta bína. DE. Hui!

NA. Quid haéc uidentur? DE. Scílicet. NA. Virúm
me natum uéllem:

10 ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto..
DE. Parce sódes,

783 huius] eius || 784 illa || 787 at] ac || 791 multo tamen
talentis

ut póssis cum illa, mŭlier ne te aduléscens defetíget.
 NA. Faciam út iubes; sed meúm uirum abs te exíre
 uideo.

NAVSISTRATA CHREMES DEMIPHO
MATRONA SENES DVO

- CH. Ehem, Démipho, 795
 iam illí datumst argéntum? DE. Curaui ílico. CH.
 Nollém datum.
 sed uideo uxorem: paéne plus quam sát erat. DE.
 Quor nollés, Chremes?
 15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? ecquíd locutu's cum ístac,
 quam ob rem abdúci-mus?
 CH. Transégi. DE. Quid aít tándem? CH. Abduci nón
 potest. DE. Qui nón potest?
 CH. Quia utérque utriquest córdi. DE. Quid istuc nóstra?
 CH. Magni: praéterhac 800
 cognátam comperi ésse nobis. DE. Quíd? deliras.
 CH. Síc erit.
 non témere dico: rédii mecum in mémoriam. DE.
 Satin sánus es?
 20 NA. Au óbsecro, uide ne ín cognatam pécces. DE. Non
 est. CH. Né nega:
 patris nómen aliud díctumst: hoc tu errásti. DE. Non
 norát patrem?
 CH. Norát. DE. Quor aliud díxit? CH. Numquamne
 hódie concedés mihi 805
 neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérdis.
 NA. Miror quíd siet.
 DE. Equidem hércle nesció. CH. Vin scire? at íta
 me seruet Iúppiter,

793 ne te adulescens mulier || 798 abducimus] hanc duci-
 mus || 806 quid hoc siet (est) ||

- 25 ut prôpior illi, quam égo sum ac tu, homo némost.
 DE. Di uostrám fidem!
 eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scíre aut nescire
 hóc uolo. CH. Ah!
 DE. Quid ést? CH. Itan paruam míhi fidem esse
 apúd te! DE. Vin me crédere? 810
 uin sátis quaesitum mí istuc esse? age fiat. quid?
 illa fília
 amíci nostri quíd futurumst? CH. Récte. DE. Hanc
 igitur míttimus?
 30 CH. Quid ní? DE. Ílla maneat? CH. Síc. DE. Ire
 igitur tíbi licet, Nausístrata.
 NA. Sic pól commodius ésse in omnis ábitror, quam
 ut coéperas,
 manére hanc: nam perhíberalis uísast, quom uidí,
 mihi. — 815
 DE. Quid istúc negotist? CH. Iámne operuit óstium?
 DE. Iam. CH. O Iúppiter!
 di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum tuo fílio.
 DE. Hem,
 35 quo pácto id potuit? CH. Nón satis tutúst ad nar-
 randum híc locus.
 DE. At tu íntro abi. CH. Heus, ne filii quidem hoc
 nóstri resciscánt uolo.

ANTIPHO

ADVLESCENS

- V 4 Laetús sum, utut meae res sése habent, fratri óptigisse
 quód uolt. 820
 quam scítumst, eius modi ín animo paráre cupiditátes,
 quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederi póssis!
 hic símul argentum répperit, curá sese expédiuit;
 5 ego núllo possum rémedio me euólueré ex his túrbis,

quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in probró
 sim. 825
 neque mé domum nunc réciperem, ni mi ésset spes
 osténta
 huiúsce habendae. séd ubinam Getam ínuenire pós-
 sum? 827

PHORMIO ANTIPHO
PARASITVS ADVLESCENS

- PH. Argéntum accepi, trádidí lenóni: abduxi múlíe- V 5
 rem, 829
 curáui propria ut Phaédria poterétur: nam emissást
 manu. 830
 nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda,
 óstium
 ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos
 sumám dies.
 5 AN. Sed Phórmíost: quid aĩs? PH. Quid est? AN. Quid
 núnc facturust Phaédria?
 quo pácto satietátem amoris aĩt se uelle absúmere?
 PH. Vicíssim partis tuás acturust. AN. Quás? PH.
 Vti fugitét patrem. 835
 te suás rogauit rúrsum ut ageres, caúsam ut pro se
 díceres.
 nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus
 Súnium
 10 dicam ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam
 dixít Geta,
 ne quom híc non uideant mé conficere crédant argen-
 túm suom.
 sed óstium concrépuit abs te. AN. Víde, quis egre-
 ditúr? PH. Getast. 840

ut rogem, quod tempus conueniundi patris me capere suadeat 828

833 quid nam nunc || 835 uti] ut ||

GETA ANTIPHO PHORMIO
SERVOS ADVLESCENS PARASITVS

- V 6 GE. Ó Fortuna, o Fórs Fortuna, quántis commodi-
tátibus
quám subito meo ero Ántiphoni ope uóstra hunc
onerastís diem!
- AN. Quidnam hic sibi uolt? GE. nósque amicos eíus
exonerastís metu!
- séd ego nunc mihi céssó, qui non úmerum hunc onero
pállio
- 5 átque hominem propéro ínuenire, ut haéc quae con-
tigerínt sciat. 845
- AN. Núm tu intellegís, quid hic narret? PH. Núm tu?
- AN. Nil. PH. Tantúndem ego.
- GE. Ád lenonem hinc íre pergám: ibi núnc sunt. AN.
Heus, Geta! GE. Ém tibi.
- núm mirum aut nouómst reuocari, cúrsum quom in-
stiterís? AN. Geta!
- GE. Pérgit hercle: númquam tu odio tuó me uinces.
AN. Nón manes?
- 10 GE. Vápula. AN. Id quidem tíbi iam fiet, nísi re-
sistis, uérbero. 850
- GE. Fámiliariórem oportet ésse hunc: minitatúr malum.
séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
actutúm. AN. Quid est?
- GE. Ó omnium, quantum ést qui uiuont, hómínium
homo ornatíssume!
- nám sine controuórsia ab dis sólus diligere, Ántipho.
- 15 AN. Íta uelim; sed quí istuc credam ita ésse mihi dicí
uelim. 855
- GE. Sátin est si te délibutum gaúdio reddo? AN.
Énicas.
- PH. Quín tu hinc pollicitátiones aufer et quod férs
cedo. GE. Oh,
- tú quoque aderas; Phórmio? PH. Aderam; séd tu
cessas? GE. Áccipe, em:

út modo argentúm tibi dedimus ápuđ forum, rectá
domum

20 súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém
tuam. 860

AN. Quam ób rem? GE. Omitto próloqui: nam níhil
ad hanc rem est, Ántipho.

úbi in gynaeceum íre occipio, púer ad me adcurrít
Mida,

póne prendit pállio, resupínat: respició, rogo
quam ób rem retineát me: aít esse uétitum intro ad
eram accédere.

25 'Sóphrona huc fratrém modo' inquit 'sénis introduxít
Chremem' 865

eúmque nunc esse íntus cum illis: hóc ubi ego audiui,
ád fores

súspenso gradú placide ire pérrexi, accessi, ástiti,
ánimam compressi, aúrem admoui: ita ánimum coepi
atténdere,

hóc modo sermónem captans. PH. Eú, Geta! GE.
Hic pulchérimum

30 fácinus audiui, itaque paene hercle éxclamaui gáudio. 870

AN. Quód? GE. Quodnam arbitráre? AN. Nescio.
GE. Átqui mirificíssimum:

pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxorí tuae.
PH. Hem!

AN. Quíd aís? GE. Cum eius consuéuit olim mátre
in Lemno clánculum.

PH. Sómnum! utin haec ígnoraret suóm patrem?
GE. Aliquid crédito,

35 Phórmio, esse caúsae; sed men cénses potuisse ómnia 875
íntelligere extra óstium, íntus quae ínter seipse illi
égerint?

AN. Átque ego quoque inaudiui hercle illam fábulam.
GE. Immo etiám dabo

863 reprehendit (adprehendit) || 865 modo fratrem huc ||
875 censen || 876 seipse illi] sese ipsi || 877 hercle ego quoque
inaudiui illam (illam audiui) ||

quó magis credas: pátruos interea índe huc egreditúr
foras;

haúd multo post cúm patre idem récipit se intro
dénuo;

40 áit uterque tibi potestatem eíus habendae sé dare. 880
dénique ego sum míssus, te ut requírerem atque ad-
dúcerem.

AN. Quín ergo rape mé: quid cessas? GE. Féceró.

AN. O mi Phórmio,
uále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
factum: gaúdeo.

PHORMIO

PARASITVS

V 7 Tantám fortunam de ínprouiso esse hís datam!
summa éludendi occásiost mihi núnc senes 885
et Phaédriae curam ádimere argentárium,
ne quóíquam suorum aequálium suppléx siet.
5 nam idem hóc argentum, ita ut *míhi* datumst, ingrátis
ei dátum erit: hoc qui cógam, re eapse répperi.
nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890
sed hínc concedam in ángiportum hoc próximum,
inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.
10 quo me ádsimularam ire ád mercatum, nóñ eo.

DEMIPHO CHREMES PHORMIO

SENES DVO PARASITVS

V 8 DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago,
quando éuenere haec nóbis, frater, próspere. 895
12 CH. Estne íta uti dixi líberalis? DE. Óppido.

889 re ipsa || 896 ita ut ||

quantúm potest, nunc cónueniundust Phórmio,
 prius quám dilapidet nóstras trigintá minas
 5 ut auferamus. PH. Démiphonem, sí domist,
 uisam, út quod. . DE. At nos ád te ibamus, Phór-
 mio. 900

PH. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle.

PH. Crédidi:

quid ád me ibatis? DE. Rídiculum. PH. An rebámini
 me nón id facere quód recepissém semel?

10 heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
 adhúc curauí unum hóc quidem, ut mi essét fides. 905

13 idque ádeo uenio núntiatum, Démipho,
 parátum me esse: ubi uóltis, uxorém date.

15 nam omnis posthabuí míhi res, ita uti pár fuit,
 postquam íd tanto opere uós uelle animum aduórteram.

DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tíbi darem: 910

'nam quí erit rumor' inquit, 'id si féceris!

olím quom honeste pótuit, tum non ést data:

20 nunc uíduam extrudí túrpest': ferme eadem ómnia
 quae túte dudum córam me incusáueras.

PH. Satis *pól* superbe inlúditis me. DE. Quí? PH.

Rogas? 915

quia ne álteram quidem íllam potero dúcere:

nam quó redibo ore ád eam quam contémpserim?

25 CH. 'Tum autem Ántiphonem uídeo ab sese amíttere
 inuítum eam' inque. DE. Tum aútem uideo filium
 inuítum sane múlIERem ab se amíttere. 920

sed tránsi sodes ád forum atque illúd míhi
 argéntum rursum iúbe rescribi, Phórmio.

30 PH. Quodne égo discrípsi pórro illis quibus débui?

DE. Quid ígitur fiet? PH. Sí uis mi uxorém dare,
 quam déspondisti, dúcam: sin est út uelis 925

manére illam apud te, dós hic maneat, Démipho.

nam nón est aequom mé propter uos décipi,

902. 903 uerebamini | ne non id facerem || 911 rumor po-
 puli inquit si id ||

35 quom ego uóstri honoris caúsa repudium álterae
remíserim, quae dótis tantundém dabat.

DE. In' hínc malam rem cum ístac magnificéntia, 930
fugitiue? etiam nunc crédis te ignorárier
aut túa facta adeo? PH. Irrítor. DE. Tune hanc

dúceres,
40 si tibi daretur? PH. Fác periculum. DE. Vt fílius
cum illa hábitet apud te! hoc uóstrum consiliúm fuit.

PH. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm
cedo. 935

PH. Immo *hércle* uxorem tú cedo. DE. In ius ámbula.

PH. Enim uéro si porro ésse odiosi pérgitis. .

45 DE. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotatis modo
patrócinarí fórtasse arbitrámini:

etiám dotatis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH.
Nihil. 940

hic quándam noram, quoíus uir uxorem CH. Hém!
DE. Quid est?

PH. Lemni hábuit aliam, CH. Núllus sum. PH. ex
qua fíliam

50 suscepit, et eam edúcit clam. CH. Sepúltus sum.

PH. Haec ádeo ego illi iám denarrabo. CH. Óbsecro,
ne fácias. PH. Oh, tune ís eras? DE. Vt ludós
facit! 945

CH. Missúm te facimus. PH. Fábulae! CH. Quid
uís tibi?

argéntum quod habes cóndonamus te. PH. Aúdio.

55 quid uós malum ergo mé sic ludificámini
inépti uostra púerili inconstántia?

noló uolo: uolo nólo rursum: cápe cedo: 950
quod díctum, indictumst: quód modo ratum erat, ín-
ritumst.

CH. Quo pácto aut unde hic haéc rescuiuit? DE. Néscio,
60 nisi mé dixisse némini certó scio.

930 i hinc in malam rem (IINMALAMREMHINC) || 936 *hercle*]
uero || 937 in ius enim uero si || 943 clam educat || 949 inconstantia] sententia || 951 erat ratum ||

- CH. Monstri, ita me di ament, simile. PH. Inieci
scrupulum. DE. Hem,
hicine ut a nobis hoc tantum argenti auferat 955
tam aperte inridens? emori hercle satius est.
animó uirili praesentique ut sis para.
- 65 uidés tuom peccátum esse elatúm foras
neque id iam celare pösse te uxorem tuam:
nunc quód illa ipsa auditúrast ex aliís, Chremes, 960
id nósmet indicáre placabílius est.
tum hunc ímpuratum póterimus nostró modo
- 70 ulcisci. PH. Attat, nisi iam mihi prospicio, haereo:
hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt uiam.
CH. At uéreor ut placári possit. DE. Bóno animo es: 965
ego rédigam uos in grátiam, hoc fretús, Chremes,
quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.
- 75 PH. Itane ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.
non éx re istius me ínstigasti, Démipho.
ain tu? úbi quae lubitum fúerit peregrí féceris 970
neque huíus sis ueritus féminae primáariae,
quin nóuo modo eĩ fáceres contuméliam,
- 80 ueniás nunc precibus laútum peccatúm tuom?
hisce égo illam dictis ita tibi incensám dabo,
ut né restringuas, lácrumis si exstilláuерis. 975
DE. Tantáne adfectum quémquam esse hominem
audácia! 977
- 85 non hoc publicitus scélus hinc asportárier
in sólas terras! CH. Ín id redactus súm loci,
ut quíd agam cum illo nésciam prorsum. DE. Égo
scio: 980
in iús eamus. PH. Ín ius? huc, siquíd lubet.
CH. Adséquere, retine, dúm ego huc seruos éuoco.
- 90 DE. Enim néqueo solus: ádcurre. PH. Vna iniúriast
malum quod isti di deaeque omnes duint 976

958 peccatum tuum || 960 ex aliis auditurast (auditura sit) || Chreme || 966 Chreme || 969 non hercle ex || 970 peregre ||

tecúm. DE. Lege agito ergo. PH. Álterast tecúm,
Chremes.

CH. Rape hunc. PH. Sic agitis? énim uero uocést
opus: 985

Nausístrata, exi. CH. Os ópprime inpurúm: uide,
quantúm ualet! PH. Nausístrata, inquam. CH. Nón
taces?

95 PH. Taceám? DE. Nisi sequitur, púgnos in uentrem
íngere.

PH. Vel óculum exlide: est úbi uos ulciscár probe.

NAVSISTRATA CHREMES DEMIPHO PHORMIO
MATRONA SENES DVO PARASITVS

V 9 NA. Qui nóminat me? CH. Hem! NA. Quid istuc
turbaest, óbsecro, 990
mi uír? PH. Ehem, quid nunc óbstituisti? NA. Quís
hic homost?
non míhi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
créduas.

5 PH. Adi, tánge: si non tótus friget, me énica.
CH. Nihil ést. NA. Quid ergo? quíd istic narrat?
PH. Iám scies: 995
auscúlta. CH. Pergin crédere? NA. Quid ego ób-
secro

huic crédam, qui nil díxit? PH. Delirát miser
timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.
10 CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando níl times
et hoc níhil est quod ego díco, tu narrá. DE.
Scelus, 1000
tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
pro frátre. NA. Mi uir, nón mihi dices? CH. Át
NA. Quid 'at'?

CH. non ópus est dicto. PH. Tíbi quidem: at scito
huíc opust.

15 in Lémno NA. Hem, quid aís? CH. Nón taces? PH.
clam te CH. Eí mihi!

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, di meliús duint! 1005

PH. Sic fáctumst. NA. Perii mísera. PH. Et inde
filiam *

suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. Quíd agimus?

NA. Pro di ímmortales, fácinus miserandum ét malum!

20 PH. Hoc áctumst. NA. An quicquam hódiest factum
indígnius?

* * * * *
quí mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes! 1010
Démipho, te appéllo; nam cum hoc ípso distaedét
loqui:

haécine erant itiónes crebrae et mánshiones diútinae
Lémni? haecine erat éa quae nostros mínuit fructus
uílitas?

25 DE. Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlпам meritam
nón nego,

séd ea quin sit ígnoscenda. PH. Vérba fiunt mórtuo. 1015

DE. Nám neque neclegéntia tua néque odio id fecít tuo.
uínolentus fére abhinc annos quíndecim muliérculam
eám compressit, únde haec natást, néque postilla un-
quam áttigit.

30 éa mortem obiit, é medio abiit, quí fuit in re hac
scrúpus.

quam ób rem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

NA. Quíd ego 'aequo animo'? cúpio misera in hác re
iam defúngier;

séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

35 án mea forma atque aétas magis nunc éxpetendast,
Démipho?

quíd mi hic adfers, quam ób rem exspectem aut spé-
rem porro nón fore? 1025

PH. Éxsequias Chreméti quibus est cómodum ire,
em témpus est.

síc dabo: age nunc, Phórmionem quí uolet lacéssito:
fáxo tali sít mactatus infortúnio átque hic est.

DE. * * * * *

40 PH. Rédeat sane in grátiam iam: súplici satis ést
mihi.

hábet haec eĩ quód, dum uiuat, úsque ob aurem ob-
gánniat. 1030

NA. Át meo merito crédo. quid ego núnc comme-
morem, Démipho,
sínghillatim, quális ego in hunc fúerim? DE. Noui
aeque ómnia

técum. NA. Merito hoc meó uidetur fáctum? DE.
Minume géntium:

45 uérum iam quando áccusando fieri infectum nón potest,
ígnosce: orat cónfitetur púrgat: quid uis ámplius? 1035

PH. Énim uero prius quam haéc dat ueniam, míhi
prospiciam et Phaédriae.

heús Nausistrata, huíc prius quam respóndes temere,
audí. NA. Quid est?

PH. Égo minas trigínta ab illo pér fallaciam ábstuli:
50 eás dedi tuo gnáto: is pro sua amíca lenoní dedit.

CH. Hém, quid aís? NA. Adeón indignum hoc tibi
uidetur, fílius 1040

hómo adulescens sí habet unam amícam, tu uxorés
duas?

níl pudere! quo óre illum obiurgábis? respondé mihi.

DE. Fáciét ut uolés. NA. Immo ut meam iám scias
senténtiam,

1024 nunc magis || 1028 atque hic est infortunio || 1030 ob]
ad || 1037 prius quam huic || 1038 per fallaciam ab illo (illoc) ||

- 55 néque ego ignosco néque promitto quícquam neque
 respóndeo
 prius quam gnatum uídero: eius iudício permitto
 ómnia. 1045
 quód is iubebit fáciam. PH. Mulier sápiens es, Nau-
 sístrata.
 NA. Sátin tibist? DE. *Satis.* CH. Ímmo uero púlcre
 discedo ét probe
 ét praeter spem. NA. Tú tuom nomen díc mihi quid
 sit. PH. Phórmio:
 60 uóstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
 NA. Phórmio, at ego ecástor posthac tíbi quod potero
 quaé uoles 1050
 fáciamque et dicám. PH. Benigne dícis. NA. Pol
 meritúmst tuom.
 PH. Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam,
 Nausístrata,
 ét quod tuo uiro óculi doleant? NA. Cúpio. PH.
 Me ad cenám uoca.
 65 NA. Pól uero uoco. DE. Eámus intro hinc. NA. Fíat.
 sed ubist Phaédria
 iúdex noster? PH. Iam híc faxo aderit. CANTOR. Vós
 ualete et plaúdite. 1055

1048 dic quod est. PH. mihin Phormio ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- { 153 et 154 = 156 et 157 trochaici octonarii
 - { 155 = 158 trochaici septenarii
 - { 159 trochaicus septenarius
 - { 160 ad 162 iambici octonarii
 - { 163 iambicus quaternarius
 - 164 ad 176 iambici octonarii
 - 177 et 178 iambici septenarii
 - { 179 = 184 iambici octonarii
 - { 180 = 185 trochaici septenarii
 - { 181 = 186 iambici octonarii
 - { 183 iambicus quaternarius
 - { 187 et 188 trochaici octonarii
 - { 189 et 190 trochaici septeuarii
 - { 191 iambicus quaternarius
 - { 192 ad 194 iambici octonarii
 - 195 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 230 iambici senarii
 - 231 ad 251 iambici octonarii
 - 252 et 253 trochaici septenarii
 - 254 ad 314 iambici senarii
 - 315 ad 347 trochaici septenarii
 - 348 ad 464 iambici senarii
 - { 465 et 466 = 467 et 468 trochaici octonarii
 - { 469 et 470 trochaici septenarii
 - 471 ad 478 iambici octonarii
 - 479 ad 484 trochaici septenarii
 - { 485 trochaicus binarius catalecticus
 - { 486 = 492 iambici octonarii
 - { 487 ad 489 = 493 ad 495 trochaici septenarii
 - { 490 iambicus senarius
 - { 491 = 496 iambici octonarii
 - { 497 ad 501 trochaici septenarii
 - { 502 et 503 iambici octonarii

- V. 504 ad 566 trochaici septenarii
- 567 ad 712 iambici senarii
 - 713 ad 727 iambici octonarii
 - { 728. 730. 731 = 735 ad 737 trochaici octonarii
 - { 729 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 732 = 738 trochaici septenarii
 - { 733 = 739 iambici octonarii
 - { 734 = 740 trochaici septenarii
 - { 741 trochaicus septenarius
 - { 742 ad 747 iambici octonarii
 - 748 ad 794 iambici septenarii
 - 795 ad 819 iambici octonarii
 - 820 ad 827 iambici septenarii
 - 829 ad 840 iambici octonarii
 - 841 ad 883 trochaici septenarii
 - 884 ad 1010 iambici senarii
 - 1011 ad 1055 trochaici septenarii.
-

P · TERENTI · AFRI
H E C Y R A

GRAECA · *APOLLODORV* · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORN · DOLABELLA · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · *ITERVM* · LVCIO · AEMELIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
FACTA · EST · QVINTA

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
 cui quóndam ignorans uírgini uitium óptulit,
 cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
 amícae dederat BÁCchidi meretrículae.
 proféctus dein in Ímbrum est: nuptam haud áttigit. 5
 hanc máter uitio gráuidam *postquam* cómperit,
 ut aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus,
 depréndit partum, célat; uxorém tamen
 recípere non uolt. páter incusat BÁCchidis
 amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum 10
 matér uitiatæ fórte adgnoscit Mýrrina.
 uxórem recipit Pámphilus cum filio.

4 dederat amicae || 5 dein profectus || 6 uitio] utero ||

PERSONAE

PHILOTIS MERETRIX
 SYRA ANVS LENA
 PARMENO SERVOS
 LACHES SENEX
 SOSTRATA MATRONA
 PHIDIPPVS SENEX
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 MYRRINA MATRONA
 SOSIA SERVOS
 BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS

Hecyraést huic nomen fábulae: haec noua quóm datast,
nouae nouom interuénit uitium et cálamitas,
 ut néque spectari néque cognosci pótuerit:
 ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
 animum óccuparat. núnc haec planest pró noua, 5
 et ís qui scripsit hánc ob eam rem nóluit
 iterúm referre, ut íterum posset uéndere.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

aliás cognostis éius: quaeso hanc nóscite.

L · AMBIVIVS PROLOGVS

Orátor ad uos uénio ornatu prólogi:
 sinite éxorator sim, eódem ut iure utí senem 10
 liceát, quo iure sum úsus adulescéntior,
 nouás qui exactas féci ut inueteráscerent,
 5 ne cúm poëta scríptura euanésceret.
 in eís, quas primum Caécili didicí nouas,
 partím sum earum exáctus, partim uíx steti. 15
 quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
 spe incérta certum míhi laborem sústuli.
 10 easdem ágere coepi, ut áb eodem alias díscerem
 nouás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
 perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitae, 20
 placitaé sunt. ita poëtam restitui ín locum
 14 prope iám remotum iniúria aduorsárium.
 ab studio atque ab labore atque ab arte musica 23

1. 2 haec cum datast | noua nouum || 16 sciebam ||

- 16 quod sí scripturam spréuissem in praeséntia
 et in déterrendo uóluissem operam súmere, 25
 ut in ótio esset pótius quam in negótio:
 detérruissem fácile, ne alias scriberet.
- 20 nunc quíd petam, mea caúsa aequo animo atténdite.
 Hecyram ad uos refero, quám mihi per siléntium
 numquam ágere licitumst: ita eam oppressit calámitas. 30
 eam calámitatem uóstra intellegéntia
 sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
- 25 quom prímum eam agere coépi, pugilum glória,
 comitúm conuentus, strépitus, clamor múlIERUM 35
 fecére ut ante témpus exirém foras.
 uetere ín noua coepi úti consuetúdine,
- 30 in éxperiundo ut éssem: refero dénuo.
 primo áctu placeo: quom ínterea rumór uenit
 datum íri gladiatóres, populus cónuolat, 40
 tumultuantur clámant pugnant dé loco:
 ego ínterea meum non pótui tutarí locum.
- 35 nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
 agéndi témpus míhi datumst: uobís datur
 potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45
 nolíte sinere pér uos artem músicam
 recídere ad paucos: fácite ut uostra auctóritas
- 40 meae actóritati faútrix adiutríxque sit.
 si núnquam auare prétium statui artí meae
 et eum ésse quaestum in ánimu induxi máxumum, 50
 quam máxume seruíre uostris cómmodis:
 sinite ínpetrare mé, qui in tutelám meam
- 45 studiúm suum et se in uóstram commisit fidem,
 ne eum círcumuentum iníque iniqui ínrideant.
 mea caúsa causam accípíte et date siléntium, 55
 ut lúbeat scribere áliis mihique ut díscere
 nouás expediat pósthac pretio emptás meo.

funambuli eodem accessit expectatio

34

PHILOTIS SYRA
MERETRIX ANVS LENA

- PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus I 1
fidélis eueníre amatorés, Syra!
uel hic Pámphilus iurábat quotiens BÁCchidi, 60
quam sáncte, ut quiuis fácile posset crédere,
5 numquam illa uiua uxórem ducturúm domum!
em, dúxit. SY. Ergo própterea te sédulo
et móneo et hortor, né te quouisquam mísereat,
quin spólies mutiles láceres, quemquem náncta sis. 65
PH. Vtín eximium néminem habeam? SY. Néminem:
10 nam némo illorum quisquam, scito, ad té uenit,
quin íta paret sese, ábs te ut blanditiís suis
quam mínimo pretio suám uoluptatem éxpleat.
hiscín tu amabo nón contra insidiábere? 70
PH. Tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
15 SY. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários?
aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
aetás et formast aut tibi haec senténtia! 75

PARMENO PHILOTIS SYRA
SERVOS MERETRIX ANVS LENA

- PA. Senéx si quaeret, mé modo isse dícito I 2
ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti

64 cuiusquam te ||

- tum dicas: si non quaéret, nullus díxeris,
 5 aliás ut uti póssim causa hac íntegra. 80
 sed uídeon ego Philótium? unde haec áduenit?
 Philótis, salue múltum. Ph. Oh salue, Pármeno.
 SY. Salué mecator, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
 dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
- 10 PH. Minume équidem me oblectáui, quae cum mílite 85
 Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
 biénnum ibi perpétuom misera illúm tuli.
 PA. Edepól te desidérium Athenarum árbitror,
 Philótium, cepísse saepe et té tuom
- 15 consílium contempsísse. PH. Non pote dícier, 90
 quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
 uosque híc uidendi, antíqua ut consuetúdine
 agitárem inter uos líbere conuíuium.
 nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
- 20 quae illí placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
 finém statuísse orátioni mílitem.
 PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narrauít mihi
 hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidi
 fore, ut ílle hac uiua pósset animum indúcere
- 25 uxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu,
 an nón habet? 100
- PA. Habét, sed firmae hae uéreor ut sint núptiae.
 PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bácschidis.
 sed quí istuc credam ita ésse? dic mihi, Pármeno.
 PA. Non ést opus proláto hoc: percontárier
- 30 desíste. PH. Nempe ea caúsa, ut ne id fiát palam? 105
 ita mé di amabunt, haú propterea té rogo,
 ut hoc próferam, sed tácita ut mecum gaúdeam.
 PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
 tuam ín fidem commíttam. PH. Ah noli, Pármeno:
- 35 quasi nón tu multo mális narrare hóc mihi 110
 quam ego quae percontor scíre. PA. Vera haec
 praédicat,

et illúd mihi uitiumst máximum. si míhi fidem
das té tacituram, dícam. PH. Ad ingeniúm redís.
fidém do: loquere. PA. Auscúlta. PH. Isté sum. PA. Hanc

Bácchidem

40 amábat, ut quom máxume, tum Pámphilus, 115
quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit
et haéc communia ómnium quae súnť patrum,
seném sese esse dícere, illum autem únícum:
praesídium uelle sé senectutí suae.

45 ille prímo se negáre; sed postquam ácrius 120
pater ínstat, fecit ánimi ut incertús foret,
pudórin anne amóri obsequeretúr magis.
tundéndo atque odio dénique effecít senex:
despóndit ei gnatam huius uicini próximi.

50 usque íllud uisumst Pámphilo ne utiquám graue, 125
donéc iam in ipsis núptiis, postquám uidet
parátas nec moram úllam quin ducát dari,
ibi démum ita aegre túlit, ut ipsam Bácchidem,
si adésset, credo ibi éius commiserésceret.

55 ubiquómque datum erat spátium solitúdinis, 130
ut cónloqui mecum úna posset: 'Pármeno,
perií, quid ego egi! in quód me coniecí malum!
non pótero ferre hoc, Pármeno: perií miser.'

PH. At té di deaeque *fáxint* cum isto odio, Laches!

60 PA. Vt ad paúca redeam, uxórem deducít domum. 135
nocte ílla prima uírginem non áttigit;
quae cónsecutast nóx eam, nihiló magis.

PH. Quid aís? cum uírgine úna adulescens cúbuerit
plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerit?

65 non uéri simile dícis nec uerum árbitror. 140

PA. Credo íta uideri tíbi: nam nemo ad té uenit
nisi cúpiens tui; ille inuítus illam dúxerat.

PH. Quid deínde fit? PA. Díebus sane paúculis
post Pámphilus me sólum seducít foras

70 narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet, 145

seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
sperásse eas toleráre posse núptias.

‘sed quá́m decrerim mé non posse diútius
habére, eam ludíbrío haberi, Pármeno,

76 neque honéstum mihi neque útile ipsi uírginist, 151

75 quin íntegram itidem réddam, ut accepi á suis.’ 150

PH. Pium ác pudicum ingénium narras Pámphili.

PA. ‘Hoc égo proferre incómodum mi esse árbitror:
reddí patri autem, quói tu nil dicás uiti,

80 supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit 155

non pósse se mecum ésse, abituram dénique.’

PH. Quid? intérea ibatne ad Bácschidem? PA. Cottídie;

sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,
máligna et multo mágis procax facta ílicost.

85 PH. Non édepol mirum. PA. Atqui éa res multo
máxume 160

diiúnxit illum ab ílla, postquam et ípse se
et íllam et hanc quae dómi erat cognouít satis
ad exémplum ambarum móres earum exístumans.

• haec, íta uti liberáli esse ingenió decet,
90 pudéns modesta, incómoda atque iniúrias 165

uiri ómnis ferre et tégere contumélias.

hic, ánimo partim uxóris misericórdia

deuínctus, partim uíctus huius iniúriis

paulátim elapsust Bácschidi atque huc tránstulit

95 amórem, postquam pár ingenium nánctus est. 170

intérea in Imbro móritur cognatús senex

horúnc. ea ad hos redíbat lege heréditas.

eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.

relínquit cum matre híc uxorem: nám senex

100 rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat. 175

PH. Quid adhúc habent infírmitatis núptiae?

PA. Nunc aúdiēs. primós dies complúsculos

bene cónuenibat sáne inter eas. ínterim

159 multo et || 167 animus || 172 rediebat || 178 con-
ueniebat ||

in eódemque omnes míhi uidentur lúdo doctae ad
málitiam:

ei lúdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis
certó scio.

SO. Me míseram, quae nunc quam ób rem accuser nescio!

LA. Hem, tu néscias? 205

SO. Non *édepol scio quid mé uelis*, ita mé di bene ament,
mí Laches,

10 itaque úna inter nos ágere aetatem líceat. . LA. Di mala
próhibeant!

SO. meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo
resciscés, scio.

LA. Te inmérito? an quicquam pro ístis factis dígnum
te dicí potest?

quae mé et te et familiám dedecoras, filio luctúm
paras, 210

tum autem éx amicis ínimici ut sint nóbis adfinés facis,
15 qui illúm decrerunt dígnum, suos quoi líberos com-
mítterent.

tu sóla exorere, quae perturbes haéc tua inpuδέntia.

SO. Egon? LA. Tu ínquam mulier, quae me omnino lápi-
dem, non hominém putas.

an, quía ruri esse crébro soleo, néscire arbitrámini, 215
quo quísque pacto hic uítam uostrarum éxigat?

20 múlto melius híc quae fiunt quam illi ubi sum
adsidué scio,

ídeo quia, ut uos míhi domi eritis, proínde ego ero
famá foris.

íam pridem equidem audiúi cepisse ódium tui Philú-
menam:

mínumeque adeost mírum; et ni id fecísset, magis
mirúm foret. 220

séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét domum:

25 quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc issés
foras.

át uide, quam inmerito aégritudo haec óritur mi abs
te, Sóstrata:

rús habitatum abií, concedens uóbis et rei séruiens,
29 meó labori haud párcens praeter aéquom atque aetatém
meam, 225

28 sump̄tus uostros ótiumque ut nóstra res possét pati.

30 nón te pro his curásse rebus, néquid aegre essét mihi!

SO. Nón mea opera néque pol culpa euénit. LA. Immo
máxume:

sóla hic fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sola, Sóstrata.
quae hícerant curáres, quom ego uos cúris solui céteris. 230
cúm puella anúm suscepisse ínimicitias nón pudet?

35 ílius dices cúlpa factum? SO. Haud équidem dico,
mí Laches.

LA. Gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té
quidem

sátis scio peccándo fieri détrimenti níl potest.

SO. Quí scis an ea caúsa, mi uir, me ódisse adsi-
muláuerit, 235

út cum matre plús una esset? LA. Quid aís? non signi
hóc sat est,

40 quód heri nemo uóluit uisentem ád eam te intro ad-
míttre?

SO. Énim lassam oppido aíbant tum esse: eo ád eam
non admíssa sum.

LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam
aliam rem árbitror,
ét merito adeo: nám uostrarum núllo est, quin gnatúm
uelit 240

dúcere uxorem: ét quae uobis plácitast condició datur:

45 úbi duxere inpúlsu uostro, uóstro impulsu easdem
éxigunt.

234 detrimenti nihil fieri || 238 aiebant ||

PHIDIPPVS LACHES

SENES DVO

SOSTRATA

MATRONA

II 2 PH. Etsí scio ego, Philúmena, meum iús esse, ut te
cógam

quae ego ímperem facere: égo tamen patrio ánimo
uictus fáciam,

ut tíbi concedam, néque tuae lubídini aduorsábor. 245

LA. Atque éccum Phidippum óptume uideo: hínc iam
scibo hoc quíd sit.

5 Phidíppe, ego me meis ómnibus scio esse ádprime
obsequéntem,

sed nón adeo ut mea fácilitas corrúmpat illorum ánimos:
quod tú si idem facerés, magis in rem ét uostram et
nostram ésset.

nunc uídeo in illarum ésse te potéstate. PH. Heia
uéro! 250

LA. Adií te heri de fília: ut ueni, ítidem incertum
amísti.

10 haud íta decet, si hanc ésse uis perpétuam adfinitátem,
celáre te iras. síquid est peccátum a nobis, prófer:

aut éa refellendo aút purgando uóbis corrigémus
te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd uos, 255
quia aégrast: te mi iniúriam facere árbitror, Phidíppe,

15 si métais satis ut meaé domi curétur diligénter.

at íta me di ament, haú tibi hoc concédo, etsi illi
páter es,

ut tú illam saluam mágis uelis quam ego, ádeo gnati
caúsa,

quem ego íntellexi illam haúd minus quam se ípsum
magni fácere. 260

PH. Neque id ádeo clam me est. LA. Quom ésse eum
grauitér laturum crédam,

246 quid siet || 247 ego] etsi ego || 249 nostram id esset ||
250 potestate esse te || 252 perpetuam hanc uis esse || 255 causa
retinendi || 259 adeo] id adeo || 261 quom] quam ||

20 hoc sí rescierit, eó domum studeo haéc prius quam
ille huc rédeat.

PH. Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
noui ét quae dicis ómnia esse ut dícis animum indúco,
et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
stúdeo, 265

si fácere possim ulló modo. LA. Quae rés te facere
id próhibet?

25 eho, núnquidnam accusát uirum? PH. Minumé: nam
postquam atténdi

magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre.
aliúd fortasse aliís uiti est: ego sum ánimo leni nátus: 270
non póssum aduorsarí meis. LA. Em, Sóstrata! SO. Heu
me míseram!

30 LA. Certúmnest istuc? PH. Núnc quidem ut uidétur:
sed numquíd uis?

nam est quód me transire ád forum iam opórtet.
LA. Eo tecum úna.

SOSTRATA

MATRONA

Édepol ne nos súmus inique aequae ómnes inuisaé uiris II 3
própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uideamúr
malo. 275

nam íta me di ament, quód me accusat núnc uir, sum
extra nóxiam.

séd non facilest éxpurgatu: ita ánimum induxerúnt,
socrus

5 ómnis esse iníquas: haud pol méquidem: nam numquám
secus

hábui illam ac si ex mé nata esset: néc qui hoc mi
eueniát scio:

nísi pol filiúm multimodis iam éxpeto ut redeát domum. 280

279 esset nata || 280 multis modis || expecto ||

PAMPHILVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

MYRRINA
MATRONA

- III 1 PAM. Némini ego plura éx amore acérba credo homini
úmquam oblata
quám mi. heu me infélicem! hancine ego uítam parsi
pérdere!
hácine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí
domum! hui,
quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere aetatem
5 quam húc redire atque haéc ita esse míserum me
rescíscre! 285
PAR. Át sic citius quí te expédias hís aerumnis
réperias.
sí non rediissés, hae multo fáctae irae essent ámpliores;
10 séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scito
réuerituras: 290
rém cognosces, íram expédies, rúrsum in gratiám
restitues.
léuia sunt, quae tú pergrauia esse ín animum inductí
tuom.
PAM. Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntium
est aequé miser?
prius quam hanc uxorem dúxi, habebam alibi ánimum
amori déditum:
16 tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi
optrudít pater: 295
15 iam in hác re, ut taceam, quóuis facilest scítu quam
fuerím miser.

nam nos omnes quibus est alicunde aliquis obiectus labos, 286
omne quod est interea tempus prius quam id rescitumst
lucrost. 287

281 acerba credo esse ex amore || 283 hui] cui *ab initio v. sq.* || 289 redisses hae irae factae essent multo
290 scio ||

uix me íllim abstraxi atque ínpeditum in ea éxpédiui
 animúm meum,
 uixque húc contuleram, em nóua res ortast, pórró ab
 hac quae me ábstrahat:
 nam aut mátre[m] ex ea re me aut uxorem in cúlpa in-
 uenturum árbitor.
 0 quod quom íta esse inueneró, quid restat nísi porro
 ut uiuám miser? 300
 nam mátris ferre iniúrias me, Pármeno, pietás iubet;
 tum uxóri obnoxíus sum: ita olim suó me ingenio
 pértulit,
 tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít loco.
 sed mágnun nescio quíd necessest éuenisse, Pármeno,
 15 unde íra inter eas íntercessit, quae tam permansít diu. 305
 PAR. Aut quídem, ere, paruom. sí uis uero ueram
 rationem éxsequi,
 non máxumae eas, quae máxumae sunt ínterdum irae,
 iniúriae
 faciúnt: nam saepe est, quíbus in rebus álius ne iratús
 quidemst,
 quom de eádem causa est íracundus fáctus inimicíssumus.
 30 pueri ínter sese quám pro leuib[us] nóxiis irás gerunt! 310
 quaprópter? quia enim qui eós gubernat ánimus eum
 infirmúm gerunt.
 itidem íllae mulierés sunt ferme ut púeri leui senténtia:
 fortásse unum aliquod uérbum inter eas íram hanc
 conciuísse, ere.
 PAM. Abi, Pármeno, intro ac mé uenisse núntia. PAR. Hem,
 quid hoc ést? PAM. Tace.
 35 trepidári sentio ét cursari rúrsum prorsum. PAR. Age
 dum, ád fores 315
 accéde propius. ém, sensistin? PAM. Nóli fabulárier.
 pro Iúppiter, clamórem audiui. PAR. Túte loquere,
 mé uetas.

297 illinc (illi) || 299 nam] tum || 300 uiuam] fiam ||
 306 haud quidem hercle paruom || 307 maxumae eas] maxumas ||
 iniurias || 317 loqueris ||

- MY. (*intus*) Tace óbsecro, mea gnáta. PAM. Matris
uóx uisast Philúmenae.
nullús sum. PAR. Quidum? PAM. Périi. PAR. Quam ob
rem? PAM. Néschio quod magnúm malum
40 profécto, Parmenó, me celas. PAR. Vxorem Philú-
menam 320
pauitáre nescio quíd dixerunt: íd si forte est néschio.
PAM. Intérii: quor id míhi non dixti? PAR. Quía
non poteram una ómnia.
PAM. Quid mórbi est? PAR. Nesció. PAM. Quid?
nemon médicum adduxit? PAR. Néschio.
PAM. Cesso hínc ire intro, ut hóc quam primum,
quídquid est, certó sciam?
45 quonám modo, Philúmena mea, núnc te offendam ad-
féctam? 325
nam sí periculum ullum ín te inest, perísse me una
hau dúbiumst. —
PAR. Non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:
nam inuísos omnis nós esse illis séntio:
heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.
50 si fórte morbus ámplior factús siet 330
(quod sáne nolim, méi eri causa máxume),
seruom ílico intro ísse dicent Sóstratae,
aliquíd tulisse cómmiscentúr mali
capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.
55 era in crímen ueniet, égo uero in magnúm malum. 335

SOSTRATA
MATRONA

PARMENO
SERVOS

PAMPHILVS
ADVLESCENS

III 2 SO. Nesció quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgrauéscat:
quod te, Aésculapi, et té, Salus, nequíd sit huius óro.

maxime eri causa mei || 332 introisse || 334 siet ||

nunc ád eam uisam. PAR. Heus, Sóstrata. SO. Em.

PAR. Iterum ístinc excludére.

5 SO. Ehem Pármeno, tun híc eras? perií, quid faciam
mísera? 340

non uísam uxorem Pámphili, quom in próxumo hic
sit aégro?

PAR. Non uísas? ne mittás quídem uiséndi causa
quémquam.

nam quí amat quoi odio ípsus est, bis fácere stulte dúco:
labórem inanem ipsús capit et illí molestiam ádfert.

10 tum fílius tuos íntro iit uidére, ut uenit, quíd agat. 345

SO. Quid aís? an uenit Pámphilus? PAR. Venít.

SO. Dis gratiam hábeo.

em istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde
excéssit.

PAR. Iam eá te causa máxume nunc hóc intro ire nólo:
nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,

15 omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli, 350

quae intérr uos interuénérít, unde órtumst initium írae.
atque éccum uídeo ipsum égredi: quam trístist!

SO. O mi gnáte!

PAM. Mea máter, salue. SO. Gaúdeo uenísse saluom. sáluan

Philúmenast? PAM. Meliúsculast. SO. Vtinam ístuc

ita di fájint!

20 quid tu ígitur lacrumas? aút quid es tam trístis?

PAM. Recte, máter. 355

SO. Quid fuít tumulti? díe mihi: an dolór repente
inuásit?

PAM. Ita fáctumst. SO. Quid morbi ést? PAM. Febris.

SO. Cottídiana? PAM. Itaáiunt.

i sódes íntro, cónsequar iam té, mea mater. SO. Fíat. —

PAM. Tu púeris, Parmeno, óbuiam curre átque eis
onera adiúta.

25 PAR. Quid? nónn sciunt ipsí uiam, domúm qua ueniant?

PAM. Céssas? 360

PAMPHILVS

ADVLESCENS

III 3 Néqueo mearum rerum initium ullum inuenire idoneum,
unde exordiár narrare, quae necopinanti accidunt,
quae partim perspéxi hisce oculis, pártim percepi
aúribus:

quá me propter éxanimatum cítiús eduxí foras.

5 nám modo intro ut mé corripui tímíduš, alio súspicans 365
mórbo me uisúrum adfectam ac sénsi esse uxorem:
eí mihi!

póstquam me aspexére ancillae, aduénisse omnes ílico
símúł exclamant laétae, id quod me dérepente aspéxerant.
séd continuo uóltum earum sénsi inmutari ómnium,

10 quía tam incommode íllis fors optúlerat aduentúm
meum. 370

úna illarum intérea propere praécucurrit núnťians
mé uenisse: ego eíus uidendae cúpidus recta cónsequor.
póstquam intro adueni, éxtemplo eius mórbum cognouí
miser:

nám neque ut celári posset témpus spatium ullúm dabat,
15 néque uoce alia ac rés monebat ípsa poterat cónqueri. 375
póstquam aspexi, ‘oh, fácinus indignum’ ínquam et
corripui ílico

me índe lacrumans, íncredibili re átque atroci pércitus.
máter consequitúr; iam ubi limen éxtra eram, ad
genua áccidit

lácrumans misera; míseritumst. profécto hoc sic est,
út puto:

20 ómnibus nobis út res dant sese, íta magni atque hu-
milés sumus. 380

hánc habere oráťionem mécum a principio ínstitit:

363 partim quae || percepi] QUAEPERCEPI (quae accepi) ||
367. 368 aduenisse ilico omnes simul | laetae exclamant uenit
id quod || 378 ubi limen extra eram] ut limen exirem ||

‘ó mi Pamphile, ábs te quam ob rem haec áberit
causám uides:

nám uitiumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo
ínprobo.

núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celaret
suom.’

25 séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacrumém
miser. 385

‘quaéque Fors Fortúnast’ inquit ‘nóbis quae te hodie
óptulit,

pér eam te optestámur ambae, sí ius, si fas ést, uti
áduorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnís sient.
si úmquam erga te esse ánimo amico sénsisti eam, mi
Pámphile,

30 síne labore hanc grátiam te ut sibi des illa núnc
rogat. 390

céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sít tuam.
párturire eám nec grauidam esse éx te, solus cónsciu’s.
nám aít tecum póst duobus cóncubuisse ménsibus
primum, quam ad te uénit (mensis ágitur hic iam
séptimus):

35 quód te scire ipsa índicat res. núnc, si potis est,
Pámphile, 395

máxume uoló doque operam, ut clam éueniat partús
patrem

átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin
séntiant,

díc amabo túom esse: nemini áio suspectúm fore,
quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm putent.

40 cóntinuo exponétur: hic tibíst nil quicquam in-
cómmodi, 400

ét illi miserae indígne factam iniúriam contéxeris.’
póllicitus sum, et séruare in eo cértumst quod dixí
fidem.

389 animo esse || 390 des pro illa || 393 aiunt || 394 *primum*
quam] tum postquam || 398 dicam abortum esse: scio nemini
aliter suspectum fore || 400 tibi nihil est ||

nám de redducénda, id uero ne útiquam honestum esse
 árbitor,
 néc faciam, etsi amór me grauiter cónsuetudoque eíus
 tenet.

45 lácrumo, quae posthác futurast uíta quom in mentém
 uenit 405

sólitudoque. ó Fortuna, ut núnquam perpetuo és bona!
 séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum
 réddidit,
 quém ego tum consílio missum féci: item hunc operám
 dabo.

adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
 50 in hác re adesse: nam ólim soli huic crédidi, 410
 eá me abstinuísse ín principio, quóm datast:
 uereór, si clamorem eíus hic crebro exaúdiat,
 ne párturire intéllegat. aliquó mihist
 hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO SOSIA

SERVI DVO

PAMPHILIUS

ADVLESCENS

III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómodum euenísse iter? 415

SO. Non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
 tantúm, quam re eapse náuigare incómodumst.

PAR. Itanést? SO. O fortunáte, nescis quíd mali
 5 praetérieris, qui núnquam es ingressús mare.
 nam aliás ut mittam míserias, unam hanc uide: 420
 diés triginta aut plús eo in nauí fui,
 quom intérea semper mórtem expectabám miser:
 ita úsque aduorsa témpestate usí sumus.

10 PAR. Odiósum. SO. Haud clam me est: dénique hercle
 aufúgerim

potiús quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425

PAR. Ólím quidem te caúsae inpellebánt leues,

408 hunc] nunc huic || 417 re ipsa ||

quod nunc minitare facere ut faceres, Sósia.
sed Pámphilum ipsum uideo stare ante ostium:

15 ite intro. ego hunc adibo, siquid me uelit. —
ere, etiam tu hic stas? PAM. Et quidem te expecto.

PAR. Quid est? 430

PAM. In arcem transcurso opus est. PAR. Quoi homini? PAM. Tibi.

PAR. In arcem? quid eo? PAM. Callidemidem hospitem

Mycónium, qui mecum una uectust, conueni.

20 PAR. Perii. uouisse hunc dicam, si saluos domum redisset umquam, ut me ambulando rumperet? 435

PAM. Quid cessas? PAR. Quid uis dicam? an conueniam modo?

PAM. Immo quod constitui hodie conuenturum eum, non posse, ne me frustra illi expectet. uola!

25 PAR. At non noui hominis faciem. PAM. At faciam ut noveris:

magnus, rubicundus, crispus, crassus, caesius, 440
lentiginosa facie. PAR. Di illum perdunt!

quid, si non ueniet? maneamne usque ad uesperum?

PAM. Maneto: curre. PAR. Non queo: ita defessus sum. —

30 PAM. Ille abiit. quid agam infelix? prorsus nescio quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrina, 445
suae gnatae partum: nam me miseret mulieris.
tamen quod potero faciam, ut pietatem colam:

nam me parenti potius quam amoris obsequi

35 oportet. attat ecce Phidippum et patrem
uideo: horum pergunt. quid dicam hisce, incertus sum. 450

430 etiam tu] etiam nunc tu || 437 hodie] me hodie ||
438 illic (ille) || 441 lentiginosa] cadauerosa || 447 quod potero
faciam tamen ||

LACHES PHIDIPPVS

SENES DVO

PAMPHILVS

ADVLESCENS

- III 5 LA. Díxtin dudum illám dixisse, se éxspectare fílium?
 PH. Fáctum. LA. Venisse áiunt: redeat. PA. Caúsae
 quid dicám patri,
 quam ób rem non reddúcam, nescio. LA. Híc quem
 ego audiuí loquí?
 PA. Cértum offirmare ést uiam me quá m decreui
 pérsequi.
- 5 LA. Ípsus est de quo híc agebam técum. PA. Salue,
 mí pater. 455
 LA. Gnáte mi, salué. PH. Bene factum te áduenisse,
 Pámphile,
 áťque adeo, id quod máxumumst, saluom áťque ualidum.
 PA. Créditur.
- LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd
 reliquit Phánia
 cónsobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
 óbsequens
- 10 fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúd multum heredém
 iuuant, 460
 síbi uero hanc relínquont laudem 'uíxit, dum uixít, bene'.
 LA. Túm tu igitur nihil áttulisti huc plús una hac
 senténtia?
- PA. Quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. Immo
 óffuit:
 nám illum uiuom et sáluom uellem. PH. Inpúne optare
 istúc licet:
- 15 ille reuiuiscét iam numquam, et támen utrum malís
 scio. 465
 LA. Héri Philumenam ád se arcessi hic iússit. dic
 iussísse te.

452 causam quam (quam causam) || 453 quem ego hic ||
 461 laudem relinquent ||

PH. Nóli fodere. iússi. LA. Sed eam iám remittet.
PH. Scílicet.

PA. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui
modo.

LA. Át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter
núntiant.

20 PA. Égo me scio cauísse, ne ulla mérito contumélia 470
fieri a uobis pósset: idque sí nunc memorare híc uelim,
quám fideli animo ét benigno in íllam et clementí fui,
uére possum, ní te ex ipsa haec mágis uelim rescíscere:
námque eo pacto máxume apud te méo erit ingenió fides,
25 quóm illa, quae nunc ín me iniquast, aéqua de me
díxerit. 475

néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór deos.
séd quándo sese ésse indignam députat, matrí meae
quae concedat eíusque mores tóleret sua modéstia,
néque alio pactó componi pótis inter eas grátia:

30 ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Philú-
mena. 480

núnc me pietas mátris potius cómodum suadét sequi.

LA. Pámphile, haud inuíto ad auris mi áccidit sermó
tuos,

quóm te omnis res póstputasse praé parente intéllego:
uérum uide ne inpúlsus ira práue insistas, Pámphile.

35 PA. Quid ego íra impulsus núnc in illam iníquos sim? 485
quae númquam quicquam ergá me commeritást, pater,
quod nóllem, et saepe méritam id quod uellém scio:
amóque et laudo et uéhementer desidéro:

nam fuisse erga me míro ingenio expértus sum,

40 illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat 490
cum eó uiro, me quí sit fortunátior,
quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.

PH. Tibi id ín manust ne fíat. LA. Si sanú's satis,

468 audiui omnia (audiui omnia modo) || 478 cui concedat
cuiusque || 479 potest || 482 sermo mihi accessit || 483 post-
putasse omnes res || 485 quid ego ira] quibus iris || 493 sanus
satis sies (sanus sies) ||

iube illám redire. PA. Nón est consiliúm, pater:
 45 matrís seruibo cómmotis. LA. Quo abís? mane, 495
 mane, ínquam: quo abis? — PH. Quae haéc est
 pertinácia!

LA. Dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
 quam ob rém te orabam, fíliam ut remítteres.

PH. Non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:
 50 ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat? 500
 si est út uelit reddúcere uxórém, licet;
 sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.

LA. Ecce aútem tu quoque próterue iracúndus es.

PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile!

55 LA. Decédet iam ira haec, étsi merito irátus est. 505

PH. Quia accéssit uobis paúlulum pecúniae,
 subláti sunt animi. LA. Étiam mecum lítigas?

PH. Delíberet renúntietque hodié mihi,
 uelítne an non: ut álii, si huic non sít, siet. —

60 LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea? 510
 postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,
 quandó nec gnatus nec híc mihi quicquam optémperant,
 quae díco parui péndunt. porto hoc iúrgium
 ad uxórém, quouis haec fíunt consilio ómnia,

65 atque ín eam hoc omne quód mihi aegrest éuomam. 515

MYRRINA
 MATRONA

PHIDIPPVS
 SENEX

IV 1 MY. Périi, quid agam? quó me uortam? quíd uiro
 meo réspedeso
 mísera? nam audiuisse uocem púeri uisust uágientis:
 ita corripuit dérepente táctus sese ad fíliam.
 quód si rescierít peperisse eam, íd qua causa clám me
 habuisse

506 paululum (paulum) uobis accessit || 507 animi sunt ||

5 dícam, non edepól scio. sed óstium concrépuit. credo 520
ípsum exire: núlla sum.

PH. Vxor ubi me ad fíliam ire sénsit, se eduxít foras.
éccam uideo. quíd aïs, Myrrina? heús tibi dico.

MY. Míhine, mi uir?

PH. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hómínem
deputás adeo esse?

10 nám si utrumuis hórur, mulier, úmquam tibi uisús
forem, 525

nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. MY. Quíbus?

PH. At rogitas?

péperit filia: hém, taces? ex quó? MY. Patrem istuc
rógitare aequomst?

périi: ex quo nisi ex íllo censes, quóí datast nuptum,
óbsecro?

PH. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
demiror,

15 quíd sit quam ob rem hunc tánto opere omnis nós
celare uólueris 530

pártum, praesertím quom et recte et suó pepererit
témpace.

ádeon peruicáci esse animo, ut púerum praeoptarés
perire,

éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac scires,
pótiús quam aduorsús libidinem ánimi tui esset cum
íllo nupta!

20 égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
ést penes. 535

MY. Mísera sum. PH. Vtinam scíam ita esse istuc! séd
nunc mi in mentém uenit

de hác re quod locúta es olim, quóm illum generum
cépimus:

nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati

521 exire] exire ad me (ad me exire) || 522 duxit || 523 atque
eccam uideo || 527 istuc patrem rogitare (rogare) est aequum ||
528 censes nisi ex illo || 531 tempore suo pepererit || 534 animi
tui libidinem ||

- 45 PH. Siquidem ille ipse nón uolt et tu sénsti esse in
 eo, Mýrrina, 560
 péccatum: aderam, quóius consilio pár ea fuerat próspici.
 quam ób rem incendor íra, te esse ausam haéc facere
 iniussú meo:
 ínterdico ne éxtulisse extra aédis puerum usquám uelis.
 séd ego stultiór, meis dictis quí parere hanc póstulem.
 50 íbo intro atque edícam seruis né quoquam ecferrí
 sinant. 565

MYRRINA**MATRONA**

- Nullám pol credo múlierem me míseriorem uíuere:
 nam ut híc laturus hóc siet, si rem ípsam ut sit re-
 sciúerit,
 non édepol clam me est, quom hóc quod leuiust tam
 íracundo animó tulit,
 nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.
 55 hoc mi únum ex plurumís miseriis rélicuom fuerát
 malum, 570
 si púerum ut tollam cógit, quóius nos quí sit nescimús
 pater:
 nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci
 nón quitast:
 neque détractum ei tum quícquamst, qui post póssit
 nosci quí siet:
 ipse éripuit ui, in dígito quem habuit, uírgini abiens
 ánulum.
 60 simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat
 diútius 575
 celáre, quom sciét alienum púerum tolli pró suo.

560 sensisti || 562 facere haec || 567 hoc sit si ipsam rem
 ut sit (siet) ||

SOSTRATA
MATRONA

PAMPHILVS
ADVLESCENS

IV 2 SO. Non clám me est, gnate mí, me tibi suspéctam
 esse, uxorém tuam
 proptér meos mores hínc abisse, etsi éa dissimulas
 sédulo:
 uerum íta me di ament ítaque optingant éx te quae
 exoptém mi, uti
 numquám sciens commérui, merito ut cáperet odium
 illám mei. 580
 5 teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí fidem:
 nam mi íntus tuos patér narrauit módo, quo pacto
 me hábueris
 praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst contra
 grátiam
 reférre, ut apud me praémium esse pósitum pietatí scias.
 mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómodum famae
 árbitor: 585
 10 ego rús me abituram hinc ésse cum tuo céрто decreuí
 patre,
 ne méa praesentia óbstet neu causa úlla restet rélicua,
 quin túa Philumena ád te redeat. PA. Quaéso quid
 istuc cónsilist?
 stultítia illius uícta ex urbe tú rus habitatúm migres?
 haud fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male
 dictúm uelit, 590
 15 mea pértinacia ésse dicat fáctum, hau tua modéstia.
 tum tuás amicas te ét cognatas désere et festós dies
 mea caúsa nolo. SO. Níl iam istae res míhi uoluptatís
 ferunt.
 dum aetátis tempus túlit, perfuncta sátis sum; satias
 iám tenet

577 tibi me esse suspectam || 579. 580 exoptem mihi | ut
 numquam || 586 abituram hinc cum tuo me esse || 589 illius
 stultitia ||

- studiórum istorum. haec mihi nunc curast máxuma,
ut nequoí mea 595
- 20 longínquitas aetátis obstat, mórtē ut exoptét meam.
hic uídeo me esse inuísam inmerito: témpust me con-
cédere.
- sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam
ómnibus:
- et me hác suspitióne exsoluam et illis morem géssero.
sine me óbsecro hoc ecfúgere, uolgu quód male audit
múlierum. 600
- 25 PA. Quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una
hác foret,
hanc mátrem habens talem, íllam autem uxorem!
SO. Óbsecro, mi Pámphile,
non túte incommodám rem, ut quaequest, ín animum
inducés pati?
- si cétera ita sunt út uis itaque ut ésse ego illa
exístumo,
mi gnáte, da mi hanc uéniam, redduc íllam. PA. Vae
miseró mihi! 605
- 30 SO. Et míquidem: nam haec res nón minus me mále
habet quam te, gnáte mi.

LACHES
SENEX

SOSTRATA
MATRONA

PAMPHILVS
ADVLESCENS

LA. Quém cum istoc sermónem habueris, prócul hinc IV 3
astans ácepi, uxor.
ístuc saperest, qui úbiquomque opus sit ánimum
possit fléctere,
quód faciundum sít post fortasse, ídem hoc nunc fecerít
sic *ultró*.

596 mortem ut] mortemue || 604 ego illam || 605 da ueniam
hanc mihi || 607 astans] stans || 608 est sapere || 609 fecerit sic]
si feceris ||

- SO. Fórs fuat pol. LA. Ábi rus ergo hinc: íbi ego
te et tu mé feres. 610
- 5 SO. Speró mecastor. LA. Í ergo intro et compóne
quae tecúm simul
- Ferántur. dixi. SO. Ita út iubes faciám. — PA. Pater!
- LA. Quíd uis, Pamphile? PA. Hínc abire mátrem?
minume. LA. Quíd ita *tu* istuc?
- PA. Quía de uxore incértus sum etiam quíd sim
facturús. LA. Quid est?
- quíd uis facere nísi reducere? PA. Équidem cupio
et uíx contineor: 615
- 10 séd non minuam meúm consilium: ex úsu quod est,
id pérsequar:
- non crédo ea gratiá concordés mágis, si reducám, fore.
- LA. Néscias: uerúm tua re fert níhil, utrum illae
fécerint,
- quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adu-
lescéntulis.
- é medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620
- 15 sumus, Pámphile: 'senex átque anus'.
sed uídeo Phidippum égređi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS LACHES
SENES DVO

PAMPHILVS
ADVLESCENS

- IV 4 PH. Tibí quoque edepol sum íratus, Philúmena,
grauitér quidem: nam hercle ábs te est factum túrpiter.
etsí tibi causa est de hác re: mater te ímpulit. 625
- huic uéro nulla est. LA. Óportune té mihi,
- 5 Phidíppe, in ipso témpore ostendís. PH. Quid est?
- PA. Quid réspedeso his? aut quo pacto hoc óperiam?

617 credo ea gratia concordés magis si non || 620 fabulae ||
628 aperiam ||

LA. Dic fíliae rus cóncessuram hinc Sóstratam:
ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH. Ah: 630
nullám de his rebus cólpam commeruít tua:

10 a Mýrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:

PA. Mutátio fit. PH. éa nos perturbát, Laches.

PA. Dum né redducam, túrbent porro quám uelint.

PH. Ego, Pámphile, esse intérr nos, si fierí potest, 635
adfínitatem hanc sáne perpetuám uolo;

15 sin ést ut aliter *de hác* tua sit senténtia,
accípias puerum. PA. Sénsit peperisse: óccidi.

LA. Puerúm? quem puerum? PH. Nátus est nobís
nepos:

nam abdúcta a uobis praégnas fuerat fília, 640
neque fuísse praegnatem úmquam ante hunc sciuí diem.

20 LA. Bene, íta me di ament, núntias, et gaúdeo
natum íllum et tibi illam sáluam. sed quid múlteris
uxórem habes aut quíbus moratam móribus!

nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis, 645
quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.

25 PH. Non tibi illud factum mínus placet quam míhi,
Laches.

PA. Etiám si dudum fúerat ambiguum hóc mihi,
nunc nóñ est, quom eam séquitur alienús puer.

LA. Nullást tibi, Pamphile, híc iam consultátio: 650

PA. Perii. LA. húncc uidere saépe optabamús diem,

30 quom ex te ésset aliquis, quí te appellarét patrem:
euénit: habeo grátiam dis. PA. Núllus sum.

LA. reddúc uxorem ac nóli aduorsarí mihi.

PA. Patér, si illa ex me líberos uellét sibi 655

aut sése mecum núptam, satis certó scio,

35 non clám me haberet quód celasse intélligo.

nunc quom éius alienum ánimum esse a me séntiam

neque cónuenturum intérr nos posthac árbitrer,

quam ob rém redducam? LA. Máter quod suasít sua,

649 consequitur || 650 nulla || consultatiost || 658 esse animum
a me (a me esse animum) ||

- adulēscens mulier fēcit: mirandúmne id est? 661
- 40 censén te posse réperire ullam mŭliērem,
 quae cáreat culpa? an quí non delincúnt uiri?
 PH. Vosmēt uidete iám, Laches et tu Pámphile,
 remíssan opus sit uóbis, reductán domum: 665
- 45 neutra ín re uobis dífficultas á me erit.
 44 uxór quid faciat, ín manu non ést mea.
 sed quíd faciemus púero? LA. Ridiculé rogas:
 quidquíd futurumst, huíc suom reddas scíllicet,
 ut alámus nostrum. PA. Quem ípse neclexít pater, 670
 ego aláma? LA. Quid dixti? eho an nón alemus,
 Pámphile?
- 50 prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast!
 enim uéro prorsus iám tacere nón queo.
 nam cógis ea quae nólo ut praesente hóc loquar.
 ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me? 675
 aut quíd sit id quod sóllicitere ad húnca modum?
- 55 primum hánca ubi dixti cáusam, te proptér tuam
 matrém non posse habére hanc uxórém domi:
 pollicítast ea se cóncessuram ex aédibus.
 nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám
 uidēs, 680
- puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.
 60 errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.
 aliquándo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,
 quam lóngum spatium amándi amicam tíbi dedi!
 sumptús quos fecisti ín eam quam aequo animó tuli!
 egi átque oraui técum uxorem ut dúceres, 686
- 65 tempús dixi esse: inpúlsu duxistí meo.
 nunc ánimum rursus ad méretricem adiunxtí tuom:
 nam ín eándem uitam té reuolutum dénuo 691
- 70 uideo ésse. PA. Mene? LA. Te ípsum, et facis iniúriam:

quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat	688
cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam	690

confingis falsas causas ad discordiam,
 ut cum illa uiuas, tēstem hanc quom abs te amoueris.
 sensitque adeo uxor: nam ei causa alia quae fuit, 695
 quam ob rem abs te abiret? PH. Plāne hic diuināt:
 nam id est.

75 PA. Dabo iūs iurandum nīhil esse istorsum mihi.
 LA. Ah,

redduc uxorem, aut quam ob rem non opus sit cedo.

PA. Non est nunc tempus. LA Puerum accipias: nam
 is quidem

in culpa non est: post de matre uidero. 700

PA. Omnimodis *ego* miser sum nec quid agam scio:

80 tot nunc me rebus miserum concludit pater.

abibo hinc, praesens quando promoueo parum.

nam puerum iniussu credo non tollent meo,
 praesertim in ea re quom sit mi adiutrix socrus. — 705

LA. Fugis? hem, nec quioquam certi respondes mihi?

85 num tibi uidetur esse apud sese? sine:

puerum, Phidippe, mihi cedo: ego alam. PH. Maxime.
 non mirum fecit uxor, si hoc aegre tulit:

amarae mulieres sunt, non facile haec ferunt. 710

propterea haec irast: nam ipsa narrauit mihi.

90 id ego hoc praesente tibi nolueram dicere,
 neque illi credebam primo; nunc uerum palamst.

nam omnino abhorre animum huic uideo a nuptiis.

LA. Quid ergo agam, Phidippe? quid das consili? 715

PH. Quid agas? meretricem hanc primum adeundam
 censeo.

95 oremus, accusemus, grauius denique
 minitemur, si cum illo habuerit rem postea.

LA. Faciam ut mones. eho curre, puer, ad Bacchidem
 hanc

uicinam nostram: huc euoca uerbis meis. 720

at te oro porro in hac re adiutor sis mihi. PH. Ah,

100 iam dudum dixi idemque nunc dico, Laches:

nam quí post factam iniúriam se expúrget, parum mi
prósit.

séd quid istuc est? LA. Meúm receptas fílium ad te
Pámphilum.

22 BA. Quís id aít? LA. Socrús. BA. Men? LA. Te ipsam:
et fíliam abduxít suam, 748

23 púerumque ob eam rém clam uoluit, nátus qui est,
exstíngueré. BA. Ah . . 749

18 LA. Síne dicam: *hic* hanc priús quam duxit, uóstrum
amorem pértuli. 744

máne: nondum etiam díxi id quod *te* uólui. *hic* nunc
uxórem habet:

20 quaére alium tibi fírmíorem amícum, dum tibi témpus est:
nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol ista
aetás *tibi*. 747

24 BA. Sí scirem aliud, quí firmare méam apud uos possém
fidem, 750

25 sánctius quam iús iurandum, id póllicerer tíbi, Laches,
ségregatum habuísse, uxorem ut dúxit, a me Pámphilum.

LA. Lépida es. sed scin, quíd uolo potíus sódes facias?
BA. Quíd? cedo.

LA. Eás ad mulierés huc intro atque ístuc ius iurándum
item

pólliceare illís. exple animum eis téque hoc crimine
éxpedi. 755

30 BA. Fáciam. quod pol, si ésset alia ex hóc quaestu,
haud facerét, scio,

út de tali caúsa nuptae múlieri se osténderet.

séd nolo esse fálssa fama gnátum suspectúm tuom,
néc leuiorem uóbis, quibus est mínime aequom, eum
uidérier

ínmerito: nam méritus de me est, quód queam illi ut
cómmodem. 760

744 hanc] uxorem hanc || 746 tempus consulendi est ||
747 neque pol tu eadem ista aetas (istac aetate) || 750 aliud
si scirem || 752 me segregatum || 753 quid uis cedo || 754 idem ||

35 LA. Fácilem beniuolúmque lingua túa iam tibi me
réddidit:
nám non sunt solae árbitratae haec: égo quoque etiam
crédidi.
núnc quam ego te esse praéter nostram opínionem
cómperi,
fác eadem ut sis pórro: nostra utére amicitia, út uoles.
áliter si faciés .. me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdias. 765
40 uérum hoc te moneo únum, amicus quális sim aut
quid póssiem
pótius quam inimicús, periculum fácias.

PHIDIPPVS LACHES
SENES DVO

BACCHIS
MERETRIX

V 2

PH. Nil apud mé tibi
defíeri patiar, quín benigne opus quód sit praebeátur.
sed tú quom eris satura atque ébria, puer út satur
sit fácito.

LA. Nostér socer, uideó, uenit: pueró nutricem addúcit.
5 Phidíppe, Bacchis déierat persáncte. PH. Haecine
east? LA. Haéc est. 771

PH. Nec pól istae metuont deós, neque eas respícere
deos opínor.

BA. Ancíllas dedo: quólubet cruciátu per me exquíre.
haec rés hic agitur: Pámphilo me óportet facere ut
rédeat

uxór: quod si perfécero, non paénitet me fámae, 775
10 solám fecisse id quód aliae meretríces facere fúgitant.

765 reprimam me || 766 qualis sim amicus || 768 quod opus
sit benigne || 769 cum tu satura atque ebria eris || 772 eas]
has || 774. 775 me facere ut redeat uxor | oportet quod si
perficio ||

LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálsó nobís in re eapse inuénimus: porro hánc nunc experiámur.

nam sí compererit crímini tua fálsó credidísse,
missam íram faciet: sin meust ob eám rem iratus
gnátus, 780

15 quod péperit uxor clam, íd leuest: cito áb eo haec ira
abscédet.

profécto in hac re níl malist, quod sít discidio dígnum.

PH. Velím quidem hercle. LA. Exquíre: adest: quod
sátis sit, faciet ípsa.

PH. Quid mi ístaec narras léuia? non tute ípse dudum
audísti,

de hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo ex-
plete ánimum. — 785

20 LA. Quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollicíta
tute ut sérues.

BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple
ánimum eis, coge ut crédant.

BA. Eo, étsi scio pol eís fore meum cónspectum in-
uisum hódie:

nam núpta meretrici hóstis est, a uíro ubi segre-
gátast. 789

25 LA. At eásdem amicas fóre tibi promítto, ubi rem
cognórint: 791

nam illás errore et té simul suspítione exsólues.

BA. Períí, pudet Philúmenae. me séquimini huc intro
ámbae. —

LA. Quid est míhi quod malim quám quod huic in-
téllego eueníre,

LA. At haec amícae erunt, ubi quam ob rem adueneris
resciscent. 790

778 ipsa || 779 tua se uxor falso (tua se uxor se) || 780 meust
autem (autem est) || 784 leuia] quia (an quia) || 787 i exple] i atque
exple (itaque exple) || 791 rem ubi cognouerint || 794 quod mihi ||

ut grátiam ineat síne suo dispéndio et mihi prósit? 795
 30 nam si ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se se-
 gregárit,
 feret grátiam eius unáque nos sibi ópera amicos iúnget.

PARMENO

SERVOS

BACCHIS

MERETRIX

- V 3 PA. Édepol ne meam érus esse operam députat paruí
 preti,
 qui ób rem nullam mísit, frustra ubi tótum desedí
 diem, 800
 Mýconium hospitém dum exspecto in árce Callidémidem.
 itaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque uénerat,
 5 áccedebam: ‘aduléscens, dicdum *míhi* quaeso, es tu
 Mýconius?’
 “nón sum.” ‘at Callidémidés?’ “non.” ‘hóspitem
 ecquem Pámphilum
 híc habes?’ omnés negabant: néque eum quemquam
 esse árbitror. 805
 dénique hercle iám pudebat: ábii. sed quid Bácschidem
 áb nostro adfine éxeuntem uídeo? quid huic hic
 ést reí?
 10 BA. Pármeno, opportúne te offers: própere curre ad
 Pámphilum.
 PA. Quid eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád
 te? BA. Immo ad Philúmenam.
 PA. Quid reí est? BA. Tua quód nil re fert, pér-
 contari désinas. 810
 PA. Níl dicam aliud? BA. Étiam: cognosse ánulum
 illum Mýrrinam

scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et gloriam esse 797

798 referet gratiam ei unaque || 811 aliud dicam ||

gnátae suae fuísse, quem ipsus ólim dederat míhi.

PA. Scio.

15 tántumne est? BA. Tantum: áderit continuo, hóc ubi
ex te audíerit.

séd cessas? PA. Minume équidem: nam hodie míhi
potestas haú datast:

íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriui
diem. 815

BACCHIS

MERETRIX

Quantam óptuli aduentú meo laetítiam Pamphilo hódie!
quot cómmodas res áttuli! quot aútem ademi cúras!
20 gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsíusque opera
périit;

uxórem, quam numquámst ratus posthác se habiturum,
réddo;

qua ré suspectus suó patri fuit ét Phidippo, exsólui: 820
hic ádeo his rebus ánululus fuit ínitium inueniúndis.

nam mémini abhinc mensís decem fere ád me nocte
príma

25 confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plénum,
cum hoc ánulo: extimui ílico: ‘mi Pámphile,’ inquam
‘amábo,

quid éxanimatus óbsecro es? unde ánulum istum
nánctu’s? 825

dic mi.’ ílle alias res ágere se simuláre. postquam
uideo

nesció quid suspectárier, magis coépi instare ut dícat.
30 homo sé fatetur ui ín uia nesció quam compressísse
dicítque sese illi ánulum, dum lúctat, detraxísse.

812 mihi dederat || 818 qui paene || 820 et Phidippo fuit ||
825 unde] aut (aut unde) || 827 suspicariet ||

eum haec cognouit Mýrrina modo in digito me
habente. 830

rogat unde sit; narro omnia haec: indést cognitio fácta,
Philúmenam compréssam esse ab eo et filium inde
hunc nátum.

35 haec tót propter me gaúdia illi cóntigisse laétor,
etsi hóc meretrices áliae nolunt: néque enim est in
rem nóstram,

ut quísqum amator núptiis laetétur. uerum ecástor 835
numquam ánimum quaesti grátia ad malás adducam
pártis.

ego illó dum licitumst úsa sum benígno et lepidó et cómi.
40 incómmodé mihi núptiis euénit, factum fáteor;
at pól me fecisse árbitror, ne id mérito mi eueníret.
multa éx quo fuerint cómmoda, eius incómmoda
aequomst férre. 840

PAMPFILVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

BACCHIS
MERETRIX

V 4 PAM. Víde, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec
certa et clára attuleris,

né me in breue conlícias tempus gaúdio hoc falsó frui.

PAR. Vísumst. PAM. Certen? PAR. Cérte. PAM. Deus
sum, si hóc itast. PAR. Verúm reperies.

PAM. Mánedum sodes: tímeo ne aliud crédam atque
aliud núnties.

5 PAR. Maneó. PAM. Sic te dixísse opinor, ínuenisse
Mýrrinam 845

Bácchidem anulúm suom habere. PAR. Fáctum. PAM.
Eum quem olim eí dedi.

éaque hoc te mihi núntiare iússit: itane est fáctum?
PAR. Ita inquam.

830 in digito modo me habentem || 837 dum illo || 842 conicias ||

PAM. Quis me est fortunátior uenustátisque adeo plénior!

ého tu, pro hoc te núntio qui dónem? qui? qui? néscio.

10 PAR. At égo scio. PAM. Qui? PAR. Níhilo enim: 850

nám neque in nuntió neque in me ipso tíbi boni quid sít scio.

PAM. Égon qui ab orco mórtuom me réducem in lucem féceris

sinám sine munere á me abire? ah nímium me ingrátum putas.

sed BÁCchidem eccam uídeo stare ante óstium:

15 me expéctat credo: adíbo. BA. Salue, Pámphile. 855

PAM. Ó BÁCchis, o mea BÁCchis, seruatríx mea!

BA. Bene fáctum et uolup est. PAM. Fáctis ut credám facis:

antíquamque adeo tuám uenustatem óptines,
ut uóluptati obitus sérmo adfatus túos, quoquamque aduéneris,

20 sempér sit. BA. At tu ecástor morem antíquam atque ingenium óptines, 860

ut ómnium *hominum* homó te uiuat núsquam quisquam blándior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pámphile, uxorém tuam:

nam núnquam ante hunc diém meis oculis eám, quod nossem, uíderam:

Perlíberalis uísast. PAM. Dic uerum. BA. Íta me di ament, Pámphile!

25 PAM. Dic mi, hárum rerum núnquid dixti meó patri? BA. Nil. PAM. Néque opus est

adeó muttito. nón placet fieri, hóc item ut in co-moédiis, 866

849 eho tu] egone || 850 qui] quid || 859 adfatus] aduentus ||
861 omnium *hominum*] unus omnium || nusquam] numquam ||
866 placet non || itidem ||

omnia ómnes ubi rescíscunt. hic quos fúerat par
rescíscere
sciúnt; quos autem nón scire aequomst, néque resciscent
néque scient.

BA. Ímmo etiam qui hoc óccultari fácilius credás dabo.
30 Mýrrina ita Phidíppe dixit, iúri iurandó meo 870
sé fidem habuisse ét propterea té sibi purgatum.

PAM. Óptumest:

spéroque hanc rem esse éuenturam nóbis ex senténtia.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

PAR. Ére, licetne scíre ex te, hodie quíd sit quod fecí
boni?

aút quid istuc est quód uos agitis? PAM. Nón licet.

PAR. Tamen súspicor.

35 égo hunc 'ab orco mórtuom'? quo pácto? PAM. Nescis,
Pármeno, 875
quántum hodie profúeris mihi et ex quánta aerumna
extráxeris.

PAR. Ímmo scio, neque hóc inprudens féci. PAM. Ego
istuc sátis scio. PAR. Ah,

témere quicquam Pármeno praetéreat quod facto úsus sit?

PAM. Séquere me intro, Pármeno. PAR. Sequor:
équidem plus hodié boni
40 féci inprudens quám sciens ante hunc diem umquam.
CANTOR. Plaúdite. 880

868 non autem || 870 iure iurando || 877 immo uero scio ||
ah] an ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
 - 198 ad 215 iambici octonarii
 - 216 iambicus senarius
 - 217 ad 242 trochaici septenarii
 - 243 ad 273 iambici septenarii
 - 274 ad 280 trochaici septenarii
 - { 281 = 284 trochaici octonarii
 - { 282 et 283 = 285 et 288 trochaici septenarii
 - { 289 ad 291 trochaici octonarii
 - { 292 trochaicus septenarius
 - 293 ad 324 iambici octonarii
 - 325 et 326 iambici septenarii
 - 327 ad 335 iambici senarii
 - 336 ad 360 iambici septenarii
 - 361 ad 408 trochaici septenarii
 - 409 ad 450 iambici senarii
 - 451 ad 484 trochaici septenarii
 - 485 ad 515 iambici senarii
 - { 516 et 517 = 523 et 524 trochaici octonarii
 - { 518 = 525 trochaici septenarii
 - { 519 et 520 = 526 et 527 trochaici octonarii
 - { 521 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 522 = 528 trochaici septenarii
 - { 529 trochaicus octonarius
 - { 530 et 531 trochaici septenarii
 - { 532 ad 534 trochaici octonarii
 - { 535 ad 543 trochaici septenarii
 - { 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
- 566 ad 606 iambici octonarii
 - { 607 et 609 = 613 et 615 trochaici octonarii
 - { 608 et 610 = 614 et 616 trochaici septenarii
 - { 611 = 617 iambici octonarii
 - 612 iambicus senarius
 - { 618 ad 620 trochaici septenarii
 - { 621 iambicus quaternarius
 - 622 iambicus septenarius
 - 623 ad 726 iambici senarii
 - 727 ad 730 iambici octonarii
 - 731 iambicus quaternarius catalecticus
 - 732 ad 742 iambici septenarii
 - 743 ad 767 trochaici septenarii
 - 768 ad 798 iambici septenarii
 - 799 ad 815 trochaici septenarii
 - 816 ad 840 iambici septenarii
 - { 841 = 843 trochaici octonarii
 - { 842 = 844 trochaici septenarii
 - 845 iambicus octonarius
 - 846 trochaicus septenarius
 - { 847 trochaicus octonarius
 - { 848 et 849 trochaici septenarii
 - { 850 iambicus quaternarius
 - { 851 et 852 trochaici septenarii
 - { 853 iambicus octonarius
 - 854 ad 858 iambici senarii
 - 859 ad 868 iambici octonarii
 - 869 ad 880 trochaici septenarii.
-

P · TERENTI · AFRI
A D E L P H O E

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
QVOS · LVCIO · AEMELIO · PAVLO · FECERE
Q · FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
EGERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIB · SARRANIS · TOTA
FACTA · SEXTA
M · CORNELIO · CETHEGO · L · ANICIO · GALLO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
 dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
 sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
 lepóre captum súb duro ac tristí patre
 fratér celabat Aeschinus; famám reï, 5
amórem in sese transférēbat; dénique
 fidícinam lenoni éripit. uitiáuērat
 idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
 fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
 Deméa iurgare, gráuitē ferre; móx tamen, 10
 ut uéritas patefácta est, ducit Aéschinus
 uitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

PERSONAE

MICIO SENEX
 DEMEA SENEX
 SANNIO LENO
 AESCHINVS ADVLESCENS
 BACCHIS MERETRIX
 PARMENO SERVOS
 SYRVS SERVOS
 CTESIPHO ADVLESCENS
 SOSTRATA MATRONA
 CANTHARA ANVS
 GETA SERVOS
 HEGIO SENEX
 PAMPHILA VIRGO
 DROMO PVER.

PROLOGVS

Postquám poëta sénsit scripturám suam
ab iníquis obseruári et aduorsários
rapere ín peiorem pártē quam acturí sumus,
* * * * *
indício de se ipse érit, uos eritis iúdiceſ,
laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
Synápothnescontes Díphili comoédiast:
eam Cómmorientes Plaútus fecit fábulám.
in Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
meretrícem in prima fábulā: eum Plautús locum
reliquéit integrum. eúm *nunc* hic sumpsít sibi 10
in Adélphos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
eam nós acturi súmus nouam: pernóſcite
furtúmne factum exístumetis án locum
reprehénsū, qui praetéritus neclegéntiast.
nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis 15
hunc ádiutare adsídueque una scríbere:
quod illí maledictum uéhemens esse exístumant,
eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,
qui uóbis uniuórsis et populó placent,
quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
suo quísque tempore úsust sine supérbia.
dehinc ne éxſpectetis árgumentum fábulae:
senés qui primi uénient, ei partem áperient,
in agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
* * * * *
poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

10 eum hic locum || 23 ii (hi) ||

MICIO

SENEX

- I 1 Storáx! non rediit hác nocte a cena Aéschínus
neque séruolorum quísqum, qui aduorsum íerant. —
profécto hoc uere dícut: si absis úspíam
atque íbi si cesses, éuenire ea sátius est,
5 quae in te úxor dicit ét quae in animo cógitat 30
iráta, quam illa quae parentes própítii.
uxór, si cesses, aút te amare cógitat
aut hélluari aut pótare atque animo óbsequi
et tíbi bene esse, sóli sibi quom sít male.
10 ego quía non rediit fílius quae cógito! 35
quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
aut úspíam cecíderit ac praefrégerit
aliquíd. uah, quemquamne hómínem in animum in-
stítuere
paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
15 atque éx me hic natus nó n est, sed fratre éx meo. 40
dissímili is studiost iam índé ab adulescéntia.
ego hanc clementem uítam urbanam atque ótium
secútus sum et, quod fórtunatum istí putant,
uxórem numquam habui. ille contra haec ómnia:
20 ruri ágere uitam, sémper parce ac dúriter 45
se habére, uxorem dúxit, nati fílii
duo: índé ego hunc maiórem adoptauí mihi:
edúxi a paruolo, hábui, amauí pró meo;
in eo me oblecto: sólum id est carúm mihi.

29 atque] aut || 33 helluari] tete amari || 34 cum sibi ||
36 et quibus || 37 ac] aut || 38 instituere aut || 40. 41 SED EX
FRATRE MEQ | IS DISSIMILI (sed ex fratre is adeo | dissimili) ||

- 25 ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50
do, praétermitto, nón necesse habeo ómnia
pro meó iure agere: póstreño, alii clánculum
patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
ea né me celet cónsuefeci fílium.
- 30 nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem, 55
hau dúbie tanto mágis audebit céteros.
pudóre et liberálitate líberos
retinére satius ésse credo quám metu.
haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
- 35 uenit ád me saepe clámans 'quid agis, Mício? 60
quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris,
uestítu nimio indúlges? nimium inéptus es.'
nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum,
- 40 et érrat longe meá quidem senténtia, 65
quí impérium credat gráuius esse aut stábilius,
uí quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
mea síc est ratio et síc animum inducó meum:
maló coactus quí suom officiúm facit,
- 45 dum id réscitum iri crédit, tantispér cauet: 70
sí spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
hoc pátriumst, potius cónsuefacere fílium
- 50 sua spónte recte fácere quam alienó metu: 75
hoc páter ac dominus ínterest. hoc quí nequit,
fateátur nescire ímperare líberis.
sed éstne hic ipesus, dé quo agebam? et certe is est.
nesció quid tristem uídeo: credo iam, út solet,
- 55 iurgábit. saluom te áduenire, Démea, 80
gaudémus.

56 hau dubie] aut audebit || 60 clamitans ||

DEMEA MICIO

SENES DVO

- I 2 DE. Ehem opportúne: te ipsum quaérito.
 MI. Quid trístis es? DE. Rogás me, ubi nobis
 Aéschinus
 sic ést, quid tristis égo sim? MI. Dixin hóc fore?
 quid is fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque
 pudet
 5 quicquám nec metuit quémquam neque legém putat 85
 tenére se ullam. nám illa quae antehac fácta sunt
 omítto: modo quid díssignauit! MI. Quídnam id est?
 DE. Forés ecfregit átque in aedis ínruit
 aliénas: ipsum dóminum atque omnem fámiliam
 10 mulcáuit usque ad mórtem: eripuit múlIERem 90
 quam amábat. clamant ómnes indigníssume
 factum ésse. hoc adueniénti quot mihi, Mício,
 dixére! in orest ómni populo. dénique,
 si cónferendum exéplumst, non fratrém reí
 15 uidet óperam dare, ruri ésse parcum ac sóbrium? 95
 nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
 dicó, tibi dico: tú illum corrumpí sinis.
 MI. Homine ínperito núnquam quicquam iniústíust,
 qui nísi quod ipse fécit níl rectúm putat.
 20 DE. Quorsum ístuc? MI. Quia tu, Démea, haec male
 iúdicas. 100
 non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
 scortári, neque potáre: non est: néque fores
 ecfringere. haec si néque ego neque tu fécimur,
 non súnť egestas fácere nos. tu núnc tibi
 25 id laúdi ducis, quód tunc fecisti ínopia. 105
 iniúriumst: nam si ésset unde id fíeret,
 facerémus. et tu illúm tuom, si essés homo,
 sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,

83 sic est] siet || 94. 95 fratrem uidet | rei dare operam ||

- potiús quam, ubi te expectátum eiecissét foras,
 30 aliéniore aetáte post facerét tamen. 110
 DE. Pro Iúppiter! tu, homo, ádigis me ad insániam.
 non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI. Ah,
 auscúta, ne me optúndas de hac re saépius.
 tuom fílium dedísti adoptandúm mihi:
 35 is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115
 mihi péccat: ego illi máxumam partém fero.
 scortátur, potat, ólet unguenta? dé meo; 117
 40 forés ecfregit? réstituentur; díscidit 120
 uestém? resarciétur. est dis grátia,
 et est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
 postrémo aut desine aút cedo quemuis árbitrum:
 te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi!
 45 pater ésse disce ab illis qui ueré sciunt. 125
 MI. Natúra tu illi páter es, consiliís ego.
 DE. Tun cónsiliis? quicquam . . MI. Áh, si pergis,
 ábiero.
 DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re
 aúdiam?
 DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
 50 curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130
 ego item álterum. nam cúrare ambos própemodum
 repóscere illum est quém dedisti. DE. Ah, Mício!
 MI. Mihi sic uidetur. DE. Quid istic? tibi si istúc
 placet,
 profúndat perdat péreat! nihil ad me áttinet. 134
 55 iam sí uerbum unum pósthac . . MI. Rursum, Démea,
 iráscere? DE. An non crédis? repeton quém dedi?
 aegrést; alienus nón sum; si obsto . . em désino.
 unúm uis curem? cúro. et est dis grátia,
 quom ita út uolo esse est; túos iste ipse séntiet

amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum; 118
 ubi non erit, fortasse excludetur foras. 119

131 ambos curare || 133 si tibi || 139 iste tuus ||

- 60 postérius . . nolo in illum grauius dicere. — 140
 MI. Nec níl neque omnia hæc sunt quae dicít; tamen
 non níl molesta hæc súnť mihi; sed osténdere
 me aegré pati illi nólui. nam itást homo:
 quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo,
 65 tamen uíx humane pátitur; uerum si aúgeam 145
 aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
 insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
 non nállam in hac re nóbis facit iniúriam.
 quam hic nón amauit méretricem? aut quói nón dedit
 70 aliquid? postremo núper (credo iam ómnium 150
 taedébat) dixit uélle uxorem dúcere.
 sperábam iam deféruisse adulescéntiam:
 gaudébam. ecce autem de íntegro! nisi quídquid est
 uolo scíre atque hominem cónuenire, si ápod forumst.

SANNIO
LENO

BACCHIS
MERETRIX

AESCHINVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

- II 1 SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocéti
 auxilium: 155
 súbuenite inopi. AE. Ótiose núnciam ilico híc consiste.
 quíd respectas? níl periclist: núnquam, dum ego adero,
 híc te tanget.
 SA. Égo istam inuitis ómnibus. AE. Quamquámst sce-
 lestus, nón committet
 5 hódie umquam iterum ut uápulet.
 SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum
 morum, 160
 léno ego sum. AE. Scio. SA. Át ita, ut usquam fuit
 fide quisquam óptuma.
 tú quod te postérius purges, hanc iniuriám mihi nolle

fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum
ius pérsequar:

10 néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male féceris.
nóui ego uostra haec 'nóllem factum: iús iurandum
iniúria hac 165
té esse indignum dábitur', quom ego indígnis sim acceptús
modis.

AE. Ábi prae strenue ác fores aperi. SA. Céterum
hoc nihilí facis?

AE. Í intro nunciám tu. SA. Enim non sinam. AE. Ác-
cede illuc, Pármeno:

15 nímium istoc abísti: hic propter hunc adsiste: em
sic uolo.

caue núnciam oculos á meis quoquam óculis demoueás
tuos, 170

ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in mala
haéreat.

SA. Istúc uolo ego *me* ipsum éxperiri. AE. Em sérua:
omite múlierem!

SA. O indígnum facinus! AE. Nísi caues, geminábit.
SA. Ei miseró mihi!

20 AE. Non ínnueram; uerum ín istam partem pótius
peccató tamen.

i núnciam. — SA. Quid hóc rei est? regnumne, Aéschine,
hic tu pössides? 175

AE. Si pössiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.

SA. Quid tíbi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin
quí sim? AE. Non desidéro.

SA. Tetigín tui quicquam? AE. Si áttigisses, férres
infortúnium.

25 SA. Qui tíbi meam magis lícet habere, pró qua ego
argentúm dedi?

165. 166 ius iurandum dabitur | te esse indignum iniuria
hac indignis cum egomet sim || 170 oculis quoquam || 173 o fa-
cinus indignum. AE. geminabit nisi caues. SA. ei misero mihi
(o miserum facinus. AE. geminabit nisi caues. SA. ei miseriam) ||
179 magis licet meam ||

- responde. AE. Ante aedes nón fecisse erit mélius hic
conuítium: 180
- nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere
átque ibi
- usque ád necem operiére loris. SA. Lóris liber?
AE. Síc erit.
- SA. O hóminem inpurum! hicín libertatem áiunt esse
aequam ómnibus?
- 30 AE. Si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si uis
núnciam.
- SA. Egon autótem debacchátus sum an tu? AE. Mítte
ista atque ad rém redi. 185
- SA. Quam rém? quo redeam? AE. Iámne me uis
dícere id quod ad te áttinet?
- SA. Cupio, aéquí modo aliquíd. AE. Vah, leno iníqua
me non uólt loqui!
- SA. Lenó sum, perniciés communis, fáteor, adu-
lescéntium,
- 35 periúrus, pestis: támen tibi a me núlla ortast iniúria.
- AE. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quaeso
rédi, quo coepisti, Aéschine. 190
- AE. Minís uiginti tu íllam emisti (quae res tibi uortát
male):
- argénti tantum dábitur. SA. Quid? si ego tibi illam
nolo uéndere,
- cogés me? AE. Minume. SA. Námque id metui.
AE. Néque uendundam cénseo,
- 40 quae líberast: nam ego líberali illam ádsero causá manu.
nunc uíde, utrum uis? argéntum accipere an causám
meditarí tuam? 195
- delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. — SA. Pró supreme
Iúppiter,
- mínime miror qui ínsanire occípiunt ex iniúria.
dómi me arripuit, uérberauit: me ínuito abduxít meam.

185 egon debacchatus sum autem an tu in me || 188 fateor
perniciēs communis || 198 eripuit ||

46 ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi
trádier. 200
uérum enim quando béne promeruit, fíat: suom ius
póstulat.
áge iam cupio, sí modo argentum réddat. sed ego
hoc háriolor:
úbi me dixeró dare tanti, téstis faciet ílico,
50 uéndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás redi.'
íd quoque, si modo réddat, possum férre, quamquam
iniúriumst. 205
uérum cogito íd quod res est: quándo eum quaestum
occéperis,
áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.
séd nemo dabít: frustra ego mecum hánc rationem
députo.

SYRVS
SERVOS

SANNIO
LENO

SY. Tace, égomet conueniam ípsum: cupide accípiat Π 2
iam faxo ác bene
dicát secum etiam esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
quod te aúdio 210
nesció quid concertásse cum ero? SA. Númquam uidi
íniquius
certátionem cómparatam, quám quae hodie inter nós fuit:
5 ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessí sumus.
SY. Tua cúlpa. SA. Quid facerem? SY. Ádulescenti
mórem gestum opórtuit.

homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi. 199

205 possum ferre si modo reddat || 209. 210 iam faxo atque
etiam | bene dicat secum esse || 212 quam haec quae (quam
quae haec, quam haec) ||

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praébui?

SY. Age, scis quíd loquar? 215
pecúniam in locó neclegere máximum interdúmst
lucrum. SA. Hui!

SY. Metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessisses paúlulum,
10 aduléscenti esses mórigeratus, hómínium homo stul-
tíssume,

ne nón tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
nón emo.

SY. Numquám rem facies: ábi, inescare nésais homines,
Sánnio. 220

SA. Credo ístuc melius ésse: uerum ego núnquam
adeo astutús fui,

quin quídquid possem mállem auferre pótius in praeséntia.

15 SY. Nouí tuom animum: quási tanti umquam tíbi sint
uigintí minae,

dum huic óbsequare. praétereá autem te áiunt pro-
ficiscí Cyprum, SA. Hem!

SY. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem
conductam: hóc scio, 225
animús tibi pendet. úbi illim ut spero rédieris, tum
tu hóc ages.

SA. Nusquám pedem. perii hércle: hac illi spé hoc
inceperúnt. SY. Timet:

20 iniéci scrupulum hómíni. SA. Ó scelera: illúd uide,
ut in ípso articulo opprésit. emptae múlieres
complúres et item hinc ália quae portó Cyprum. 230
nisi eo ád mercatum uénio, damnum máximumst.

nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,
25 nihil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis?

quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere
quam hic núnc manere tám diu aut tum pérsequi. 235

SY. Iamne énumerasti id quód ad te rediturúm putes?

217 paululum atque || 220 nescis inescare || 223 Age noui
tuum animum quasi iam usquam || 226 illim ut] illinc || tum
tu] tamen ||

SA. Hocíne illo dignumst? hócine incipere Aéschinum,
 30 per opprèssionem ut hanc mi eripere póstulet!

SY. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
 potiús quam uenias ín periculum, Sánnio, 240
 seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.

minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
 35 etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser?
 pudét nihil? omnis déntis labefecít mihi,
 praetérea colaphis túber est totúm caput: 245

etiam ínsuper defrúdet? nusquam abeo. SY. Vt lubet:
 numquíd uis quin abeam? SA. Ímmo hercle hoc
 quaesó, Syre,

40 utut haéc sunt facta, pótiús quam lités sequar,
 meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást. Syre,
 scio te ántehac non esse úsum amicitíá mea: 250

memorém me dices ésse et gratum. SY. Sédulo
 faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
 45 de amíca. SA. Quid quód te óro? SY. Paulispér mane.

CTESIPHO
 ADVLESCENS

SANNIO
 LENO

SYRVS
 SERVOS

CT. Abs quíuis homine, quómst opus, benefícium accipere II 3
 gaúdeas:

uerum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
 facere is béne facit. 255

o fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis certó
 scio:

numquam íta magnifice quícquam dicam, id uírtus
 quin superét tua.

5 itaque únám hanc rem me hábére praeter álios prae-
 cipuam árbitror,
 fratrem hómíni nemíni ésse primarum ártium magis
 príncipem.

250 non esse usum antehac ||

SY. O Ctésipho. CT. O Syre, Aéschínus ubist? SY. Éllum,
 te exspectát domi. CT. Hem. 260
 SY. Quid est? CT. Quid sit? opera illíus, Syre, nunc
 uíuo: festiuóm caput,
 qui *quom* ómnis *res* sibi póst putarit ésse prae meo
 cómodo,
 10 maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se
 tránstulit;
 nil póte supra. sed quíd foris crepuit? SY. Máne,
 mane: ipse exít foras.

AESCHINVS CTESIPHO
ADVLESCENTES DVO

SYRVS
SERVOS

SANNIO
LENO

II 4 AE. Vbi ést ille sacrilegús? SA. Me quaerit. númquidnam
 ecfert? óccidi: 265
 nil uídeo. AE. Ehem opportúne: te ipsum quaéro.
 quid fit, Ctésipho?
 in tútost omnis rés: omítte uéro tristitiém tuam.
 CT. Ego illam hércle facile omítto, quiquidem te hábeam
 fratrem: o mi Aéschine,
 5 o mí germane! ah uéreor coram in ós te laudare
 ámplius,
 ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum
 facere exístumes. 270
 AE. Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter
 nos, Ctésipho.
 sed hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét *rem* paene in
 eúm locum
 redísse, ut si omnes cúperent tibi nil póssent auxiliárier.
 10 CT. Pudébat. AE. Ah, stultítia istaec, nón pudor:
 tam ob páruolam

261 illius opera || 262 qui (quia) omnia sibi (QUITIGNOMINIA-
 SIBI) post putarit || 264 quid] quidnam || 268 illam facile hercle
 uero (illam facile uero) || 272 nos paene sero scisse et paene ||

rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

CT. Peccáui. AE. Quid aít tándem nobis Sánnio?

SY. Iam mítis est.

AE. Ego ád forum ibo, ut húnc absoluam: tú i intro
ad illam, Ctésipho. —

SA. Syre, ísta. SY. Eamus: námque hic properat ín
Cyprum. SA. Non tám quidem

15 quam uís: et iam maneo ótiosus híc. SY. Reddetur:
né time.

SA. At ut ómne reddat. SY. Ómne reddet: táce modo
ac sequere hác. SA. Sequor. — 280

CT. Heus heús, Syre. SY. Em, quid est? CT. Óbsecro te
hercle, hómínem istum inpuríssimum
quam prímum absolutóte, ne, si mágis irritatús siet,
aliqua hóc permanet ád patrem atque ego túm per-
petuo périerim.

20 SY. Non fíet, bono animo és: tu cum illa te óblecta
intus ínterim

et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285
ego iám transacta ré conuortam mé domum cum opsónio.

CT. Ita, quaéso: quando hoc béne successit, hílare
hunc sumamús diem.

SOSTRATA

CANTHARA

MATRONA

ANVS

SO. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fíet? CA. Quid III 1
fiát rogas?

recte édepol, spero. SO. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiunt prímulum.

CA. Iam núnc times? quasi númquam adfueris, núm-
quam tute pépereris! 290

278 ne tam quidem || 283 ad patrem hoc permanet || 284 intus
te (te intus) oblecta ||

SO. *Heu* mé miseram! habeo néminem,
 5 sólae sumus: Geta áútem hic non adést, qui arcessat
 Aéschinum.

CA. Pol ís quidem iam hic áderit: nam numquam
 únunq intermittít diem,
 quin sémper ueniat. SO. Sólus mearum míseriarumst
 rémedíum.

CA. É re nata mélius fieri hau pótuit quam factúmst,
 era, 295
 quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
 tíssimum,

10 tálem, tali ingénio atque animo, nátum ex tanta fámilia.

SO. Ita pól *res* est ut dícis: saluos nóbis deos quaeso
 út siet.

GETA
 SERVOS

SOSTRATA
 MATRONA

CANTHARA
 ANVS

III 2 GE. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes súa con-
 silia cónferant

atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nihil ad-
 ferant, 300

quod míhique eraeque fíliaeque erílist. uae miseró mihi!
 tot rés repente circúmuallant se, únde emergi nón potest:
 5 uís egestas íniustitia sólítudo infámia.

hócine saeculum! o scélera, o genera sácrilega, o ho-
 minem ínpium,

SO. Me míseram, quidnam est quód sic uideo tímídum
 et properantém Getam? 305

GE. quem néque fides neque iús iurandum néque illum
 misericórdia

représsit neque refléxit neque quod pártus instabát prope,

291 miseram me neminem habeo || 292 adest nec quem ad
 obstetricem mittam nec qui || 297 ingenio] genere ||

- 10 quoi miseræ indigne p̄r uim uitium optúlerat. SO. Non
intéllego
sátis quae loquitur. CA. Própius obsecro áccedamus,
Sóstrata. GE. Ah
mé miserum! uix cómpo sum animi, ita árdeo ira-
cúndia. 310
nihil ést quod malim quam íllam totam fámiliam dari
mi óbuiam,
ut ego hanc iram in eos éuomam omnem, dum aégri-
tudo haec ést recens.
- 15 sátis mi id habeam súplici.
seni ánimam primum exstínguerem ipsi, qui íllud pro-
duxít scelus:
tum autém Syrum impulsórem, uah, quibus íllum lace-
rarém modis! 315
sublímen medium arríperem et capite prónum in
terra státuerem,
ut cérebro dispergát uiam.
- 20 ádulescenti ipsi ériperem oculos, pósthac praecipitém
darem.
céteros ruerem ágerem raperem túnderem et pro-
stérnerem.
sed céssó eram hoc malo ínpertire própere? SO. Re-
uocemús. Geta! GE. Hem, 320
quísquis es, sine me. SO. Égo sum Sostrata. GE. Vbi
east? te ipsam quaérito,
te éxpeto: oppido ópportune te óptulisti mi óbuiam.
25 éra . . SO. Quid ést? quid trépidas? GE. Ei mihi.
CA. Quíd festinas, mí Geta?
ánimam recipe. GE. Prórsus SO. Quíd istuc 'prórsus'
ergost? GE. périimus.
SO. Éloquere ergo, te óbsecro, quid áctumst? GE. Iam
SO. Quíd 'iám', Geta? 325

310 sum compos || 313 supplici dum illos ulciscar modo ||
316 pronum] primum || 322 expecto || 323 SO. quid festinas ||
324 perimus || 325 actumst. SO. eloquere ergo obsecro te
quid sit ||

GE. Aéschinus SO. Quid is érgo? GE. alienus ést
ab nostra fámilia. SO. Hem,
périi. qua re? GE. Amáre occepit áliam. SO. Vae
miseraé mihi!

30 GE. Néque id occulte fért, a lenone ípsus eripuít palam.
SO. Sátin hoc certumst? GE. Cértum: hisce oculis
égomet uidi, Sóstrata. SO. Ah
me míseram! quid iam crédas? aut quoi crédas?
nostrumne Aéschinum! 330
nostram ómnium uitam, ín quo nostrae spés opesque
omnés sitae!

qui sé sine hac iurábat unum númquam uicturúm diem!
35 qui se ín sui gremió positurum púerum dicebát patris!
íta óbsecraturum, út liceret hanc sibi uxorem dúcere!
GE. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem
ópus est porro própice: 335
patiámurne an narrémus quoipiam? CA. Aú au, mi
homo, sánun es?
an hoc próferendum tibi uidetur úsquam? GE. Mi-
quidem nón placet.

40 iam prímum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa
índicat.

nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát scio:
tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si
máxume 340

fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí dari.
quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. SO. Ah minume
géntium:

45 non fáciam. GE. Quid ages? SO. Próferam. CA. Hem,
mea Sóstrata, uide quám rem agas.
SO. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo
núnc sitast.

primum índotatast: túm praeterea, quae secunda ei
dós erat, 345

331 uitam omnium || 332 erant qui sine hac iurabat se ||
337 usquam esse (esse usquam) || mihi quidem ||

periit: nuptum pro uirgine dari nōn potest. hoc reli-
cuomst:

si infitias ibit, tēstis mecum est ānulus quem amiserat.
50 postrēmo quando ego cōnscia mihi sum, ā me culpam
esse hānc procul,
neque prētium neque rem ullam intercessisse illa aut
me indignām, Geta,
expēriar. GE. Quid istic? cēdo, ut melius dīcis. SO. Tu
quantūm potis 350
abi atque Hégioni cōgnato huius rem enarrato omnem
ordine:

nam is nōstro Simuló fuit summus ét nos coluit máxume.
55 GE. Nam hercle ālius nemo rēspicit nos. SO. Próspera
tu, mea Cánthara,
curre, óbstetricem arcēsse, ut quom opus sit ne in
mora nobis siet.

DEMEA	SYRVS
SENEX	SERVOS

DE. Dispērii: Ctesiphónem audiui fīlium 355 III 3
una ádfuisse in ráptione cum Aéschino.
id mísero restat mīhi mali, si illūm potest,
qui aliquoí reist etiam, eum ád nequitiam addúcere.
5 ubi ego illum quaeram? crédo abductum in gáneum
aliquó: persuasit ille impurus, sát scio. 360
sed eccūm Syrum ire uídeo: iam hinc scibo úbi siet.
atqui hércle hic de grege illost: si me sēnserit
eum quaéritare, nūmqum dicet cárnufex.
10 non óstendam id me uélle. SY. Omnem rem módo seni
quo pácto haberet ordine enarráuimus. 365
nil quícquam uidi laétius. DE. Pro Iúppiter,
hominís stultitiam! SY. Cónlaudauit fīlium;

346 pro uirgine dari nuptum || 350 accedo || potes ||
362 atque || 365 enarramus ordine ||

mihi, qui íd dedissem cónsilium, egit grátias.

15 DE. Disrúmpor. SY. Argentum ádnumeravit ílico;
dedít praeterea in súmptum dimidiúm minae: 370

id dítributum sánest ex senténtia. DE. Em
huic mándes, siquid récte curatúm uelis!

SY. Ehem Démea, haud aspéxeram te; quíd agitur?

20 DE. Quid agátur? uostram néqueo mirarí satis
rationem. SY. Est hercle inépta, ne dicám dolo, 375
absúrda. piscis céteros purgá, Dromo;
gongrum ístum maxumum ín aqua sinito lúdere
tantísper; ubi ego rédiero, exossábitur;

25 prius nólo. DE. Haecin flagítia! SY. Miquidem nón
placent,

et clámo saepe. sálsamenta haec, Stéphanio, 380

fac mácerentur púlcre. DE. Di uostrám fidem!

utrúm studione id síbi habet an laudí putat
fore, sí perdiderit gnátum? uae miseró mihi!

30 uidére uideor iám diem illum, quom hínc egens
profúgiet aliquo mílitatum. SY. O Démea, 385

istúc est sapere, nón quod ante pedés modost
uidére, sed etiam illa quae futúra sunt

prospícere. DE. Quid? istaec iám penes uos psáltríast?

35 SY. Ellam íntus. DE. Eho, an domíst habiturus?

SY. Crédo, ut est

deméntia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta lénitas 390

patris ét facilitas práua. DE. Fratris mé quidem

pudét pigetque. SY. Nímium inter uos, Démea,

(non quía ades praesens díco hoc) pernimum ínterest.

40 tu quántusquantu's níl nisi sapiéntia es,
ille sómnum. sinerés uero illum tú tuom 395

facere haéc? DE. Sinerem illum? an nón sex totis
ménsibus

prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?

SY. Vigilántiam tuam tú mihi narras? DE. Síc siet

45 modo ut nunc est, quaeso. SY. Vt suum quisque esse
uult, itast.

DE. Quid eum? uidistin hodie? SY. Tuomne filium? 400
abigam hunc rus. iam dudum aliquid ruri agere arbitror.

DE. Satin scis ibi esse? SY. Oh, quem egomet pro-
dixi. DE. Optumest:

metui ne haereret hic. SY. Atque iratum admodum.

50 DE. Quid autem? SY. Adortus iurgiosum fratrem apud
forum

de psalteria ista. DE. Ain uero? SY. Vah, nil reticuit. 405

nam ut numerabatur forte argentum, intervenit

homo de improviso: coepit clamare 'Aeschine,

haecin flagitia facere te! haec te admittere

55 indigna genere nostro!' DE. Oh, lacrumo gaudio.

SY. 'Non tu hoc argentum perdis, sed uitam tuam.' 410

DE. Saluos sit spero: est similis maiorum suum. SY. Hui!

DE. Syre, praceptorum plenus istorum ille. SY. Phy!

domi habuit unde disceret. DE. Fit sedulo:

60 nil praetermitto: consuefacio: denique

inspicere tamquam in speculum in uitas omnium 415

iubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi.

'hoc facito.' SY. Recte sane. DE. 'Hoc fugito.'

SY. Callide.

DE. 'Hoc laudist.' SY. Istaec res est. DE. 'Hoc

uitio datur.'

65 SY. Probissimum. DE. Porro autem .. SY. Non hercle
otiumst

nunc mi auscultandi. piscis ex sententia 420

nactus sum: ei mihi ne corrumpantur cautiost:

nam id nobis tam flagitiumst quam illa, Demea,

non facere uobis, quae modo dixi: et quod queo

70 conservis ad eundem istunc praecipio modum:

'hoc salsumst, hoc adustumst, hoc lautumst parum: 425

illud recte: iterum sic memento.' sedulo

moneo, quae possum pro mea sapientia:

- postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
 75 inspícere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
 inépta haec esse, nós quae facimus, séntio; 430
 uerúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 numquíd uis? DE. Mentem uóbis meliorem dari.
 SY. Tu rús hinc ibis? DE. Récta. SY. Nam quid
 tu híc agas?
 80 ubi síquid bene praecípias, nemo optémperet. —
 DE. Ego uéro hinc abeo, quándo is, quam ob rem
 huc uéneram, 435
 rus ábiit: illum cúro unum, ille ad me áttinet.
 quando íta uolt frater, de ístoc ipse uíderit.
 sed quís illic est, quem uídeo procul? estne Hégio
 85 tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 homo amícus nobis iam índe a puero (o dí boni, 440
 ne illíus modi iam mágna nobis ciuium
 penúriast) homo antíqua uirtute ác fide.
 haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
 90 quam gaúdeo, ubi etiam húius generis réliquias
 restáre uideo! ah, úuere etiam núnc lubet. 445
 oppériar hominem hic, út salutem et cónloquar.

HEGIO**DEMEA****GETA****PAMPHILA**

SENES DVO

SERVOS

VIRGO

- III 4 HE. Pro di ímmortales, fácinus indignúm, Geta,
 quod nárras! GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan fámilia
 tam inlíberale esse órtum facinus! o Aéschine,
 pol haúd paternum istúc dedisti. DE. Vídelicet 450
 5 de psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet
 aliéno. at pater? is níhili pendit: eí mihi,
 utinam híc prope adesset álicubi atque audíret haec!
 HE. Nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic aúferent.

439 is hercle est || 445 uah || 448 quid || 449 facinus esse
 ortum ||

- GE. In té spes omnis, Hégio, nobís sitast: 455
 10 te solum habemus, tú es patronus, tú pater:
 tibi móriens ille nós commendauit senex:
 si déseris tu, périimus. HE. Caue díxeris:
 neque fáciam neque me sátis pie posse árbitor.
 DE. Adíbo. saluere Hégionem plúrumum 460
 15 iubeo. HE. Óh, te quaerebam ípsum: salue, Démea.
 DE. Quid áutem? HE. Maior fílius tuos Aéschinus,
 quem adóptandum dedísti fratri, néque boni
 neque liberalis fúnctus officiúmst uiri.
 DE. Quid istúc est? HE. Nostrum amícum noras
 Símulum 465
 20 aequálem? DE. Quid ní? HE. Fíliam eius uírginem
 uitiauit. DE. Hem! HE. Mane: nóndum audisti, Démea,
 quod ést grauissimum. DE. Án quicquam etiam est
 ámplius?
 HE. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó
 modost:
 amór persuasit, nóx uinum adulescéntia: 470
 25 humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis
 uenit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
 fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.
 ignótumst, tacitumst, créditumst. uirgo éx eo
 compréssu grauidast fácta (hic mensis décumus est). 475
 30 ille bónus uir nobis psáltriam, si díis placet,
 paráuit quicum uíuat, illam déserit.
 DE. Pro cérton tu istaec dícis? HE. Mater uírginis
 in médiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta
 praetérea, ut captust séruolorum, nón malus 480
 35 neque inérs: alit illas, solum omnem fámiliam
 susténtat: hunc abdúce, uinci, quaére rem.
 GE. Immo hércle extorque, nísi ita factumst, Démea;
 postrémo non negábit: coram ipsúm cedo.
 DE. Pudét: nec quid agam néc quid huic respóndeam

457 ille tibi moriens || 463 fratri adoptandum dedisti ||
 468 est etiam || 470 persuasit nox amor || 475 grauida facta est
 mensis hic ||

- 40 sció. PA. (intus) Me miseram, differor dolóribus. 486
 Iunó Lucina, fér opem: serua me óbsecro. HE. Hem,
 numnam illa quaeso párturit? GE. Certe, Hégio.
 HE. Em illaéc fidem nunc uóstram inplorat, Démea:
 quod iús uos cogit, íd uoluntate ínpetret. 490
- 45 haec príum ut fiant deós quaeso ut uobís decet.
 sin áliter animus uóster est, ego, Démea,
 summá ui defendam hánc atque illum mórtuom.
 cognátus mihi erat: úna a pueris páruolis
 sumus éducti: una sémper militiae ét domi 495
- 50 fuimús: paupertatem úna pertulimús grauem.
 quaprópter nitar fáciam experiar, dénique
 animám relinquam pótius quam illas déseram.
- 53 quid míhi respondes? DE. Frátre conueniam, Hégio.
- 55 HE. Sed, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites: 500
 quam uós facillume ágitis, quam estis máxume
 poténtes dites fórtunati nóbiles,
 tam máxume uos aéqua aequo animo nóscere
 opórtet, si uos uóltis perhiberí probos.
- 60 DE. Redító. fient quaé fieri aequomst ómnia. 505
 HE. Decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam. —
 DE. Non me índicente haec fíunt: utinam hic sít modo
 defúctum! uerum nímia illaéc licéntia
 profécto euadet ín aliquod magnúm malum.
- 65 íbo ác requiram frátre, ut in eum haec éuomam. 510

HEGIO

SENEX

- III 5 Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potis
 fac cónsolere. ego Mícionem, si ápod forumst,
 conuéniám atque ut res géstast narrabo órdine:
 si est, ís facturus út sit officiúm suom,
 5 faciát: sin aliter de hác re est eius senténtia, 515
 respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

486 miseram me || 490 uos ius (uos uis) || 495 educati ||
 503 aequo animo aequa || 511 potes ||

CTESIPHO SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

CT. Aín patrem hinc abísse rus? SY. Iam dúdum. IV 1

CT. Dic sodés. SY. Apud uillamst:
núnc quom maxume óperis aliquid fácere credo.

CT. Vtinám quidem!

quod cúm salute eius fiat, ita se défetigarít uelim, 519
ut tríduo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súrgere.

5 SY. Ita fíat, et istoc síqui potis est réctius. CT. Ita:
nam húnc diem

miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom ín laetitia dégere.
et íllud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia
propest: quód si abesset lóngius,
príus nox oppressísset illi, quam húc reuorti pósset
íterum. 525

10 núnc ubi me illi nón uidebit, iam húc recurret, sát scio:
rogitábit me, ubi fúerim: 'ego hoc te tóto non uidí die.'
quid dicám? SY. Nilne in méntemst? CT. Numquam
quícquam. SY. Tanto néquior.

cluéns amicus hóspes nemost uóbis? CT. Sunt: quid
póstea?

SY. Hisce ópera ut data sit. CT. Quae non data sit?
nón potest fierí. SY. Potest. 530

15 CT. Intérdius: sed si híc pernocto, caúsae quid dicám,
Syre?

SY. Vah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos
essét dari!

quin tu ótiosus ésto: ego illius sénsum pulcre cálleo.
quom féruit maxumé, tam placidum quám ouem reddo.

CT. Quó modo?

SY. Laudári per te audít lubenter: fácio te apud illúm
deum: 535

20 uirtútes narro. CT. Meás? SY. Tuas: homini ílico
lacrumaé cadunt

quasi púero gaudio. ém tibi autem! CT. Quídnam est?
SY. Lupus in fábula.

CT. Pater ést? SY. *Is* est ipsus. CT. Síre, quid agimus?

SY. Fúge modo intro, ego uídero.

CT. Siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? SY. Potin
ut désinas?

DEMEA

SENEX

CTESIPHO

ADVLESCENS

SYRVS

SERVOS

IV 2 DE. Né ego homo sum inféliz: fratrem núsquam in-
uenio géntium: 540

praétereá autem, dúm illum quaero, a uílla mercen-
nárium

uídi: is filiúm negat esse rúri: nec quid agám scio.

CT. Síre! SY. Quid est? CT. Men quaérit? SY. Verum.

CT. Périi. SY. Quin tu animó bono es.

5 DE. Quíd hoc malum infelicitatis! néqueo satis decérnere:

nísi me credo huic ésse natum reí, ferundis míseriis. 545

prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:

prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fít, fero.

SY. Rídeo hunc: primum aít se scire: is sólus nescit
ómnia.

10 DE. núnc redeo: si fórte frater rédierit uisó. CT. Syre,
óbsecro, uide ne ille huc prorsus se ínruat. SY. Etiám
taces? 550

égo cauebo. CT. Númquam hercle hodie ego ístuc
committám tibi:

nám me iam in cellam áliquam cum illa cócludam:
id tutíssimumst. —

SY. Áge, tamen ego hunc ámouebo. DE. Séd eccum
sceleratúm Syrum.

15 SY. Nón hercle hic qui uólt durare quísquam, si sic
fít, potest.

538 *is est ipsus*] *ipsus (est)* || 540 *infelix: primum fratrem* ||

scíre equidem uoló, quot mihi sint dómini: quae haec
est míseria! 555

DE. Quíd ille gannit? quíd uolt? quid aïs, bóne uir?
est fráter domi?

SY. Quíd malum 'bone uír' mihi narras? équidem
perii. DE. Quíd tibi est?

SY. Rógitas? Ctesiphó me pugnis míserum et istam
psáltriam

20 úsque occidit. DE. Hém, quid narras? SY. Ém uide
ut discidít labrum. 559

DE. Quam ób rem? SY. Me impulsóre hanc emptam esse
aít. DE. Non tu eum rus hínc modo

próduxe aibas? SY. Fáctum: uerum uénit post in-
sániens:

níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestauí meis.

25 DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iúdico.

SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus.

DE. Fórtiter. SY. Perquám, quia míseram múlierem
et me séruolum, 566

quí referire nón audebam, uícit: hui, perfórtiter.

DE. Nón potuit meliús. idem quod ego sénsit, te
esse huic reí caput.

30 séd estne frater íntus? SY. Non est. DE. Vbi illum
inueniam cógito.

SY. Scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo.

DE. Hem, quid aïs? SY. Ita. 570

DE. Dímminuetur tíbi quidem iam cérebrum. SY. At
nomen néscio

ílius hominis, séd locum noui úbi sit. DE. Dic ergó
locum.

SY. Nóstin porticum ápod macellum hac deórsum?

DE. Quid ni nóuerim?

35 SY. Praéterito récta platea súrsum hanc: ubi eo uéneris,

561 aiebas || 573 hac] hanc || 574 hac recta platea
sursum ||

clíuos deorsum uórsum est: istac praécipitato; póstea 575
 ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángiortum própter est,
 DE. Quánam? SY. Illi ubi etiám caprificus mágna est.

DE. Noui. SY. Hac pérbito.

DE. Id quidem angipórtum non est péruium. SY. Verum
 hércle: uah,

40 cénsen hominem me ésse? erraui: in pórticum rursúm redi:
 sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio. 580
 scín Cratini huius dítis aedes? DE. Scío. SY. Vbi
 eas praetérieris,

ád sinistram hac récta platea; ubi ád Dianae uéneris,
 íto ad dextram: prius quam ad portam uénias, apud
 ipsúm lacum

45 ést pistrilla, eĩ éxaduorsum fábrica: ibist. DE. Quid
 íbi facit?

SY. Léctulos illí salignis pédibus faciundós dedit. 585

DE. Vbi potetis uós? bene sane. séd cesso ad eum
 pérgeré. —

SY. Í sane: ego te exércebo hodie, ut dígnus es,
 silicérnium.

Aéschinus otíose cessat; prándium corrúmpitur;

50 Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám
 mihi:

nám iam abibo atque únum quidquid, quód quidem
 erit bellíssimum, 590

cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám diem.

MICIO HEGIO

SENES DVO

IV 3 MI. Ego in hác re nil repério, quam ob rem laúder
 tanto opere, Hégio.

Meum offícium facio: quód peccatum a nóbis ortumst
 córrigo.

575 istac] hac || 577 quanam] quodnam (quonam) || illic ||
 585 illi salignis] in sole iligneis ||

nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero, qui
 íta putant,
 sibi fieri iniuriam últro, si quam fécere ipsi ex-
 póstules, 595
 5 et últro accusant. íd quia a me nón est factum, agis
 grátias?

HE. Ah, mínime: numquam te áliter atque es *esse*
 animum induxí meum.

sed quaéso, Micio, út mecum una eás ad matrem
 uírginis

atque ístaec eadem míhi quae dixti túte dicas múlieri:
 suspítionem hanc própter fratrem *esse*: eíus esse illam
 psáltriam. 600

11 nam et illi iam releuábis animum, quae dolore ac
 míseria

tabéscit, et tuom offícium fueris fúnctus. sed si alitér
 putas,

egomét narrabo quae mihi dixti. MI. Ímmo ego ibo.

HE. Béne facis:

omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt
 nescio quó modo 605

15 suspítiosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis:
 próptér suam inpoténtiam se sémper credunt lúdier.
 quaprópter te ipsum púrgare ipsi córam placabílius est.
 MI. Et récte et uerum dícis. HE. Sequere me érgo
 hac intro. MI. Máxume.

MI. Si ita aequom censes aut si ita opus est facto, eamus.
 HE. Bene facis. 601

597 atque es in animum || 598 ut una mecum ad matrem
 uirginis eas Micio || 599 quae mihi || 600 fratrem eius esse et
 illam || 602 animum iam releuabis || 603 tuo officio || 607 ludier]
 claudier (neglegi) ||

AESCHINVS

ADVLESCENS

- IV 4 Discrúciór animi: hocín mihi malí de inprouiso óbici 610
 3 tantum, út neque quid *ego* dé me faciam néc quid agam
 certúm siet!
 mémbra *mihi* metú debilia súnt: animus timóre ob-
 stipuit:
- 5 péctori consístere
 nil cónsili quit. quó modo hac me expédiam turba?
 tánta nunc
 suspítio de me incidit: *uah*, néque ea inmerito:
 Sóstrata 615 616
 crédit mihi me psáltriam emisse hánc: id anus mi in-
 dícium fecit.
- 10 nám ut hinc forte ea ad óbstetricem erat míssa, ubi
 eam uidi, ílico
 accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ádsiet,
 eone óbstetricem arcéssat. illa exclámat ‘abi, abi
 iam, Aéschine: 620
 satis diú dedisti uérba, sat adhuc túa nos frustratást
 fides.’
- “hem, quíd istuc obsecro” ínquam “est?” ‘ualeas,
 habeas illam quae placet.’
- 15 sensi ílico id illas súspicari: séd me reprehendí tamen,
 nequíd de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
 núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
 minumést opus 625
 úsquam ecferrí. age mítto: fieri pótis est ut nequa éxeat.
 ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt uerí símilía:
- 20 égomet rapui ipse, égomet solui argéntum, ad me ab-
 ductást domum.
 haéc adeo mea cúlpa fieri fáteor. non me hanc rém patri,

610 hocine de inprouiso mali mihi || 613 pectore || 614 quit.
 uah quomodo me ex hac || 615. 616 incidit neque || 617 hanc
 emisse

útut erat gesta, indicasse! exórassem ut eam dúcerem. 630
cæssatum usque adhúc est: nunc porro, Aéschine, ex-
pergíscere!

núnc hoc primumst: ád illas ibo, ut púrgem me.
accedam ád fores.

25 périi: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió miser.
heús heus! Aeschinús sum ego. aperite áliquis actutum
óstium. 634

pródit nescio quís: concedam huc.

MICIO

SENEX

AESCHINVS

ADVLESCENS

MI. Íta uti dixi, Sóstrata, IV 5
fácite: ego Aeschinúm conueniam, ut quó modo acta
haec sánt sciat.

séd quis ostium hóc pultauit? AE. Páter hercle est,
perii. MI. Aéschine,

AE. Quid huic híc negotist? MI. túne has pepulistí
fores?

5 tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est,
quandóquidem hoc numquam mi ípse uoluit crédere. 640
nil míhi respondes? AE. Nón equidem istas, quód sciam.
MI. Ita? nám mirabar, quíd hic negoti essét tibi.

erúbuit: salua rés est. AE. Dic sodés, pater,
10 tibi uéro quid istic ést reĩ? MI. Nil míhi quidem.
amícus quidam me á foro abduxít modo 645
huc áduocatum síbi. AE. Quid? MI. Ego dicám tibi.
habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:

ut opínor eas non nósse te, et certó scio:

15 neque ením diu huc migrárunt. AE. Quid tum póstea?
MI. Virgo ést cum matre. AE. Péрге. MI. Haec uirgo
orbást patre: 650

hic méus amicus ílli generest próxumus:

huic léges cogunt núbere hanc. AE. Períí. MI. Quid est?
 AE. Nil: récte: perge. MI. Is uénit ut secum áuehat:
 20 nam habitát Miletí. AE. Hem, uírginem ut secum
 áuehat?

MI. Sic ést. AE. Miletum usque óbsecro? MI. Ita.
 AE. Animó malest. 655
 quid ipsaé? quid aĩunt? MI. Quíd illas censes? níhil
 enim.

comméntast mater ésse ex alienó uiro
 nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
 25 priórem esse illum, nón oportere huíc dari.
 AE. Eho, nóne haec iusta tíbi uidentur póscier? 660
 MI. Non. AE. Óbsecro 'non'? án illam hinc abducét,
 pater?

MI. Quid illám ni abducatur? AE. Fáctum a uobis dúriter
 inmísericorditérque atque etiam, si ést, pater,
 30 dicéndum magis apérte, inliberáliter.

MI. Quam ob rém? AE. Rogas me? quíd illi tandem
 créditis 665

fore ánimi misero, quicum ea consueuít prius
 (qui infélux hauscio án illam misere núnc amet),
 quom hanc síbi uidebit praésens praesenti éripi,
 35 abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater!

MI. Qua rátióne istuc? quís despondit? quís dedit? 670
 quói quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
 quor dúxit alienam? AE. Án sedere opórtuit
 domi uírginem tam grándem, dum cognátus huc
 40 illím ueníret éxspectantem? haec, mí pater,
 te dícere aequom fúit et id deféndere. 675

MI. Ridículum: aduorsumne íllum causam dícerem,
 quói uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
 nostra? aút quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
 45 quíd lacrimas? AE. Pater, óbsecro, auscultá. MI. Aéschine,
 audiui ómnia

657 commenta mater est || alio || 660 poscier] postea ||
 666 [ea] qui cum illa || 674 illinc ||

ét scio: nam té amo: quo magis quaé agis curae súnť
mihi. 680

AE. Íta uelim me prómerentem amés, dum uiuas, mí
pater,

út me hoc delictum ádmisisse in me, íd mihi uehe-
mentér dolet

ét me tui pudét. MI. Credo hercle: nam íngenium
nouí tuom

50 líberale; séd uereor ne indíligens nimiúm sies.

ín qua ciuitáte tandem te árbitrare uiuere? 685

uírginem uitiásti, quam te iús non fuerat tángere.

iám id peccatum prímum magnum, *mágnum*, at humanúm
tamen:

fécere alii saépe item boni. át postquam euenít, cedo

55 núnquid circumspéxti? aut numquid túte prospextí tibi,
quíd fieret? qua fieret? si te ipsúm mihi puduit pró-
loqui, 690

quá resciscerem? haéc dum dubitas, ménses abierúnt
decem.

pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod
quidem in té fuit.

quíd? credebas dórmiēti haec tíbi confecturós deos?

60 ét illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm
domum?

nólim ceterárum rerum té socordem eodém modo. 695

bóno animo es, ducés uxorem hanc. AE. Hém! MI. Bono,

inquam, animo és. AE. Pater,

óbsecro, num lúdis nunc tu me? MI. Égo te? quam
ob rem? AE. Néschio:

quía tam misere hoc ésse cupio uérum, eo uereór magis.

65 MI. Ábi domum ac deos cómprecare, ut úxorem arces-
sás: abi.

AE. Quíd? eam uxorem? MI. Eám. AE. Iam? MI. Iam
quantúm potis. AE. Di mé, pater, 700

688 postquam id uenit (euenit) || 690 mihi ipsum || 696 bono
animo es inquam || 700 eam] iam || Eam] iam || potis] potes
(potest) ||

ómnes oderínt, ní magis te quam óculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aeque. MI. Pérbenigne.

AE. Quid? ille ubist Milésius?

MI. Périit, abiit, náuem ascendit; séd quor cessas?

AE. Ábi, pater,

70 tú potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
quó uir melior múlto es quam ego, optémperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus súnť parentur: tú fac
ut dixi, sí sapis. —

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut
hóc est filium ésse?

si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
75 hic nón amandust? hícine non gestándus in sinúst? hem:
itaque ádeo magnam mi íncit sua cómmoditate
cúram, 710

ne imprúdens faciam fórte quod nolít; sciens cauébo.
sed césso ire intro, né morae meis núptiis egomét sim?

DEMEA

SENEX

IV 6 Deféssus sum' ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
perréptauí usque omne óppidum: ad portam, áđ lacum, 715
quo nón? neque illi ulla fábrica erat nec fráterem homo
5 uidísse se aibat quísquam. nunc ueró domi
certum óbsidere est úsque donec rédierit.

711 forte imprudens faciam || 712 siem || 716 illi fabrica
ulla (fabrica illic ulla) || 717 aiebat ||

MICIO DEMA

SENES DVO

MI. Ibo, illis dicam nullam esse in nobis moram. IV 7

DE. Sed eccum ipsum. te iam dudum quaero, Micio. 720

MI. Quidnam? DE. Fero alia flagitia ad te ingentia
boni illius adulescentis. MI. Ecce autem! DE. Noua,
5 capitalia. MI. Ohe iam! DE. Nescis qui uir sit.
MI. Scio.

DE. O stulte, tu de psalteria me somnias 724

agere: hoc peccatum in uirginemst ciuem. MI. Scio.

DE. Eho, scis et patere? MI. Quid ni patiar? DE. Dic
mihi,

non clamas? non insanis? MI. Non. DE. Malim
quidem.

10 puer natust. MI. Di bene uortant! DE. Virgo nihil
habet.

MI. Audiu. DE. Et ducenda indotatast. MI. Scilicet.

DE. Quid nunc futurumst? MI. Id enim quod res
ipsa fert: 730

illinc huc transferetur uirgo. DE. O Iuppiter,
istocin pacto oportet? MI. Quid faciam amplius?

15 DE. Quid facias? si non eapse re tibi istuc dolet,
simulare certe est hominis. MI. Quin iam uirginem
despondi, res compositaest, fiunt nuptiae, 735
dempsi metum omnem: haec magis sunt hominis.

DE. Ceterum

placet tibi factum, Micio? MI. Non, si queam

20 mutare. nunc quom non queo, aequo animo fero.

ita uitast hominum, quasi quom ludas tessaris:
si illud quod maxime opus est iactu non cadit, 740
illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

DE. Correcor! nempe tua arte uiginti minae

25 pro psalteria periere: quae quantum potest

aliquo ábiciundast, sí non pretio, grátiis.

MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745

DE. Quid ígitur facies? MI. Dómi erit. DE. Pro
diuóm fidem,

meretríx et mater fámilias una ín domo?

30 MI. Quor nón? DE. Sanum te crédis esse? MI. Equidem
árbitor.

DE. Ita mé di ament, ut túam ego uideo inéptiam,
factúrum credo, ut hábeas quicum cántites. 750

MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scílicet.

DE. Tu inté eas restim dúctans saltabís. MI. Probe.

35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit.
DE. Eí mihi!

non te haéc pudent? MI. Iam uéro omitte, Démea,
tuam ístanc iracúndiam atque ita utí decet 755

hilarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.

ego hós conuenio: póst huc redeo. — DE. O Iúppiter,

40 hancín uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!

uxór sine dote uéniet, intus psáltríast,
domus súmptuosa, aduléscens luxu pérditus, 760

senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,
seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

V 1 SY. Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
lautéque munus áministrastí tuom.

abi. séd postquam intus sum ómnium rerúm satur, 765
prodámbulare hic lúbitumst. DE. Illud síis uide:

5 exémplum disciplínae *eccum*. SY. Ecce autem híc adest
senex nóster. quid fit? quíd tu es tristis? DE. Óh,
scelus!

749 uideo ego tuam (tuam ego) || 766 prodeambulare huc ||

SY. Ohe iám: tu uerba fúndes hic sapiéntia?

DE. Tu sí meus esses . . SY. Dís quidem esses,
Démea, 770

ac tuám rem constabilísses. DE. Exemplo ómnibus
10 curárem ut esses. SY. Quam ób rem? quid fecí?
DE. Rogas?

in ípsa turba atque ín peccato máxumo,
quod uíx sedatum sátis est, potastí, scelus,
quasi ré bene gesta. SY. Sáne nollem huc éxitum. 775

DROMO
PVER

DEMEA
SENE

SYRVS
SERVOS

DR. Heus Síre, rogat te Ctésipho ut redeás. SY. Abi. — V 2

DE. Quid Ctésiphonem hic nárrat? SY. Nil. DE. Eho,
cárnufex,
est Ctésipho intus? SY. Nón est. DE. Quor hic
nóminat?

SY. Est álius quidam, párasitaster paúlulus:
5 nostín? DE. Iam scibo. SY. Quid agis? quo abis?
DE. Mítte me. 780

SY. Noli ínquam. DE. Non manum ábstines, mastígia?
an tíbi iam mauis cérebrum dispergam híc? — SY. Abit.
edepól commissatórem haud sane cómodum,
praesértim Ctesiphóni! quid ego núnc agam?
10 nisi, dum haé silescunt túrbæ, interea in ángulum 785
aliquo ábeam atque edormíscam hoc uilli. síc agam.

MICIO DEMEA
SENE DVO

MI. Paráta a nobis súnt, ita ut dixi, Sóstrata: V 3
ubi uís . . quisnam a me pépulit tam grauitér fores?

DE. Ei míhi, quid faciam? quíd agam? quid clamem
aút querar?

o caelum, o terra, o mária Neptuni! MI. Em tibi, 790
5 rescíuit omnem rem: íd nunc clamat. scílicet,
parátæ lites: succurrendumst. DE. Éccum adest
commúnis corruptéla nostrum líberum.

MI. Tandém reprime iracúndiam atque ad té redi.

DE. Représsi, redii, mító maledicta ómnia: 795
10 rem ipsám putemus. díctum hoc inter nós fuit
(ex te ádeost ortum), né tu curarés meum

neue égo tuom? respónde, factumst? MI. Nón nego.

DE. Quor núnc apud te pótat? quor recipís meum?
quor émis amicam, Mício? numquí minus 800
15 mihi idém ius *tecum* esse aéquomst quod mecúmst tibi?
quando égo tuom non cúro, ne curá meum.

MI. Non aéquom dicis. DE. Nón? MI. Nam uetus uerbum
hóc quidemst,

commúnia esse amícorum inter se ómnia.

DE. Facéte: nunc demum ístaec nata orátio. 805

20 MI. Auscúta paucis, nísi molestumst, Démea.
príncípío, si id te mórdet, sumptus fílii
quos faciunt, quaeso hoc fácito tecum cógites:
tu illós duo olim pró re tollebas tua,
quod sátis putabas túa bona ambobús fore, 810

25 et mé tum uxorem crédidisti scílicet
ductúrum: eandem illam rátionem antiquam óptine:
consérua, parce, quaére, fac quam plúrumum
illís relinquas, glóriam tu istánc tibi.

mea, quae praeter spem euénere, utantúr sine. 815
30 de súmma nil decédet: quod hinc accésserit,
id dé lucro putáto esse omne. haec sí uoles
in ánimo uere cógitare, Démea,
et míhi et tibi et illis démpseris moléstiam.

798 MI. factumst non || 801 aequumst esse || 813 quaere
parce || 814 istanc tibi optine (istam optine) ||

- DE. Mittó rem: consuetúdinem ipsorúm.. MI. Mane: 820
 35 scio: ístuc ibam. múlta in homine, Démea,
 signa ínsunt, quibus ex cóniectura fáciie fit,
 duo quóm idem faciunt, saépe ut possis dícere
 ‘hoc lícet inpune fácere huic, illi nó n licet’,
 non quó dissimilis rés sit, sed quo is quí facit. 825
 40 quae ego ín esse in illis uídeo, ut confidám fore
 ita ut uólumus. uideo sápere, íntellegere, ín loco
 ueréri, ínter se amáre. siris líberum
 ingénium atque ánimum: quó uis illos tú díe
 reddúcas. at enim métuas, ne ab re sít tamen 830
 45 omíssiores paúlo. o noster Démea,
 ad ómnia alia aetáte sapimus réctius;
 solum ún timerum hoc uiti senéctus adfert hóminibus:
 atténtiores súm us ad rem omnes, quám sat est:
 quod illós sat aetas ácuét. DE. Ne nimíum modo 835
 50 bonae tuae istae nós rationes, Mício,
 et túos iste ánimus aéquos subuortát! MI. Tace:
 non fíet. mitte iam ístaec: da te hodié mihi:
 expórg e fróntem. DE. Scílicet ita témpus fert,
 faciúndumst. ceterum égo rus cras cum fílio 840
 55 cum prímo luci ibo hín c. MI. De nocte, cénseo:
 hodié modo hilarum fáce te. DE. Et istam psáltriam
 una illuc mecum hinc ábstraham. MI. Pugnáueris:
 eo pácto prorsum illi ádligaris fílium.
 modo fácito ut illam sérues. DE. Ego istuc uídero: 845
 60 atque íbi fauillae pléna, fumi ac póllinis
 coquén do sit faxo ét molendo; praéterhac
 merídie ipso fáciam ut stipulam cónligat;
 tam excóctam reddam atque átram quam carbóst.
 MI. Placet:
 nunc míhi uidere sápere. atque equidem fílium 850
 65 tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.

822 ex quibus || 828 siris] scire et (est) || 833 uitium ||
 847 praeter haec ||

DE. Derídes? fortunátu's, qui isto animó sies.
 ego sentio .. MI. Ah, pergísne? DE. Iam iam désino.
 MI. I ergo íntro, et quoi rei est, eí rei hunc sumamús
 diem.

DEMEA

SENEX

V 4 Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad
 uitám fuit, 855
 quín res aetas úsus semper áliquíd adportét noui,
 áliquíd moneat: út illa quae te scísse credas néscias,
 ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répudies.
 5 quód nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam uixi
 úsque adhuc,
 própe iam excurso spátio omitto. id quam ób rem? re
 eapse répperi 860
 fácilitate níhil esse homini mélius neque cleméntia.
 íd esse uerum ex me átque ex fratre quoíuis facilest
 nóscere.
 súam ille semper égit uitam in ótio, in conuíuiis,
 10 clémens, placidus, núlli laedere ós, adridere ómnibus:
 síbi uixit, síbi súmptum fecit: ómnes bene dicúnt,
 amanti. 865
 égo ille agrestis saeuos tristis parcus truculentús tenax
 dúxi uxorem: quam íbi miseriam uídi! nati filii:
 ália cura. heia aútem, dum studeo íllis ut quam
 plúrumum
 15 fácerem, contriui ín quaerundo uitám atque aetatém
 meam:
 núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís fero, 870
 ódium; ille alter síne labore pátria potitur cómmoda.
 íllum amanti, me fúgitant; illi crédunt consilia ómnia,
 íllum diligúnt, apud illum súnť ambo, ego desértus sum;

860 re ipsa || 863 ille suam ||

20 illum ut uiuat optant, meam autem mortem expectant
scilicet.

ita eos meo labore eductos maximo hic fecit suos 875
paulo sumptu: ego miseriam omnem capio, hic potitur
gaudia.

age age nunc porro experiamur contra ecquid ego
possem

blande dicere aut benigne facere, quando hoc prouocat.
25 ego quoque a meis me amari et magni pendi postulo.
si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram. 880
derit? id mea minime re fert, qui sum natu maximus.

SYRVS	DEMEA
SERVOS	SENEX

SY. Heus Démea, rogat frater ne abeas longius. V 5

DE. Quis homo? ó Syre noster, salue: quid fit? quid
agitur?

SY. Recte. DE. Optumest: iam nunc haec tria primum
addidi

praeter naturam: 'o noster, quid fit? quid agitur?' 885
5 seruom haud inliberalem praebes te, et tibi
lubens bene faxim. SY. Gratiam habeo. DE. Atqui,
Syre,
hoc uerumst, et re eapse experiere propediem.

GETA	DEMEA
SERVOS	SENEX

GE. Era, ego huc ad hos prouiso, quam mox uirginem V 6
arcessant. sed eccum Démeam. saluos sies. 890

DE. O — qui uocare? GE. Géta. DE. Geta, hominem
maximi

876 miseriam omnem ego || 888 re eapse] ipsa re ||

pretí te esse hodie iúdicauí animó meo:
 5 nam is míhi profectost séruos spectatús satis,
 quói dóminus curaest, íta uti tibi sensí, Geta,
 et tibi ob eam rem, síquid usus uénerit, 895
 lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
 et béne procedit. GE. Bónus es, quom haec exístumas.
 10 DE. Paulátim plebem prímulum faciό meam.

AESCHINVS
ADVLESCENS

DEMEA
SENX

SYRVS GETA
SERVI DVO

V 7 AE. Occídunt mequidem, dúm nimis sanctas núptias
 student fácere: in adparándo consumúnt diem. 900
 DE. Quid ágitur, Aeschine? AE. Ehem, pater mi, tu
 híc eras?
 DE. Tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
 5 qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nón
 domum
 uxórem arcessis? AE. Cúpio; uerum hoc míhi moraest:
 tibícina et hymenaéum qui cantént. DE. Eho, 905
 uin tu huíc seni auscultáre? AE. Quid? DE. Missa
 haéc face,
 hymenaéum turbam lámpadas tibícinas,
 10 atque hánc in horto máceriam iube díruí
 quantúm potest: hac tránsfer, unam fác domum:
 transdúc et matrem et fámiliam omnem ad nós.
 AE. Placet, 910
 patér lepidissime. DE. Eúge, iam lepidús uocor.
 fratri aédes fient péruiae, turbám domum
 15 addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
 ego lépidus in eo grátiam. iube núnciam
 dinúmeret ille Bábylo uigintí minas. 915
 Syre, céssas ire ac fácere? SY. Quid ego? DE. Dírue.
 tu illás abi ac transdúce. — GE. Di tibi, Démea,
 20 bene fáciant, quom te uídeo nostrae fámiliae
 tam ex ánimo factum uélle. DE. Dignos árbitror.

quid tú ais? AE. Sic opinor. DE. Multo rectiust 920
quam illam puerperam huc nunc duci per uiam
aegrótam. AE. Nil enim uidi melius, mi pater.

25 DE. Sic sóleo. sed eccum Micio egreditur foras.

MICIO DEMEA

SENES DVO

AESCHINVS

ADVLESCENS

MI. Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea? V 8

DE. Ego uéro iubeo et hac re et aliis ómnibus 925
quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
colere ádiuuare adiúngere. AE. Ita quaesó, pater.

5 MI. Haud áliter censeo. DE. Immo hercle ita nobis
deceat:

primum huíus uxori est máter. MI. Est. quid póstea?
DE. Proba ét modesta. MI. Ita áiunt. DE. Natu
grándior. 930

MI. Scio. DE. Párere iam diu haec per annos nón
potest:

nec qui eám respiciat quísqum est: solast. MI. Quam
híc rem agit?

10 DE. Hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.

MI. Me dúcere autem? DE. Té. MI. Me? DE. Te in-
quam. MI. Inéptis. DE. Si tu sís homo,
hic fáciat. AE. Mi patér! MI. Quid tu autem huic, ásine,
auscultas? DE. Níhil agis: 935

fieri áliter non potést. MI. Deliras. AE. Síne te exorem,
mí pater.

MI. Insánis: aufer te. DE. Áge, da ueniam filio.

MI. Satin sánus es?

15 ego nóuos maritus áno demum quínto et sexagénsumo
fiam átque anum decrépitam ducam? idne éstis auctorés
mihi?

AE. Fac: prómisi ego illis. MI. Prómisti autem? dé
te largitór, puer. 940

DE. Age, quíd siquid te máius oret? MI. Quási non
hoc sit máximum.

DE. Da uéniam. AE. Ne grauáre. DE. Fac, promítte.
MI. Non omíttitis?

20 AE. Non, nísi te exorem. MI. Vís est haec quidem.
Áge prolixé, Mício.

MI. Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque
álienum a uitá mea
uidétur, si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. AE. Béne
facis. 945

DE. Meritó te amo. uerúm quid ego dicam, hóc *quom*
confit quód uolo?

MI. Quid? núnquid restat? DE. Hégio cognátus his
est próxumus,

25 adfínis nobis, paúper: bene nos áliquíd facere illí decet.

MI. Quid fácere? DE. Agelli est híc sub urbe paúlum
quod locitás foras:

huic démus qui fruátur. MI. Paulum id aútemst? DE. Si
multúmst, tamen 950

faciúndumst: pro patre huíc est, bonus est, nóster est,
recté datur.

postrémo nunc meum íllud uerbum fácio, quod tu, Mício,
30 bene ét sapíenter díxti dudum: 'uítium commune
ómniúmst,

quod nímium ad rem in senécta attenti súmus'. hanc
maculam nós decet

ecfúgere: et dictumst uére et re eapse fieri oportet.

AE. Mí pater! 955

MI. Quid istíc? *ager* dabitur *Hégioni*, quándoquidem
hic uolt. AE. Gaúdeo.

DE. Nunc tú mihi es germánus *frater* páriter animo
et córpore.

35 suó sibi gladio hunc iúgulo.

947 quid nunc quod || est his cognatus || 955 re ipsa ||
956 quid istuc ||

SYRVS
SERVOS

DEMEA MICIO
SENES DVO

AESCHINVS
ADVLESCENS

- SY. Factumst quód iussisti, Démea. V 9
DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem
senténtia
iúdicto Syrum fieri esse aequom líberum. MI. Istunc
líberum? 960
quódnam ob factum? DE. Múlta. SY. O noster Démea,
edepol uír bonu's:
5 égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo;
dócui, monui, béne praecepi sémper quae potui ómnia.
DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, ópsonare cúm
fide,
scórtum adducere, ádparare dé die conuíuium: 965
nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. SY. O lepidúm
caput!
10 DE. Póstremo hodie in psáltria ista emúnda hic
adiutór fuit,
híc curauit: pródesse aequomst. álii meliorés erunt.
dénique hic uolt fieri. MI. Vin tu hoc fieri? AE. Cupio.
MI. Sí quidem
tú uis: Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. SY. Béne
facis; 970
ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tíbi praeterea, Démea.
15 DE. Gaúdeo. AE. Et ego. SY. Crédo: utinam hoc per-
pétuom fiat gaúdium,
Phrýgiam ut uxorém meam una mécum uideam líberam!
DE. Óptumam *istam* múlterem. SY. Et quidem tuó
nepoti huius filio
hódie prima mámmam dedit haec. DE. Hércle uero sério,
síquidem prima dédit, hau dubiumst quín emitti aequóm
siet. 976
20 MI. Ób eam rem? DE. Ob eam: póstremo a me argéntum
quantist súmito.

SY. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant!

MI. Síre, processisti hódie pulcre. DE. Síquidem porro,
Mício,

tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum praé
manu 980

déderis, unde utátur: reddet tíbi cito. MI. Istoc uílius.

25 AE. Frúgi homost. SY. Reddam hércle, da modo. AE. Áge,
pater! MI. Post cónsulam.

DE. Fáciet. SY. O uir óptume! AE. O patér mi
festiuíssume! —

MI. Quíd istuc? quae res tám repente móres mutauít tuos?
quód prolubium? quae istaec subitast lárgitas? DE. Dicám
tibi: 985

út id ostenderém, quod te isti fácilem et festiuóm putant,
30 íd non fieri ex uéra uita néque adeo ex aequo ét bono,
séd ex adsentando índulgendero et lárgiendo, Mício.

núnc adeo si ob eám rem uobis méa uita inuisa, Aéschine,
est,

quía non iusta iniústa prorsus ómnia omnino óbsequor, 990
míssam facio: ecfúndite, emite, fácite quod uobís lubet.

35 séd si id uoltis pótius, quae uos própter adulescéntiam
mínus uidetis, mágis impense cúpitis, consulitís parum,
haéc reprehendere ét corrigere *quem*, óbsecundare in loco:
écce me qui id fáciam uobis. AE. Tíbi, pater, per-
míttimus: 995

plús scis quod opus fáctost. sed de frátre quid fiét?
DE. Sino:

40 hábeat; in istac fínem faciat. MI. Ístuc recte. CANTOR.
Plaúдите.

978 omnes semper omnia || 991 missa || 994 *quem*] me et ||
996 scis quod] scis quid ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 154 iambici senarii
- { 155 ad 158 trochaici octonarii
 - 159 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 160 et 162 trochaici octonarii
 - { 161, 163 ad 169 trochaici septenarii
 - 170 ad 196 iambici octonarii
 - 197 ad 208 trochaici septenarii
 - 209 ad 227 iambici octonarii
 - 228 ad 253 iambici senarii
 - 254 ad 287 iambici octonarii
 - { 288 = 292 trochaici septenarii
 - { 289 et 290 = 293 et 294 iambici octonarii
 - 291 iambicus quaternarius
 - { 295 ad 297 trochaici septenarii
 - { 298 iambicus octonarius
 - { 299 ad 302 = 305 ad 308 iambici octonarii
 - { 303 et 304 = 309 et 310 trochaici septenarii
 - { 311 et 312, 314 ad 316 iambici octonarii
 - 313 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 317 iambicus quaternarius
 - { 318 et 319 trochaici septenarii
 - { 320 iambicus octonarius
 - 321 ad 329 trochaici septenarii
 - 330 ad 354 iambici octonarii
 - 355 ad 516 iambici senarii
 - { 517 = 525 trochaici octonarii
 - { 518 = 526 trochaici septenarii
 - { 519 ad 523 = 527 ad 531 iambici octonarii
 - 524 iambicus quaternarius
 - { 532 ad 539 iambici octonarii

- V. 540 ad 591 trochaici septenarii
- 592 ad 609 iambici octonarii
 - { 610 et 611 = 614 et 615 (616) iambici octonarii
 - { 612 = 617 trochaici octonarii
 - { 613 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 618 trochaicus septenarius
 - { 619 ad 624 iambici octonarii
 - 625 ad 637 trochaici septenarii
 - 638 ad 678 iambici senarii
 - 679 ad 706 trochaici septenarii
 - 707 ad 712 iambici septenarii
 - 713 ad 854 iambici senarii
 - 855 ad 881 trochaici septenarii
 - 882 ad 933 iambici senarii
 - 934 ad 958 iambici octonarii
 - 959 ad 997 trochaici septenarii.
-

ONOMASTICON TERENTIANVM.

- Aeschinus (Ἀισχίνης) *Ad.* [26](#). [82](#). [147](#). [260](#). 326. 462. 588. 634. Aeschine *Ad.* [160](#). [175](#). [190](#). [268](#). 407. 449. 620. 631. 637. 677. 679. 901. 989. Aeschinum *Ad.* [237](#). [292](#). 330. 636. Aeschino *Ad.* 356
- Aesculapius (Ἀσκληπιός) Aesculapi *Hec.* 338
- Aethiopia (Αἰθιοπία) (*abl.*) *Eu.* [165](#). 471
- Andrius (Ἄνδριος) Andrium *An.* 906. Andria *An.* [73](#). [215](#). Andriam *An.* [9](#). [13](#). Andriae *An.* [85](#). Andria (*abl.*) *An.* 461. 756
- Andrus (Ἄνδρος) Andrum *An.* [222](#). 923. Andro *An.* [70](#). 931
- Antiphila (Ἀντιφίλη) *Hau.* 691. (*voc.*) [258](#). 381. 398. 405. 408
- Antipho (Ἀντιφῶν) *Ph.* [101](#). [187](#). [231](#). [254](#). [270](#). [308](#). 502. (*voc.*) *Eu.* 565. 574. *Ph.* [163](#). [202](#). [204](#). [216](#). 465. 504. 528. 549. 696. 854. 861. 883. Antiphonem *Eu.* 840. *Ph.* [192](#). [221](#). 323. 463. 918. Antiphoni *Ph.* 598. 753. 842. Antiphone *Ph.* 612
- Apollo (Ἀπόλλων) Apollinis *An.* 698
- Archidemides (Ἀρχιδημίδης) Archidemidem *Eu.* 327
- Archylis (Ἀρχυλῖς) (*voc.*) *An.* [228](#). 481
- Archonides (Ἀρχωνίδης) Archonidi (*gen.*) *Hau.* 1065
- Asia (Ἀσία) Asiam *An.* 935. *Hau.* [111](#). [117](#). Asia (*abl.*) *Hau.* [181](#)
- Athenae (Ἀθῆναι) Athenas *An.* 907. Athenarum *Hec.* [88](#)
- Atticus (Ἀττικός) *An.* 923. Atticum *An.* 927. Atticam *An.* [221](#). 780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.* [114](#). Attica (*abl.*) *Eu.* [110](#)
- Babylo (Βαβύλων) *Ad.* 915
- Bacchis (Βακχίς) *Hau.* 654. 722. 821. 905. 908. *Hec.* [98](#). 771. (*voc.*) *Hau.* 736. *Hec.* 731. 732. 786. 856. Bacchidem *Hau.* [311](#). 696. 767. 809. 969. *Hec.* [114](#). [128](#). [157](#). 719. 806. 846. 854. Baccidis *Hau.* 744. *Hec.* [102](#). Bacchidi *Hau.* 791. 1050. *Hec.* [60](#). [169](#)
- Byrria (Πυρρία) *An.* 333. (*voc.*) [301](#). [314](#). 323. Byrriam *An.* 357
- Caecilius Caecili *Hec.* [14](#)
- Callidemides (Καλλιδημίδης) *Hec.* 804. Callidemidem *Hec.* 432. 801
- Canthara (Κανθάρα) (*voc.*) *Ad.* 353. Cantharam *An.* 769
- Caria (Καρία) Cariam *Eu.* [126](#)
- Caria (*abl.*) *Hau.* 608
- Ceres Cerere *Eu.* 732
- Chaerea (Χαιρέας) *Eu.* 696. 707. 823. 824. 923. 985. (*voc.*) [308](#). 337. 558. 864. 871. 880. 893. 901. 1086. Chaeream *Eu.* 540. 713

Charinus (*Χαρίνος*) *Charine An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974. *Charinum An.* 318. *Charini Hau.* 732
Chremes (*Χρέμης*) *An.* 99. 144. 166. 241. 352. 376. 391. 773. 949. 970. 976. *Eu.* 501. 531. 617. *Hau.* 875. 1045. (voc.) *An.* 538. 550. 561. 574. 783. 823. 846. 854. 868. 895. 902. 906. 917. 930. 945. 946. 992. *Eu.* 535. 730. 743. 751. 765. *Hau.* 75. 94. 117. 148. 429. 436. 493. 518. 556. 585. 591. 631. 644. 665. 787. 795. 844. 851. 859. 862. 883. 894. 938. 1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609. 613. 797. 960. 966. 984. *Chremem An.* 361. 527. *Eu.* 724. 909. *Ph.* 63. 865. *Chremetem An.* 472. 533. *Chremetis An.* 247. *Chremi (gen.) An.* 368. *Chremeti Ph.* 1026
Chrysis (*Χρυσίς*) *An.* 105. 803. *Chrysidem An.* 85. 107. 796. *Chrysidis An.* 124. 223. 283. 801. 925. *Chryside An.* 106
Cilicia (*Κίλικία*) *Ciliciam Ph.* 66
Clinia (*Κλεινία*) *Hau.* 225. 431. 525. 768. 847. 907. (voc.) 105. 175. 234. 243. 264. 279. 295. 309. 360. 406. 688. 695. *Cliniam An.* 86. *Hau.* 405. 605. 821. *Cliniae (gen.) Hau.* 515. 899. (dat.) 884
Clitipho (*Κλειτοφῶν*) *Hau.* 727. 829. 904. (voc.) 209. 240. 244. 273. 321. 335. 353. 562. 575. 579. 960. 967. 1037. 1057. *Clitiphonis Hau.* 697. 703. 767. 852
Corinthius (*Κορίνθιος*) *Corinthia Hau.* 600. 629
Corinthus (*Κόρινθος*) *Corinthum Hec.* 86. *Corintho Hau.* 96
Cratinus (*Κρατίνος*) *Cratine Ph.*

448. *Cratinum Ph.* 447. *Cratini Ad.* 581
Crito (*Κρίτων*) *An.* 801. *Hau.* 498. (voc.) *An.* 802. 817. 919. 942. 951. *Ph.* 456. *Critonem An.* 906
Ctesipho (*Κτησιφῶν*) *Ad.* 558. 589. 776. 778. (voc.) 260. 266. 271. 277. 564. *Ctesiphonem Ad.* 252. 355. 777. *Ctesiphoni Ad.* 784
Cyprus (*Κύπρος*) *Cyprum Ad.* 224. 230. 278
Danaë (*Δανάη*) *Danaae Eu.* 585
Dauos (*Δᾶος*) *An.* 169. 194. 576. 663. 721. 840. *Daue An.* 190. 199. 206. 344. 346. 367. 370. 383. 409. 434*. 476. 492. 582. 595. 665. 711. 965. 972. 978. 985. 987. *Ph.* 52. 63. *Dauom An.* 169. 173. 835. 579. 787. 842. 862. 963. *Daui An.* 509. *Dauro (dat.) An.* 953. (abl.) 302. 415. 838
Demea (*Δημέας*) (voc.) *Ad.* 80. 100. 115. 129. 135. 373. 385. 392. 422. 428. 461. 467. 483. 489. 492. 500. 754. 770. 806. 818. 821. 831. 882. 917. 924. 958. 961. 971. 978. *Demeam Ad.* 890
Demipho (*Δημοφῶν*) *Ph.* 352. 353. 656. (voc.) 421. 439. 723. 795. 906. 926. 969. 1011. 1024. 1031. *Demiphonem Ph.* 899
Diana *Dianae Ad.* 582
Dionysia (*Διονύσια*) *Hau.* 162. 733
Diphilus (*Δίφιλος*) *Diphili Ad.* 6
Discus (*Δίσκος*) *Discum Eu.* 608
Donax (*Δόναξ*) (voc.) *Eu.* 772. 774
Dorcium (*Δόρκιον*) *Dorcio Ph.* 152
Dorias (*Δωριάς*) (voc.) *Eu.* 538. 720

- Dorio (*Δωρίων*) (*voc.*) *Ph.* 485. 526
- Dorus (*Δωρος*) Dore *Eu.* 472. 594. 850. Dorum *Eu.* 724
- Dromo (*Δρόμων*) *Hau.* 275. (*voc.*) *An.* 860. *Hau.* 249. 743. 748. *Ad.* 376. Dromonem *Hau.* 241. 892
- Ennius Ennium *An.* 18
- Fors Fortuna *Hec.* 386
- Fortuna *Hec.* 406
- Geta (*Γέτας*) *Ph.* 35. 46. 606. 838. 840. *Ad.* 291. 479. 891. (*voc.*) *Ph.* 72. 136. 151. 179. 196. 219. 233. 373. 374. 386. 478. 482. 536. 545. 554. 609. 616. 672. 682. 777. 781. 847. 848. 869. *Ad.* 320. 323. 325. 349. 447. 506. 891. 894. Getam *Ph.* 50. 177. 827. *Ad.* 305
- Glycerium (*Γλυκέριον*) *An.* 806. 875. 969. (*voc.*) 134. (*acc.*) 552. 859. 908. 978. Glycerio (*dat.*) 790. 905. (*abl.*) 243. 284. 682
- Gnatho (*Γνάθων*) *Eu.* 228. 271. (*voc.*) 419. 446. 474. 771. 1043. 1054
- Gnathonicus (*Γναθωνικός*) Gnathonici *Eu.* 264
- Graecus Graeci *Ph.* 26. Graeca *Hau.* 8. (*abl.*) *Eu.* 33. *Hau.* 4. *Ad.* 8. Graecus *Hau.* 17. Graecis *Eu.* 8
- Hegio (*Ήγιων*) *Ad.* 438. 947. (*voc.*) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455. 488. 499. 592. Hegionem *Ad.* 460. Hegioni *Ad.* 351. 956*
- Hercules (*Ήρακλής*) *Eu.* 1027
- Imbrus (*Ίμβρος*) Imbro *Hec.* 171
- Indicus (*Ίνδικός*) Indicis *Eu.* 413
- Iuno Lucina *An.* 473. *Ad.* 487
- Iuppiter *Ph.* 807. *Ad.* 714. (*voc.*) *An.* 464. 732. 930. *Eu.* 550. 709. 946. 1048. *Hau.* 256. 630. 690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111. 196. 366. 731. 757. Iouem *Eu.* 584. Ioue *Hau.* 1036
- Laches (*Λάχης*) *Hec.* 727. (*voc.*) 134. 206. 232. 263. 633. 647. 664. 722. 732. 751. 785
- Latinus Latini *Ph.* 26. Latinas *Eu.* 8. 34. *Hau.* 18
- Lemnus (*Λήμνος*) Lemnum *Ph.* 66. 567. Lemni *Ph.* 680. 942. 1013. Lemno *Ph.* 873. 1004
- Lesbia (*Λεσβία*) (*voc.*) *An.* 459. Lesbiam *An.* 228
- Liber Libero *Eu.* 732
- Lucina *vide* Iuno
- Menander (*Μένανδρος*) *An.* 9. Menandri *Eu.* 9. 20. 30
- Menedemus (*Μενέδημος*) Menedeme *Hau.* 159. 427. 440. 464. 861. 883. 908. 921. 931. 954. 1047. Menedemum *Hau.* 180. 185. 608. 739. 1001. Menedemi *Hau.* 749. Menedemo (*dat.*) *Hau.* 768. (*abl.*) 610
- Micio (*Μικίων*) *Ad.* 923. (*voc.*) 60. 92. 96. 132. 598. 720. 737. 800. 836. 943. 952. 979. 988. Micionem *Ad.* 512
- Mida (*Μίδας*) *Ph.* 862
- Milesius (*Μιλήσιος*) *Ad.* 702
- Miletus (*Μίλητος*) Miletum *Ad.* 655. Miletii *Ad.* 654
- Minerua Mineruam *Hau.* 1036
- Myconius (*Μυκόνιος*) *Hec.* 803. Myconium *Hec.* 433. 801
- Myrrina (*Μυρρίνη*) *Hec.* 445. 830. 870. (*voc.*) 523. 541. 560. Myrrinam *Hec.* 811. 845. Myrrina (*abl.*) *Hec.* 632
- Mysis (*Μυσις*) *An.* 226. (*voc.*) 267. 282. 686. 693. 714. 722. 748. 802
- Naeuius Naeuium *An.* 18. Naeui *Eu.* 25
- Nausistrata (*Ναυσιστράτη*)

- (*voc.*) *Ph.* 784. 813. 986. 987. 1014. 1037. 1046
- Neptunus* Neptuni *Ad.* 790
- Niceratus* (Νικήρατος) Nicera-
tum *An.* [87](#)
- Oedipus* (Οἰδίπους) *An.* [194](#)
- Omphale* (Ομφάλη) Omphalae
Eu. 1027
- Pamphila* (Παμφίλη) *Ad.* 619.
- Pamphilam* *Eu.* 440. 442. 624.
796. 827. 1036. *Ph.* [310](#). 510.
517
- Pamphilus* (Πάμφιλος) *An.* [88](#).
[131](#). 462. 851. 957. 965. *Hec.*
[60](#). [115](#). [144](#). 346. *Pamphile*
An. [254](#). [267](#). [286](#). [318](#). 321.
325. 344. 380. 409. 416. 617.
675. 686. 871. 882. 933. 950.
965. 986. *Hec.* [290](#). 382. 389.
395. 456. 482. 484. 504. 585.
602. 613. 621. 635. 650. 664.
671. 824. 855. 862. 864. *Pam-*
philum *An.* [90](#). [145](#). [209](#). [227](#).
[234](#). [310](#). 338. 412. 685. 717.
Hec. [173](#). 428. 575. 743. 752.
796. 804. 808. *Pamphili* *An.*
549. 765. *Hec.* [77](#). [152](#). 341.
Pamphilo (*dat.*) *An.* [301](#). 429.
486. 518. *Hec.* [125](#). 774. 816.
(*abl.*) *An.* [166](#). [216](#). 497. 512.
603. *Hec.* [269](#)
- Parmeno* (Παρμένων) *Eu.* [129](#).
570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878. (*voc.*) *Eu.* [83](#).
[99](#). [189](#). [221](#). [277](#). [286](#). [307](#).
330. 351. 362. 369. 462. 964.
975. 1020. 1034. *Hec.* [82](#). [83](#).
[103](#). [109](#). [131](#). [133](#). [149](#). [301](#).
[304](#). [314](#). 320. 340. 359. 416.
808. 841. 875. 879. *Ad.* [168](#).
Parmenonem *Eu.* [267](#). [270](#).
[304](#). 918. 944. 1005. *Parmenonis*
Eu. 718. *Parmenone* *Eu.* 698
- Pasibula* (Πασιβούλη) *An.* 945
- Perinthia* (Περινθία) (*abl.*) *An.*
[13](#). *Perinthiam* *An.* [9](#)
- Phaedria* (Φαιδρία) *Eu.* [81](#).
982. *Ph.* [80](#). 475. 484. 830.
833. 1054. (*voc.*) *Eu.* [86](#). [95](#).
[144](#). [148](#). [171](#). [190](#). [210](#). 651.
678. 687. 715. 1073. 1086.
Ph. [154](#). [173](#). [208](#). [222](#). [247](#).
[257](#). [269](#). [309](#). 499. 503. 532.
558. *Phaedriam* *Eu.* 440.
441. *Ph.* [64](#). [253](#). *Phaedriae*
(*gen.*) *Eu.* 354. 437. 824. *Ph.*
600. (*dat.*) *Eu.* 1037. *Ph.* [87](#).
597. 712. 778. 886. 1036.
1049. *Phaedria* (*abl.*) *Eu.* [201](#).
465
- Phaedrus* (Φαῖδρος) *Phaedrum*
An. [86](#)
- Phania* (Φανίας) *An.* 934. *Hec.*
458. *Phaniam* *An.* 929. *Hau.*
[169](#)
- Phanium* (Φάνιον) *Ph.* 322. (*voc.*)
[201](#). (*acc.*) [218](#). [316](#). 352. 782.
Phanio *Ph.* 872
- Phanocrates* (Φανοκράτης) *Pha-*
nocratae *Hau.* 1061
- Phidippus* (Φειδίππος) *Phi-*
dippe *Hec.* [247](#). [256](#). 480. 497.
510. 627. 708. 715. 771. 777.
Phidippum *Hec.* [246](#). 449.
622. *Phidippo* *Hec.* 820. 870
- Philotis* (Φιλώτης) (*voc.*) *Hec.* [82](#).
[84](#). *Philotium* (Φιλώτιον) (*voc.*)
Hec. [89](#). [197](#). (*acc.*) [81](#)
- Philtera* (Φιλτέρα) *Hau.* 662
- Philumena* (Φιλουμένη) *Hec.*
354. 414. 480. 588. (*voc.*) [243](#).
325. 632. *Philumenam* *An.*
[306](#). 1001. *Hec.* [219](#). 320. 466.
809. 832. *Philumenae* *Hec.*
[191](#). [318](#). 337. 349. 793
- Phormio* (Φορμίων) *Ph.* [27](#). [122](#).
[314](#). 476. 618. 692. 833. 892.
1048. (*voc.*) [317](#). 324. 437. 478.
620. 858. 875. 882. 900. 922.
1050. *Phormionem* *Ph.* [26](#). [307](#).
560. 592. 783. 1027. *Phormioni*
Ph. [157](#). 720

Phrygia (Φρυγία) (*voc.*) *Hau.*
 731. Phrygiam *Ad.* 973
Piraeus (Πειραιεύς) *Piraeo Eu.*
 290. 539
Plautus Ad. 7. 9. *Plautum An.*
 18. *Plauti Eu.* 25
Pyrrus (Πύρρος) *Eu.* 783
Pythias (Πυθιάς) *Eu.* 642. (*voc.*)
 500. 650. 656. 672. 730. 753.
 901. 902. 909. 947. 961
Rhamnusius (Ραμνούσιος)
Rhamnusium An. 930
Rhodium (Ρόδιος) *Eu.* 423.
Rhodium Eu. 420. *Rhodio*
Eu. 498
Rhodus (Ρόδος) *Rhodi Eu.* 107
Salus Hec. 338. *Ad.* 761
Samius (Σάμιος) *Samia Eu.* 107
Sanga (Σάγγης) *Eu.* 776. (*voc.*)
 814
Sannio (Σαννίων) *Eu.* 780. *Ad.*
 276. (*voc.*) 210. 220. 240
Scirtus (Σκίρτος) *Scirte Hec.* 78
Simalio (Σιμαλίον) (*voc.*) *Eu.*
 772. 775
Simo (Σίμων) *An.* 789. 907.
 (*voc.*) 41. 503. 820. 846. 894.
 908. 914
Simulus (Σιμούλος) *Simulum Ad.*
 465. *Simulo Ad.* 352
Simus (Σίμος) *Hau.* 498
Sophrone (Σωφρόνη) *Ph.* 865.
 (*voc.*) 739. 741. *Sophrone*
Eu. 807
Sosia (Σωσίας) (*voc.*) *An.* 28.
 51. 119. *Hec.* 427
Sostrata (Σωστράτη) *Ad.* 321.
 616. (*voc.*) *Hau.* 647. 663.
 1007. *Hec.* 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
 787. *Sostratam Hec.* 179. 329.
 629. *Ad.* 506. *Sostratae Hec.*
 332

Stephanio (Στεφανίων) (*voc.*)
Ad. 380
Stilpo (Στίλπων) *Ph.* 389. 390.
 740. *Stilponem Ph.* [356.] 390
Storax (Στόραξ) (*voc.*) *Ad.* 26
Strato (Στράτων) (*voc.*) *Eu.* 414
Sunium (Σούνιον) (*acc.*) *Ph.*
 837. *Suni Eu.* 519. *Sunio*
Eu. 115
Syra (Σύρα) (*voc.*) *Hec.* 59. 83
Syriscus (Συρίσκος) *Syrisce Eu.*
 772. 775. *Ad.* 763
Syrus (Σύρος) *Hau.* 473. 509.
 728. 743. 896. 898. *Syre Hau.*
 291. 310. 319. 343. 346. 348.
 350. 400. 517. 531. 536. 543.
 581. 589. 595. 598. 615. 684.
 692. 699. 757. 762. 775. 811.
 825. 975. 980. 985. 993. *Ad.*
 247. 249. 260. 261. 278. 281.
 412. 531. 538. 543. 549. 713.
 776. 883. 887. 916. 970. 979.
Syrum Hau. 191. 757. 950.
Ad. 315. 361. 553. 960. *Syri*
Hau. 723. 886. *Syro* (*dat.*)
Hau. 999. 1066. (*abl.*) 241.
 882
Thais (Θαῖς) *Eu.* 391. 499. 508.
 527. 532. 619. 725. 733. 848.
 963. 1039. 1040. (*voc.*) 91. 190.
 455. 462. 743. 750. 754. 783.
 792. 807. 810. 873. 882. 887.
 906. *Thaidem Eu.* 231. 266.
 270. 352. 359. 364. 563. 788.
 991. 1055. 1075. *Thaidis Eu.*
 267*. *Thaïdi Eu.* 188. 275.
 434. 569. 616. 951. 983. 1026.
Thaïde Eu. 545. 956. 1051
Thraso (Θράσων) *Eu.* 353. (*voc.*)
 453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
 1088
Venus Eu. 732.

10128

APR 25 1925

~~10128-1081-65~~

~~DOE NOV 25 32~~

T. Terenti Atri Comoediae.

Widener Library

001492907

3 2044 085 236 941